

UNDERDÅNIGT BETÄNKANDE

MED

FÖRSLAG TILL FÖRFATTNINGAR

ANGÅENDE

FÖRSÄKRINGSVÄSENDETS ORDNANDE

ENLIGT NÅDIGT UPPDRAG

AFGIFVET AF

C. A. SJÖCRONA.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1883.

TILL KONUNGEN.

Uti en till Eders Kongl. Maj:t ingifven skrift har Försäkringsföreningen, som har till uppgift att under gemensamma öfverläggningar söka utreda frågor rörande försäkringsväsendet,

samt i öfrigt verka för detsammas sunda och ändamålsenliga utveckling inom landet, i underdånighet anför, att föreningen med nämnda mål för ögonen måst i främsta rummet egna uppmärksamhet åt besvarande af den frågan, huruvida särskilda lagbestämmelser kunde finnas vara af behovet påkallade för att på lämpligt sätt ordna försäkringsväsendet och göra detsamma mågtigt af en i god rigtning alltjemt fortgående utveckling. Härvid hade föreningen visserligen icke förbisett, att lagstiftaren borde sorgfälligt undvika öfverskridandet af gränsen för det område, inom hvilket den mensklige verksamheten borde lemnas frihet att röra sig utan statsmagtens inblandning. Men föreningen hade af flera skäl trott sig kunna antaga såsom allmänt erkänt, att försäkringsrörelse i allmänhet och synnerligast då dermed afses meddelande af försäkring å människors lif och deraf beroende förhållanden såsom lif-, ränte- och kapitalförsäkring, vore af beskaffenhet att för sådan rörelse måste gälla andra bestämmelser än de, som kunde anses tillfyllestgörande för de flesta andra grenar af den mensklige verksamheten. Om därför än de inländska försäkringsanstalternas ställning likasom den af utländska dylika anstalter här i riket utöfvade verksamhet lyckligtvis icke för närvarande gäfvade grundad anledning till farhågor, så bjöde likväl klokheden att vara betänkt på åstadkommandet af sådan lagstiftning, hvarigenom staten, såvidt på honom kunde och borde ankomma, medverkade till ett ändamålsenligt ordnande af försäkringsväsendet samt derigenom bidroge till detsammas, för höjande af det allmänna väståndet synnerligen önskvärda utveckling. I syfte att angifva i hvad rigtning den önskade lagstiftningen borde gå, samt de hufvudsakligaste bestämmelser, hvilka deri borde inflyta, hade föreningen, efter det utsedde komiterade, — Professoren m. m. H. Gylden, Verkställande direktören i Försäkringsaktiebolaget Skandia Elis Fischer, dåvarande Verkställande direktören i Brandförsäkringsaktiebolaget Sverige C. Ekgren, Verkställande direktören i Lifförsäkringsaktiebolaget Nordstjernan O. Samson samt undertecknad, — afgifvit betänkande och förslag i ämnet, sammanfattat de af föreningens flertal hyllade åsikter uti två utkast till förordningar. Beträffande dessa ansöknungen vidfogade utkast anhölle föreningen få erinra, att föreningen visserligen icke förbisett, det den ifrågasatta lagstiftningen, åtminstone den som afsåge inländska försäkringsanstalter, borde föregås af en mera fullständig utredning af ämnet i hela

dess vidd, än den föreningen med de arbetskrafter, hvaröfver hon förfogade, kunnat åstadkomma.

Sedan på grund af Nådig befallning i remiss-resolution den 30 September 1879 Eders Kongl. Maj:ts samtliga Befallningshafvande inkommit med underdåniga utlåtande och dervid öfverlemnad exemplar af reglementen jemte öfriga infordrade uppgifter rörande de inom Stockholms stad och rikets samtliga län befintliga bolag, föreningar eller andra anstalter, hvilka hafva till ändamål att meddela försäkring, har, enligt skrifvelse från Statsrådet och Chefen för Kongl. Civildepartementet den 11 Februari 1881, Eders Kongl. Maj:t, som ansett frågan om försäkringsväsendets ändamålsenliga ordnande vara synnerligen förtjent af uppmärksamhet, funnit godt uppdraga åt mig att verkställa granskning af försäkringsföreningens omförmälda förslag och i anledning deraf afgifva utlåtande samt utarbета författningsförslag i ämnet med rättighet för mig dels att för erhållande af upplysningar, i den mån sådana kunde finnas ytterligare behöfliga, sätta mig i förbindelse med vederbörande embetsmyndigheter, dels ock att antaga behöfligt skrifbiträde.

Vidare har Riksdagen uti underdånig skrifvelse den 16 Maj 1876 anført, att ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna ostridigt redan utöfvat och för framtiden komme att utöfva stort inflytande till befrämjande af sparsamhet hos landets befolkning, men att, enär dessa anstalter tillhörde antalet af inrättningar, hvilkas framgång väsendtligen berodde af förtroendet till det sätt, hvarpå de sköttes, och till den säkerhet de erbjöde, samt insättarne der i allmänhet icke vore i tillfälle att sjelfve granska och pröfva förhållandet, det borde åligga statsmagterna tillse, huru dessa anstalter kunde, utan hinder i sin gagnande verksamhet, blifva underkastade erforderlig kontroll till betryggande af insättarnes säkerhet och af det förtroende, hvarpå anstalternas bestånd och framgång hvila. Bland de medel, som för ordnande af denna angelägenhet föreslagits, har Riksdagen funnit det ändamålsenligaste vara att, på sätt det för ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm gällande nådiga reglemente af den 22 December 1869 föreskrefve, vid hvarje ränteanstalt af Eders Kongl. Maj:t förordnades någon person, som utöfvade tillsynen öfver anstaltens verksamhet och när som helst egde tillgång till densammes räkenskaper och handlingar; att anstaltens förvaltning och räkenskaper årligen granskades af tre utaf hennes deputerade

utsedde revisorer; att dessas öfver granskningen afgifna berättelse befordrades till trycket och utdelades bland anstaltens delegare och till hvilken annan person eller myndighet, som deraf önskade erhålla del; att ett exemplar af revisionsberättelsen dessutom insändes till Kongl. Finansdepartementet, hvarjemte, utöfver hvad nyss återopade reglemente stadgade, i allmänna tidningarna minst en gång i hvarje qvartal infördes uppgift om anstaltens ställning och särskildt om den säkerhet, mot hvilken medlen voro utlånade. På grund häraf anhöll Riksdagen, som ansåge enahanda bestämmelser och åtgärder, hvilka iakttoges af ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm beträffande förvaltningen och kontrollen öfver der insatta medel, böra lända till efterrättelse för alla i riket varande och blifvande ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, att Eders Kongl. Maj:t tacktes i berörda afseende meddela de föreskrifter som för antydda ändamålets uppnående kunde finnas lämpliga.

Denna Riksdagens skrifvelse har enligt Nådigt beslut den 2 December 1881 blifvit till mig öfverlemnad för att tagas i öfvervägande i sammanhang med fullgörandet af förutnämnda mig Nädigst meddelade uppdrag.

Allt sedan jag erhöll del af Eders Kongl. Maj:ts förstnämnda Nådiga beslut, har jag åt det mig derigenom anförtrödda arbetet egnat all den tid, som icke tagits i anspråk för fullgörande af mina tjensteåligganden; och hafva Förste Aktuaren i Statistiska Centralbyrån Kammarherren m. m. Otto Printzsköld samt vice Häradshöfdingen Grefve Hugo Eric Gustaf Hamilton biträdt mig, den förre med sammanfattandet af statistisk framställning rörande försäkringsväsendets nuvarande tillstånd inom riket, och den sistnämnde med utarbetandet af redogörelser för försäkringsväsendets föregående utveckling och för den utländska lagstiftningen i ämnet, hvilken senare redogörelse hufvudsakligen grundas å de författningar och öfriga handlingar, som genom Kongl. Utrikesdepartementets försorg blifvit på derom framställd begäran mig tillställda.

Efter att hafva granskat de för mig tillgängliga reglementen och stadgar för rikets försäkringsanstalter äfvensom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes utlåtande i anledning af försäkringsföreningens utkast till författningar, och sedan nödiga förarbeten i öfrigt hunnit afslutas, hade jag redan i slutet af sistlidet år författat särskilda förslag till förordningar angående

försäkringsanstalter (inländska) och i fråga om rättighet för utländska försäkringsanstalter att här i riket drifva rörelse. Dervid har jag sökt tillgodogöra mig främmande länders lagstiftning i de fall, der densamma syntes tillämplig å vårt lands förhållanden och kunnat stå tillsammans med gällande lagar uti andra med det förevarande sammanhängande ämnen.

Då emellertid försäkringen så väl som de för ingående af aftal derom bildade anstalter och föreningar äro och till följd af förhållandenas natur måste vara af mångskiftande art samt på grund häraf åstadkommandet af en allmän lagstiftning i ämnet förete icke ringa svårighet; då hvarje sådan lagstiftning icke kan undgå att mera eller mindre ingripa i redan bestående förhållanden och därför den största varsamhet måste i fråga härom iakttagas; och då förutnämnda författningsförslag icke, såsom i dylika fall vanligen eger rum, varit frukten af fleras samarbete, har jag ansett det vara min pligt att, innan desamma för Eders Kongl. Maj:t framlades, göra dem, såvidt möjligt, till föremål för sakkunniges granskning. För sådant ändamål har jag öfverlemnat exemplar af dessa förslag till åtskilliga af försäkringsanstalterna i Stockholm och Göteborg samt till medlemmar af juridiska fakulteten i Lund och af styrelsen för Skånska städernas brandstodsbolag med anmodan att framställa de anmärkningar, hvartill fog kunde förefinnas, hvilken anmodan äfven rönt välvilligt tillmötesgående. Dessutom har jag för granskning af ofvannämnda förslag och öfverläggning i öfrigt rörande den ifrågasatta lagstiftningen inbjudit sakkunnige och för frågan intresserade personer till sammanträde, som af mig hållits i Stockholm den 8 och 10 sistlidne Februari. Uti dessa sammanträden hafva i större eller mindre mån deltagit ej mindre ledamöterna i försäkringsföreningens förut omförmälda utskott än äfven representanter för lifförsäkringsaktiebolaget Victoria, försäkringsaktiebolaget Fylgia, Städernas allmänna brandstodsbolag samt ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm. Slutligen har jag såväl under Skandinaviska sjöfartsmötet som vid ett annat besök i Göteborg rådfört mig med verkställande Direktörerna i Sjöförsäkringsaktiebolagen Gauthiod, Ocean och Vega jemte en annan fackman.

Sedan jag härefter vidtagit de ändringar, hvartill framställda anmärkningar funnits gifva anledning, går jag nu att, jemte det jag härmed öfverlemnar de af mig utarbetade författningsförslag

äfvensom statistiska tabeller rörande landets försäkringsanstalter, afgifva anbefaldt underdånigt utlåtande.

Historik.

De äldsta spåren till nutidens försäkring har man velat finna i vissa ömsesidiga förpligtelser, som medeltidens gillen ålade sina medlemmar. Gillebröderna förbundo sig ofta, bland annat, att bistå hvarandra i händelse af sjukdom, brandskada eller andra olycksfall. Så var, för att hemta ett exempel från Norden, den helige Olofs gille i Hardanger ett brand-, kreaturs- och sjöförsäkringsbolag grundadt på ömsesidighet.

Gillenväsendet vann antagligen först i fjortonde och femtonde seklen allmännare utbredning i Sverige. Man känner emellertid ej mycket om de svenska gillenas organisation och verksamhet. Af mer än hundra gillen, som mot medeltidens slut veterligen härstädes varit i verksamhet såväl på landsbygden som i städerna, hafva i allmänhet endast namnen bevarats till vår tid. Den något fullständigare kännedom, man eger om några få bland dem, exempelvis det på sin tid högt ansedda »Helge Lekamens Gille» i Stockholm gifver anledning antaga, att deras uppgift i allmänhet endast varit gemensamma andaktsöfningar och samqväm. Skyldigheten till inbördes bistånd synes hafva inskränkt sig till vakor och förböner i händelse af sjukdom samt själmessor. Hos de skånska gillena, som äro ej obetydligt äldre än de uppsvenska och bland hvilka knutsgillena intogo ett synnerligt framstående rum, kan man dock spåra en mera socialt världslig uppgift. Medlemmarne i ett och annat af dessa gillen synas hafva varit pligtige att såväl bispringa hvarandra med sjuk- och begravningshjälp samt understöd i händelse af brandolycka som ock i öfrigt bistå och skydda hvarandra. Särskildt framträdde denna pligt, då någon gillebroder råkade i kollision med den världsliga rätten, hvarvid de öfrige varo förbundne att understödja honom med penninghjälp, underlätta hans flykt och bistå honom inför rätta m. m. Af de skånska knutsgillena hafva, som bekant, flera under vexlande former fortlefvat till vår tid.

Äfven inom Sveriges gamla provinser känner man dock med visshet åtminstone ett verkligt skyddsgille, nämligen St. Georgs Gille vid Stora Kopparberget, hvars statuter, affattade på svenska språket, antagligen i femtonde seklet, ännu finnas i behåll. Den, som inträdde i detta gille, förband sig med ed efter bästa för-

måga »sina gillebröder och systrar inom och utom landet fordra och främja, hjälpa och styrka». Det bistånd, som gilletts medlemmar sålunda borde lemna hvarandra, synes hafva varit ganska omfattande och framför annat, liksom händelsen var med de skånska gillena, afsett de fall, då en gillebroder måste uppträda inför rätta eller begått någon handling, för hvilken han befarade att blifva lagförd. Derjemte tillförsäkra statuterna fattiga gillebröder understöd och vård i händelse af sjukdom samt vid dödsfall begrafning på gilletts bekostnad.

Något omedelbart inflytande på försäkringsväsendets utveckling har dock gilleväsendet hos oss ej haft. Med reformationen försvunno gillena hastigt och redan i medlet af sextonde århundradet voro de flesta upplösta eller hade åtminstone förlorat sin gamla betydelse.

Försäkringen har detta oaktadt urgamla anor i Sverige. Redan vid tiden för landskapslagarnes uppteckning voro innebyggarne i samma härad förbundna till inbördes understöd i händelse af brandolycka. Den öfverensstämmelse, som råder emellan de olika landskapslagarnes stadganden angående brandstod, synes i och för sig häntyda på, att detta åliggande för häradet var af gammalt ursprung. Andre kommunala samhällen i Norden hafva för öfrigt i forntiden haft liknande skyldigheter, så t. ex. den isländska »reppen».

Angående brandstods utgörande af häradet förekomma stadganden i de båda Vestmannalagarne (I. Bygninga B. 45, II Bygn. B. XXV), i Östgöotalagen (Bygda B XLIII) samt i Skånelagen (I § 214). Enligt Östgöotalagen egde den, som lidit brandskada, att låta tilldöma sig brandstod vid tinget. Brandstod utgjordes, enligt såväl Östgöotalagen som Vestmannalagen af hvarje bonde med en half spann korn eller fyra penningar, ifall såväl boningshus som ladugård brunnit, men med halfva beloppet ifall olyckan drabbat endast ett af dessa hus. Vestmannalagen I. föreskrifver derjemte, att då half brandstod gafs, skulle den utgöras endast af en tredjedel af häradet. Brandstoden borde enligt Östgöotalagen, sedan den blifvit utdömd, erläggas på bestämd dag vid tre öres bot. Skånelagen, som bestämmer afgiften till en penning eller en skeppa korn eller ock två skeppor hafre, stadgar derjemte, att brandstod ej gafs i andra fall, än då skadan uppgick till sex öres värde eller deröfver. Den, som begärde brand-

stod, hade att vid tinget med tremannaed styrka, att skadan uppgått till nämnda belopp.

I dessa bestämmelser återfinnas hufvuddragen af det brandförsäkringsväsende, som sedermera på landsbygden i Sverige förtlevat intill våra dagar. Landskapslagarnes stadganden upptogos i något förändrad form i Magnus Erikssons Landslag (B. B. XXVIII) och öfvergingo från denna nästan ordagrant till Konung Christoffers. Sistnämnda lag (B. B. XXXVII) bibehöll brandstodsafgiften vid en half spann korn, men bestämde dess lösen till en örtug eller åtta penningar. Brandstod skulle utgöras af alla bofasta män, både klerker och lekmän, ingen undantagen, samt deras hjon. Alla, som gifvo brandstod, egde ock taga sådan. Skadan skulle mätas af sex af häradshöfdingen å tinget utsedde värderingsmän. Steg den till tjugu mark eller deröfver, gaf hela häradet ersättning, men i annat fall endast halfva häradet eller den »fjerding», inom hvilken den brandskadade bodde, allt efter som skadan nedgick till tio eller fem mark.

Ehuru brandstodens belopp sålunda redan från början i viss mon gjorts beroende af skadans omfång och intensitet, var dock dess uppgift att utgöra en verklig ersättning för den uppkomna förmögenhetsförlusten, som det synes, ganska ofullständigt tillgodosedd. En förändring härutinnan åstadkoms genom Huses. Ordn. 1681, som i § 34 föreskref, att brandstodens belopp skulle bestämmas efter som skadan var till. Nämnda förordning är för öfrigt märkelig genom den nya synpunkt, ur hvilken brandstodsskyldigheten betraktas. Afsigten med brandstodens utgörande angifves vara den att »Kronan såväl som annan jordegare» måtte dess förr komma i åtnjutande af sina rättigheter af de afbrända hemmanen. Häradshöfdingarne och kronans fogdar åläggas också på grund häraf att tillse ej mindre att den, som lidit brandskada, kom i åtnjutande af tillbörlig brandstod, än ock att brandstodsmedlen till gårdens återuppbyggande användes.

Utom brandstod kommo brandskadade hemman så småningom i åtnjutande af åtskilliga andra förmoner. I fattiga härad, der brandstoden blef otillräcklig, beviljades afbrända skattehemman vissa frihetsår (Kongl. Bref till Kam.-Colleg. d. 9. Dec. 1684). Eljest njöt skattehemman ingen skattefrihet i händelse af brandolycka, såvida det ej var »anslaget till militien eller landsstaten», i hvilket fall det egde frihet under vissa år i likhet med kronohemman från boskaps- och skjutsfärdspenningarne

(Förkl. af Reglem. 1685 § 7, Landsh. Instr. 1687 § 33). Afbrann deremot ett frälsehemman, njöt dess egare frihet från kronans utlagor under vissa år med vilkor att han å sin sida afstod från honom tillkommande räntor (Hdshfd. Instr. 1688 § 9 m. 7). Officersboställen uppburo utom brandstod äfven särskild hjälp af reservhemmanen (Förkl. af Reglem. 1685. Kongl. Bref 1694. Jmfr P. Abrahamssons anmärkningar till Landslagen). Kongl. Förordningarne den 12 Febr. 1730 och 3 April 1739 bestämde sedermera detta närmare så, att militieboställen, hvilkas innehafvare enligt samma förordningar endast egde taga brandstod, om de sjelfve gifvo sådan, skulle njuta brandstod liksom bondehemman till de laga husens uppbyggande, men endast hjälp af reservhemmanen till karaktersbyggnadens iståndsättande.

Brandstoden afsåg endast de nedbrunna husen men ej de lösören, som genom branden gått förlorade, hvilket äfven uttryckligen förklarades genom Kongl. Bref den 22 Dec. 1692 till Landshöfdingen i Halland. Ett undantag gjordes dock snart för spanmål, foder, dragare och boskap, som till hemmanets brukande erfordrades. Enligt Kongl. Bref den 2 Nov. 1694 till Landshöfdingen i Vesternorrland, skulle nämligen dessa föremål vid brandskadans uppskattande tagas i betraktande samt ersättning för dem ingå i brandstodsbeloppet i förhållande till den skada, som branden tillskyndat hemmanets åbyggnader.

Såväl Landskapslagarne som Landslagen förutsatte uppenbarligen, att brandstod erlades endast då brandskada timat. Under tidernas lopp synes dock inom flera orter brandstoden hafva öfvergått till en fast årlig afgift. Kongl. Res. på allm. besvär den 17 September 1723 § 86 omnämner sålunda, att inom Nerike, Vermland, Jemtland och Medelpad årligen utgick en brandstodsafgift af sex öre samt för hvarje helt hemman, hvilka medel levererades i häradskistan för att förvaras till förekommande behof. Enligt Kongl. Res. på allm. besvär den 12 Dec. 1734 § 41 var samma anordning ifrågasatt att införas i Finland. Att detta sätt att utgöra brandstod icke blifvit allmänt antaget, framgår dock af Kongl. Res. på allm. besvär den 1 Aug. 1727 § 31. De i sistnämnda resolution förekommande stadganden angående brandstod, hvilka närmast synes hafva afsett Östergötland och Kalmar län, äro för öfrigt hufvudsakligen desamma, som sedermera inflöto i 1734 års lag.

Brandstoden skulle ursprungligen uppsamlas af kyrkans sex-

män (Abrahamson l. c.). Åtskilliga missbruk synas sedermera hafva insmugit sig, ty det inskräptes upprepade gånger, (såsom genom Kongl. Res. på allm. besvär 1723 och 1727) att häradets innebyggare sjelfve egde bestämma om sättet för brandstodsmedlens uppbärande. Valde de dervid att anlita kronobetjeningen, var denna vid hårdt ansvar skyldig lemna sitt biträde utan särskild godtgörelse. Kronobetjeningens, äfvensom nämnde-, fjerdings- och synemäns åliggande att kostnadsfritt uppbära och tillställa vederbörande brandstodsmedlen, inskräptes i senare tider å nyo genom Kongl. Brefvet den 3 Juni 1801.

Genom 1734 års lag infördes ej väsendtliga förändringar i förut gällande stadganden angående brandstod. Då skada skett af våda eller genom vållande af den, som skadan ej kunde gälda, skulle häradet gifva brandstod för hus, säd, foder och boskap, men ej för andra lösören och husgeråd, ej heller för badstuga och kölna. Brandstoden utgick efter hemmantalet. Frälsemans sätes- och ladugård samt prestgård voro likväl ej skyldige att gifva brandstod, men deras innehafvare egde ej heller, om de begagnade sig af denna frihet, rätt att uppbära ersättning. I Konungens Befallningshafvandes närvaro skulle å tinget häradsboerne emellan upprättas en förening, som bestämde huru mycket för hvarje nytt hus borde gifvas i brandstod å helt hemman eller mindre. Vid inträffad brandolycka ålåg det Häradsrätten att, efter anställd syn genom utsedde synemän, bestämma brandstodens belopp, hvarvid de afbrända husens värde vid brandens inträffande skulle tjena som norm. Husen å frälsemans sätes- och ladugård eller å prestgård fingo dock ej mätas högre än hus å bondehemman. Sedan Häradsrätten bestämt brandstodens belopp, ålåg det Konungens Befallningshafvande att på den brandskadades ansökning förordna om brandstodsmedlens uppbärande (B. B. XXIV §§ 4—6). Konungens Befallningshafvande tillkom det vidare att tillse såväl att den föreskrifna undersökningen vid Häradsrätten egde rum samt att brandstoden ej omfattade ersättning för andra hus än de å bondehemman nödige (Kongl. Instr. för Landsh. d. 4 Nov. 1734 § 83) som ock att brandstoden till det med densamma afsedda ändamålet användes (Kongl. Res. på allm. besvär d. 1 Aug. 1727 § 31). Dessa stadganden fullständigades ytterligare genom Kongl. Förordningen den 26 Okt. 1743. Då någon ville begära brandstod, borde han anmäla sig hos häradsböfdingen, som hade att genom kungörelse från predikstolarne utsätta viss

dag under näst infallande ting, då häradsboerne hade att inför Häradsrätten bevaka sin talan. På utsatt dag skulle Häradsrätten företaga ärendet och, om möjligt, genast meddela utslag samt deruti utsätta såväl brandstodens belopp, som huru mycket deraf belöpte sig på hemmantalet. För att underlätta fördelningen ålades häradsskrifvarne att tillställa häradshöfdingen en af länets landskontor verifierad och inför landshöfdingen uppvist förteckning öfver samtliga hemman, som förenat sig om brandstod, äfvensom att ärligen anmäla inträffade förändringar. Besvär öfver Häradsrätternas utslag i brandstodsmål fullföljdes hos Hofrätterne men ingåfvos till Konungens Befallningshafvande, som efter att hafva infordrat vederbörandes förklaring, insände dem till Hofrätten med de påminnelser, som Konungens Befallningshafvande sjelf kunde finna nödiga. Inkommo ej besvär, egde Konungens Befallningshafvande likväl att hos Hofrätten påyrka nödig rättelse i Häradsrätternes utslag. Äfven om utslaget öfverklagades, fick den, som lidit brandskada, genast mot borgen lyfta halfva brandstoden.

Den organisation, som det lagstadgade brandstodsväsendet med 1743 års förordning erhållit, bibehölls sedermera oförändrad, till dess häradets skyldighet att gifva brandstod med år 1856 upphörde. När detta skedde, hade dock den lagbestämda ersättningsskyldigheten faktiskt förlorat sin egentliga betydelse. Redan i slutet af sjuttonde seklet hade inom vissa orter bildats enskilda föreningar i ändamål att vid inträffade eldsvådor bispringa delegarne i föreningen efter förut verkställd uppskattning af hvars och ens byggnader. En sådan förening inom Skåne och Halland erhöll Kongl. sanktion den 7 Juni 1688. En annan dylik för Skaraborgs län sanktionerades nästföljande år. Af dessa tillkom åtminstone den sistnämnda på initiativ af Konung Carl XI. I en den 19 Augusti 1687 till dåvarande Landshöfdingen i Skaraborgs län, Peter Örneklou, aflåten skrifvelse, anför nämligen Konungen, huruledes han vid en nyligen hållen generalmönstring i flera fall funnit »rustningarne och knektehället icke tillbörligen præsteras» i följd deraf att de dertill anslagna hemmanen blifvit ödelagda genom vådeld. För att för framtiden afhjelpa dylikt och då den egentliga olägenheten vållades deraf, att den af häradet utgående brandstoden, hvars belopp inom Skaraborgs län vid ifrågavarande tid synes hafva belöpt sig till endast fyra öre samt af hvarje hel gård, i allmänhet ej förslog till de

afbrända hemmanens bebyggande å nyo, förståndigades Landshöfdingen att söka åstadkomma en allmän brandstodsförening inom länet på af Konungen föreslagna grunder. Under de nästföljande åren intresserade sig Konungen fortfarande för denna frågas lösning och aflät flera skrivelser till Örneklou med påminnelser samt anmärkningar mot de af denne med länsboerne förslagsvis träffade föreningar. Den 3 December 1688, vid ett utlyst sammanträde med länets innevånare i Skara, kom slutligen en öfverenskommelse till stånd, som vann konungens bifall och af honom stadfästes den 23 November 1689. Denna förening omfattade alla hemman inom länet med undantag endast af Ridderskapets och Adelns sätes- och ladugårdar samt dess ej skattlagda torp, äfvensom officersboställen, hvilka sistnämnda hänvisades till det dem beviljade understöd af reservhemman. Skadan uppskattades genom syn af domaren i orten och brandstoden, hvars belopp kunde vexla mellan åtta och fyra öre för hvarje helt hemman, tilldömdes å tinget och uppbars genom Konungens Befallningshafvandes försorg utan särskild godtgörelse åt Kronobetjeningen för det dermed förenade besvär.

I betraktande af det sätt, hvarpå sistberörda brandstodsförening kom till stånd, synes det antagligt, att andra liknande föreningar under Konung Carl XI:s regering åtminstone varit ifrågasatta. Huru härmed än må förhålla sig, hafva dessa föreningar uppenbarligen mindre afsett bildandet af nya institutioner än ett befastande och utvidgande på frivillighetens väg af det gamla brandstodsväsendet. Så var deremot ej förhållandet med de liknande föreningar, som i medlet af det följande seklet tillkommo. År 1766 erhöll allmogen inom Sunnerbo härad i Kronobergs län rätt att pastoratsvis bilda brandkassor, hvilkas delegare skulle vara fria från brandstods utgörande enligt lag till öfriga innebyggare i häradet (Kongl. Res. på allm. besvär den 9 December 1766). Kongl. Maj:t fann »denna allmogens omtanke om egen och sina medbröders conservation vid påkommande olyckshändelser berömlig» och uppmanade rikets öfriga innebyggare att följa Sunnerboboernas exempel. Kort derefter förklarades också uttryckligen, att de socknar, som inom sig bildade enskilda brandstodsföreningar eller kassor, skulle i likhet med Sunnerbo härad vara befriade från deltagande i aen lagstadgade brandstoden (Kongl. Bref och Förkl. den 9 December 1770). Denna frihet för de socknevis bildade brandstodsförenin-

garne, som bekräftades genom Kongl. kungörelsen den 2 December 1818, öppnade vägen för de enskilda brandstodsbolagen, hvilka så småningom trädde i de på Byggningsbalkens stadganden grundade föreningarnes ställe. Ännu så sent som 1850 voro dock innevånarne å en och annan ort i riket uteslutande hänvisade till den i lag stadgade brandstodshjelpen (Ridd. och Adelsn. prot. vid riksdagen 1850—51). Det år 1782 bildade »Allmänna Brandförsäkringsverket», hvarom vidare här nedan, torde äfven i sin mån hafva bidragit till minskande af häradsföreningarnas betydelse, synnerligast sedan dess delegare genom Kongl. Förordningen den 15 Juni 1818 erhållit rätt att utträda ur de gamla brandstodsbolagen. Med anledning af att Allm. Brandförsäkringsverket ej mottog lösören till försäkring stadgades dock, att de delegare i verket, som begagnat sin rätt att utträda ur häradsföreningarne, fortfarande, så vida ej de inom nämnda föreningar gällande bestämmelser lade hinder i vägen, skulle såväl gifva som taga brandstod för säd, foder och dragare, som genom brandolycka gått förlorade.

Redan de i Byggningsbalken föreskrifna föreningarne omfattade, såsom af 1743 års Kongl. förordning framgår, ofta flera härad. Äfven de på grund af 1770 års Kongl. Bref bildade enskilda bolagen sträckte sig stundom öfver större områden. Efter 1840 började slutligen brandstodsbolag allmänt bildas länsvis. I öfverensstämmelse med hvad förut blifvit förordnad angående sockenföreningarne och Allmänna Brandförsäkringsverket, föreskrefs nu med afseende å länsbolagen genom Kongl. förordningen den 19 Maj 1845, att hvar och en, som för sin åbyggnad eller någon del deraf eller för säd, foder eller boskap tagit försäkring i brandstodsbolag, som blifvit för orten af Kongl. Maj:t fastställt, vore, så länge han i bolaget qvarstode, befriad från skyldighet att utgifva brandstodssättning, hvarom i lag eller derpå grundad förening stadgades, men å andra sidan ej heller berättigad till den godtgörelse för liden brandskada, som efter lag eller föreningar skolat honom tillkomma. En ytterligare förman förunnades länsens bolag, i det de erhöillo rätt att låta uppföra de afgifter, som kunde åligga deras delegare, å de vanliga debetsedlarne för kronans utskylder samt indrifva dem i sammanhang med dessa (Kongl. Cirk. den 14 Juli 1845).

Det anseende, de länsvis bildade bolagen tillvunno sig, gaf närmast anledning till det lagstadgade brandstodsväsendets slut-

liga upplösning. Med hänvisande till de fördelar och den säkerhet, som de större bolagen erbjödo i jämförelse med härads- och sockenföreningarne, väckte en ledamot af bondeståndet vid 1850—51 årens riksdag motion om samtliga de enskilda bolagens upplösning och öfverflyttande af häradets brandstodsskyldighet på länet. Inom Ridderskapet och Adeln yrkades samtidigt, att, med anledning af den ringa betydelse, som det lagstadgade brandstodsväsendet dåmera egde, det genom 1743 års Kongl. förordning föreskrifna särskilda stämningssättet i brandstodsmål måtte upphöra samt derjemte ytterligare inskräpas, att delegarne i de enskilda brandstodsföreningarne vore fullkomligt oberörde af häradets brandstodsskyldighet. Ingen af dessa motioner vann gehör hos Lag- samt Allm. Besv.- och Ekon.-Utskottet, der de behandlades, men på de af motionärerne anförda grunder föreslogo nämnda utskott, att Rikets Ständer måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af en författning, hvarigenom förklarades, att 4, 5 och 6 §§ i 24 kap. Byggningsbalken samt de på stadgandena i samma §§ grundade författningar efter tre år från författningens kungörande skulle upphöra att vara gällande. Utskottets hemställan afslogs af Ridd. och Adeln, men bifölls af de öfriga stånden. Riksdagens underdåniga skrifvelse afläts den 30 Augusti 1851 i öfverensstämmelse med de tre ståndens beslut. Den begärda författningen utkom sedermera den 26 April 1853.

Sedan det lagstadgade brandstodsväsendet sålunda upplösts, erhöll Konungens Befallningshafvande rätt att pröfva och fastställa förslag till reglementen för brandförsäkringsbolag på landsbygden, som omfattade mindre distrikt än hela länet (Kongl. Cirk. den 11 Maj 1855). Denna rätt utsträcktes snart äfven till de bolag, som omfattade helt län (Kongl. Kung. den 22 Mars 1861). Genom Kongl. Kungörelsen den 6 Augusti 1881 hafva slutligen brandstodsbolag för län eller landstingsområde, som erhållit fastställelse å sitt reglemente af Konungens Befallningshafvande, tillerkänts samma förmåner med afseende å debitering, uppbörd och redovisning af afgifter, som förut genom Kongl. Kungörelsen den 14 Juli 1845 medgifvits brandstodsbolag å landet, för hvilket reglementet blifvit af Kongl. Maj:t fastställt; och kan Konungens Befallningshafvande efter eget bepröfvande utsträcka dessa förmåner äfven till häradsbrandstodsbolag med af Konungens Befallningshafvande fastställt reglemente.

Någon motsvarighet till det skydd, som häradet lemnade den fasta egendomen å landsbygden, förekom ej inom stadskommunerna. Längre dröjde det äfven, innan något försök gjordes, att på den fria associationens väg afhjelpa denna brist. Det var först under den på patriotiska förslag så rika frihetstiden, som uppmärksamheten rigtades äfven på denna viktiga fråga. Första uppslaget till en brandförsäkringsanstalt för Stockholms stad anses hafva blifvit gifven år 1734 af dåvarande Sekreteraren i Kongl. Kansliet, sedermera Statssekreteraren Carl Carleson, som i en af honom utgifven månadsskrift benämnd »Hushållsråd» meddelade utförliga projekt till såväl brandassurancekontor för städerna som enke- och pupillkassor. Några år senare vände sig Stockholms borgerskap till Regeringen med anhållan om inrättandet af en gemensam brandkassa för fastigheter i Stockholm; och sedan vederbörande fått tillfälle att yttra sig i frågan, utfärdade och stadfäste Kongl. Maj:t den 18 Mars 1746 reglemente för »*Stockholms Brand- och Försäkringskontor*».

I denna anstalt, som endast mottog försäkring af fast egendom jemte en del väggfasta möbler, egde alla egare af byggnader belägna på stadens grund samt in-teckningshafvare rätt att inträda. Kontorets högsta förvaltning anförtröddes åt ett hundra män, af hvilka tjugufem valdes bland ridderskapet och adeln, ett lika antal bland öfrige ståndspersoner samt återstoden bland borgerskapet. Desse ett hundra män valde i sin ordning en direktion af åtta personer. Försäkringsafgiften var bestämd och nedgick under tolf år, hvarefter den blef oföränderlig och utgick med en viss årlig låg procent af försäkringsvärdet. Afgiften kunde dock äfven erläggas på en gång för alla tolf åren, liksom det ock var medgifvet att i stället för penningar till kontoret aflemna förskrifning å hela den beräknade försäkringsafgiften jemte fem procent årlig ränta.

Kontoret, som började sin verksamhet den 7 Maj 1746, hade under de första åren åtskilliga svårigheter att bekämpa. Enligt en år 1760 offentliggjord förteckning uppgingo de brandskade-ersättningar, som kontoret måst utbetala under tiden från dess öppnande till den 1 Maj 1760 till öfver två och en half million daler kopparmynt. Redan 1751 hade också kontorets förmåga att fullgöra sina förbindelser varit satt på ett hårdt prof och år 1759 efter en synnerligt svår eldsvåda, som lagt större delen af Södermalm i aska, funno herrar etthundra män sig nödsakade

att dels för framtiden höja den årliga afgiften, dels besluta ett särskildt sammanskott af samtliga försäkringstagare. Detta sammanskott, den så kallade 1759 års bevillning, bestämdes till två procent af försäkringssumman och skulle af vederbörande utgöras vid försäkringsrättens förlust. Genom Kongl. Förordningen den 16 Oktober 1759 blef detta beslut af Regeringen fastställt till efterlefnad. En särskild förmån tillförsäkrades kontoret genom Kongl. Kungörelserna den 1 Juni 1748 och den 16 Oktober 1759, i det de reverserade försäkringsavgifterna (de så kallade premie- och bevillningslånen) jemte ett års ränta efter fyra procent tillerkändes förmånsrätt till betalning utur de för sådana lån pantförskrifna fastigheter framför inteckningar. Genom Kongl. Res. den 8 Februari 1751 tillerkändes kontoret ytterligare rätt att, när lån på grund af uraktlåten räntebetalning måste indrivas genom lagsökning, åtnjuta en till sex procent förhöjd ränta »från det sistförflutna årets början, till dess betalning skedde». — Den 19 December 1807 erhöll kontoret nytt reglemente, som med senare tillkomne ändringar och tillägg fortfarande är gällande. I afseende å försäkring af maskinerier och väggfasta möbler fastställdes dock särskilda reglementen den 4 Juni 1823 och den 21 Februari 1873.

Sedan Stockholms Brandförsäkringskontor öfvervunnit de svårigheter, som besvärat dess första verksamhetsår, uppstod snart fråga om inrättande af en allmän brandförsäkringsanstalt för hela riket. Genom ett Kongl. Cirkulärbref den 14 Oktober 1777 uppmanades samtliga städerna i riket att yttra sig öfver inrättandet af ett dylikt verk och den 15 April 1782 fastställdes reglemente för »Allmänna Brandförsäkringsfonden». Denna anstalt, som sedermera benämndes *Allmänna Brandförsäkringsverket*, var gemensam för såväl stad som landsbygd och meddelade försäkring endast å fast egendom. Försäkringsavgiften var bestämd till viss procent af de försäkrade byggnadernas värde, men äldre delegare skulle vara frie från vidare afgifter, så snart bolagets besparingar uppgått till 300,000 rdr. Sjönk denna fonds behållning sedermera under ett visst belopp, voro de dock åter skyldiga att erlägga afgifter. Anstaltens styrelse utgjordes af åtta ledamöter, utsedde fyra af Kongl. Maj:t och fyra af delegarne, hvarvid valrätten cirkulerade mellan länen. Anstaltens förvaltning var underkastad granskning af åtta revisorer, af hvilka hälften jemväl utsågs af Kongl. Maj:t. Af revisionsberättelsen öfversändes ett

exemplar till hvarje Landshöfding för att hållas delegarne tillhanda, hvarjemte särskild berättelse öfver revisionens förlopp ingafs till Kongl. Maj:t.

År 1828 skilde sig städerna från Allmänna Brandförsäkringsverket och bildade *Städernas Allmänna Brandstodsbolag*. Detta bolag, för hvilket reglemente senast blifvit fastställt den 27 September 1872, har till ändamål att mot brandskada försäkra hus och byggnader belägna i stad, å stads grund eller jord, äfvensom i köping. Bolagets styrelse utgöres af tre ledamöter valde af delegarne.

Den återstående delen af Allmänna Brandförsäkringsverket benämndes efter 1828 *Allmänna Brandförsäkringsverket för byggnader å landet*, hvilket bolag senast erhållit nytt reglemente den 4 Juli 1879. Dess styrelse utgöres numera af en utaf Kongl. Maj:t förordnad ordförande samt fyra ledamöter valde af bolaget.

Någon anstalt för försäkring af löseegendom fans ej i Sverige förr än år 1842, då *Städernas bolag till försäkring af löseegendom* bildades i Jönköping. För detta bolag är reglemente senast fastställt den 4 Juni 1869. Bolaget är grundadt på ömsesidighet och dess verksamhet omfattar rikets städer, köpingar och andra kommuner, der ordnad styrelse samt byggnadsordning, brandvakt och tillräcklig brandredskap finnes. År 1843 bildades ett nytt dylikt bolag, *Stockholms Brandstodsbolag*, som senast erhållit reglemente den 16 Juni 1875.

Med år 1855 kan brandförsäkringsväsendet i vårt land sägas hafva inträdt i ett nytt skede af sin utveckling. Det urgamla på Byggningsbalkens stadganden grundade brandstodsväsendet hade då blifvit upplöst och ersatts af föreningar bildade på frivillighetens väg. Nämnda år erhöll Sverige ock sin första på aktier grundade brandförsäkringsanstalt i *Brand- och Lifförsäkringsaktiebolaget Skandia*.

När *försäkring mot sjöskada* först vunnit användning inom vårt land, derom saknar man all upplysning. Antagligen har kunskapen om denna försäkringsart banat sig väg till Sverige genom hansestädernas bemedling. I medlet af sjuttonde seklet hade sjöförsäkringen härstädes redan vunnit den utbredning, att den ansågs påkalla lagstiftningens ingripande. Genom Kongl. Brevet den 7 November 1663 förständigades Kommerskollegiet att afgifva förslag till en sjölag med tillhörande »försäkringsbalk». Sedan Kongl. Maj:t vid 1664 års riksdag jemväl meddelat sig

med ständerna angående behovet af en dylik lag, tillsattes genom Kongl. Br. den 3 December samma år en kommission af aderton personer för att granska ett inom Kommerskollegiet utarbetadt utkast till författning i ämnet. Den nya lagen utfärdades sedermera den 12 Juni 1667. De i densamma meddelade bestämmelser rörande sjöförsäkring ändrades och fullständigades ett århundrade senare genom Kongl. Försäkrings- och Haveristadgan af den 2 Oktober 1750.

Då sistnämnda författning utfärdades, hade emellertid föga mer än ett tiotal af år hunnit förflyta, sedan det första inhemska sjöförsäkringsbolaget börjat sin verksamhet. Den omständighet, att ledamöterna i berörda bolags styrelse uttryckligen förbödos att för egen räkning drifva försäkringsrörelse, synes häntyda på att sjöförsäkringen i vårt land liksom annorstädes först utgjort föremål för enskild affärsverksamhet. Under den tid, som närmast föregick bolagets bildande, tyckes det dock hufvudsakligast varit i Holland, som våra sjöfarande brukat taga försäkring. År 1733 fäste nämligen den bekanta veckoskriften »Svenske Argus» uppmärksamheten på att assuranskontoret i Amsterdam årligen drog ur landet en summa af öfver en million holländska gyllen. Året derpå, den 18 December, infortrade Kongl. Maj:t Kommerskollegiets yttrande angående nyttan af ett inhemskt »sjöassurans-kompagnie» och i ett den 10 Februari 1735 till kollegiet aflästat Kongl. Bref afhandlades denna fråga ytterligare. Dermed synes dock saken hafva afstannat till 1739, då Kongl. Maj:t på borgerskapets ansökning lemnade sitt samtycke till ett sjöassuranskontors inrättande (Res. på städernas allm. besvär den 12 April 1739 § 54 samt Riksdagsbeslutet den 18 April samma år § 6) och den 4 Juli samma år stadfäste Kongl. Maj:t »associations-reglor» för *Sjöassurans-Compagniet* i Stockholm.

En något utförligare redogörelse för innehållet af detta bolags första reglemente torde ej sakna sitt intresse. Bolaget var grundadt på aktier och ansvaret för dess förbindelser inskränkt till bolagsförmögenheten. Hvarje aktie löd å ett tusen daler smt, hvaraf tjugo procent skulle inbetalas kontant och återstoden i händelse af behof »vid förlust af hela det prenumererade kapitalet». Aktiebrefven voro ställda på viss man och hvarje transport skulle hos bolaget anmälas. Bolagets grundfond var bestämd till en million daler smt. För bolagets första verksamhetsår fick ej någon utdelning göras. Styrelsen, som utgjordes af en

»ståndsperson» och tre handlande köpmän, valdes för två år å allmän bolagsstämma. Hvarje styrelseledamot borde ega minst tio aktier. Det var dem, liksom bolagets öfrige tjenstemän, strängt förbjudet att köpa eller sälja aktier i bolaget. De fingo ej heller sysselsätta sig med sjöförsäkring såsom enskild spekulation. Vid assuransaftalens afslutande biträdde styrelsen af edsvurne mäk-lare. Bokslutet skulle årligen inom Februari månads utgång framläggas för utsedde revisorer, men i öfrigt fingo hvarken styrelseledamöterna eller bolagets tjenstemän yppa något om bolagets ställning eller »dess hemligheter». Tvister emellan bolaget och försäkringstagare skulle hänskjutas till kompromiss, innan de fingo dragas under domstols pröfning.

Assuranskompagniet, som i senare tider erhöll förnyade reglementen, genom hvilka dess organisation i åtskilliga afseenden undergick förändring, egde bestånd ända till år 1865. Då det först inrättades, erhöll det privilegium på tolf års tid att med uteslutande af andra »assurancecompagnier eller intressentskap» ensamt drifva försäkringsaffärer inom riket och underlydande provinser, hvarjemte det tillförsäkrades åtskilliga andra förmåner såsom att dess försäkringsbref skulle vara fria från charta sigillata m. m. Dessa privilegier konfirmerades visserligen sedermera upprepade gånger, bland andra genom Kongl. Brefven till Kom-merskollegiet den 26 Juni 1776 och den 24 Februari 1790, men det monopol på sjöförsäkringsaffärers drifvande, som bolaget från början egt, blef detsamma snart fräntaget. Redan 1766 medgaf nämligen Kongl. Maj:t, att andra sjöassuranscompagnier finge upprättas såväl i Stockholm som rikets öfriga städer (Res. på städernas besvär den 9 Dec. 1766 § 34). I sjelfva verket erhöll dock icke bolaget någon inhemsk konkurrent förr än efter inne-varande århundrades första årtionde, då ett och annat på ömse-sidighet grundadt bolag började bildas. Den för våra förhållan-den ganska aktningsvärda utveckling, som sjöförsäkringsväsendet hos oss numera uppnått, daterar sig först från 1860-talet, då »Nep-tunus», »Gauthiod» med flera på modernare grunder fotade sjö-försäkringsaktiebolag bildades.

De ansatser till vissa arter af *lifförsäkring*, som kunna spåras hos våra gillen under medeltiden, hade, såsom redan blifvit an-tydtd, ej några varaktiga följder för det svenska försäkringsväsen-det och det är först i våra dagar, som liffförsäkring i egentlig mening börjat drifvas härstädes af inhemska anstalter. Redan

under förra århundradet började man dock, antagligen påverkad af utlandets föredöme, att inrätta kassor för beredande af understöd åt delegarnes enkor och minderåriga barn. I förbigående hafva vi redan omnämnt det förslag till inrättandet af dylika kassor, som 1734 framställdes af sekreteraren Carleson. Detta ganska märkliga förslag innehöll en utförlig plan för en enke- och pupillkassa. Carleson föreslog för öfrigt äfven inrättande af »Brudkassor» för beredande af utstyrsel åt delegarnes döttrar.

Det är ej känt huruvida det Carlesonska förslaget vid sitt framträdande lyckades tillvinna sig någon större uppmärksamhet. Ovisst är också, om detta förslag, såsom i senare tider uppgifvits, tjenat till mönster för de kassor, som något senare kommo till stånd. År 1740 började nämligen ett Kommerseråd Lissander verka för inrättandet af en enke- och pupillkassa för civilstaten, men enligt Lissanders egen uppgift var det ej det Carlesonska förslaget, som ej ens af Lissander omnämnes, utan enke- och pupillkassan i Köpenhamn, som gifvit uppslaget till och tjenat som mönster för den af Lissander projekterade anstalten. På föranledande af honom sammanträdde emellertid åtskilliga för saken intresserade personer i Stockholm i Augusti 1740, hvarvid utsågos tolf deputerade, som skulle uppsätta förslag till reglemente och den 1 Februari 1743 erhöll denna civilstatens enke- och pupillkassa Kongl. stadfästelse och privilegium.

Vid 1747 års riksdag ingaf Öfverstelöjtnanten J. M. Ehrenborg till Kongl. Krigs-Befälet ett förslag till en enke- och pupillkassa äfven för militiestaten. En dylik kassa kom också till stånd och erhöll Kongl. stadfästelse den 30 Juni samma år.

Dessa kassor motsvarade dock ingalunda de förhoppningar man fäst vid dem. I synnerhet var civilstatens kassa olycklig i sina beräkningar och oaktadt aktningssvärda försök gjordes att till ställningens upphjelpande tillgodogöra sig erfarenhetens och vetenskapens resultat, fann kassan sig 1779 urständssatt att fullgöra sina förbindelser. Militiekassan hade visserligen bättre framgång, men civilstatskassans obestånd lär hafva inverkat ofördelaktigt äfven på förstnämnda kassas ställning. På initiativ af Regeringen sammanslogos slutligen båda kassorna till en kassa, som skulle stå öppen för »alla välfrejdade personer af alla stater, kårer och stånd i riket». Så uppkom den ännu bestående *Allmänna Enke- och Pupillkassan*, som erhöll sitt första reglemente den 23 Februari 1784. Vid 1798 års slut hade denna kassa 320

delegare och 556 sterbhus hade vid samma tid njutit understöd af kassan till ett sammanräknadt belopp af 15,132 Rdlr 40 sk. 9 rst.

Samtidigt med ofvannämnda båda kassor för civil- och militiestaten bildades en tredje dylik kassa för ecklesiastikstaten, som erhöll Kongl. stadfästelse den 16 Sept. 1743. Om denna kassas uppkomst och sednare öden saknas dock vidare upplysningar. Antagligen uppgick äfven den förr eller sednare i Allmänna Enke- och Pupillkassan, ty i medlet af 1780-talet omnämnes kassan såsom upplöst och Allmänna Enke- och Pupillkassan är samtidigt ensam i besittning af en donation, som från början delvis varit anslagen till ecklesiastikstatens kassa.

Utom dessa rent enskilda kassor ha för öfrigt redan från äldre tider funnits liknande anstalter, som i mer eller mindre mån ställts i samband med statens pensionsväsende. Af dessa är *Kongl. Amiralitets-Krigsmanskassan* äldst och leder sitt ursprung ända från år 1642, då den bildades genom enskilda sammanskott af amiralitetsstaterna. Kassan, som sedermera ökades genom donationer och statsanslag, erhöll sitt första af Kongl. Maj:t fastställda reglemente den 28 April 1696. Redan i detta reglemente föreskrefs skyldighet för kassan att, utom öfriga densamma åliggande pensioner, utgifva *gratial* åt delegarnes enkor och barn. År 1756 inrättades *Kongl. Arméns Pensionskassa*, som erhöll sitt första reglemente den 10 Januari 1757 och i likhet med Amiralitets-Krigsmanskassan grundades på statsanslag i förening med bidrag af delegarne. Med denna kassa förenades år 1817 en endast på afgifter grundad enke- och pupillkassa.

Samtidigt med inrättandet af Arméns Pensionskassa var en dylik kassa ifrågasatt för civilstaten och vid 1761 års riksdag inkom äfven ett »projekt till reglemente», som dock icke ledde till några vidare åtgärder. I underdänig skrifvelse den 30 Januari 1770 afgåfvo ständerna å nyo ett projekt till pensionsinrättningens åvägbringande, men ej heller detta förslag vann framgång. Den föreslagna anstalten synes dock under de nästföljande åren hafva varit under bildning och äfven utvecklat en viss verksamhet, ty genom ett Kongl. Cirkulärbref den 5 November 1773 förordnades, »att, emedan Kongl. Maj:t i nåder godt funnit att numera låta inställa den förut tilltänkta civilstatens pensionsinrättning, alla afgifter till samma kassa således äfven borde upphöra samt de redan erlagda vederbörande återställas». Frågan blef seder-

mera hvilande, till dess genom Kongl. Kung. den 29 Juni 1798 en summa af 15,000 rdlr anslogs att årligen användas till pensionering af embets- och tjenstemän enligt vissa fastställda grunder. Härmed var första grunden lagd till »*Kongl. Civil-Statens Pensions-Inrättning*», som dock först långt sednare erhöill fast organisation. Genom Kongl. skrivelser till presidenterne i Svea Hof-Rätt och samtliga Kollegierna den 14 Juni 1803 förordnades nämligen om utarbetande af en plan till pensionskassa för rikets civile embets- och tjenstemän, men först den 22 Januari 1823 afgafs af utsedde komiterade ett betänkande i berörda syfte. I den föreslagna anstalten, som skulle grundas dels på allmänna anslag och dels på årliga bidrag af delegarne, skulle alla på rikets stat uppförda civile tjenstinnehafvare, som icke innehade förtroendeembeten, ingå såsom delegare. Sedan ständerna genom underdänig skrifvelse den 2 September 1823 i hufvudsak godkändt förslaget, fastställdes pensionsinrättningens första reglemente den 15 November 1826 och jemlikt Kongl. Brefvet den 11 September 1829 tog utbetalandet af pensioner sin början år 1830. Med civilstatens pensionsinrättning förenades, utom *civilstatens allmänna enke- och pupillfond*, som uteslutande är grundad på statsanslag och som öfvertagit statsverket förut åliggande pensionerings-skyldighet, en enskild dylik fond, hvars hufvudsakliga inkomster skulle utgöras af delegarne i inrättningen åliggande afgifter. Med sistnämnda fond har i sednare tider förenats en kapital- och lifränteförsäkringsanstalt grundad på frivilliga insatser af delegarne i pensionsinrättningen.

Efter förebilden af ofvannämnda trenne pensionsinrättningar bildades sedermera åtskilliga andra dylika pensions-, enke- och pupillkassor afsedda för särskilda klasser af statens tjenstemän.

Omkring år 1840 började ett lifligare intresse för lifförsäkringssaken framträda. Det var isynnerhet åtskilliga nybildade ränteförsäkringsanstalter i Tyskland, som, genom de öfverdrifna fördelar de till en början förespeglade allmänheten, syntes mana till efterföljd. Flera skrifter i ämnet utgäfvos och deputerade från skilda landsändar sammanträdde upprepade gånger för att öfverlägga om lämpligheten af dylika anstalters anordnande här i landet. Några vidare åtgärder vidtogos dock ej förr än vid 1844—45 årens riksdag, då med anledning af motioner inom såväl Ridd. och Adeln som Borgareståndet ständerna i underdänig skrifvelse den 26 Mars 1845 anhöllo, att Kongl. Maj:t måtte ge-

nom sakkunnige män låta utarbete ett efter Sveriges förhållanden lämpadt förslag till inrättande af ränteförsäkrings-, lifförsäkrings- och lifränteanstalter och derefter vidtaga de åtgärder, som för dylika anstalters befordrande kunde anses mest ändamålsenliga. På grund af denna skrifvelse tillsatte Kongl. Maj:t den 17 Juni 1845 en komité af fyra personer, som den 20 Januari 1848 framlade motiverade förslag till »grundstadgar» för en försäkringsanstalt till beredande af lifräntor och kapital för framtiden, äfvensom för en lifförsäkringsanstalt, beledsagade af nödiga tabeller och formulär. Två år sednare, den 11 Januari 1850, fastställde Kongl. Maj:t, uppå ansökning af flere i Stockholm och dess grannskap boende personer reglemente för Sveriges första *ränte- och kapitalförsäkringsanstalt*, som till en början endast omfattade Stockholms stad och län. Till bestridande af de första organisationskostnaderna erhöll anstalten anslag af statsmedel. Denna anstalt har, som bekant, sedermera tjänat till förebild för flera dylika inrättningar, som kommit till stånd i olika delar af landet.

Någon fullständig lifförsäkringsanstalt erhöll Sverige icke förr än år 1855, då, såsom ofvan blifvit omnämndt, »Brand- och Lifförsäkringsaktiebolaget Skandia» bildades.

Hvad slutligen beträffar öfriga arter af försäkring, som numera äro representerade af svenska bolag, såsom hagelskade-, kreaturs-, hypoteks- och olycksfallsförsäkring m. fl., så hafva dessa samtliga först under de sednare åren vunnit insteg härstädes.

Försäkringsföreningen bildades i Stockholm år 1875. Det är denna förening, som genom sin framställning i ämnet gifvit uttryck åt det redan länge kända och i viss mån af Riksdagen uti dess förutnämnda skrifvelse den 16 Maj 1876 uttalade behovet af lagstiftning rörande försäkringsväsendet. Såsom förut är nämnt, har föreningen sammanfattat sina åsikter uti två särskilda utkast till förordningar, hvilka synas lämpligen böra här inflyta. De äro af följande lydelse:

Försäkringsföreningens utkast till förordningar.

Utkast till förordning angående försäkringsanstalter.

§ 1.

De, som vilja bilda bolag eller annan förening i ändamål att genom utsedd Styrelse drifva försäkringsrörelse af hvad slag

som helst, skola hos Kongl. Maj:t om nådigt tillstånd dertill sig anmäla och dervid inlemna det för anstalten antagna förslag till reglemente.

Befinnes detta reglemente öfverensstämma med de i ämnet gifna föreskrifter samt lag och författningar i öfrigt, meddelas tillstånd till rörelsens drifvande, i sammanhang hvarmed reglemente fastställles.

§ 2.

Försäkringsanstalt vare skyldig att vid hvarje års bokslut till *försäkringsfond* afsätta ett belopp, motsvarande beräknade värdet af alla löpande risker. Bestämmelser härom intagas i reglementet.

Uti anstalter, som drifva flere grenar af försäkringsrörelse, skall afsättning till försäkringsfond göras särskildt för hvarje rörelsegren.

§ 3.

Försäkringsanstalt bör af behållningen å hvarje års rörelse göra afsättning till en *reservfond*, enligt hvad derom kan vara i reglementet för hvarje anstalt föreskrifvet.

§ 4.

Reglemente för försäkringsanstalt skall, utöfver hvad i §§ 2 och 3 omförmäles, innehålla:

a) uppgift om anstaltens benämning och den ort, der Styrelsen har sitt säte; skolande anstalten uti mål, för hvilka ej annorlunda stadgas, lyda under allmän underrätt i den ort, der styrelsen har sitt säte;

b) bestämmelse om antalet af Styrelsens ledamöter, hvilka böra vara minst *tre*;

c) uppgift om anstaltens rörelsegrenar;

d) bestämmelse i fråga om de största belopp, hvarför anstalten må i hvarje rörelsegren ikläda sig ansvarighet på en risk utan återförsäkring;

e) stadgande om den säkerhet, emot hvilken ej mindre grundfond än äfven försäkringsfond må göras fruktbärande;

f) bestämmelse om sättet för förvarande af bolagets medel och om inventering;

g) antalet af revisorer och tiden för revision, som årligen bör förrättas;

h) bestämmelse om tiden för sammanträden med delegarne eller deras ombud;

i) grunderna för rösfrätts utöfvande vid sammanträde med delegarne;

k) sättet för vinnande af ändring i reglementet;

l) bestämmelser, om och under hvilka villkor anstalt bör upplösas och likvidation bör ega rum.

§ 5.

Mom. 1. Reglemente för försäkringsaktiebolag skall, utöfver hvad gällande lag angående aktiebolag och §§ 2, 3 och 4 här-
ofvan stadga, innehålla bestämmelse om det belopp, som skall vara af delegarne inbetalt, innan bolaget må träda i verksamhet. Sedan i sådant bolag stadgad reservfond blifvit bildad, bör af vinsten årligen göras afsättning, hvarigenom delegarnes förbindelser för ogulden andel af grundfonden, vare sig denna andel ingår i aktiekapitalet eller utgör särskild garantifond, skola, i den mån sådant kan ske, inlösas; börande sålunda i bolaget insatta medel vara afsedda att användas för samma ändamål, som de i förbindelserna förskrifna belopp.

Mom. 2. Innan delegare i sådant bolag till fullo inbetalt af honom tecknad aktiebelopp eller inlöst förbindelse, som han för bildande af särskild garantifond kan hafva utfärdat, må han icke genom aktiens öfverlåtande utträda ur bolaget, med mindre Styrelsen medgifver hans förbindelses utbytande emot nye egarens.

Mom. 3. Så länge delegares förbindelser för ogulden andel af aktiekapital eller garantifondsforbindelser äro oinlösta, må en person icke förvärfva delaktighet i bolaget för mera än viss andel, hvarom bestämmelser böra intagas i reglementet.

Mom. 4. Afider den, som utfärdat förbindelse för ogulden andel af aktiekapital eller garantifondsforbindelse eller blifver han i konkurstillstånd försatt, skall innehafvare af hans aktierätt i förra fallet inom viss tid efter dödsdagen och i senare fall inom viss tid efter inställelsedagen i konkursen aflemna ny sådan förbindelse eller inbetala förskrifna beloppet, vid påföljd för un-

derlåtenhet deraf att bolagsstämman må kunna förklara aktierätten förverkad. Bestämmelser härom intagas i reglementet.

§ 6.

Försäkringsanstalter, grundade på ömsesidighet, skola hafva tecknade ett visst antal risker eller ock ega en särskild säkerhetsfond, innan de få börja sin verksamhet.

Närmare bestämmelser härom böra intagas i reglementet för dylik anstalt.

§ 7.

Styrelsen åligger:

att när som helst hålla anstaltens räkenskaper och handlingar tillgängliga för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dess ombud samt för den särskilda undersökning, som Kongl. Maj:t eller Chefen för Civildepartementet kan finna för godt låta anställa;

att efter hvarje räkenskapsårs utgång låta upprätta bokslut, hvaraf sammandrag, enligt formulär, som af Chefen för Civildepartementet fastställles, bör i allmänna tidningar kungöras;

att i afseende å sättet för bokslutets upprättande ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som Chefen för Civildepartementet för underlättande af undersökning rörande anstaltens verksamhet meddelar;

att jemväl i öfrigt lemna Chefen för Civildepartementet alla de upplysningar rörande anstalten, som af honom äskas; samt

att efter verkställd revision till Civildepartementet och Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande insända exemplar af revisionsberättelsen.

§ 8.

Varda de i fastställt reglemente meddelade föreskrifter eller gällande lag och författningar icke behörigen iakttaga och sker ej rättelse inom viss förelagd tid, ankomme på Kongl. Maj:t att förbjuda försäkringsrörelsens fortsättande.

Har försäkringsaktiebolag enligt något räkenskapsårs behörigen reviderade bokslut gjort sådana förluster, att bolagets reservfond och viss i reglementet bestämd andel af grundfonden,

vare sig densamma utgöres af aktiekapital och garantifond eller endast af aktiekapital, gått förlorat, skall bolaget ställas under utredning, så framt ej, inom tre månader efter en af denna anledning sammankallad bolagsstämma, grundfonden återställes till dess behöriga belopp.

§ 9.

Beträffande alla sådana försäkringsanstalter, för hvilka bolagsordning eller reglemente redan blifvit af Kongl. Maj:t eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande faststæld, skola uti alla tillämpliga delar stadgandena i denna förordning lända till efterrättelse, så vida de icke stå i strid med bestämmelse i faststæld bolagsordning eller reglemente.

§ 10.

Vilja inhemska bolag eller föreningar, som nu drifva försäkringsrörelse och undfått Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes stadfästelse å de för dem gällande bolagsordningar eller reglementen, ändra sådan bolagsordning eller reglemente, skall beslutet derom underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Utkast till förordning i fråga om rättighet för utländska försäkringsanstalter att här i riket drifva rörelse.

§ 1.

Utländsk försäkringsanstalt må icke här i riket annorledes än genom behörigt ombud samt under vilkor i öfrigt, som i denna förordning stadgas, drifva rörelse, hvaraf föranledes andra försäkringsaftal än angående återförsäkring.

§ 2.

Till ombud för utländsk försäkringsanstalt kan antagas:

a) Svenskt bolag eller svensk i Sverige bosatt undersåte, som eger medborgerligt förtroende samt råder öfver sig och sin egendom, och:

b) Norsk eller utländsk undersåte, som enligt gällande bestämmelser är berättigad eller vunnit behörighet att drifva sådan rörelse, hvarom fråga är.

§ 3.

Innan försäkringsrörelsen börjas, skall ombud till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i den ort, der ombudet har sitt säte eller är bosatt, aflemna:

1:o två exemplar af det för försäkringsanstalten gällande reglemente i svensk, vederbörligen styrkt översättning;

2:o i hufvudskrift och vederbörligen styrkt svensk översättning en för ombudet utfärdad fullmakt att här i riket drifva försäkringsrörelsen å anstaltens vägnar samt uti alla af rörelsen härflytande rättsförhållanden för densamma tala och svara; skollande hvarje inskränkning i ombuds behörighet ovilkorligen i fullmagten omförmälas, så vida anstalten skall kunna på grund deraf undandraga sig fullgörande af de i och för försäkringsrörelsen slutade aftal; hvarjemte fullmagten skall vara försedd med behörigt, af svensk myndighet styrkt intyg derom, att försäkringsanstalten inom sitt hemland drifver sådan rörelse, hvarom fråga är, och att enligt samma lands lag den, som fullmagten utfärdad, är dertill behörig;

3:o ett i behörig ordning af anstalten eller dess styrelse afgifvet vederbörligen styrkt förklarande, att anstalten i allt, hvad försäkringsrörelsen inom riket angår, underkastar sig tillämpning af här gällande lagar och författningar samt således är pliktig att uti alla deraf härflytande tvister svara inför svensk domstol samt vara underkastad sådan domstols afgörande.

Utländsk försäkringsanstalt, som redan genom behörigt ombud drifver rörelse här i riket, skall senast fullgöra hvad här ofvan finnes föreskrifvet.

§ 4.

Finnes föreskrifterna i § 3 vara behörigen fullgjorda, ege Kongl. Maj:ts Befallningshafvande derom utfärda bevis. Då sådant bevis utfärdas, skall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej mindre derom göra anmälan i Kongl. Civildepartementet och dervid tillika öfverlemna det ena exemplaret af det för anstalten gällande reglemente, än äfven låta på anstaltens bekostnad i all-

männa tidningarna införa såväl beviset som den af ombudet ingifna fullmakt i svensk öfversättning.

§ 5.

Mom. 1. Ingifven fullmakt skall i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förvar qvarblifva, så länge något på grund deraf slutadt försäkringsaftal är gällande. Antages nytt ombud eller var der af annan anledning ny fullmakt utfärdad, skall den senare fullmagten jemväl till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifvas och, på sätt i § 4 sägs, uti allmänna tidningarne införas. Då ny fullmakt inlemnas, skall derom göras anteckning å förut ingifna; och må äldre fullmakt icke i något hänseende anses återkallad, förrän anmälan om återkallelse blifvit gjord eller annan fullmakt, på sätt nu sagdt är, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande aflemnats.

Mom. 2. Vidtages förändring i det för försäkringsanstalt gällande reglemente, skola två exemplar af beslutet derom i behörigen styrkt svensk öfversättning inom tre månader derefter inlemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som har att ena exemplaret till Kongl. Civildepartementet insända.

§ 6.

Varder antaget ombud urståndsatt att sin befattning utöfva, eger, intill dess hindret upphört eller annat ombud blifvit behörigen antaget, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uppå anmälan förordna annan person att å anstaltens vägnar tala och svara samt i öfrigt anstalten med laga verkan företräda vidkommande alla redan afslutade försäkringar.

§ 7.

Ombud vare, derest dess fullmakt dertill berättigar, ej förhindrad att på eget ansvar genom annan, som enligt § 2 kan till ombud antagas, utöfva anstaltens verksamhet.

§ 8.

Försäkringsanstalt, som här i riket drifver rörelse, vare skyldig att uti alla deraf härflytande tvister svara inför svensk domstol samt underkasta sig sådan domstols afgörande.

§ 9.

Underlåter försäkringsanstalt att sätta sitt ombud i tillfälle betala försäkringsbelopp, som enligt laga kraftvunnen dom, frivilligt medgifvande eller annorledes anstalten åligger utgifva, skall ombudet derom göra skriftlig anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inom tre månader, efter det betalningsskyldigheten inträdde och beloppet blifvit ombudet affordradt.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insänder denna anmälan till Kongl. Civildepartementet, som låter införa tillkännagifvande derom i allmänna tidningarne.

§ 10.

Ombud åligger:

1:o) att när som helst hålla anstaltens af ombudet förvarade räkenskaper och handlingar tillgängliga för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dess ombud samt för den särskilda undersökning, som Kongl. Maj:t eller Chefen för Civildepartementet kan finna för godt låta anställa;

2:o) att för hvarje räkenskapsår, enligt formulär, som af Chefen för Civildepartementet fastställes, upprätta och inom sex månader efter detsamma utgång till samma departement inlemna uppgift angående anstaltens verksamhet inom riket under räkenskapsåret;

3:o) att inom 3 månader efter den bolagsstämma, vid hvilken berättelse angående revision af anstaltens räkenskaper och förvaltning föredragits, till Kongl. Civildepartementet och Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande insända exemplar af denna berättelse eller, derest hinder för fullgörande af denna föreskrift mött, derom göra anmälan;

4:o) att lemna Chefen för Civildepartementet eller hans ombud alla de upplysningar rörande anstalten, som äskas och kunna af anstaltens ombud lemnas.

§ 11.

En hvar, som å utländsk försäkringsanstalts vägnar inom riket drifver sådan rörelse, som i § 1 omförmäles, utan att i enlighet med denna författning vara dertill behörig, böte från och med femtio till och med femhundra kronor.

Öfverträder eller underlåter ombud i öfrigt hvad i denna författning stadgas, vare bot från och med tjugo till och med tvåhundra kronor.

§ 12.

Böter, som enligt denna författning ädömas, tillfalla Kronan och förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna författning träder i kraft från och med ingången af år

Då yttrande infordrades öfver dessa båda utkast till förordningar, anbefalldes, såsom förut är omförmäldt, Öfverståthållarembetet och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, så vidt ske kunde, ej mindre lemna uppgift angående de inom området befintliga bolag, föreningar eller andra anstalter, med undantag af aktiebolag, hvilka hafva till ändamål att meddela försäkring af hvad slag som helst såsom emot sjö- och brandskada, förlust af kreatur, hagelskada m. m., lifränte-, pensions- och kapitalförsäkring och dylikt, än äfven bifoga afskrift af det för sådan anstalt af Konungens Befallningshafvande fastställda eller utan stadfästelse gällande reglemente jemte exemplar af hvarje anstalts senaste revisionsberättelse. Genom de på grund häraf insända handlingar samt de till femårsberättelserna för åren 1876—1880 hörande tabeller nr:is 4 och 5, upptagande den förra redogörelse för brandförsäkringsinrättningarnes verksamhet under nämnda tidrymd och den senare en dylik beträffande, bland andra, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar år 1880, har bragts tillsammans ett material, hvaraf det varit möjligt att åstadkomma en i det närmaste fullständig framställning af försäkringsväsendets nuvarande ståndpunkt i vårt land. De nyssnämnda handlingarna hafva dock ej varit de enda som härvid användts; sjelfva femårsberättelserna hafva äfven lemnat värderika upplysningar, särskildt för alla andra slag af den egentliga försäkringsrörelsen än brandförsäkring, och vidare hafva åtskilliga af försäkringsinrättningarne sjelfva offentliggjorda berättelser rådfrågats äfvensom upplysningar direkt inhemtats från vederbörande styrelser.

Oaktadt sålunda ett rikt material funnits att tillgå, måste dock erkännas att ofullständigheter vidlåda arbetet, beroende

dels derpå att försäkringsanstalter af ena eller andra slaget icke kommit att upptagas i de af vederbörande länsstyrelser lemnade förteckningar, dels derpå att de af försäkringsanstalterna lemnade uppgifter om deras verksamhet varit ofullständiga eller otydliga. Då räkenskaperna ej upprättas efter ett och samma mönster, kan ej undvikas, att hvad som i det ena bolaget föres på ett sätt, i ett annat upptages på ett annat och att uppgifterna ej alltid äro fullt jemförliga. Vid en granskning af räkenskaperna visar sig dessutom, hvilket man väl äfven kunde hafva skäl att vänta, att räkenskaperna ej alltid hos de smärre försäkringsanstalterna äro förda på ett sådant sätt, att önskade upplysningar af dem kunna hemtas, liksom det äfven stundom synes som om vid handhafvandet af dessa smärre anstalters angelägenheter vederbörande reglementen ej alltid så noga följdes utan ett mera patriarkaliskt system finge göra sig gällande.

På samma gång ofvanstående förhållanden här framhållas, torde dock kunna tilläggas, att dessa omständigheter icke i någon nämnvärd grad inverka störande på resultatet af undersökningen i dess helhet. De anstalter, som ej blifvit upptagna äro säkerligen icke af någon större betydighet, de fall då uppgifter ej kunnat erhållas äro icke mycket talrika, i de fall, då felaktiga uppgifter möjligen förekomma, finnes ingen anledning antaga, att felen skola gå i någon viss rigtning, utan kan man antaga, att det ena felet motvräger det andra och resultatet på det hela ändå blifver riktigt. Det är egentligen endast de om den årliga utdebiteringen i förhållande till ansvarighetsbeloppet hos ömsesidighetsbolagen förekommande uppgifter, som äro i väsentligare mån bristfälliga; dels saknas understundom uppgift om dylik utdebitering under hela femårsperioden, under det att samtidigt uppgift förekommer såväl om influtna försäkringsafgifter som om utbetalda skadeersättningar, dels råder icke öfverensstämmelse mellan uppgifterna om utdebiteringen samt om de influtna beloppen, hvadan måste antagas att i flera fall missförstånd egt rum vid ifrågavarande uppgifters lemnande i första hand.

Beskaffenheten af det material, som förelegat, har verkat bestämmande vid upprättandet af vidfogade statistiska tabeller; att fullständiga materialet genom inhemtande af ytterligare upplysningar ur en eller flera synpunkter skulle nemligen icke kunnat ske utan mycken både tidsutdrägt och möda. Flera synpunkter,

ur hvilka det skulle varit af intresse att betrakta ämnet hafva därför måst lemnas obeaktade.

Beträffande försäkringsaktiebolagen, de på ömsesidighet grundade anstalterna samt ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna lemnas uppgifter om både inkomster och utgifter för hela femårsperioden 1876—1880 äfvensom om befintliga fonder och gällande försäkringsbelopp vid slutet af ifrågavarande period. Rörande pensionsinrättningarne, enke- och pupill- samt sjuk- och begravningskassorna meddelas deremot endast beloppet af utdelningen till delegarne under år 1880 samt fondernas storlek vid slutet af samma år. Denna olikhet är beroende på den olika uppställningen af de till länsstyrelsernas femårsberättelser hörande tabellerna 4 och 5, ur hvilka såsom förut anförts en stor del af uppgifterna är hemtad.

Hela antalet vid slutet af år 1880 i verksamhet varande försäkringsanstalter af förstnämnde tre slag uppgick till 453; pensionsinrättningarne samt enke- och pupillkassorna voro 161, sjuk- och begravningskassorna 229.

Af de 453 försäkringsanstalterna voro 14 aktiebolag, 424 ömsesidighetsbolag samt 15 ränte- och kapitalförsäkringsanstalter.

Lifförsäkringsrörelse bedrefs endast af aktiebolag, 4 till antalet; brandförsäkringsrörelse af 3 aktiebolag (af hvilka 2 jemväl bedrefvo lifsförsäkringsrörelse), 361 ömsesidighetsbolag samt 1 annan anstalt; sjöförsäkring af 6 aktiebolag och 15 ömsesidighetsbolag; 2 aktiebolag hade uteslutande återförsäkring till ändamål; kreatursförsäkring bedrefs af 1 aktiebolag och 35 ömsesidighetsbolag; 6 ömsesidighetsbolag meddelade försäkring mot hagel-skada, 7 försäkring af båtar och fiskredskap.

Af lifsförsäkringsaktiebolagen är Skandia (jemväl brandförsäkringsbolag) det äldsta; det började sin verksamhet, såsom förut är nämnt, år 1855, dernäst i ålder kommer Svea (likaledes för- enande brandförsäkringsrörelse), som började år 1867, Nordstjer- nan från år 1872 och Thule från år 1873.

Bland brandförsäkringsaktiebolagen äro de nyssnämnda Skan- dia och Svea de äldsta, Sverige började sin verksamhet år 1873. Af ömsesidighetsbolagen, som drifva brandförsäkring, är Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet det äldsta, 5 för- skrifva sig från första fjerdedelen af innevarande århundrade, 67 från perioden 1826—1850, 253 från 1850—1875, 32 från tiden der- efter, för 3 saknas uppgift. Den anstalt, hvilken, utan att vara

hvarken aktiebolag eller ömsesidighetsbolag, drifver brandförsäkringsrörelse, är Stockholms stads brandförsäkringskontor, inrättadt, såsom redan är omförmäldt, år 1746.

Det äldsta af sjöförsäkringsaktiebolagen är Gauthiod, från år 1863, dernäst kommer Stockholms sjöförsäkringsaktiebolag från år 1867; bolagen Ägir, Svithiod, Ocean och Sveriges allmänna sjöförsäkringsaktiebolag började samtliga sin verksamhet år 1873. Af ömsesidighetsbolagen äro 3 inrättade under åren 1826—1850, 8 under åren 1851—1875 och 4 derefter.

De båda återförsäkringsaktiebolagen äro inrättade, det ena (Freja) år 1870, det andra (Astrea) år 1872.

Sveriges hästförsäkringsaktiebolag började sin verksamhet år 1876. Bland de ömsesidighetsbolag, som hafva kreatursförsäkring till ändamål, är Skagerhults sockens det äldsta, det bildades år 1862; af de öfriga äro 5 från år 1874, 1 från år 1875, 2 från år 1876, 8 från 1877, 5 från 1878, 6 från 1879, samt 5 från 1880; för 2 saknas uppgift.

Kronobergs läns bolag till försäkring mot förlust i följd af hagelskador inrättades år 1862 och är det äldsta bland bolagen af ifrågavarande slag; af de öfriga förskrifva sig 1 från hvarje af åren 1863, 1873 och 1878 samt 2 från år 1875.

Af bolagen till försäkring af båtar och fiskredskap är det äldsta (Mjellby sockens) från år 1855, 1 från år 1857, 1 från 1863, 1 från 1864, 1 från 1870 och 1 från 1876; för 1 saknas uppgift om när det började sin verksamhet.

Bland ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna äro de i Stockholm och Örebro de äldsta, båda inrättade år 1850; af de öfriga äro 5 från åren 1851—1860, 3 från 1861—1870 och 5 från tiden derefter.

Äldst bland pensionsinrättningarne samt enke- och pupillkassorna är K. Amiralitetskrigsmanskassan, hvilken började sin verksamhet år 1642, ytterligare 3 dylika inrättningar förskrifva sig från 1600-talet, 17 från 1700-talet, 11 från första fjerdedelen af innevarande århundrade, 43 från åren 1826—1850, 57 från 1851—1875 samt 9 från tiden derefter; för 20 saknas uppgift om tiden då deras verksamhet tagit sin början.

Bland sjuk- och begravningskassorna uppgifvas 3 vara från 1600-talet: Skomakaregesällernas i Göteborg (1651), det s. k. Första likkompaniet i Kristianstad (1698) samt Snickaregesällernas i Göteborg sjuk- och begravningskassa (året ej närmare an-

gifvet); 10 förskrifva sig från 1700-talet, endast 2 från första fjerdedelen af innevarande århundrade och 7 från andra fjerdedelen, men deremot 118 från åren 1851—1875 och 73 från tiden derefter; för 16 saknas uppgift om det år de träd i verksamhet. De s. k. hundramannaföreningarne, hvilka nästan alla tillkommit under de senaste åren, äro inräknade bland nu ifrågavarande kassor. Alla dylika föreningar torde dock icke blifvit upptagna i länsstyrelsernas tabeller.

Det försäkringsbelopp, för hvilket de 4 *lifförsäkringsbolagen* ansvarade, uppgick vid slutet af år 1880 till 89,670,064 kronor, antalet lifförsäkrade personer utgjorde vid samma tidpunkt 13,344. Intet af dessa båda tal gifver dock en fullt riktig föreställning om lifförsäkringsväsendets utbredning i vårt land, ty dels kan ej afgöras i hvilken mån bolagen hafva återförsäkrat hos hvarandra och således vissa belopp och personer dubbelräknats, dels saknas kännedom om det antal försäkringar, som äro tagna i utländska bolag. Obestriddigt är emellertid, att lifförsäkringen ännu ej blifvit omfattad med allt det intresse, den förtjenar, äfvensom att dess välgörningar hittills icke i nämnvärd grad kommit de mindre bemedlade samhällsklasserna till godo. I förstnämnda afseendet torde endast behöfva påpekas, att antalet lifförsäkrade icke utgjorde fullt 0.3 proc. af hela folkmängden, i senare afseendet åter att medelvärdet af hvarje försäkring var öfver 6,700 kronor. Såsom »befintliga fonder eller tillgångar» hafva betraktats lifförsäkrings- och lifräntefonderna, hvilka utgjorde något mer än 14 proc. af bolagens ansvarighetsbelopp. Jemför man summan af de under femårsperioden 1876—1880 influtna försäkringsavgifter med försäkringsbeloppet vid slutet af samma period, utgör den förstnämnda något mer än 15 proc. af det senare, hvilket skulle i årligt medeltal göra omkring 3 proc., såvida nemligen försäkringsbeloppet hela tiden varit detsamma. Då emellertid försäkringsbeloppet vid periodens slut var större än under något af de föregående åren hafva försäkringsavgifterna i sjelfva verket utgått i ett något högre förhållande än 3 proc.

De 3 *brandförsäkringsaktiebolagen* ansvarade vid slutet af år 1880 tillsammans för ett belopp af 870,115,926 kronor; ingen uppgift finnes om det antal risker, hvarpå detta belopp fördelar sig, ej heller om huru mycket som faller på andra länder än Sverige*),

*) Att svenska försäkringsbolag ansvara för icke obetydliga belopp i utlandet torde framgå bland annat deraf att ensamt bolaget »Svea» år 1880 ansvarade för 94 millioner i Norge, Danmark och Finland samt för 325 millioner i andra länder.

lika litet som om det belopp som var försäkradt i utländska bolag. *Ömsesidighetsbolagen* ansvarade tillsammans för 2,686,725,495 kronor och den brandförsäkringsanstalt, hvilken hvarken är att hänföra till aktiebolagen eller till de egentliga ömsesidighetsbolagen, för 221,974,642 kronor. Hela det försäkringsbelopp, för hvilket svenska brandförsäkringsanstalter stodo i ansvarighet den 31 december 1880, utgjorde således 3,778,816,063 kronor. I procent af hela detta ansvarighetsbelopp belöpte sig på aktiebolagen 23.⁰³, på ömsesidighetsbolagen 71.⁰⁹ (på de bolag af ifrågavarande slag som voro utan begränsning i afseende å verksamhetsområdet 9.⁶⁸ proc., på de som hade mer än ett län såsom verksamhetsområde 2.²⁰ proc., på de som hade ett län eller större del af ett län 37.⁴² proc., på de som hade en mindre del af ett län 21.⁷⁹ proc.), på Stockholms brandförsäkringskontor 5.^{ss}.

Då icke någon skilnad göres i uppgifterna om den brandförsäkrade egendomen mellan lös och fast egendom och då jemväl åtskilliga andra uppgifter saknas, är det icke möjligt att ens tillnärmelsevis beräkna huru stor del af hela landets fastighetsvärde, som är försäkradt; det torde väl dock få antagas, att, tack vare det stora antalet försäkringsbolag och den långa tid hvarunder flera af dessa varit i verksamhet, insigten om fördelarne af att hafva sin egendom brandförsäkrad hunnit göra sig ganska allmänt erkänd.

I kolumnen »för fonder eller tillgångar den 31 December 1880» hafva för brandförsäkringsbolagen endast upptagits »reserverade brandpremier», utgörande den egentliga försäkringsfonden för brandförsäkringsrörelsen.*) Dessa fonder utgjorde i procent af försäkringsbeloppet ej mer än 0.17. För ömsesidighetsbolagen visar sig förhållandet mellan befintliga fonder och försäkringsbeloppet vara sådant, att de förra uppgå till 0.7 proc. af det senare. Betraktar man de olika slagen af ömsesidighetsbolag hvar för sig, visar sig förhållandet ganska olika: för de 3 ömsesidiga brandförsäkringsbolag, hvilka arbeta utan någon begränsning i afseende å verksamhetsområdet (Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet, Städernas allmänna brandstodsbolag och Städernas bolag till försäkring af lösegendom) utgjorde fonderna 2.12 proc. af försäkringsbeloppet; för de 2 bolag, hvilka äro

*) Då två af brandförsäkringsaktiebolagen tillika drifva lifförsäkringsrörelse har det ej låtit sig göra att angifva huru stor del af dessa bolags grundfonder och reservfonder belöper sig på hvardera verksamhetsgrenen.

begränsade till sitt verksamhetsområde men likväl arbeta inom mera än ett län (Skånska brandförsäkringsinrättningen och Skånska städernas brandstodsförening till försäkring af löseegendom) uppgingo fonderna till 10.³² proc.; för 24 bolag med ett helt län eller större del af ett län till verksamhetsområde till 0.¹¹ proc.; för 332 bolag med endast en mindre del af ett län till verksamhetsområde till 0.¹³ proc. För Stockholms stads brandförsäkringskontor utgjorde fonderna 5.⁹³ proc. af försäkringsbeloppet. Flera af ömsesidighetsbolagen hafva i sina reglementen den bestämmelsen intagen att de ej samla fonder, utan utdebiteringen för hvarje år motsvarar jemt det belopp, som erfordras för skadesättningar och förvaltningskostnader med flera dylika utgifter. Med det material, som stått till förfogande, har det icke varit möjligt att alltid afgöra, huruvida bolagen årligen göra afsättningar till en försäkringsfond eller ej; så mycket är dock möjligt konstatera, att 66 af ömsesidighetsbolagen, tillsammans representerande ett ansvarighetsbelopp af 1,027,337,284 kronor, icke egde några fonder alls.

De bolag, hvilka icke enligt sina reglementen äro nödgade att göra utdebitering för bildande af försäkringsfond utan endast utdebitera i den mån timade brandskador göra sådant erforderligt, uppvisa naturligtvis större vexlingar i det belopp, som utdebiteras de olika åren, under det att deremot de bolag, der utdebitering till visst bestämdt minimibelopp alltid eger rum, äfven om brandskada ej inträffat, förete mindre skiljaktigheter i utdebiteringen från det ena året till det andra, bland annat till följd deraf att reglementet då vanligen föreskrifver att försäkringsfonden får anlitas när utdebiteringen för året eljest skulle komma att öfverskrida ett visst belopp.

Jemföres summan af de under hela femårsperioden 1876—1880 för samtliga brandförsäkringsbolag influtna försäkringsafgifter eller utdebiterade belopp med hela det den 31 december 1880 gällande försäkringsbeloppet, visar sig att det af försäkringsstagarne utbetalda beloppet uppgått till 1.²² proc. af försäkringsbeloppet eller 0.²⁴ proc. i årligt medeltal, motsvarande således 24 öre om året för hvarje 100 kronor af ansvarighetsbeloppet. Fullföljer man denna jämförelse till de olika grupperna af brandförsäkringsbolagen visar sig följande:

Utbetalda skadeersättningar
i % af influtna försäkrings-
afgifter eller utdebiterade
belopp åren 1876—1880

Aktiebolagen..... 35.38

Ömsesidighetsbolagen:

Utan begränsning i afseende å verksamhetsområde 113.12

Med mer än ett län såsom » 23.91

Med ett län eller större del deraf såsom » 83.91

Med en mindre del deraf såsom » 87.07

Stockholms stads brandförsäkringskontor 38.09

För samtliga brandförsäkringsanstalter uppgå de utbetalda brandskadeersättningarne till 56.30 proc. af de utaf försäkrings-
tagarne erlagda beloppen.

Uppgifterna om *sjöförsäkringsbolagens* försäkringsbelopp den 31 December 1880 afse egentligen, åtminstone beträffande aktiebolagen, beloppet af samtliga under längre eller kortare tid af året 1880 gällande försäkringar, och hafva några andra uppgifter icke varit tillgängliga. De 6 aktiebolagen ansvarade tillsammans för 365,611,429 kronor och de femton ömsesidighetsbolagen för tillsammans 35,345,809 kronor. Af hela det belopp, de svenska sjöförsäkringsbolagen stodo i ansvarighet för, 400,957,238 kronor, belöpte sig 91.18 proc. på aktiebolagen och endast 8.82 proc. på ömsesidighetsbolagen, hvilka senare således på detta område för försäkringsväsendet icke äro af samma betydelse som i fråga om brandförsäkring.

Såsom bolagens fonder och tillgångar upptagas för aktiebolagen den kontant inbetalda delen af aktiekapitalet, reservfonden samt den så kallade försäkringsfonden (d. v. s. det belopp som afsatts för oreglerade haverier och löpande risker). För samtliga sjöförsäkringsbolagen utgjorde dessa fonder 1.28 proc. af bolagens ansvarighetsbelopp, särskildt för aktiebolagen var förhållandet 1.33 proc. och för ömsesidighetsbolagen 0.74 proc.

Om summan af de under perioden 1876—1880 för alla sjöförsäkringsbolagen influtna försäkringsafgifter eller utdebiterade belopp jemföres med hela försäkringsbeloppet visar sig att försäkringstagarne skulle hafva erlagt 7.41 proc. eller i årligt medeltal 1.48 proc. af försäkringsbeloppet, hvarvid emellertid bör erinras om hvad ofvan anförts, att det uppgifna försäkringsbeloppet icke är det vid en viss tidpunkt gällande utan summan af alla försäkringar under året och att, då sjöförsäkringar ofta tagas för kor-

tare tid, årspremien i sjelfva verket varit vida högre än som af det nyss anförda synes framgå. Om man, oaktadt jämförelsen sålunda icke är fullt exakt, fullföljer densamma till de olika grupperna af sjöförsäkringsbolag visar sig följande:

	Influtna försäkrings- afgifter eller utdebiterade belopp i % af försäk- ringsbeloppet.		För hvarje 100 kronor af ansvarighets- beloppet er- lagt kronor.
	Under åren 1876—1880.	I årligt medeltal.	
Aktiebolagen	5.41	1.08	1.08
Ömsesidighetsbolagen:			
Utan begränsning i afseende å verksamhetsområdet	37.30	7.46	7.46
Med mer än ett län såsom	25.14	5.03	5.03
Med ett helt län såsom	47.55	9.51	9.51
Med mindre del af ett län såsom	22.86	4.57	4.57

De under perioden i fråga utbetalda skadeersättningar utgjorde i procent af de under samma tid influtna försäkringsafgifter eller utdebiterade belopp för samtliga sjöförsäkringsbolagen 51.74 proc. Utsträckes äfven denna jämförelse till de olika grupperna af sjöförsäkringsbolag visar sig följande:

	Utbetalda skadeersättningar i % af influtna försäkrings- afgifter eller utdebiterade belopp åren 1876—1880.
Aktiebolagen	35.05
Ömsesidighetsbolagen:	
Utan begränsning i afseende å verksamhetsområdet	74.01
Med mer än ett län såsom	93.12
Med ett helt län såsom	80.80
Med en mindre del af ett län såsom	93.55

De båda återförsäkringsbolagens fonder (inbetaladt aktiekapital, reservfonder och reserverade premier) uppgingo icke till mer än 1.04 proc. af försäkringsbeloppet; de influtna försäkringsafgifterna utgjorde för hela perioden 3.96 proc. af försäkringsbeloppet den 31 December 1880, eller i årligt medeltal 0.39 proc.; de utbetalda skadeersättningarna uppgingo till 63.66 proc. af influtna försäkringsafgifter.

De 36 *kreatursförsäkringsbolag*, som vid slutet af år 1880 voro i verksamhet ansvarade vid nämnda tidpunkt för ett sammanlagdt belopp af 27,736,000 kronor; om kreatursantalet saknas fullständiga uppgifter liksom ej heller uppgift finnes om värdet af hela rikets kreatursstock, hvadan det icke är möjligt att afgöra huru mycket anlita kreatursförsäkringen ännu är i vårt land. Det nyss angifna försäkringsbeloppet torde emellertid kunna antagas utgöra endast en ringa andel af värdet på landets hela kreatursstock. De flesta försäkringsbolag hafva ock ännu varit så kort tid i verksamhet, att hela denna gren af försäkringsväsendet väl kan sägas endast vara i sin linda. Då mer än hälften af kreatursförsäkringsbolagen trädt i verksamhet först under perioden i fråga, kan en sådan jämförelse som den hvilken i det föregående anstalts för andra försäkringsbolag mellan de under perioden influtna försäkringsavgifter och utdebiterade belopp samt försäkringsbeloppet vid periodens slut icke anställas. Om samtliga bolagen varit i verksamhet under fem år, skulle nemligen summan af influtna försäkringsavgifter och utdebiterade belopp efter all sannolikhet blifvit vida större. Af hela det den 31 December 1880 gällande försäkringsbeloppet belöpte sig 6.78 proc. på det ena aktiebolaget, 63.13 proc. på de större ömsesidighetsbolagen och 30.09 proc. på de mindre ömsesidighetsbolagen.

De utbetalda skadeersättningarna uppgingo för samtliga bolagen till 77.26 proc. af influtna försäkringsavgifter och utdebiterade belopp, för aktiebolaget ensamt till 56.24 proc., för de större ömsesidighetsbolagen till 75.68 proc. och för de mindre till 97.79 proc.

Såsom af vidfogade tabell 6 inhemtas, är *hagelskadeförsäkringen* endast obetydligt utvecklad i Sverige. Ett försäkringsbelopp af ej mer än 18,231,877 kronor representerar blott en ringa del af landets gröda; ej heller synas skadorna under perioden hafva varit särdeles stora, uppgående för alla fem åren sammanlagdt endast till 0.17 proc. af försäkringsbeloppet. De utbetalda skadeersättningarna uppgingo till 59.72 proc. af influtna försäkringsavgifter och utdebiterade belopp.

Än mindre utveckling synes *försäkringen af båtar och fisk-redskap* hafva tagit; endast en dylik anstalt, Göteborgs och Bohusläns fiskareförening, är af någon betydighet.

Antalet delegare i samtliga *ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna* uppgick vid slutet af år 1880 till 140,168; af rikets

hela befolkning voro således 3.67 proc. delegare i dessa anstalter. Fördelar man summan af de under perioden gjorda insättningar på antalet delegare vid slutet af perioden erhåller man en medelinsättning under hela tiden för hvarje delegare af 32 kronor 51 öre eller 6 kronor 50 öre om året. Detta belopp är dock något för lågt, enär alla delegarne icke varit med hela tiden; men det fel, som deraf kan härleda sig, är icke af någon betydighet. Man torde således kunna antaga att årliga medelinsättningen för hvarje delegare icke mycket öfverstiger 7 kronor, utvisande sålunda påtagligen att ifrågavarande anstalter anlitas af de mindre bemedlade samhällsklasserna.

Beträffande *pensionsinrättningarna, enke- och pupill- samt sjuk- och begravningshjelpskassorna* saknas uppgifter om flera förhållanden, som kunnat vara af stort intresse att lära känna: antalet delegare, som kommit i åtnjutande af utdelning, beloppet af delegarnes årsbidrag m. m. Af de i tabell 9 upptagna siffror sammanställda med hvad man i öfrigt känner om hithörande förhållanden framgår att den art af försäkring, hvarmed ifrågavarande inrättningar sysselsätta sig, redan vunnit en ganska stor spridning i vårt land, och det torde vara alldeles säkert, äfven om det ej kan med siffror styrkas, att antalet dylika inrättningar är i ständig tillväxt. Flera af de å nämnda tabell upptagna anstalter synas på grund af de rörande dem gällande bestämmelser icke vara att hänföra till försäkringsanstalter i egentlig mening. Enahanda torde förhållandet vara med de ingalunda fåtaliga anstalter af samma slag, om hvilka saknas uppgifter.

Hypotheksförsäkringsrörelse bedrifves för närvarande af två anstalter nemligen Stockholms och Göteborgs Intecknings-Garanti-aktiebolag, båda bildade år 1869. Dessa bolag hafva till ändamål, bland annat, att genom försäkring af kapitalets och räntans betalning i behörig tid underlätta belåning af intecknade skuldebref. Verksamhetsområdet för en hvar af dessa anstalter är begränsadt till den stad, inom hvilken hvarje af dem är inrättad. Sammanräknade beloppet, hvarför inteckningar voro den 31 December 1880 försäkrade hos dessa två anstalter uppgick till 14,262,557 kronor 77 öre.

Då vid det nu föreliggande såväl som vid hvarje annat lagstiftningsarbete måste tagas vederbörlig hänsyn till främmande länders erfarenhet, såvidt densamma genom lagstiftningen funnit sitt uttryck, har jag ansett mig böra här meddela följande kortfattade redogörelse för det hufvudsakligaste af den utländska lagstiftningen i ämnet.

*Främmande
länders lag-
stiftning.*

Nordtyska förbundets och Tyska rikets författningar upptogo båda försäkringsväsendets ordnande såsom en för de förbundna staterna gemensam angelägenhet. Någon gemensam lagstiftning har detta oaktadt hittills icke kommit till stånd, ehuru utarbetandet af en lag angående villkoren för försäkringsanstalters uppkomst och verksamhet mer än en gång varit ifrågasatt och förarbeten äfven blifvit vidtagna. För närvarande är frågan uppskjuten på obestämd tid i afvaktan på en bebadad ny lag angående aktiebolag.

Tyska riket.

Gemensamma bestämmelser saknas dock icke. Aktiebolag och kommanditbolag på aktier, som drifva försäkringsrörelse, äro underkastade bestämmelserna i Allmänna Tyska Handelslagboken samt Nordtyska förbundslagen af den 11 Juni 1870, i hvilka båda författningar äfven förekommer ett och annat stadgande, som direkt afser försäkringsanstalter. Genom sistnämnda lag, som numera är tysk rikslag, upphäfdes, bland annat, handelslagbokens stadgande (art. 174 och 207) om regeringens sanktion för bildandet af aktiebolag och kommanditbolag på aktier. — Då emellertid bildandet af försäkringsanstalt i de flesta tyska stater fortfarande är beroende af regeringens medgifvande, är denna frihet icke för närvarande af någon synnerlig betydelse för försäkringsväsendet. — De viktigaste bestämmelserna angående aktiebolag i handelslagboken sådan densamma lyder enligt 1870 års lag, äro i öfrigt följande: Drifver dylikt bolag försäkringsrörelse, få aktierna, vare sig de äro ställda på viss man eller på innehafvaren, icke lyda å mindre belopp än 100 Thlr (vid andra aktiebolag är minimum för aktier ställda till viss man 50 Thlr. Art. 207 a enligt 1870 års lag). Angående försäkringsbolag stadgas vidare, att sedan grundkapitalet blifvit fullteknadt, skall allmän bolagsstämma genom särskildt beslut konstatera såväl detta som att minst 20 proc. å hvarje aktie blifvit inbetalta (vid andra aktiebolag minst 10 proc. Art. 209 a enligt 1870 års lag). Bolagsordningen, som skall ingifvas till handelsdomstolen i den ort, der bolaget har sitt säte, samt införas i det vid hvarje dylik

domstol förda s. k. handelsregistret (art. 12 och 211), bör innehålla uppgift å bolagets firma, säte och ändamål, grundkapitalets och aktiernas belopp samt de sednares antal och huruvida de äro ställda å viss man eller å innehafvaren, grundsatserna för årsbalansens uppgörande och kontrollerande samt vinstens beräkning och utdelning, styrelsens sammansättning, huruledes såväl dennas ledamöter som bolagets tjenstemän skola legitimera sig, allmän bolagsstämmas utlysande, aktieegarnes rösträtt och sättet för dess utfölvande, de bolaget rörande ärender, som icke kunna afgöras med blott enkel pluralitet samt den form, under hvilken för bolaget förbindande tillkännagifvanden skola afgifvas och de allmänna tidningar, genom hvilka dylika tillkännagifvanden böra publiceras (art. 209 a enligt 1870 års lag). Vid bolagsordningen, som dessutom skall innehålla bestämmelse om ett uppsigtsråd af minst tre medlemmar, valde bland aktieegarne, skall fogas bevis, att kapitalet är fulltecknad och det förskrifna beloppet å hvarje aktie inbetalt samt att allmän bolagsstämman, såsom ofvan blifvit nämndt, konstaterat detta och tillsatt uppsigtsrådet (art. 210 a enligt 1870 års lag). Förr än bolagsordningen blifvit införd i handelsregistret, är bolaget icke att såsom sådant anses. De, som dess förinnan handla i bolagets namn ådraga sig derigenom personligt och solidariskt ansvar (art. 211). Sedan bolagsordningen blifvit inregistrerad, låter domstolen offentliggöra ett utdrag af densamma i allmänna tidningarne (art. 210). Beslutes någon förändring i bolagsordningen, måste den för att vinna bindande kraft äfven inregistreras och publiceras (art. 214). Bildar bolaget filialer, måste dessa på samma sätt inregistreras hos handelsdomstolen i den ort, der de hafva sitt säte (art. 212). Äro aktierna ställda på innehafvaren, svarar tecknaren ovilkorligen för 40 proc. af teckningsbeloppet, äfven om han på grund af försummad inbetalning gått aktierätten förlustig, och kan icke ens af bolaget befrias från detta ansvar. Bolagsordningen kan bestämma vissa villkor, under hvilka efter inbetalning af 40 proc. befrielse må medgifvas för personligt ansvar för återstoden och kan bolagsordningen i sammanhang härmed medgifva, att sedan sådan befrielse inträdt, promesser och interimsskvitton ställas på innehafvaren, hvilket dessförinnan ej må ske. Aktiebref lydande å innehafvaren får deremot icke utgifvas, förr än aktierna blifvit till hela sitt belopp guldna (art. 222). Lyda aktierna å viss man, skola de med noggrant angifvande af innehafvarens namn, bo-

ningsort och samhällsställning införas i en af bolaget för sådant ändamål förd bok, i hvilken äfven skedd öfverlåtelse skall antecknas för att vara giltig. Öfverlåter den, som tecknat en aktie, sin rätt på annan utan medgifvande af bolaget, ansvarar han fortfarande för det oguldna aktiebeloppet. Men äfven om bolaget godkänt öfverlåtelsen, står den ursprunglige aktieegaren under ett år från utträddandet i subsidiärt ansvar för bolagets, före hans utträddande ingångna förbindelser (art. 223 jemförd med art. 182 och 183). Ett aktiebolag får icke förvärfva egna aktier (art. 215 enligt 1870 års lag).

Endast för den tid, som erfordras för att bolaget, sedan det blifvit bildadt, skall komma i full verksamhet, hvilken tid bör i bolagsordningen bestämmas, må bolaget lemna aktieegarne viss på förhand utfäst utdelning å deras aktier. Sedermera må intet annat bland aktieegarne utdelas än hvad årsbalansen utvisar såsom rent öfverskott, sedan förefintliga reservfonder blifvit behörigen tillgodosedda (art. 217). Senast sex månader efter hvarje räkenskapsårs slut skall styrelsen förelägga aktieegarna balansen för det föregående året uppställd på föreskrifvet sätt samt inom samma tid offentliggöra densamma i allmänna tidningarna (art. 239 enligt 1870 års lag). Uppsigtsrådet öfvervakar bolagets verksamhet och afger berättelse derom (art. 225 a enligt 1870 års lag). Skulle grundkapitalet nedgå till hälften eller derunder, åligger det styrelsen att ofördröjligen sammankalla aktieegarne och underrätta dem om förhållandet (art. 240). Upplöses bolaget eller beslutes en nedsättning af aktiekapitalet, får bolagets tillgångar ej fördelas bland aktieegarne, förr än bolagets borgenärer blifvit godtgjorde genom likvid eller säkerhet (art. 243 och 245). Förenas tvenne aktiebolag till ett, skall likaledes det upplösta bolagets borgenärer godtgöras, innan bolagens tillgångar få sammanföras (art. 248). Derest styrelsen eller uppsigtsrådet lemnar vederligen falska uppgifter till bolagsstämma om bolagets ställning, fördöljer densamma eller i annat afseende försummar sina åligganden, äro de underkastade strängt ansvar, i vissa fall ända till tre månaders fängelse (art. 249 och 249 a enligt 1870 års lag).

Bestämmelserna angående kommanditbolag på aktier äro, med fränseende af de stadganden som afse förhållandet mellan »komplementarerna och kommanditisterna», i det stora hela desamma, som gälla för rena aktiebolag. Några väsendtligare skiljaktigheter torde dock här böra anmärkas. Aktiebrefven, liksom äfven

promesser och interimsqvitton, skola vid kommanditbolag på aktier alltid ställas på viss man. Minimum är 50 Thlr för hvarje aktie (art. 173). Uppsigtsrådet tillsättes bland kommanditdelegarne (art. 175 n:o 6). Bolagsordningen skall innehålla uppgift å samtliga kommanditdelegare med angifvande af deras namn, samhällsställning och boningsort. Denna uppgift inflyter sedermera i det utdrag af bolagsordningen, som det åligger domstolen att publicera (art. 175 och 176). Minst 25 proc. skola vid bolagsordningens ingifvande till domstolen vara inbetalta å hvarje aktie (art. 177).

Äfven för andra försäkringsanstalter saknas icke gemensamma bestämmelser. Intet hinder synes nämligen möta, att en på ömsesidighet grundad försäkringsanstalt bildas i enlighet med föreskrifterna i nordtyska förbundslagen af 4 Juli 1868, hvilken lag sedan år 1873 är gällande inom hela Tyska riket, och dymedelst kommer i åtnjutande af de förmåner, som nämnda lag tillförsäkrar s. k. »eingetragene Genossenschaften» d. v. s. »föreningar med icke slutet antal medlemmar, som afse att befordra föreningsmedlemmarnes kredit, förvärf eller ekonomi genom gemensam affärsverksamhet (§ 1)» och som låtit inregistrera sitt reglemente hos handelsdomstolen i den ort, der föreningen har sitt säte, samt i öfrigt ställt sig bestämmelserna i 1868 års lag till efterrättelse. Dessa bestämmelser äro i väsentliga delar öfverensstämmande med Handelslagbokens ofvan anförda stadganden angående aktiebolag; särskildt är detta händelsen med föreskrifterna om reglementets innehåll, inregistrering och offentliggörande (§§ 3, 4 och 6) samt styrelsens skyldighet att inom viss tid efter hvarje räkenskapsårs slut framlägga årsbalansen för föreningens medlemmar (§ 26). En inregistrerad föreningsreglemente skall i öfrigt vara åtföljdt af förteckning öfver föreningens medlemmar; hvarjemte det åligger styrelsen att ej blott för hvarje kvartal hos domaren anmäla afgångna och tillkomna medlemmar utan äfven vid början af hvart kalenderår ingifva ny förteckning öfver alla, som vid sagda tid äro medlemmar af föreningen (§ 26). Tillsättandet af ett uppsigtsråd är icke obligatoriskt (§ 28). Styrelsens ledamöter, som alltid måste vara föreningsmedlemmar (§ 17), kunna genom öfverträdelse af lagens föreskrifter eller försummelser i sin tjensteutföring ådraga sig solidariskt ansvar gentemot föreningens medlemmar och tredje man (§ 27) samt äro dessutom i vissa fall hemfallna till bötesansvar (§ 67). Den förnämsta förmån, som enligt 1868 års lag tillkommer en inregi-

strerad förening är, att föreningen, sedan dess reglemente blifvit infördt i handelsregistret, betraktas såsom ett sjelfständigt rättssubjekt och kan under sin firma ingå förbindande aftal och förvärfa rättigheter af alla slag samt kära och svara inför rätta (§ 11). Deremot kunna dylika föreningar icke inskränka ansvaret för sina ingångna förbindelser endast till föreningsförmögenheten, utan stå medlemmarne för föreningens förbindelser i obegränsadt och solidariskt ansvar, hvilken ansvarighet dock prescriberas två år efter utträdet (§§ 12, 63).

En dylik inskränkt ansvarighet är deremot medgifven föreningar med ändamål att bereda sina medlemmar understöd i händelse af sjukdom, enligt Tyska rikslagen af den 7 April 1876, »Gesetz über die eingeschriebenen Hülfskassen» (R. G. B. § 125).

Denna lag stadgar nämligen (§ 5), att sjukhjelpsföreningar, som blifvit bildade i öfverensstämmelse med dess föreskrifter, ansvara för föreningens förbindelser endast med föreningsförmögenheten. I öfrigt är en dylik förening tillerkänd samma förmåner, som enligt § 11 i 1868 års lag tillkommer en inregistre-rad förening.

Angående bildandet af en sjukhjelpsförening enligt 1876 års lag är stadgadt, att föreningen, som genom sin benämning, hvari orden »eingeschriebene Hülfskasse» alltid skola förekomma, bör skilja sig från andra liknande föreningar inom samma ort eller kommun (§ 2), har att till kommunalstyrelsen i den kommun, der föreningen har sitt säte, ingifva förslag till reglemente. Kommunalstyrelsen öfverlemnar detta förslag till närmast öfverordnade förvaltande myndighet, som, om förslaget befinnes öfverensstämma med lagens föreskrifter, erkänner föreningen såsom »eine eingeschriebene Hülfskasse». Beslutas förändringar i reglementet, skola de underkastas en liknande pröfning (§ 4). Reglementet skall bland annat innehålla uppgift å föreningens namn, säte och ändamål, storleken af föreningsmedlemmarnes bidrag, villkoren för in- och utträde och för understöds lemnande, grunderna för årsbalansens uppgörande samt styrelsens sammansättning och formen för dess legitimation, jemte föreskrift om utlysande af allmänt sammanträde med delegarne och den desse dervid tillkommande rösträtt samt angående föreningsförmögenhetens användning i händelse af föreningens upplösning (§ 3). Föreningen tillhöriga medel få ej placeras annat än hos offentliga sparbanker eller ock på samma sätt som förmyndaremedel (§ 24). Upp-

sigten öfver föreningens verksamhet tillkommer den myndighet, som i sådant hänseende förordnas af vederbörande regering (Landesregierung) (§ 33). Till denna myndighet har föreningen att ingifva periodiska uppgifter, affattade enligt fastställda formulär, öfver föreningsmedlemmarnes antal, inträffade sjukdoms- och dödsfall samt storleken af inbetalta bidrag och lemnadt understöd, liksom ock årsbalansen (§ 27). Hvert femte år skall föreningen dessutom låta en opartisk, sakkunnig person granska föreningens förmögenhetsställning. Resultatet af denna granskning underställes den kontrollerande myndigheten enligt fastställda formulär samt delgifves derjemte föreningsmedlemmarna (§ 25). Den myndighet, som meddelat tillstånd till föreningens bildande, kan i vissa fall förordna om dess upplösning (§ 28).

Om man till det nu anförda lägger den skyldighet, som åligger agenter för brandförsäkringsanstalter (Nord Deutsche Gewerbeordnung § 14) att inom åtta dagar efter agenturens tillträdande eller frånträdande göra anmälan om förhållandet hos polismyndigheten i agentens hemort, så torde de viktigaste gemensamma bestämmelserna vara genomgångna.

Hvad åter beträffar de enskilda staterna inom Tyska riket, så förekomma inom dessas lagstiftningar endast temligen knapphändiga bestämmelser.

Vidkommande särskildt Preussen, gälla derstädes i vissa hänseenden skilda bestämmelser inom det gamla Preussen och inom de efter 1866 tillkomna landsdelarne.

I de äldre provinserna tillämpas vid försäkring af lösegendom mot brandskada fortfarande i vissa delar lagen af den 8 Maj 1837 (Gesetz über das Mobiliar-Feur-Versicherungswesen G. S. pag. 102). Denna lag ålägger bland annat agenterna att föra bok öfver de af dem förmedlade försäkringsaftalen till utvisande af försäkringstagarnes namn och boningsort, försäkringens föremål, försäkringssumman, tiden för försäkringsaftalets bestånd samt om försäkring blifvit tagen å samma risk äfven hos annan anstalt (§ 13). Agenten får ej utgifva police eller prolongationsbevis, förr än han ingifvit bestyrkt afskrift af försäkringsansökningen och deklarationen till polismyndigheten i försäkringstagarens hemort samt erhållit nämnda myndighets uttryckliga förklaring, att intet hinder från myndighetens sida (»In polizeilicher Hinsicht») möter för policens eller prolongationsbevisets utfärdande (§ 14). Samma skyldighet åligger för-

säkringsanstalt, hos hvilken försäkring tages omedelbart utan förmedling af agent (§ 15). Genom en kabinettssorder af den 30 Maj 1841 utsträcktes tillämpningen af §§ 14 och 15 i 1837 års lag äfven till immobilie-brandförsäkring.

De viktigaste bestämmelserna återfinnas dock i lagen af den 17 Maj 1853 (Gesetz, betreffend den Geschäftsverkehr der Versicherungsanstalten G. S. pag. 293). Enligt denna lag erfordras för bildande af försäkringsanstalt af hvad slag som helst tillstånd af regeringen i den krets (Bezirk), der de personer, som ställt sig i spetsen för företaget, hafva sitt hemvist. Regeringen får ej meddela sådant tillstånd, med mindre hon öfvertygat sig om att sökandene äro oberyktade och tillförlitliga. Utländsk anstalt åter, som vill drifva försäkringsrörelse genom agenter inom Preussen, måste dertill utverka tillstånd af preussiska regeringen (§ 2). 1853 års lag föreskref derjemte, att ingen fick uppträda såsom försäkringsagent, vare sig för inländsk eller utländsk anstalts räkning utan tillstånd af kretsregeringen, som dervid ingick i pröfning af sökandens »Unbescholtenheit und Zuverlässigkeit» (§ 3), men detta stadgande är numera upphäfdt genom lagen af den 22 Juni 1861 (G. S. sid. 441), som frigaf agenturrörelsen inom Preussen.

Hvad åter angår de efter år 1866 tillkomna landsdelarne, så erfordras i Schleswig-Holstein, staden Frankfurt och dess område samt Kurhessen ej koncession vare sig för försäkringsanstalter eller för dessas agenter. Ett undantag göres dock inom sistnämnda land för utländska brandförsäkringsanstalter, hvilka enligt statsministeriets cirkulär af den 21 April 1830, äro underkastade bestämmelser i det närmaste öfverensstämmande med föreskrifterna i de ofvan anförda båda preussiska lagarne af 1837 och 1853. I Hamburg, den preussiska delen af Oberhessen samt Hannover, gäller deremot koncessionstvånget fortfarande för all slags försäkringsrörelse. Dock är i Hannover agenturrörelsen fri, så vida den ej afser brandförsäkring. I Nassau slutligen erfordras koncession blott för brandförsäkringsanstalter och deras agenter. Lagstiftningen i öfrigt inom samtliga dessa länder, för så vidt någon sådan finnes, är i det stora hela öfverensstämmande med det gamla Preussens.

År 1869 lät preussiska regeringen utarbета och för landtdagen framlägga tvenne förslag till författningar rörande försäkringsväsendet, behandlande det ena försäkringsanstalter i allmänhet och villkoren för deras verksamhet, det andra särskildt

försäkring mot brandskada. Af dessa förslag, som dock ej ledde till någon lagstiftning i ämnet, innehöll det sistnämnda hufvudsakligen bestämmelser afsedda att förekomma öfverförsäkring samt skärpta föreskrifter angående agenternas redan förut stadgade skyldighet att föra bok öfver de af dem förmedlade försäkringsaftalen, hvarjemte föreslogs att upphäfva förbudet mot utfärdande af försäkringspolicer utan tillstånd af vederbörande polismyndighet. Den föreslagna lagen »angående försäkringsanstalternas affärsverksamhet» är deremot af större intresse, enär dess bestämmelser fortfarande till stor del tillämpas af preussiska regeringen vid meddelande af concessioner åt inländska försäkringsanstalter. I vissa hänseende utgår dock förslaget från andra principer.

Mot den bestående lagstiftningen anmärkes i motiverna, bland annat, att de personliga egenskaperna hos en försäkringsanstalts grundläggare, för så vidt nämligen dessa kunna underkastas regeringens pröfning, icke erbjuda någon egentlig garanti för företagets soliditet. Större betydelse tillerkännes en pröfning af de sakliga förutsättningarna; men äfven en dylik pröfning anser förslaget dock i det stora hela vara mera till skada än gagn. Erfarenheten skulle nämligen hafva visat, att koncessionen af allmänheten alltid uppfattas såsom en slags garanti, hvarigenom förtroendet för de af regeringen auktoriserade anstalterna stegras i en grad, som regeringen ingalunda kunnat åsyfta och som ofta kan hafva olycksbringande följder. Förslaget anser derjemte, att den ökade konkurrensen och försäkringsväsendets allmänna utbredning böra medföra en större kännedom om försäkringsaftalens natur och förutsättningar, hvilket åter bör sätta allmänheten i stånd att sjelf bedöma, med hvilka försäkringsanstalter hon bör inlåta sig, synnerligast om anstalternas verksamhet underkastas erforderlig publicitet. Att bereda en sådan publicitet samt att i öfrigt, utan att inlåta sig på pröfning af hvarje särskildt försäkringsföretag, en gång för alla genom lagstiftningen fastställa de förutsättningar, under hvilka försäkringsanstalter må bildas och drifva sin rörelse, borde enligt förslaget vara regeringens egentliga uppgift. I öfverensstämmelse härmed fordrar förslaget (art. I) för bildandet af försäkringsanstalt, af hvad slag det vara må, eller för drifvande af försäkringsrörelse ej någon koncession vare sig af regeringen eller annan myndighet. De bestämmelser, som förslaget i öfrigt innehåller, hafva dock en ännu inskränkare omfattning än hvad man af det ofvan an-

förda kunnat vänta. Dessa bestämmelser afse nämligen endast sådana försäkringsanstalter, som begagna sig af agenter. Denna inskränkning motiverar förslaget dermed, att först genom agenternas uppträdande anstalternas verksamhet vinner den omfattning, att några bestämmelser till allmänhetens skyddande äro af nöden.

Försäkringsanstalt, som vill inom riket drifva försäkringsrörelse genom agenter, måste enligt förslaget göra anmälan derom hos handelsdomstolen i den krets, der anstalten har sitt säte (art. II). Vid denna anmälan skall fogas uppgift å de personer, som stå i spetsen för företaget (die Unternehmer) med angifvande af deras namn, boningsort och samhällsställning, anstaltens firma, säte och ändamål samt huruvida anstalten är ett aktiebolag eller grundad på ömsesidighet eller efter hvilka grunder den öfver hufvud är bildad; vidare premietariferna och de grunder, efter hvilka dessa äro uppgjorda med angifvande af brutto- och nettopremier, grunderna för reservfondernas bildande samt det belopp, till hvilket kapital- reservfonden är afsedd att uppböras, styrelseledamöternas namn, boningsort och samhällsställning, sättet och formen för policernas utfärdande, samt de tidningar, i hvilka anstalten rörande tillkännagifvanden skola publiceras. Deremot föreskrifves ej antagandet af ett skriftligt reglemente; men finnes ett sådant, skall det äfven ingifvas till domstolen. I hvilken händelse som helst skall dock vid anmälningen fogas en fullständig plan för anstaltens verksamhet under tecknad af de personer, som stå i spetsen för företaget (art. III). Allt, som sålunda blifvit anmält, införes i ett särskildt register (försäkringsregistret) och offentliggöres genom domstolens försorg (art. IV). Först sedan detta skett, få anstaltens agenter börja sin verksamhet (art. I). Beslutade förändringar rörande något af de ärenden, hvarom anmälning bör göras, skola på samma sätt anmälas och anmärkas i registret samt publiceras för att vara gällande mot försäkringstagare eller tredje man. Afser förändringen försäkringstagarnes rätt, så beröras blott de försäkringstagare deraf, som taga försäkring efter förändringens publicerande. (Art. V). Är anstalten grundad af ett kommandit- eller aktiebolag, måste vid anmälningen fogas bevis, att af kommandit-delegarnes tillskott eller aktiekapitalet minst 20 proc. blifvit kontant inbetalta samt att för återstoden säkerhet blifvit ställd genom vaxlar betalbara 4 veckor efter sikt å den ort, der an-

stalten har sitt säte. Anstalter grundade på ömsesidighet åter måste styrka, att de utan att afvakta delegarnes inbetalningar, äro i besittning af kontanta medel för organisationskostnadernas och eventuella förlusters betäckande. I allmänhet är det nog att styrka tillvaron af ett grundkapital eller tecknade risker till ett belopp af 500,000 Rthlr, samt en säkerhetsfond (Deckungsfond) af 50,000 Rthlr (art. X). Lif- och brandförsäkringsanstalter, som äro kommandit- eller aktiebolag, måste dock ega ett grundkapital af minst 1 million Thlr; dylika anstalter grundade på ömsesidighet måste styrka att tecknade risker uppgå till samma belopp, samt att de derjemte ega en säkerhetsfond, vid brandförsäkring uppgående till minst 100,000, vid lifförsäkring till minst 200,000 Thlr (art. XII). Till dess kommanditdelegarnes förmögenhetsandelar eller aktiekapitalet blifvit till fullo inbetalt få ej mer än 5 proc. af grundkapitalet innehafvas af en person. Ingen aktieegare eller kommanditist får för öfrigt i någon händelse utöfva rösträtt för mer än 50 röster (art. XIII). Anstalter, som sysselsätta sig med lifförsäkring (lif- ränte- och kapitalförsäkring) få ej drifva annan försäkringsrörelse (art. XI).

De för placeringen af medel tillhörande försäkringsanstalt föreslagna bestämmelser äro i allmänhet desamma, som gälla för placeringen af förmyndaremedel samt för preussiska bankens placeringar (art. VI).

Angående räkenskapernas afslutande och årsbalancens uppställning, innehåller förslaget utförliga föreskrifter med angifvande af hvad i balancen bör upptagas såsom aktivum eller passivum. Särskildt förtjenar anmärkas, att förslaget uttryckligen förbjuder, att såsom tillgång upptaga organisationskostnaderna, agenternas provisioner eller tjenstemännens aflöning (art. VII, VIII, IX). Senast 6 månader efter hvarje räkenskapsårs slut skola kassakontot och balancen ingifvas till kretsregeringen, som skall pröfva om de till form och innehåll öfverensstämja med författningens föreskrifter och för sådant ändamål eger infordra samtliga anstaltens böcker och handlingar. En dylik undersökning eger Regeringen för öfrigt, om hon finner sig dertill befogad, företaga när som helst (art. XIV). Senast 4 veckor efter det handlingarna inkommit, blifva de af Regeringen offentliggjorda i allmänna tidningarne, såvida icke väsentligare anmärkningar förekommit, i hvilken händelse endast detta tillkännagifves, hvaremot kassakontot och balancen i sistnämnda

fall först publiceras, sedan de blifvit underkastade en utförligare pröfning, hvars resultat samtidigt offentliggöres (art. XV).

Förslaget bestämmer hafva tillämpning äfven på utländska anstalter, som vilja drifva försäkringsrörelse genom agenter inom Preussen (art. XVII), dock måste dylika anstalter derjemte ställa sig vissa särskilda bestämmelser till efterrättelse. Till en början måste de anlägga åtminstone *en* filial inom Preussen med särskildt affärskontor, samt antaga en generalfullmäktig bosatt å den ort, der filialen är belägen, och af anstalten bemyndigad att i allo representera densamma i dess förhållande till preussiska undersåtar. De instruktioner, som anstalten kan komma att meddela generalfullmäktigen, äro mot preussiska undersåtar utan verkan. Vidare måste utländsk anstalt förbinda sig att låta alla tvister rörande försäkringsaftal afslutna med preussiska undersåtar slitas af preussisk domstol. Kan utländsk anstalt slutligen icke styrka, att alla anstalten rörande beslut eller domar, som meddelats af preussisk domstol, i anstaltens hemland exeqveras likasom om de vore derstädes meddelade, eger anstalten icke drifva försäkringsrörelse genom agenter inom Preussen med mindre generalfullmäktigen är preussisk undersåte samt förbundit sig att personligen och solidariskt med anstalten ansvara för försäkringsaftalens fullgörande (art. XVI).

De inom Österrike nu gällande bestämmelser angående vilkoren för inrättande af försäkringsanstalter samt den kontroll, som från statens sida utföras öfver dylika anstalters verksamhet, återfinnas hufvudsakligen i en af Inrikes-, Justitie- samt Handels- och Finansministerierna den 18 Augusti 1880 i ämnet utfärdad förordning, gemenligen benämnd »Das Assecurantz-Regulativ».

Österrike.

Enligt denna författning beror inrättandet af försäkringsanstalt på regeringens medgifvande. För erhållande af sådant medgifvande måste fullgöras icke allenast de i samma författning stadgade villkor utan äfven i tillämpliga delar bestämmelserna uti Föreningslagen af den 26 November 1852 samt Handelslagen af 17 December 1862 (§ 1). Dessa bestämmelser öfverensstämman i väsentliga delar med de inom Tyska riket gällande stadganden.

Det för försäkringsrörelsens påbörjande och för betäckande af eventuella förluster erforderliga underlag utgöres, derest försäkringsrörelsen drifves af bolag stäldt på aktier af aktiekapitalet, och om rörelsen drifves af förening grundad på ömsesidighet af en *säkerhetsfond* jemte delegarnes ömsesidiga ansvarighet. Denna

ansvarighets omfång samt sättet för dess tillämpande skall i reglementet bestämmas (§ 2).

Drifves försäkringsrörelsen af ett aktiebolag, gäller för aktiekapitalets bildande, att, innan bolaget börjar sin verksamhet, skall af teckningssumman vara kontant inbetalt ett belopp af minst 100,000 fl. för hvarje af bolagets försäkringsgrenar, dock att detta belopp endast undantagsvis och på grund af särskilda omständigheter får understiga 300,000 fl. Derest de emitterade aktierna lyda på innehafvaren, skall deras fulla nominalvärde kontant inbetalas. Äro de åter ställda till viss person, skall minst 30 proc. af nominalvärdet inbetalas kontant och för återstoden säkerhet ställas medelst skuldförbindelser eller solavexlar, hvarjemte uppgift skall lemnas öfver aktietecknarnes namn, boningsort och samhällsställning liksom ock öfver det af hvar och en tecknade antal aktier (§ 3).

Försäkringsanstalter grundade på ömsesidighet skola ega en säkerhetsfond af den storlek, som kan påkallas af för handen varande förhållanden och den antagliga omfattningen af anstaltens rörelse. I fråga om dylika lifförsäkringsanstalter är dock för denna fond stadgadt ett minimum af 20,000 fl., hvilken summa icke må uppnås genom delegarnes förbindelser för ogulden andel fonden eller andra ansvarsförbindelser, vexas eller dylikt, utan skall till hela sitt belopp kontant inbetalas. Utdelning af ränta å medel hörande till denna fond eller återbetalning till större eller mindre del, må ej ske annorledes än af behållningen å försäkringsrörelsen och i den mån afsättandet till reservfond fortskrider. Regeringen kan dock medgifva befrielse från skyldigheten att tillskjuta en viss säkerhetsfond, derest anstalten på annat sätt erbjuder erforderliga garantier. Hvad särskildt vidkommer lifförsäkringsanstalter grundade på ömsesidighet, få de icke börja sin verksamhet förr än risker till ett på förhand bestämdt antal blifvit tecknade (§ 4). Oansedt dessa bestämmelser kan Regeringen emellertid såsom vilkor för meddelande af tillstånd att drifva försäkringsrörelse föreskrifva, att anstalt ställer särskild säkerhet för fullgörande af sina förbindelser (§ 11).

Reglemente för försäkringsanstalt skall först och främst innehålla de bestämmelser, som föranledas af ofvannämnda lagar af den 26 November 1852 och den 17 December 1862.

Dessutom skall reglemente för försäkringsanstalt, grundad på ömsesidighet, upptaga bestämmelser angående anstaltens firma

och säte, styrelsens väljande och dess sammansättning samt huruledes såväl styrelseledamöterna som anstaltens öfriga tjenstemän skola legitimera sig, delegarnes rösträtt och sättet för densammas utöfvande, huru tillkännagifvanden skola afgifvas för att vara för anstalten förbindande, jemte uppgift å de allmänna tidningar, i hvilka dylika tillkännagifvanden böra publiceras, samt utlysande af allmänt sammanträde med delegarne på desses begäran (§ 5).

Vid ansökning om koncession skall fogas *dels* en fullständig plan, hvori redogöres för omfånget och beskaffenheten af försäkringsanstaltens blifvande verksamhet, den säkerhet som anstalten har att erbjuda äfvensom de allmänna försäkringsvilkoren; *dels ock* de premietarifer, som skola inom anstalten tillämpas, samt en skriftlig redogörelse för de vid dessa tarifers uppställning tillämpade grunder, angifvande nettopremierna, de vid deras beräknande använda statistiska tabeller, den till grund för beräkningen lagda räntefot och dervid använda räkneformler äfvensom storleken af tillägget för omkostnader (§§ 6 och 7).

Förslag till reglemente, samt de för lifförsäkringsanstalt upprättade tarifer för nettopremier, liksom äfven beslut om ändringar i reglementet eller nämnda tarifer skola af regeringen pröfvas och godkännas, hvarvid tariferna underkastas särskild granskning i tekniskt afseende. Vidare måste underställas Regeringens pröfning såväl de för hvarje försäkringsanstalt antagna allmänna villkor för försäkring, som ock hvarje senare tillkommande ändring i dessa villkor. Tillvaron af dylika, af Regeringen stadfästade försäkringsvilkor, hvilka, såvidt angår försäkringsanstalter grundade på ömsesidighet, skola i dessas reglementen införas, utgör dock icke något hinder för försäkringsanstalt att afsluta särskilda försäkringsaftal under andra villkor (§§ 8 och 9).

Angående de omständigheter, hvilka i synnerhet böra uppmärksammas vid affattande af de allmänna försäkringsvilkoren meddelas särskilda föreskrifter.

Försäkringsanstalt må, utom den försäkringsrörelse, som utgör föremål för dess verksamhet, icke drifva annan affärsrörelse än sådan, som har sin grund i placeraudet af de till anstaltens fonder hörande medel (§ 12). Angående placeringen af anstaltens medel finnas jemväl meddelade utförliga bestämmelser (§ 13).

Hvad särskildt angår de efter författningens utfärdande tillkomna lifförsäkringsanstalter, må desamma icke jemte lifförsäkring

sysselsätta sig med brand-, hagelskade-, kreaturs-, transport- eller annan likartad försäkring (§ 14).

Anstalter grundade på ömsesidighet må väl återförsäkra de af dem tecknade men icke i återförsäkring öfvertaga andra anstalters risker (§ 16). Försäkringsanstalts betungande med anskaffande af säkerhet erforderlig i och för försäkringsrörelsens utsträckande till utlandet är endast tillåtet, i händelse den erforderliga utgiften kan betäckas genom ytterligare inbetalning af aktiekapitalet, genom utdebiterande af tillskott på de utsläppta aktierna, genom utsläppande af nya aktier eller genom medel tillhörande redan bildade reservfonder (§ 17).

Bland sådana utgifter, som skola betäckas först genom framtida inkomster och vinster, må »organisationskostnader och anskaffningsprovisioner» amorteras under en följd af år, och intilldess detta blifvit fullständigt genomfördt, får återstoden upptagas såsom tillgång. Reglementet bör innehålla noggranna föreskrifter härom. Amorteringen af organisationskostnader bör emellertid vara fullständigt genomförd inom fem år, räknade från anstaltens stiftande eller nya försäkringsgrenars inrättande, men amorteringen af anskaffningsprovisionerna inom högst tio år, hvilken sistnämnda tid dock kan efter omständigheterna ned sättas, derest erfarenheten skulle utvisa, att försäkringstiden i medeltal ställer sig kortare (§ 18).

Reglementet bör vidare innehålla noggranna bestämmelser rörande räkenskapernas afslutande och reservfondernas bildande samt beräkandet och användandet af uppkommande öfverskott eller betäckandet af möjligen inträffande förluster. Är anstalten grundad på aktier, må utdelning öfverstigande 5 proc. å det inbetalta aktiekapitalet ej ega rum, förr än förut omnämnda amorteringar blifvit fullständigt genomförda. Är åter anstalten grundad på ömsesidighet må uppkommet öfverskott icke bland delagarne utdelas, med mindre såväl berörda amorteringar blifvit genomförda som ock säkerhetsfonden fullständigt amorterad (§ 19).

Vilkoren för en försäkringsanstalts upplösning skola äfven underställas Regeringens pröfning, och i synnerhet erfordras en dylik pröfning angående formen och sättet för afvecklingen af en anstalts affärer, samt angående det sätt, på hvilket försäkrings-tagarne i dylikt fall böra beredas säkerhet för uppfyllandet af anstaltens mot dem ingångna förpligtelser (§ 20).

Likaledes erfordras Regeringens stadfästelse å hvarje öfverenskommelse, hvarigenom en försäkringsanstalts samtliga löpande risker eller ock en viss art deraf öfverflyttas på och öfvertages af annan försäkringsanstalt (§ 21). Vid pröfning af sådana frågor skall Regeringen öfvervaka, att försäkringstagarnes rätt i möjligaste mätto iakttages, att, i händelse af liquidation, alla anstalten till buds stående hjälpmedel, som afse betryggande af försäkringstagarnes rätt, komma till användning, att öfverflyttandet af en anstalts löpande risker på annan anstalt, under hvad form detta än må ske, icke företages utan försäkringstagarnes samtycke, samt att dylik öfverflyttning icke sker utan att de fonder, som afse riskernas framtida betäckande, äfven fullständigt öfverflyttas.

Regeringens uppsigt öfver anstalt, som drivver försäkringsrörelse, omfattar i allmänhet det noggranna iakttagandet af alla genom lag eller reglementen meddelade föreskrifter, liksom äfven alla sådana omständigheter, som utgöra förutsättningar och villkor för uppfyllandet af anstaltens åtagna förbindelser. — Denna uppsigt afser derföre i synnerhet, att försäkringsfondernas belopp riktigt beräknas, att anstaltens medel icke placeras annat än på föreskrifvet sätt samt att anstaltens förmögenhetsställning blifver så tydligt som möjligt genom bokslut och årsberättelser framställd. (§ 24).

Inrikes ministeriet kan när som helst föreskrifva, att beräkningen af en försäkringsfond underkastas ytterligare pröfning af fackmän. De i författningen meddelade särskilda stadganden angående försäkringsfonderna äro i korthet följande:

I fråga om lifförsäkringsanstalter är stadgadt, att deras försäkringsfonders belopp årligen skola med afseende å de i kraft varande försäkringsaftalen efter matematiska grunder beräknas af fackmän, att denna beräkning skall, utgående från nettopremierna såsom grundval, stödja sig på de mortalitetstabeller och den räntefot, som användts vid upprättande af de för anstalten fastställda tarifer, att fondens medel skola beräknas oafkortade utan afdrag för provisioner, att försäkringsfonder för återförsäkringar skola beräknas enligt det återförsäkrande bolagets tarifer, samt att försäkringsfondens medel skola redovisas skilda åtminstone efter försäkringarnes olika hufvudslag. — Samtliga dessa stadganden kunna dock i händelse af behof af Regeringen modifieras. Beträffande derefter brandförsäkringsanstalt skall dess

försäkringsfond beräknas och afsättas af de inbetalta premierna i förhållande till den löpande försäkringstiden, dervid afdrag må göras för »ristorno» och återförsäkringar äfvensom under angifven förutsättning för belöpande förvaltningskostnader. Transportförsäkringsanstalter skola beräkna sina försäkringsfonder med afseende å försäkringar meddelade för viss tid »pro rata temporis» med afseende å reseförsäkringar åter efter fulla beloppet af de å ännu ej upphörda försäkringar inbetalta premierna, med afdrag i båda fallen för återförsäkringsandelar och kostnaderna. — Hagelskadeförsäkringsanstaltens försäkringsfonder skola slutligen bildas af de för de kommande åren på förhand inbetalta premierna med afdrag af kostnaderna (§ 25).

I afseende å placeringen af försäkringsanstalts medel fästes särskild uppmärksamhet derå, att kapitalen göras lätt realiserbara, på det anstalterna icke må beredas svårighet vid uppfyllande af sina förbindelser. Hos penningeinrättningar må försäkringsanstalts medel endast på kortare tid göras fruktbarande (§ 26).

Rörande räkenskapernas afslutande meddelas utförliga föreskrifter.

Bokslutet bör hållas för försäkringstagarne tillgängligt samt publiceras i »Wiener-Zeitung» och i den officiella tidningen inom det kronland, der anstaltens styrelse har sitt säte. Derest anstalten drifver lifförsäkringsrörelse, skall bokslutet uppställas efter fastställda formulär (§§ 27—29).

Härförutan skall försäkringsanstalt årligen afgifva skriftlig redogörelse öfver sin affärsställning. Denna årsberättelse skall i ändamål att gifva den fullständigaste bild af anstaltens ställning icke blott återgifva vinst- och förlustkontot samt balanskontots hufvudsakliga innehåll utan äfven upptaga de statistiska data, som äro af betydelse för rörelsens omfång och utveckling, synnerligast allt, som angår försäkringssummornas växling inom de olika försäkringsgrenarne, samt, derest anstalten sysselsätter sig med lifförsäkring, förhållandet mellan den beräknade och den inträffade dödligheten, antalet inträffade dödsfall med angifvande af dödsorsak och försäkringstid, föremålen och sättet för företagna amorteringar och dylikt. — Derjemte skall till belysning af bokslutets särskilda poster antingen i sjelfva redogörelsen eller i densamma bifogade bilagor redogöras för influtna räntor med angifvande, huru kapitalen äro placerade, de värdepapper, som äro i anstaltens ego m. m. Från hvad sålunda angående räknen-

skapernas uppställning och afslutande samt de årliga redogörelserna är föreskrifvet kan Regeringen af förekommen anledning medgifva smärre afvikelser (§ 30).

Försäkringsanstalterna äro skyldiga att på allt sätt gå Regeringen till mötes vid dess uppsigt öfver anstalternas verksamhet och att för sådant ändamål lemna alla nödiga upplysningar samt, så ofta sådant påfordras, hålla räkenskaper och andra erforderliga handlingar Regeringen tillhanda.

Boksluten och årsberättelserna skola årligen ingifvas till Inrikes ministeriet.

De bestämmelser, för hvilka nu lemnats redogörelse, afse i tillämpliga delar äfven återförsäkringsanstalter och utländska anstalter, som drifva försäkringsrörelse inom Österrike (§§ 31—34).

Den frihet att drifva affärsrörelse inom Österrike, som genom Kejsrerliga förordningen den 29 November 1865 under vissa villkor medgafs utländska bolag, sträckte sig icke till försäkringsanstalter. Dylika utländska anstalter fingo nämligen enligt samma förordning icke drifva affärsverksamhet inom de österrikiska staterna. Detta förbud upphäfdes genom lagen af den 29 Mars 1873, som stadgar, att utländska försäkringsanstalter ega frihet att drifva affärsrörelse inom Österrike under samma villkor som andra utländska bolag. Förstnämnda förordning, som således numera är tillämplig jemväl å försäkringsanstalter, innehåller i korthet följande. Hvarje utländskt aktiebolag eger samma frihet att drifva affärsrörelse inom de österrikiska staterna som ett likartadt österrikiskt bolag med villkor, att bolaget styrker sig vara bildadt i öfverensstämmelse med de inom dess hemland gällande lagar och derstädes vara i regelmässig affärsverksamhet, att i bolagets hemland österrikiska bolag äro likställda med inländska bolag, att bolagets ändamål icke strider mot österrikiska statens intressen eller de bestämmelser, som inom Österrike äro eller blifva meddelade till affärslifvets ordnande, samt att bolaget genom ett i vederbörlig ordning fattadt och, derest sådant påfordras, af hemlandets Regering stadfäst beslut, förpligtigar sig att i utöfvande af sin verksamhet inom Österrike ställa sig der gällande lagar till efterrättelse.

Innan bolaget börjar sin verksamhet, skall det i vissa allmänna österrikiska tidningar publicera såväl koncessionsurkunden (den österrikiska) som de väsendtligaste stadgandena i bolagets reglemente. Vidare har bolaget att för sin affärsverksamhet inom

Österrike anställa ett särskildt ombud (representant eller direktion, en eller flere personer). Detta ombud, som skall vara bosatt, der bolaget har sin österrikiska hufvudafdelning förlagd, representerar bolaget fullständigt i förhållande till såväl myndigheterna som allmänheten. I tvister, som röra bolagets verksamhet inom Österrike, är bolaget såsom svarande part i allt underkastadt Österrikes lagar.

Till Regeringen inom det kronland, der bolagets österrikiska hufvudafdelning är förlagd, skall ombudet inom tre månader efter hvarje räkenskapsårs slut ingifva bolagsstämmoprotokollen samt ej mindre ett balanskonto omfattande bolagets hela rörelse än ock ett dylikt särskildt konto för bolagets verksamhet inom Österrike. För alla felaktigheter i dessa båda konton, hvilka böra i de allmänna tidningarna offentliggöras, står ombudet i personligt ansvar.

Öfverträdelse af hvad sålunda blifvit stadgadt kan medföra koncessionens återkallande. — Upplöses bolaget i hemlandet, anses det eo ipso vara upplöst äfven inom Österrike.

Utländsk försäkringsanstalt erhåller emellertid icke tillstånd att inom Österrike drifva rörelse, med mindre dess reglemente i väsendtliga delar öfverensstämmer med stadgandena i lagen den 18 Augusti 1880 (§ 23).

Statens uppsigt öfver försäkringsanstalterna utöfvas af en för sådant ändamål inom inrikes ministeriet inrättad särskild byrå, som i viktigare fall eger tillkalla ett biträdande råd af fackmän.

Frankrike.

De olika lagar och lagförslag rörande bolagsväsendets ordnande, som i Frankrike sågo ljuset under det andra kejsardömets dagar, ledde slutligen till antagandet af den ännu gällande lagen af den 24 Juli 1867. Denna lags bestämmelser afse dels alla slags kommersiella bolag dels särskildt kommanditbolag på aktier och anonyma bolag. Såsom hufvudregel gäller, att alla bolag kunna bildas utan särskildt medgifvande från Regeringens sida. Ett undantag göres dock för tontiner och lifförsäkringsbolag, som fortfarande äro underkastade Regeringens auktorisation och uppsigt (art. 66). Andra försäkringsbolag behöfva deremot icke regeringens auktorisation, men villkoren för deras bildande och verksamhet bestämmas af Regeringen genom en administrativ stadga (art. 67). För närvarande gäller för dem dekretet af den

22 Januari 1868, hvars bestämmelser i flera hänseenden öfverensstämma med 1867 års lag.

För såväl kommanditbolag på aktier, som anonyma bolag stadgar sistnämnda lag, att aktierna icke må lyda å mindre än 100 eller 500 fr., allt eftersom kapitalet är under eller öfver 200,000 fr. Bolaget är icke konstitueradt, förr än hela kapitalet blifvit fulltecknad och hvarje aktieegare inbetalt minst $\frac{1}{4}$ af tecknade beloppet. Vid anonyma försäkringsbolag, grundade på premier, måste, oafsedt kapitalets storlek, alltid minst 50,000 fr. vara inbetalta (art. I i 1868 års dekret). Först sedan halfva aktiekapitalet blifvit inbetalt, få aktiebrefven ställas å innehafvaren, dock endast såvida ursprungliga bolagsordningen sådant medgifver. Såväl de ursprunglige innehafvarne som de personer, till hvilka aktier öfverlätas, innan halfva aktiekapitalet blifvit inbetalt, äro emellertid fortfarande ansvarige för återstående beloppen under en tid af tvenne år räknade från det bolagsstämman medgifvit förändringen (art. 3, 24 i 1867 års lag). Vid anonyma försäkringsbolag, grundade på premier, erfordras dessutom för att aktierna skola få ställas på innehafvaren, att reservfonden uppgår till minst samma belopp som den obetalta delen af aktiekapitalet (art. 3 i 1868 års dekret).

För kommanditbolag på aktier skall af den konstituerande bolagsstämman utses ett uppsigtsråd, hvilket bland annat åligger att granska bolagets verksamhet och räkenskaper samt deröfver afgifva berättelse till den årliga allmänna bolagsstämman (art. 10). Denna berättelse skall jemte årsbalansen och inventariet öfver bolagets activa och passiva minst 14 dagar före bolagsstämmans sammanträdande finnas för delegarne tillgänglig (art. 12). Uppsigtsrådet eger derjemte befogenhet att sammankalla extra bolagsstämma och föreslå bolagets upplösning (art. 11).

För de anonyma bolagen gäller särskildt, att de för sin uppkomst förutsätta minst 7 delegare (art. 23). Bolagsordningen skall utsätta viss tid för bolagsstämmans årliga sammanträdande (art. 27). Bolagets styrelse utses bland aktieegarne (art. 22). Dess medlemmar skola tillsammans vara i besittning af ett visst i bolagsordningen utsatt minimum af aktier, hvilka deponeras i bolagets kassa, och i hvilka bolaget eger panträtt till säkerhet för alla skadeersättningsanspråk mot styrelsen eller någon af dess medlemmar (art. 26). Styrelsen skall väljas på viss tid,

som för den första styrelsen icke får öfverskrida 6 år, eller, om denna styrelses medlemmar nämnas genom bolagsordningen, 3 år; dock kan uppdraget förut återkallas af bolaget (art. 22, 25). På allmän bolagsstämma skall årligen utses en eller flere kontrollanter, valde bland aktieegarne eller utom bolaget (art. 32), hvilka hvarje halfår af styrelsen erhålla en summarisk uppgift å bolagets ställning (art. 34) och i trängande fall kunna sammankalla extra bolagsstämma (art. 33). Deras uppdrag omfattar dock egentligen en tid af tre månader före hvarje ordinarie bolagsstämma, under hvilken tid de skola ega tillträde till alla bolagets böcker och ega taga kännedom om bolagets verksamhet (art. 33). Efter granskning af bolagets räkenskaper och inventariet öfver bolagets activa och passiva, som det åligger styrelsen att årligen upprätta (art. 34), utarbета de deröfver en berättelse, hvilken jemte balansen minst 14 dagar före ordinarie bolagsstämman skall hållas tillgänglig för aktieegarne (art. 35). Beslutar bolagsstämma ansvarsfrihet utan att kontrollanterna afgifvit sin berättelse, saknar detta beslut laga kraft (art. 32, m. 2).

Af nettovinsten skall årligen minst $\frac{1}{20}$ afsättas till reservfond. Denna afsättning upphör att vara obligatorisk, då reservfonden uppgår till $\frac{1}{10}$ af bolagskapitalet (art. 36). För anonyma försäkringsbolag, grundade på premier, är den årliga afsättningen genom 1868 års dekret faststeld till icke mindre än $\frac{1}{4}$ af nettovinsten, hvarjemte afsättningen icke upphör att vara obligatorisk förr än reservfonden uppgått till $\frac{1}{3}$ af bolagskapitalet (l. c. art. 4). Gå $\frac{3}{4}$ af bolagskapitalet förlorade, åligger det styrelsen att sammankalla bolagsstämma, som besluter, huruvida bolaget skall upplösas eller icke. Bolagsstämmans beslut skall publiceras, huru detsamma än utfaller. Försummar styrelsen att sammankalla bolagsstämma i detta fall, kan en hvar, som i saken är intresserad, vid domstol yrka bolagets upplösning (art. 37).

Bildar sig ett kommanditbolag på aktier eller anonymt bolag på annat sätt, än lagen medgifver, drabbas detsamma af nullitet, hvilken dock icke kan återopas mot tredje man (art. 7, 42). För den skada, som uppkommer för delegarne eller tredje man genom att ett kommanditbolag på aktier annulleras, kunna medlemmarne i bolagets första uppsigtsråd få ansvara jemte hufvudmannen (le gérant) (art. 2). Deremot står uppsigtsrådet icke i något ansvar för skada, uppkommen ur bolagsaffärernas skötsel (art. 10). Ett

anonymt bolags styrelse svarar personligen gent emot aktieegarne och tredje man för alla öfverträdelse af lagen och tjenstförsommelser (art. 44). Slutligen drabbas i flera fall såväl aktieegare som styrelse af böter eller fängelsestraff (art. 13—16, 45).

Tredje artikeln i 1867 års lag innehåller särskilda bestämmelser för bolag med variabelt kapital. Enligt denna lag kan i bolagsordning bestämmas, att bolagskapitalet må ökas genom successiva insatser af bolagsmännen eller genom upptagande af nya delegare, samt minskas genom att bolagsmännen till en del eller helt och hållet återtaga sina insatser (art. 48). Anonyma bolag, som meddela försäkring mot premier, få dock icke begagna sig af detta medgifvande.

De bestämmelser i 1867 års lag, som afse åstadkommande af offentlighet, äro äfven till större delen gemensamma för alla bolag.

I detta hänseende är stadgadt, att inom en månad från bolagets konstituerande, skall vid äfventyr af bolagets nullitet bolagsordningen och, vid kommanditbolag på aktier samt anonyma bolag, ett exemplar af den notarialakt, hvarigenom konstaterats, att villkoren för bolagets bildande blifvit fullgjorda, ingifvas till ortens freds- och handelsdomstol. Vid samma äfventyr och inom samma tid skall i en af de för legala annonser bestämda tidningar publiceras ett utdrag af bolagsordningen och bifogade handlingar. På samma sätt skola, vid äfventyr af beslutens nullitet, offentliggöras alla bolagsstämmobeslut, hvarigenom bolagsordningen förändras, ombyte sker af styrelse, bolaget förlänges eller i förtid upplöses, m. m. För kommanditbolag på aktier och anonyma bolag är särskildt stadgadt, att de handlingar, hvilka till domstolen ingifvas, skola på ett i ögonen fallande sätt finnas anslagna å bolagets kontor samt att hvem som helst eger hos domstolen taga kännedom och erhålla afskrift af dessa handlingar, äfvensom mot en afgift icke öfverstigande 1 fr., der bolaget har sitt säte, erhålla bestyrkt kopia af bolagsordningen (art. 63).

Utom de bestämmelser angående anonyma försäkringsbolag, grundade på premier, hvilka blifvit här ofvan i sitt sammanhang anförda, föreskrifver 1868 års dekret, att hvarje försäkringspolis, som dylikt bolag utfärdar, skall bland annat innehålla uppgift å bolagskapitalets storlek, och huru stor del deraf som blifvit inbetalt, samt det största belopp, hvarför bolaget må ikläda sig ansvarighet på en risk utan återförsäkring. Få bolagets aktier

ställas å innehafvaren, skall polisen derjemte innehålla det bolagsstämmobeslut, hvarigenom detta blifvit medgifvet (art. 6). Slutligen stadgas, att hvarje försäkringstagare eger att i bolagets hufvudkontor eller hos dess agenter, när som helst, sjelf eller genom befullmäktigadt ombud taga del af sista inventariet samt mot en afgift ej öfverstigande 1 fr. deraf erhålla bestyrkt afskrift (art. 7).

Dekretets öfriga bestämmelser afse uteslutande ömsesidighetsbolagen. Det för dylikt bolag upprättade förslag till reglemente skall först och främst angifva bolagets firma, säte, ändamål, tidpunkten för dess början och slut, den territoriela utsträckningen af dess verksamhet, vidare innehålla en öfversigt öfver riskernas klassificering äfvensom de å dem tillämpliga tariferna med angifvande af möjliga modifikation, samt slutligen bestämma såväl huru många delegare, som böra hafva i bolaget ingått, som ock ett minimum, hvartill de tecknade riskerna böra uppgå, innan bolaget får börja sin verksamhet (art. 9). Hvarje teckningslista afsedd för nya delegare skall upptaga förslaget till reglemente i hela dess omfattning (art. 10). Så snart ett förslag med ofvan angifna innehåll blifvit upprättadt samt dess föreskrifter iakttagits, skall detta af stiftarne konstateras i en notarialakt, vid hvilken fogas bestyrkt förteckning å delegarne med angifvande af deras namn, samhällsställning och de tecknade riskernas belopp samt intyg om verkställda inbetalningar (art. 11). Bolaget är dock icke lagligen bildadt förr än allmän bolagsstämma bekräftat riktigheten af ofvannämnda notarialakt jemte bifogade handlingar, samt utsett styrelse och kontrollanter (art. 12). Dekretet innehåller vidare föreskrifter om allmän bolagsstämma samt styrelsens väljande och sammansättning, som i det närmaste öfverensstämma med föreskrifterna i 1867 års lag (art. 12—20). Detsamma är händelsen med bestämmelserna angående kontrollanternas åliggande och deras berättelse, samt bolagets skyldighet att till kontrollanterna aflemna halfårsvis redogörelse öfver bolagets ställning och årligen fullständigt inventarium öfver bolagets activa och passiva jemte detaljerad förteckning öfver årets utgifter och inkomster äfvensom uppgift å inträffade skador. Inventariet skall jemte en förteckning öfver samtliga röstberättigade delegare 14 dagar före den ordinarie bolagsstämman finnas tillgängligt för delegarne, som ega erhålla afskrift deraf (art. 21—24). Dessa handlingar böra derjemte ingifvas till Regeringen (art. 23, mom. 5).

Reglementet skall vidare bestämma villkoren för inträde i och utträde ur bolaget. Oafsedt hvad bolagsordningen härom kan innehålla, ega delegarne dock alltid hvar femte år utträda ur bolaget eller bolaget skilja delegarne från sig, i båda fallen dock först sex månader efter uppsägning (art. 25). Hvarje förändring i reglementet, som berör bolagets risker eller den territoriella omfattningen af bolagets verksamhet, berättigar delegare att utträda ur bolaget; dock är han skyldig gifva sin önskan tillkänna inom tre månader, sedan den beslutna förändringen blifvit honom af bolaget meddelad (art. 26). Bolaget kan icke förbjuda delegare att taga försäkring hos annat bolag, men väl fordra, att delegare, som tagit dylik försäkring, derom genast underrättar bolaget, som, om bolagsordningen sådant medgifver, eger uppsäga försäkringsaftalet (art. 27). Poliserna skola innehålla alla af bolaget antagna försäkringsvilkor. Jemte polisen skall till hvarje försäkringstagare öfverlemnas ett exemplar af reglementet (art. 28).

Slutligen skall reglementet innehålla uttryckliga bestämmelser angående sättet för riskernas uppskattning och ersättningssummornas bestämmande (art. 25—34).

Tariferna böra bestämma, intill hvilket högsta belopp delegarne äro underkastade årlig uttaxering för fullgörande af bolagets förbindelser. Reglementet kan bestämma att en del af de årliga afgifterna skall inbetalas i förskott för att bilda en *säkerhetsfond*. Detta förskotts maximum fixeras i reglementet, men dess belopp bestämmes årligen af allmän bolagsstämma (art. 30). Likaledes skall reglementet bestämma maximum för den afgift, som för förvaltningsomkostnadernas betäckande kan afordras hvarje delegare. Denna afgifts belopp bestämmes deremot hvar femte år eller oftare af allmän bolagsstämma (art. 31). — Ömsesidighetsbolag äro enligt franska lagen icke *skyldiga* att bilda reservfond, dock *må* en dylik fond bildas med ändamål att bereda bolaget medel att betäcka den brist, som kan uppstå vid de årliga uttaxeringarne (art. 32). Bestämmelser angående denna fonds bildande böra meddelas i reglementet med iakttagande, att inbetalningarne till fonden i intet fall *må* i *en* uppbörd öfverstiga hälften af det belopp, hvartill fonden är afsedd att uppbibras, samt att, derest bolaget skulle upplösas, användning af fondens medel skall underställas regeringens pröfning (art. 32). — Ömsesidighetsbolagens medel få icke placeras annorlunda än i vissa värdepapper (art. 33).

Inom de tre första månaderna af hvarje år böra alla skador för föregående året vara reglerade (art. 36). Kunna skadorna icke betäckas genom anlitande af den högsta medgifna uttaxeringen och reservfonden, få försäkringssummorna proportionellt reduceras (art. 37).

De föreskrifter slutligen, som afse åstadkommande af nödig offentlighet, öfverensstämma i väsentligare delar med 1867 års lags ofvan angifna bestämmelser (art. 38—42).

För utländska försäkringsanstalter finnes ej någon särskild lagstiftning inom Frankrike.

England.

Den hufvudsakliga källan för Englands nuvarande bolagsrätt är »the companies act» af den 7 Augusti 1862 med dess tillägg af den 20 Augusti 1867. Förstnämnda lag tillerkändes särskildt med afseende å försäkringsbolag retroaktiv kraft, så att äfven äldre dylika bolag måst ställa sig dess föreskrifter till efterrättelse. Hvarje bolag, på hvilket 1862 års lag är tillämplig, måste, vid äfventyr att betraktas såsom ett »illegal partnership», till en särskild embetsmyndighet, »the Registrar of Joint Stock Companies» ingifva ett af minst sju personer undertecknad »memorandum of association» upptagande, bland annat, bolagets namn, hvilket, derest bolaget är bildadt med begränsad ansvarighet, alltid skall innehålla ordet »limited», dess ändamål och hemort samt beskaffenheten af bolagsmännens ansvarighet. Bolagsordningen, derest sådan finnes, skall äfven bifogas liksom alla ändringar och tillägg i densamma jemväl skola inom viss tid anmälas hos »the registrar». Aktiebolag äro vidare skyldiga att föra ett register öfver sina delegare med angifvande af huru många aktier hvar och en innehafver samt huru mycket å hvarje aktie blifvit inbetalt, hvarjemte en förteckning öfver bolagets delegare och inträffade förändringar med afseende å aktierna årligen skall ingifvas till »the registrar», hvilken är skyldig att mot en viss afgift hålla de till honom ingifna handlingarne tillgängliga för allmänheten. Årsbalansen skall uppställas efter bestämda formulär, hvarjemte bolagets räkenskaper skola underkastas en årlig granskning af revisorer, utsedde å allmän bolagsstämma. Något periodiskt offentliggörande af bolagens ställning är i allmänhet icke föreskrifvet, men alla slags försäkringsbolag äro dock skyldiga att låta en uppgift å bolagets tillgångar och skulder hvarje halfår anslås å bolagets affärslokal samt i afskrift mot en ringa afgift tillhandahållas bolagets delegare och bor-

genärer. »The Board of Trade» eger att på anhållan af delegare, som representera en viss andel i bolaget, förordna om en granskning af bolagets ställning genom sakkunnige personer. Desse hafva tillgång till alla bolagets böcker och handlingar samt ega höra bolagets tjenstemän på ed. Resultatet af granskningen delgifves domstolen och offentliggöres. Slutligen meddelar 1862 års lag utförliga bestämmelser angående bolags liquidation och upplösning.

Dessa stadganden befunnos dock snart med afseende å lif-försäkringsväsendet böra i flera hänseenden skärpas och fullständigas. Åtskilliga oroande företeelser inom den engelska försäkringsverlden och särskildt bolaget »Alberts» år 1869 inträffade insolvens föranledde också 1870 antagandet af »the Life Assurance Companies Act», som sedermera fullständigats genom tvenne parlamentsakter af 1871 och 1872. De bestämmelser, som genom dessa tre lagar blifvit införda, äro hufvudsakligen följande. Hvar och en, som inom landet vill grunda lifförsäkringsanstalt eller derstädes drifva lifförsäkringsrörelse för utländsk anstalts räkning måste hos »the Accountant General of the Court of Chancery» deponera en summa af 20,000 pund sterling. Denna summa, som anses utgöra en del af anstaltens försäkringsfond, återbetalas till anstalten, då densamma kan styrka sig genom inflytna premier hafva samlat minst 40,000 pund. Hvarje försäkringsanstalt, som jemte lifförsäkring drifver annan försäkringsrörelse, skall föra särskilda räkenskaper rörande alla utgifter och inkomster, som stå i samband med lifförsäkringsrörelsen, och alla medel, som tillflyta anstalten genom sistnämnda rörelse skola sammanföras till en särskild fond, »the life assurance fund», som, enligt hvad i författningen säges, »skall lika uteslutande tjena till säkerhet för innehafvarne af lifförsäkringar, som om fonden tillhörde en anstalt, hvilken endast sysselsatte sig med lifförsäkring; och skall ifrågavarande fond icke kunna tillgripas för andra anstaltens förbindelser än sådana, för hvilka fonden skulle ansvara, derest anstalten vore en ren lifförsäkringsanstalt».

Detaljerade uppgifter rörande bolagets ställning skola årligen inom viss tid enligt fastställda formulär ingifvas till »the Board of Trade». Hvar femte eller, derest bolaget bildats efter utfärdandet af 1870 års lag, hvar tionde år skall bolaget derjemte låta en opartisk, sakkunnig person verkställa en utredning af bolagets ställning. Resultatet af denna undersökning delgifves

jämväl »the Board of Trade». Samtliga de uppgifter, som sålunda böra meddelas nämnda myndighet, skola dessutom på begäran tillhandahållas bolagets delegare och försäkringstagare.

Sammansmältning af flera bolag till ett eller öfverflyttning af lifförsäkringsaffärer från ett bolag till ett annat får ej ske utan medgifvande af »the Court of Chancery» och må ej ega rum, om försäkringstagare, som representera minst en tiondedel af det hos bolaget försäkrade kapital, protestera deremot.

Ställer ett bolag sig icke lagarnes föreskrifter till efterrättelse, är det förfallet till dryga dagaböter. Fortfar underlåtenheten i tre månader, kan »the Court of Chancery» förordna om bolagets upplösning, hvilket för öfrigt äfven kan ske på ansökning af en eller flere delegare eller försäkringstagare, derest det visas, att bolaget uppenbarligen är insolvent.

Nordamerika.

Tidigare än något europeiskt land hafva Nordamerikas För-
enta Stater sökt att på lagstiftningens väg bereda försäkrings-
väsendet erforderlig soliditet. Då ordnandet af denna ange-
lägenhet emellertid icke gjorts till en unionel fråga, utan hvarje
stat stiftat lagar för sitt område, företer lagstiftningen inom olika
delar af landet åtskilliga mer eller mindre väsentliga skiljaktig-
heter. I det stora hela följas dock vissa gemensamma hufvud-
principer. I likhet med Englands lagstiftning äro de ameri-
kanska lagarna fotade på associationsfrihetens grund, men under
det England i publicitetsprincipens tillämpning trott sig finna
de säkraste garantier för försäkringsföretagens soliditet, har Nord-
amerika deremot anslutit sig till det mest prononcerade preventiv-
och kontrollsystem.

Till följd af den mångfald, som sålunda är rådande inom
den amerikanska lagstiftningen, är det svårt att utan onödig vid-
lyftighet lemna en någorlunda uttömmande framställning af den-
samma, så mycket mer som inom flertalet stater ifrågavarande
bestämmelser äro att söka i flera olika författningar, af hvilka
en del angå olika arter af försäkring, en del åter fullständiga
äldre stadganden. Då emellertid de bestämmelser, som röra lif-
försäkringsväsendet, icke blott erbjuda det största intresset, utan
äfven äro de fullständigaste, torde åtminstone en kortfattad redo-
görelse för denna del af lagstiftningen böra här inflyta; och med-
delas därför en sådan redogörelse ur ett år 1882 utkommet arbete,
»Försäkringsväsendet» af Axel Lille.

För öfvervakandet af försäkringsbolagens verksamhet finnas

i 7 af unionens stater anställde särskilda statsmyndigheter eller embetsmän. I staten New-York, hvars lagstiftning beträffande lifförsäkringsväsendet här särskildt skall beröras, är inrättadt ett försäkringsdepartement, i spetsen för hvilket står en superintendent. Dessa myndigheter utföra statens uppsigtsrätt öfver hela försäkringsväsendet; från dem utgå alla löpande regeringsåtgärder, så vidt statens ingripande på försäkringsväsendets område sträcker sig. Årligen (hvert half- eller fjerdedels år) hafva de att inom bestämd termin till legislaturen inlemna tryckt berättelse öfver försäkringsväsendets tillstånd och framsteg i staten under det tilläandagångna kalenderåret. För sådant ändamål skola försäkringsanstalterna lemna erforderliga uppgifter enligt fastställda formulär.

Nämnda myndigheter kunna efter eget godtfinnande när som helst företaga undersökning af de i staten koncessionerade bolagens eller deras agenturers finansiella ställning och för detta ändamål på ed höra bolagens tjänstemän och agenter. Sådan undersökning, hvars resultat kan i en eller flere tidningar offentliggöras, skall af myndigheten företagas, om tvifvel uppstår rörande rättigheten af ett bolags årsberättelse, om ett bolag synes befinna sig i en osund affärsställning eller ett bestämdt antal aktieegare (3 eller 5), fordringsägare eller andra intressenter i ett bolag derom framställa yrkande. Kostnaderna derför bäras af bolaget.

Har enligt myndighets åsigt försäkringsbolaget, dess agenter eller tjänstemän handlat olagligt, underrättas derom genast vederbörande allmän åklagare. Ett löpande register måste föras öfver myndighetens embetsförrättningar, hvilket äfven bör upptaga en noggrann framställning af de undersökta bolagens ställning.

Beträffande grundandet af nya bolag och tillståndet för utländska sällskap att i en stat öppna affärsverksamhet, bildar försäkringsmyndigheten den första och hufvudsakliga instansen för undersökningen om alla stadgade villkor för tillståndet eller koncessionen äro iakttagna. Öfver hufvud har denna att vaka deröfver, att medborgarnes intressen icke genom en mindre solid affärsställning, bedrägliga tendenser och dålig förvaltning m. m. från bolagens sida blifva skadade. I några stater mottaga, bevara och förvalta dessa myndigheter anstalternas säkerhetshandlingar, medan detta i andra stater åligger statsskattnästaren.

Staten New-Yorks äldre lagar rörande lifförsäkringsväsendet voro följande:

»An act of respect to insurances for lives for the benefit of married Women»; April 1, 1840 Chap. 80.

»An act in relation to all companies transacting the business of life insurance»; April 8, 1851. Chap. 95.

»An act for the incorporation of life and health insurance companies and in relation to agencies of such companies»; June 24, 1853. Chap. 463.

»An act to establish an Insurance Departement passed». April 15, 1859. Chap. 366.

Dessa lagar bestämma, att för grundandet af ett lifförsäkringsbolag minst tretton personer böra förena sig samt hopbringa ett grundkapital af 100,000 dollars. Grundarne skola afgifva en förklaring beträffande det tilltänkta företaget samt äfven till försäkringsdepartementet ingifva ett utkast till stadgar, hvilka skola affattas i enlighet med särskilda bestämmelser. Denna urkund lemnas åt Attorney-Generalen till granskning. Har han icke att anföra några betänkligheter, införes urkunden i ett register, hvarigenom bolaget erhåller egenskapen af en korporation och juridisk person — »bodies corporate and politic, in fact and in name». Det tecknade kapitalet bör före affärsrörelsens begynnande vara till fullo inbetalt. Vidare måste hvarje bolag till säkerhet för fullgörande af sina förbindelser deponera en summa af 100,000 dollars, och först då qvitto derför blifvit utfärdadt, eger bolaget begynna affären.

För ömsesidighetsbolagen gälla i det stora hela samma bestämmelser som för aktiebolagen. I New-York fordras, att ömsesidighetsbolagens medlemmar förbinda sig att ifall af behof göra tillskottsbetalningar till ett visst maximibelopp. I Iowa böra dessa bolag före öppnandet af affären uppvisa försäkringsaftal bona fide ingångna af minst 250 personer till ett medelbelopp af 1,000 dollars.

Lifförsäkringsbolagen äro inskränkta till denna affärgren och få icke drifva några andra försäkringsaffärer. Sättet för fondernas placering är föreskrifvet i lag.

Hvarje bolag har att vid slutet af kalenderåret ingifva en berättelse öfver affärsresultatet. De i denna ingående uppgifter, hvilka beröra de minsta detaljer, äro noga föreskrifna. Bolagens tjänstemän böra under eds förpligtelse bekräfta, att de af dem

ingifna berättelserna innehålla sanna uppgifter. Superintendenten pröfvar dessa och är berättigad att, ifall han hyser några betänkligheter, företaga undersökning. Han handlar härvid fullkomligt fritt, kan höra tjenstemän på ed och öfver hufvud använda alla medel, som synas honom tjenliga. Äfven är han berättigad att offentliggöra resultatet af undersökningen.

De ofvan anförda lagarna innehålla de hufvudsakligaste bestämmelserna för staten New-York. Senare lagar af åren 1866, 1867, 1868 och 1869 supplerar den föregående lagstiftningen i ämnet.

Sålunda ega samtliga inhemska lifförsäkringsbolag, om de så önska att jemte den lagliga kationen deponera summor icke understigande 25,000 dollars. Begagnar sig ett bolag af denna rättighet, är detsamma förpligtigadt att äfven för framtiden betjena sig deraf. De på sådant sätt deponerade summorna äro afsedda att utgöra säkerhet för premie-reserverna och skola derför motsvara värdet af poliserna, hvilka af superintendenten inregistreras. För beräkning af polisernas värde finnes föreskrifven en särskild metod utgående från en på amerikansk erfarenhet grundad dödlighetstabell. Valet af räntefot samt af dödlighetstabell står väl de enskilda bolagen fritt; men vid de undersökningar, som tid efter annan företagas, måste vederbörande embetsverk i afseende å reservernas beräkning följa den föreskrifna metoden. Man vill sålunda indirekt, att de tekniska grunder, af hvilka bolagen betjena sig, icke skola gifva mindre reserver än de, som framgå ur den föreskrifna beräkningsmetoden. Om superintendenten vid undersökningen af en anstalts ställning kommer till den åsigt, att dess activa äro otillräckliga för återförsäkring af löpande risker, så har han att härom underrätta Attorney-Generalen, hvilken det då åligger att hos högsta domstolen utverka rättslig undersökning. Visa sig dervid activa och fonderna verkligen vara otillräckliga, så har domstolen att vidtaga åtgärder för bolagets upplösning och tillgångarnas fördelning. Synes deremot ett bolags finansiella ställning endast osäker, så anställer domstolen en förvaltare af massan (receiver). Denne kallar till sitt bistånd en aktuarie, som inför superintendenten aflägger ed och af honom godkännes, för att noga pröfva förhållandet. Visar det sig dervid, att de af bolaget hos försäkringsdepartementet deponerade säkerheterna, reserverna och de utestående fordringarna m. m. äro tillräckliga att bestrida bolagets förbindelser, så skall förvaltaren

uppfordra alla innehafvare af poliser, räntor och andra aftal att till honom inbetala alla premier eller hvad eljes under tidens lopp förfallit till betalning. Domstolen kan dock äfven anvisa förvaltaren att låta återförsäkra alla registrerade poliser hos ett annat säkert bolag. Går åter aktuariens omdöme ut på, att activa och de förestående premiebetalningarna icke äro tillräckliga, så bestämmes af massaförvaltaren, superintendenten och statens skattmästare, på hvilket sätt de deponerade säkerheterna skola föryttras. Beloppet användes att godtgöra innehafvarne af de registrerade poliserna. Återstoden fördelas bland de öfriga fordringsegarne.

På olagliga handlingar från bolagens sida följa stränga penning- eller fängelsestraff.

Såvidt jag varit i tillfälle inhemta, finnas rörande rättigheten att i *Danmark* och *Norge* inrätta försäkringsanstalter eller beträffande utländska anstalters befogenhet att der drifva försäkringsrörelse icke genom lag fastställda några bestämmelser af beskaffenhet att kunna tjena till ledning vid nu ifrågakvarande lagstiftningsarbete.

I *Finland* är förhållandet enahanda. Här bör dock erinras, att en finsk författare, Lille, uti åberopade arbete om »försäkringsväsendet» behandlat frågan om lagstiftning i ämnet för hans fädernesland och de bestämmelser, som borde i en sådan lagstiftning ingå. Han har dervid till granskning upptagit försäkringsföreningens ofvan införda utkast till förordning angående försäkringsanstalter samt uti allt hufvudsakligt funnit deri uttalade grundsatser böra tillämpas vid ordnandet af försäkringsväsendet i Finland.

Betänkande:
Allmänna
grunder.

Vid fullgörandet af det mig nädigst lemnade uppdrag har i främsta rummet måst framställa sig till besvarande den frågan, huruvida försäkringsväsendet bör vara uteslutande en stats- eller kommunalangelägenhet och således meddelande af försäkring icke längre tillståndas såsom en näringsgren. Då jag obetingadt och utan tvekan besvarar denna fråga nekande, torde jag icke hafva af nöden att vidlyftigt utveckla skälen härför. Den, egentligen endast i socialistiska syften framställda, åsigten om statens rättighet och skyldighet att öfvertaga all försäkring eller åtminstone den del deraf, som icke kan ombesörjas af de på ömsesidighet grundade bolagen har ännu icke inom vårt land vunnit

anhängare. Tillämpningen af en sådan åsigt skulle stå i fullkomlig strid med vårt näringslifs utveckling samt på ett betänkligt sätt rubba hittills under lagens skydd bestående förhållanden. Det låter sig ock utan svårighet ådagaläggas men bör af en hvar med lätthet inses, att staten ingalunda kan med hopp om framgång åtaga sig alla de mångskiftande förvaltningsbestyr, som komme att åligga honom såsom ensam försäkringsgifvare inom alla försäkringsväsendets grenar. Om än icke »tvångsförsäkringen» skulle följa en sådan anordning i spåren och derigenom rubbas försäkringsväsendets grundvalar, som äro frivillighet och sjelfhjelp, så skulle dock försäkringsväsendet med staten såsom ensam försäkringsgifvare ständigt löpa fara att ledas på afvägar. I stället för att vara ett verksamt hjälpmedel för hvarje medborgare att utan statens eller kommunens anlitande sörja för sig och de sina, skulle försäkringsväsendet lätteligen kunna nedsjunka till en understöds-inrättning, hvori den sparsamme och driftige arbetaren finge göra insatser för att delvis derigenom bereda förmåner åt den mindre flitige.

Hvad nu blifvit anfördt gäller i allt hufvudsakligt äfven angående kommunen såsom ensam försäkringsgifvare.

Ehuru således försäkringsväsendet icke bör göras till en utslutande stats- eller kommunalangelägenhet, torde dock fall kunna inträffa, då den enskilda företagsamheten icke förmår tillgodose ett känt hehof af försäkring och staten af sådan anledning bör träda emellan såsom försäkringsgifvare, åtminstone så länge till dess den ifrågavarande grenen af försäkring hinner blifva så allmänt anlitad, att behovets tillfredsställande kan blifva föremål för enskild försäkringsrörelse. Statens verksamhet i sådant hänseende kan emellertid icke gerna blifva af mera framstående betydelse och torde i hvarje fall icke behöfva genom allmänna lagbestämmelser regelbindas.

Om deremot under enahanda förhållanden en större eller mindre kommun skulle öppna tillfälle till försäkring genom att ikläda sig egenskapen af försäkringsgifvare, så komme uppenbarligen en på sådant sätt tillvägabragt inrättning att gent emot försäkringstagarne å ena och staten å andra sidan intaga i det närmaste samma ställning som en enskild försäkringsanstalt.

I fråga åter om statens förhållande till enskild eller kommunal försäkringsrörelse bör visserligen icke förbises, att lagstiftaren måste sorgfälligt undvika öfverskridandet af gränsen för

det område, inom hvilket den mensklige verksamheten bör lemnas frihet att röra sig utan statsmagternas inblandning. Men å andra sidan kan ej heller förnekas, att staten, som uti sin politiverksamhet har att arbeta för samtliga sina medborgares icke blott andliga utan äfven materiella välbefinnande, måste hafva till uppgift att, åtminstone när de enskildes krafter äro vanmäktige, söka skydda dem mot de faror, som hota med ekonomisk förlust. För sådant ändamål bör staten, om så påfordras, vara berättigad gripa in på det fria aftalets område och inskränka den sjelfbestämmelserätt, hvarmed de enskilde i allmänhet der röra sig.¹⁾ Att staten eger denna rättighet läser icke kunna bestridas. Det gäller därför endast att undersöka, huruvida de förutsättningar, hvaraf rättigheten betingas, ega rum i afseende å försäkringsväsendet. Dervid bör i första rummet ihågkommas, att försäkring i ganska väsentlig mån skiljer sig från öfriga i allmänhet förekommande aftal. För att bedöma följderna af ett försäkringsaftal och rätt beräkna de fördelar eller förluster, som kunna vara att deraf förvänta, erfordras nemligen insigter, som i de flesta fall alldeles icke äro att finna hos försäkringstagaren. Han måste i allmänhet utan vidare pröfning underkasta sig de villkor, som af försäkringsgifvaren föreskrifvas, och, om än här som i andra fall konkurrensen kan vara en önskvärd och nyttig bundsförvandt, äro dock verkningarna deraf för den försäkringssökande allmänheten gent emot försäkringsanstalterna icke af samma betydelse eller på samma sätt gagnande som inom andra rörelsegrenar. Så kan, exempelvis, vid vanlig handel det i allmänhet vara för köparen temligen likgiltigt, om handeln är i mindre mån fördelaktig eller till och med förlustbringande för säljaren, blott det köpta erhålles och priset därför ej är oskäligt. Vid försäkring deremot ligger det visserligen i försäkringstagarens intresse, att villkoren blifva billiga, och dertill bör konkurrensen medverka. Men för försäkringstagaren är det af öjemförligt större vikt, att den anstalt, hvarmed han inlåtit sig, ständigt har en god ställning, så att vid inträffande af den händelse, som i försäkringsaftalet afses, ingen svårighet möter för fullgörande af anstaltens deraf beroende förbindelse. Försäkringstagarnes välförstådda intresse måste därför vara på det närmaste förknippadt med försäkringsanstaltens. Han måste icke allenast önska

• ¹⁾ Jfr »Om aktiebolag» af Hagströmer, p. 139.

utan till och med vara berättigad fordra, att anstalten är ändamålsenligt ordnad och icke vidtager någon åtgärd, hvarigenom äfventyras dess förmåga att fullgöra åtagna, ofta först i en aflägsen framtid till inlösen förfallande förbindelser. Denna försäkringstagarens rätt kan icke gerna tillgodoses annorledes än genom statens medverkan. Härvid är konkurrensen honom näppeligen till nytta. Den kan till och med vara skadlig, om i följd af osund täflan emellan anstalter, som drifva samma slags rörelse, försäkringsvilkoren skulle komma att bestämmas sådana, att de icke enligt giltiga grunder kunna anses innefatta full godtgörelse för den risk, anstalten ikläder sig.

Staten har dessutom i afseende å försäkringsväsendet att bevaka icke allenast de särskilda försäkringstagarnes utan äfven ett allmänt intresse af framstående vikt och betydelse. Det är känt, att försäkringen kan genom beredande af ersättning för pantsatta föremåls förstöring åt panträtten förläna en säkerhet, som icke på annat sätt står att vinna. Genom försäkring är en hvar, som i och för sin verksamhet behöfver anlita kredit, i tillfälle att med noggrannhet bestämma och beräkna det belopp, som vid en viss tidpunkt eller vid hans död, den må inträffa förr eller senare, skall finnas tillgängligt för gäldande af hans skulder. Att dessa och andra dylika fördelar, som försäkringen erbjuder, skola utöfva ett ganska afsevärdt inflytande på kreditförhållandena, är uppenbart. I följd häraf måste ock hvarje rubbning i förtroendet till ett lands försäkringsanstalter medföra menliga verkningar, hvilka mången gång kunna sträcka sig vida längre än till försäkringstagarne allenast. Det bör ej heller förkastas, att försäkringsanstalterna årligen uppsamla stora summor, hvilka skola fruktbargöras, och att de genom denna sin verksamhet, spela en icke obetydlig rol å penningemarknaden.

Stora och allmänt viktiga intressen synas således vara beroende deraf, att försäkringsanstalterna äro ordnade på ett fullt betryggande sätt samt förvaltas icke blott redbart och samvetsgrant utan äfven med den särskilda sakkunskap, som hvarje rörelsegren kräver. Detta är ock ett oeftergifligt vilkor för att kunskapen om försäkringens nytta skall blifva alltmer och mer allmän och derigenom dess välgörningar sprida sig till alla samhällsklasser.

Försäkringen har slutligen en särskild uppgift, hvilken ensam för sig torde betinga, att staten ur politirättslig synpunkt bör tillerkännas både rättighet och skyldighet att verka för för-

säkringsväsendets ändamålsenliga ordnande. Bland de medel, som uppfunnits för att främja omtänksamhet och sparsamhet, är försäkringen utan tvifvel ett bland de verksammaste och bästa. Hon låter frukterna af dessa dygder, så att säga, genast framträda och bekämpar derigenom en af deras svåraste fiender, häglösheten. Det kan ju för många synas föga uppmuntrande att anstränga sig för att kunna årligen aflägga en viss summa, då man icke kan med säkerhet eller ens med sannolikhet bestämma, huruvida någon nämnvärd tillgång skall kunna derigenom skapas, innan möjligheten att göra besparingar upphör. Men lifförsäkringen upphäver denna ovisshet. En hvar kan genom densammas anlitande redan från början glädja sig åt och göra sina beräkningar på grund af det resultat, som med visshet skall uppnås genom årliga små besparingar. På samma sätt skulle, om brandförsäkringsanstalter saknades, säkerligen icke finnas många, som för att bereda sig godtgörelse för en möjligen inträffande brandskada, årligen besparade ett visst mot brandförsäkringsafgiften svarande belopp, men de fleste underkasta sig gerna att erlægga sådan afgift, då de på grund af försäkringen kunna med säkerhet beräkna att ersättningen finnes tillgänglig, när helst skada inträffar. Liknande exempel skulle kunna hemtas från försäkringens verkningar inom andra områden. De nu anförda torde göra till fyllest för att ådagalägga försäkringens stora betydelse för sträfvandena att vänja människorna vid omtänksamhet och sparsamhet. Vissa försäkringsanstalter äro också ganska nära jemförliga och sammanfalla i viss mån med sparbanker, för hvilka särskild lagstiftning ansetts erforderlig. När nu härtill kommer, att icke allenast Försäkringsföreningen, som åtminstone i viss mån kan betraktas såsom målsman för rikets försäkringsanstalter, utan äfven samtliga Länsstyrelserna uttalat sig för önskvärdheten af en lagstiftning rörande försäkringsväsendet i syfte att ändamålsenligt ordna detsamma och derigenom göra det mäktigt af en allt jemnt fortgående sund utveckling, så torde frågan, *om* ett sådant ingripande från statens sida är behöfligt och nyttigt, få anses jakande besvarad och icke böra gifva anledning till någon meningsskiljaktighet.

Åsigtorna kunna deremot vara delade i fråga om sättet *huru* statens lagstiftande myndighet skall i detta hänseende lämpligast utöfvas. Tre system synas dervid kunna ifrågasättas.

1. Det första, som kan benämnas *Publicitets-systemet*, öfver-

lemnar åt de enskilde att fritt ordna försäkringsanstalterna så som dem för godt synes, men föreskrifver i försäkringstagarnes och uti de flesta fall äfven i delegarnes intresse offentlighet af allt, som för dem kan vara af vigt att känna för att öfvervaka anstalternas förvaltning och bedöma deras ställning.

2. Det andra eller så kallade *Normativsystemet* åsyftar att genom lagstiftningen uppställa så fullständiga allmängiltiga regler för försäkringsanstalters bildande och verksamhet, att missbruk och kränkning af försäkringstagarnes rätt derigenom förekommas, med rättighet för anstalterna att, såvida dessa regler iakttagas, i öfrigt röra sig fritt utan statsmagtens inblandning.

3. Enligt det tredje, *Auktorisationssystemet*, skola stadgar för hvarje särskild anstalt pröfvas och godkännas af regeringen eller vederbörlig embetsmyndighet, som ej mindre dervid meddelar de erforderliga bestämmelserna rörande hvarje anstaltsverksamhet utan äfven, om sådant finnes nödigt, utöfvar uppsigt öfver desammas efterlefnad.

Icke alldeles utan skäl har mot de två sistnämnda systemen framstälts den anmärkning, att de på den lagstiftande och administrativa myndigheten ställa anspråk, hvilka i många fall kunna vara svåra att fylla, samt försvaga de enskildes sjelfverksamhet genom framkallande af den föreställningen, att staten drager försorg för dem. Röster hafva därför höjt sig för publicitets-systemet, det enda emot hvilket man icke kunde framställa en sådan anmärkning. Enligt detta system, hvilket varit bestämmande för den Engelska lagstiftningen i ämnet, är åt dem, som inlåta sig med försäkringsanstalterne, öfverlemnadt att sjelfve öfvervaka deras verksamhet och söka afvärja de faror, som hota i följd af möjliga missgrepp vid sådana anstalters grundläggning eller felaktigheter vid deras förvaltning. Statens enda uppgift skulle vara att genom dertill lämpade lagstadganden framtinga offentliggörande af allt, som för allmänheten kan vara af vigt att veta. Derigenom skulle staten undanröjda hindren för de enskildes sjelfverksamhet, och de finge sjelfve bära ansvaret, om de icke begagnade de medel, som lagstiftningen erbjuder dem. Onekligen ligger det sanning och följdriktighet i denna uppfattning. Men en lagstiftning bygd uteslutande på publicitets-principen skulle dock utan tvifvel förfela det åsyftade målet.

Det första, som i afseende å försäkringsanstalterna behöfver öfvervakas, är deras grundläggning eller med andra ord beskaf-

fenheten af de för dem antagna stadgar. Dessa kunna visserligen genom lämpliga anordningar göras lätt tillgängliga för en hvar, som om dem vill taga kännedom. Dock lärer väl detta oaktadt knappast kunna på allvar förutsättas, att i allmänhet den, som önskar taga en försäkring, skall, innan han derom inlåter sig med någon försäkringsanstalt, skaffa sig kännedom om och noga begrunda de för densamma gällande stadgar, hvilka dessutom kunna, om de ej äro af myndighet fastställda, när som helst ändras. Erfarenheten gifver åtminstone icke vid handen, att en sådan omsorgsfullhet skulle vara att förvänta i afseende å behandlingen af försäkringsangelägenheter. Den lär deremot, att hänvändandet till den ena eller andra anstalten oftast bestämmes endast af bekantskap med och förtroende för de personer, som hafva anstaltens förvaltning sig anförtrodd, eller dess agent. Antages emellertid, att offentliggörandet af försäkringsanstalternas stadgar kunde hos allmänheten framkalla ett mera vaket intresse, så bör dock icke utan skäl betvivlas, att detta skulle vara tillfyllestgörande för vinnande af det åsyftade målet. Det är redan anmärkt, att försäkringstagare i de flesta fall alldeles icke äro i besittning af de insigter, som erfordras för att fullständigt bedöma ett försäkringsaftals beskaffenhet. Ännu mindre lärer väl kunna antagas, att allmänheten skulle ega förmåga att bedöma, huru en försäkringsanstalt bör grundläggas, ett ämne hvarom mången gång till och med de fleste bland dem, hvilka ingå såsom delegare i sådan anstalt, sakna erforderlig kunskap. Under sådana förhållanden är det svårt att inse, huru »de enskildes själfverksamhet» skulle kunna bidra till ett ändamålsenligt anordnande af försäkringsanstalterna. I hvarje fall torde publiciteten åtminstone icke kunna förekomma, att en försäkringsanstalt träder i verksamhet, äfven om densamma skulle vara på ett äfventyrligt sätt grundlagd. Men innan rättelse härutinnan kan genom allmänhetens kontroll åstadkommas, skola helt visst många lockas att med anstalten ingå aftal, synnerligast om ovanligt billiga villkor förespeglas.

Under nuvarande utvecklingsskede torde således de faror, som hota genom oredlighet eller oförstånd vid försäkringsanstalters bildande, icke kunna förekommas eller undanröjas allenast genom bestämmelser om offentliggörande af allt hvad dermed eger gemenskap. Försäkringsföreningen har också uttalat sig för ett verksammare ingripande från statens sida. Och af samtliga

länsstyrelserna har endast en anmärkt, att allmänheten här lika-
som i flera andra länder lämpligen själf borde kunna bilda sig
ett omdöme, huruvida en försäkringsanstalts reglemente stode i
öfverensstämmelse eller strid med gällande lag; hvarvid likväl
bifogats den erinran, att, vid betraktande af hittills gällande före-
skrifter om rätt till vinnande af pröfning och godkännande af
reglementen och stadgar rörande en mängd anstalter till all-
mänhetens tjänst, tiden till äfventyrs ännu icke kunde anses
vara inne att härutinnan hos oss införa någon mera genomgri-
pande förändring.

I andra länder har visserligen publicitets-principen vunnit
anhängare, men ingenstädes har man ansett sig kunna grunda
lagstiftningen uteslutande härå. Till och med i England, der
publicitetssystemet mest följdriktigt tillämpas, har man, hvad
lifförsäkringsanstalterna angår, funnit sig nödsakad föreskrifva
deposition af en viss summa, innan sådan anstalt får träda i
verksamhet. Och Nordamerika »verldens friaste nation har icke
ryggat tillbaka för att med största stränghet lagstifta på för-
säkringsväsendets område, dertill föranledd af de oerhörda be-
drägarier, som inom denna affärgren drefvo sitt spel omedelbart
efter dess införande i landet. Då lagstiftningen (derstädes) till-
kommer de enskilda staterna, företer denna en brokig mångfald
bestämmelser, alla dock besjälade af principen — sträng stats-
kontroll.»¹⁾

Om hvad nu blifvit i korthet anfördt innefattar fullgiltiga
skäl för den uppfattning, att ifrågasatta lagstiftningen icke kan
lämpligen grundas uteslutande å publicitetssystemet, så bör likväl
icke förbises, att periodiskt offentliggörande af uppgifter angående
försäkringsanstalternas ställning och verksamhet enligt alla län-
ders erfarenhet funnits vara det lämpligaste medlet för åstadkom-
mande af kontroll öfver dessa anstalters förvaltning.

Då publicitetssystemet icke af staten fordrar mera, än att
han skall genom lämpliga lagbestämmelser framtinga offentlig-
görande af allt hvad allmänheten kan behöfva att veta angående
försäkringsrörelsen, så är detta anspråk, enligt hvad jag nu sökt
ådagalägga, åtminstone i viss mån för ringa. Normativ-systemet
gör sig deremot måhända skyldigt till öfverdrift i motsatt rikt-
ning. Detta system fordrar af lagstiftningen så fullständiga all-
mängiltiga regler för försäkringsanstalternas bildande och verk-

¹⁾ »Försäkringsväsendet» af Lille p. 166 och 167.

samhet, att, om dessa regler efterleivas, missbruk och kränkning af försäkringstagarnes rätt skulle omöjliggöras. Men, om i betraktande tages, huru mångskiftande försäkringsväsendet är, huru olikartade anstalter kunna vara, äfven om de sysselsätta sig med likartad försäkringsrörelse, så inses lätt, att en sådan uppgift för lagstiftningen är hardt nära utförbar. Att lösa denna uppgift skulle vara liktydigt med att författa normalstadgar för hvarje redan nu känt och framdeles under försäkringsväsendets fortgående utveckling möjligen uppkommande slag af försäkringsanstalt, för de på ömsesidighet grundade föreningarne med ändamål att vid medlems fränfalle till visst begränsadt belopp lemna begravningshjälp åt hans rättssinnehafvare såväl som för lifförsäkringsaktiebolag, hvilka drifva en betydande rörelse och afsluta lifförsäkringsaftal af hvad slag och till hvad belopp som helst o. s. v. Antages emellertid, att nämnda uppgift skulle kunna närmelsevis lösas, så kan dock sådant helt visst icke ske utan ett särdeles vidlyftigt reglementerande, hvarvid lagstiftaren för att icke göra sig skyldig till förbiseende blefve nödsakad meddela bestämmelser, hvilkas efterlevande under vissa förhållanden icke behöfde utkrävas men ej får eftergifvas. Lagstiftningen skulle på sådant sätt otvifvelaktigt komma att göra våld på försäkringsväsendets utveckling samt hindra uppkomsten af mången anstalt, som annars kunnat bidra till att sprida försäkringens välgärningar. Härmed torde domen vara fälld öfver normativsystemet såsom ensamt bestämmande för lagstiftningen uti förevarande ämne.

Auktorisations-systemet kan sägas gå en medelväg emellan de båda andra. Det känntecknande för detta system är, att stadgar för hvarje försäkringsanstalt skola prövas och godkännas af vederbörlig administrativ myndighet, som derigenom sättes i tillfälle öfvervaka, att dessa anstalters grundläggning är betryggande. Ett sådant öfvervakande från statens sida torde åtminstone för närvarande utgöra det enda möjliga medlet att förekomma de faror, som eljest i följd af felaktigheter vid anstalternas ordnande skulle ständigt hota försäkringstagarne och allmänheten och hvilkas afvärjande, enligt hvad jag förut sökt ådagalägga, icke kan genom de enskildes sjelfverksamhet åstadkommas. Det är visserligen en obestridlig sanning, att genom en sådan pröfningsrätt påläggas den administrativa myndigheten ett tungt ansvar och att uppfyllandet af dermed förenade förpligtelser likasom

allt annat menskligt måste lida af fel och svagheter. Men när, såsom här är fallet, de enskildes krafter äro vanmäktige, inträder ju statens skyldighet att ingripa, och staten har ingalunda rätt att inom försäkringsväsendet mera än inom andra områden för hans politiverksamhet rygga tillbaka för en skyldighets fullgörande, endast därför att uppgiften är svår. Att den administrativa myndighetens pröfningsrätt skulle, ehuru utfövad samvetsgrant blifva skadlig, kan jag ej medgifva. Derigenom att regeringen eller annan myndighet pröfvar och godkänner stadgar för en försäkringsanstalt framkallas väl, och detta med fullt skäl, hos allmänheten den öfvertygelse, att anstalten är ändamålsenligt grundlagd. Men derifrån är steget långt till berättigande för den enskilde att sorglöst hängifva sig åt den föreställning, att staten ombesörjer bevakandet af hans privata intressen och att man alltjemt kan utan undersökning skänka sitt fulla förtroende åt hvarje anstalt, som en gång erhållit vederbörlig fastställelse å sina stadgar. Auktorisations-systemet träffas icke heller af de anmärkningar, som med skäl kunna framställas emot normativ-systemet. Det bör ingalunda anses vara en för de administrativa myndigheterna i det närmaste utförbar uppgift att med ledning af upprättadt förslag och efter inhemtande, då sådant i särskilda fall finnes nödigt, af sakkunnigs yttrande, för en försäkringsanstalt fastställa stadgar, hvilka utan att lägga obehöriga band på friheten att ordna anstaltens verksamhet enligt förhållandenas kraf likväl tillfredsställa behovet af nödig trygghet i afseende å anstaltens grundläggning och förvaltning. Visserligen skulle härigenom läggas i den administrativa myndighetens hand en ganska vidtomfattande magt, hvilken möjligen kunde förleda till godtycke. Men fruktan härför bör, för att begagna en svensk rättslärd's ord, ej »väga mycket i ett land, der man icke med fog kan beklaga sig öfver något dylikt». ¹⁾ Auktorisations-systemet förutsätter dessutom alldeles icke, att den ifrågavarande pröfningsrätten skall utföras helt och hållet oberörd af allmänt gällande bestämmelser. Det ligger tvärtom i sakens natur, att lagstiftningen bör till ledning icke blott för den pröfvande myndigheten utan äfven för de enskilde vid utarbetande af förslag till stadgar meddela föreskrift uti alla de ämnen, som i följd af deras beskaffenhet lämpligen kunna blifva föremål för allmängiltiga bestämmelser. Om å ena sidan detta innebär en ganska väsentlig

¹⁾ »Om aktiebolag» af Hagströmer p. 294.

öfverensstämmelse med normativ-systemet, så är det å andra sidan visst icke oförenligt med auktorisations-systemet att i afseende å öfvervakandet af försäkringsanstalternas förvaltning, i likhet med publicitets-systemet, föreskrifva skyldighet för dem att periodiskt offentliggöra uppgifter angående deras ställning och verksamhet.

Kongl. Förordningen om aktiebolag den 6 Oktober 1848 hvilat på auktorisations-systemet samt förbehåller i följd deraf åt regeringen rättighet och skyldighet att pröfva och godkänna stadgar för alla sådana försäkringsanstalter, som äro aktiebolag; och bör vid denna pröfning tillses icke blott att bolagsordningen öfverensstämmer med nämnda lag utan äfven huruvida derutöver med afseende å vidden och beskaffenheten af bolagets rörelse särskilda bestämmelser må erfordras vare sig angående säkerhet för fullgörande af delegarnes förbindelser, om tillsyn å gifna föreskrifters behöriga iakttagande eller i annat syftemål. Såvidt känt är, har icke förekommit någon anmärkning emot den sålunda regeringen tillerkända pröfningsrätt och ej heller emot det sätt, hvarpå denna rätt blifvit utöfvad. Deremot är det uppenbart, att nämnda lag, hvilken endast afser att reglera aktiebolagsförhållandet såsom sådant, icke kan vara tillfyllestgörande i fråga om sådana aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse. Hvad angår öfriga försäkringsanstalter, finnes väl icke någon föreskrift, som uttryckligen påbjuder, att deras stadgar skola underställas vederbörlig myndighets pröfning. Men föreställningen om nödvändigheten af sådan pröfning har dock varit så allmänt utbredd, att fastställelse blifvit sökt och meddelad å stadgar för nästan alla försäkringsanstalter af någon betydenhet. Denna omständighet talar högt till förmån för grundsatsen om den administrativa myndighetens rätt och pligt att genom pröfning af försäkringsanstalternas stadgar öfvervaka sättet för deras bildande och gifva regler för deras förvaltning. Den synes åtminstone ådagalägga, att den tid ännu icke är inne, då denna grundsats lämpligen kan öfvergifvas. Försäkringsföreningen har också, enligt hvad dess utkast till förordning angående försäkringsanstalter gifver vid handen, uttalat sig för samma grundsats, hvilken icke i annan mån, än förut blifvit omnämndt, från länsstyrelserna rönt motsägelse.

Det nu anförda torde innefatta tillräckliga skäl för den åsigt, att lagstiftningen angående försäkringsväsendet bör, åtminstone

under förhanden varande förhållanden, i hufvudsak grundas å auktorisations-systemet, en åsigt som blifvit godkänd af alla de fackmän, med hvilka jag i detta ämne rådplägat.

Efter dessa korta erinringar öfvergår jag nu till redogörelsen för skälen till de af mig föreslagna bestämmelser, dervid i ordningen först förekommer

Motiv.

Förslag till Förordning angående försäkringsanstalter.

Uti en författning sådan som denna måste i främsta rummet bestämmas omfånget för densammas tillämpning. Att härvid inlåta sig på försök att i form af lagbud definiera begreppet försäkring torde dock icke vara lämpligt. Definitioner äro i allmänhet svåra att uppställa, så att ej genom dem säges för litet eller för mycket, och det är därför en för all lagstiftning erkänd grundsats, att sådana böra, så vidt möjligt, undvikas. Om emellertid med försäkring bör förstås hvarje *medel, genom hvilket följderna af en ogynsam tillfällighet motverkas*, så måste till försäkring hänföras icke blott de äfventyrsaftal, hvarigenom den ene kontrahenten förbinder sig att vid inträffande af en uppgifven händelse till den andre eller hans rättsinnehafvare utgifva ett visst belopp eller fullgöra någon annan skyldighet, utan äfven hvarje annan åtgärd, som åsyftar att bereda ersättning för oförseddade eller af ogynsamma tillfälligheter beroende förluster. Hopspårande af medel, hvilka afläggas för att dermed fylla oförseddade behof, blifver således ett slag af försäkring, och detta icke utan skäl. En författare har till och med velat dertill hänföra anlitande af nödkrediten och tiggeriet. Uppenbarligen bör begreppet försäkring icke i denna författning tagas i så vidsträckt bemärkelse, men att noggrant och bestämdt uppgifva dess gräns låter sig näppeligen göra. Ett försök i sådan riktning torde ej heller vara behöfligt, ty det skall helt visst icke för någon kuning och klok lagskipare visa sig förenadt med oöfvervinnerlig svårighet att med ledning af vetenskapens hänvisningar och det allmänna föreställningssättet bestämma, huruvida en rörelse har försäkring till föremål eller icke. På grund häraf är uti första § såsom hufvudkännetecken för en försäkringsanstalt angifvet

§ 1.

endast, att densamma skall hafva »till uppgift att drifva försäkringsrörelse».

Härvid bör dock erinras, att många föreningar eller inrättningar kunna såväl till följd af deras benämning som på grund af deras verksamhets beskaffenhet anses jemförliga med försäkringsanstalter utan att likväl drifva verklig försäkringsrörelse. Sålunda finnas här i riket flera sällskap, föreningar eller kassor, som hafva till ändamål att bereda pension eller annat understöd och således kunna synas hänförliga till lif- eller pensionsförsäkringsanstalter, men hvilka likväl icke i allmänhet böra såsom sådana anses, enär understödets belopp eller rättigheten att det samma erhålla göres helt och hållet beroende af de för ändamålet hvarje år befintliga tillgångar utan annan förbindelse för sällskapet, föreningen eller kassan än att enligt öfverenskomna grunder utdela hvad som finnes tillgängligt. Till detta slag af anstalter böra, exempelvis, räknas om icke alla åtminstone de allra flesta af de enskilda »pensionsinrättningarna» vid arméns regementen och corpser, flera s. k. pensionsinrättningar för städernas magistratspersoner och borgare, åtskilliga prestenkekassor m. fl. Deremot förekomma anstalter, som väl tillförbinda sina delegare att under viss förutsättning vidkännas minskning i en genom försäkringsaftal bestämd ersättning och således kunna sägas i viss mån göra ersättningens utbekommande beroende af befintliga tillgångar, men hvilka likväl otvifvelaktigt böra hänföras till verkliga försäkringsanstalter. Sådana anstalter äro t. ex. åtskilliga på ömsesidighet grundade sjöförsäkringsbolag, hvilkas delegare äro underkastade uttaxering endast till visst begränsadt belopp, så att, om inträffade förluster undantagsvis icke skulle kunna genom sådan uttaxering betäckas, de delegare, som lidit förlust, få enhvar i förhållande till sitt försäkringsbelopp vidkännas afdrag å ersättningssumman.

Såvidt känt är drifves icke inom vårt land försäkringsrörelse af enskilde personer eller öppna bolag. Åtminstone kan med visshet antagas, att den verksamhet, som möjligen i sådant hänseende utöfvas, icke är af någon afsevärd betydelse, och detta bör med skäl anses såsom ett särdeles lyckligt förhållande. Försäkringsaftal i allmänhet och lifförsäkringar i synnerhet afslutas nemligen för lång tid samt äro jemväl i öfrigt af beskaffenhet, att de icke lämpligen böra i någon mån göras beroende af enskilde försäkringsgifvares lifslängd eller vexlande förmögenhets-

vilkor. Det skulle därför kunna ifrågasättas och har äfven blifvit af en författare förordadt att genom lag helt och hållet förbjuda försäkringsrörelses bedrivande af enskilde personer eller öppna bolag. Vid närmare eftersinnande kan dock ett sådant ingripande från statens sida på det fria aftalets område ej tillstyrkas. Vådan af att för erhållande af försäkring vända sig till enskilde personer i stället för att derom anlita någon sådan anstalt, som eger bestånd oberoende af vissa individer, ligger ju så i öppen dag, att enhvar bör kunna med lätthet inse och bedöma den fara, för hvilken han derigenom utsätter sig. Föredrager någon detta oakadt af en eller annan anledning att vända sig till den enskilde, må det vara hans ensak, ty staten är, enligt hvad förut blifvit anfördt, hvarken berättigad eller pligtig att inskränka de enskildes sjelfbestämmelserätt inom aftalets område i andra fall, än då de enskildes krafter äro vanmäktige att skydda dem mot förlust. Staten saknar dessutom medel att göra ett förbud i nämnda hänseende hörsammadt. Det torde nemligen icke möta svårighet för enskilde personer eller af sådane bestående öppna bolag att i ganska vidsträckt omfattning meddela försäkring, utan att sådant behöfver offentligent tillkännagifvas. Då finnes ingen utväg för myndigheterna att erhålla kännedom om en så beskaffad rörelse annorledes än genom införande af ett spionerings- och undersökningssystem, som väl icke i något fall kan förordas. Att utfinna en lämplig påföljd för öfverträdelse af förbudet blefve ej heller lätt.

Af samma skäl, på grund hvaraf jag således icke kan förorda något förbud för enskilde personer eller öppna bolag att drifva försäkringsrörelse, anser jag äfven, att förevarande lagstiftning i allmänhet icke kan eller bör å dem ega tillämplighet. Bestämmelse i ena eller andra hänseendet torde i hvarje fall vara öfverflödig, enär erfarenheten gifvit vid handen, att försäkringsrörelse icke gerna kan af enskilde personer med fördel drifvas. Härvid bör dock erinras, att fall kunna inträffa, då en utaf ett öppet bolag inrättad försäkringsaffär uppträder under sådan form samt är af den betydelse och omfattning, att densamma visserligen bör regelbindas och kontrolleras på sätt lagen föreskrifver för andra försäkringsanstalter. Exempel på en sådan anstalt torde jag få tillfälle att här nedan anföra.

Med anledning af hvad nu blifvit anfördt, är uti förevarande § föreslaget, att till försäkringsanstalt skall räknas »hvarje bolag

eller annan genom kommun eller enskilde bildad inrättning eller förening, som har till uppgift att genom utsedd styrelse drifva försäkringsrörelse af hvad slag som helst.»

De bolag, föreningar eller inrättningar, hvilka enligt denna bestämmelse böra hänföras till försäkringsanstalter, skilja sig med afseende å organisationsformen i tre väsentligen olika hufvudgrupper, nemligen 1) aktiebolagen, 2) ömsesidighetsbolagen, till hvilka endast böra hänföras föreningar med skyldighet och rättighet för deras delegare att på samma gång vara både försäkringsgivare och försäkringstagare, samt 3) öfriga anstalter, hvilka icke äro aktie- eller ömsesidighetsbolag. De statistiska tabellerna gifva vid handen, hvilka inom vårt land befintliga anstalter äro att räkna till det sistnämnda slaget. Dertill skulle ock hänföras den anstalt, som uppkomme, derest ett öppet bolag eller annan förening af enskilde personer öppnade en från deras öfriga affärsverksamhet alldeles afskild försäkringsrörelse, för hvars ombesörjande vore utsedd en särskild styrelse.

§ 2. Det känntecknande för auktorisationsystemet är, såsom förut blifvit nämnt, att stadgar för hvarje anstalt skola prövas och godkännas af vederbörlig administrativ myndighet. Föreskrift i sådant syfte meddelas i § 2, som börjar med bestämmelsen, att de, som vilja inrätta försäkringsanstalt, skola söka tillstånd dertill. Mot denna bestämmelse skall måhända invändas, att densamma innebär ett allt för strängt concessionstvång. En sådan anmärkning torde dock förfalla, om i betraktande tages, att enligt § 26 underlåtenhet att ställa sig föreskriften till efterrättelse endast medför den påföljd, att enhvar, som å bolags, förenings eller inrättnings vägnar ingår förbindelse, därför står i personlig ansvarighet såsom för annan sin förbindelse, utan afseende å hvad antagna men ej vederbörligen fastställda stadgar må kunna i strid häremot innehålla.

Ansökningen om tillståndet, hvarvid bör fogas förslag till stadgar för anstalten, skall göras, om anstalten är ett ömsesidighetsbolag, hvars verksamhetsområde utgör endast ett län eller del deraf och som icke på en risk försäkrar högre belopp än 1,000 kronor, hos Kongl. Maj:ts vederbörande Befallningshafvande men i alla öfriga fall hos Kongl. Maj:t. Genom detta stadgande skulle således ändras eller upphävas mom. 14 och 15 i § 31 af Nädiga instruktionen den 10 November 1855 för landshöfdingarna i rikets län och de vid länsstyrelserna anställde tjänste-

män jemte Nådiga Kungörelsen den 21 Mars 1861, i hvad dessa lagrum innefatta berättigande för länsstyrelserna att pröfva och fastställa reglementen för menighetsföreningar, hvilka böra hänföras till försäkringsanstalter och ej äro af den beskaffenhet, som här ofvan omförmäles;

Nådiga skrifvelsen den 15 Februari 1867 till Kongl. Maj:ts samtliga Befallningshafvande i fråga om meddelande af fastställelse å reglementen för sjöassuransföreningar, såvidt samma skrifvelse får antagas åsyfta, att stadgar för föreningar, hvilka skola betraktas som försäkringsanstalter, icke böra af myndighet pröfvas och godkännas; samt

Nådiga skrifvelsen den 31 Mars 1876 angående pröfningen af förslag till och ändringar i reglementen för enskilda pensionsinrättningar vid armén samt arméförvaltningens derpå grundade kungörelse den 28 April samma år, såvidt derigenom tillerkännes arméförvaltningen å civila departementet rätt att pröfva och godkänna stadgar för pensionsinrättningar, hvilka äro att hänföra till verkliga försäkringsanstalter.

I sistnämnda hänseende återopas emellertid hvad förut anförts angående beskaffenheten af dessa pensionsinrättningar.

Då åter stadgandet i § 13 af nådiga förordningen den 18 Juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet derom att idkare af samma yrke må bilda förening för angelägenheter, som röra det yrke eller de yrken, hvilka af sådan förenings medlemmar utöfvas, väl icke gerna kan antagas afse föreningar, som hafva försäkringsrörelse till uppgift, bör ej heller den genom § 14 af samma förordning Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillerkända rätt att fastställa reglemente för förening af yrkesidkare anses i någon mån ändrad genom föreslagna bestämmelsen. Hvad nu först angår den såsom regel uppställda föreskriften, att stadgar för försäkringsanstalt i allmänhet skola underställas Kongl. Maj:ts pröfning och godkännande, hvilken föreskrift, upptagen i försäkringsföreningens utkast, af de flesta bland Kongl. Maj:ts Befallningshafvande lemnats utan anmärkning samt af två bland dem uttryckligen till bifall förordats, så torde skälen dertill vara lätta att finna.

För aktiebolag och sådana på ömsesidighet grundade försäkringsbolag, hvilkas verksamhetsområde omfattar mera än ett helt län, skola stadgar redan nu af Kongl. Maj:t pröfvas. Gällande reglementen för de flesta af rikets lifränte- och kapitalförsäkrings-

anstalter hafva ock blifvit af Kongl. Maj:t fastställda, hvilket äfven är förhållandet med reglementen för pensionsinrättningar af mera betydenhet.

Det är otvifvelaktigt, att de lokala myndigheterna endast undantagsvis kunna besitta eller hafva tillfälle att genom andras biträde tillgodogöra sig de fackkunskaper, som i de flesta fall äro oundgängligen nödiga för att rätt bedöma en försäkringsanstalts grundläggning. Men äfven om denna brist vore afhjelpat, skall dock icke kunna undvikas, att, derest flera myndigheter hafva sig anförtrodd granskningen af försäkringsanstaltarnas reglemententen, dessa till följd af vaxning i uppfattning hos de särskilda myndigheterna, komma att för likartade förhållanden innehålla väsentligen olika bestämmelser. Sådant kan aldrig vara nyttigt och önskvärdt men bör i synnerhet undvikas, då fråga är om anstalter, hvilka ur såväl social som national ekonomisk synpunkt äro af framstående betydelse. Visserligen måste beträffande de på ömsesidighet grundade bolagen erkännas, att granskningen af de bestämmelser, hvilka afse säkerheten för fullgörande af anstaltens förbindelser, icke företer samma svårighet, som då fråga är om andra anstalter. Men erfarenheten gifver vid handen, att äfven i afseende härå misstag lätteligen kunna begås. Sålunda synas, exempelvis, flera länsstyrelser hafva synnerligast i äldre tider omfattat den åsigt, att fastställelse borde meddelas å hvarje förslag till reglemente, som icke innehölle något »emot lag stridande», hvaraf kan slutas, att anstaltens säkerhet och ändamålsenliga grundläggning icke utgjort föremål för särskild pröfning. Ända intill senaste tider har den uppfattning ganska allmänt gjort sig gällande, att ömsesidighetsbolag lämpligen kunde bildas med nästan huru litet verksamhetsområde som helst. Sådana bolags och bland dem förnämligast de talrikast förekommande brandstodsbolagens reglementen måste dessutom rörande hvarjehanda rättsförhållanden meddela bestämmelser, hvilka böra affattas med största sorgfällighet, såvida ej derigenom skall göras ingrepp å civillagstiftningens område, och det är därför af vikt, att dessa bestämmelser prövas och utfärdas af den högsta regeringsmyndigheten.

Att stadgar för hädanefter bildade försäkringsanstalter i allmänhet prövas och godkännas af Kongl. Maj:t är slutligen nödvändigt därför, att regeringen endast derigenom blifver i tillfälle ständigt med uppmärksamhet följa försäkringsväsendets utveck-

ling samt öfvervaka, att densamma fortgår i ändamålsenlig rigtning.

Den ifrågasatta bestämmelsen har också endast mött motstånd beträffande de ömsesidighetsbolag, hvilkas verksamhetsområde omfattar endast ett län eller delar deraf. Sju länsstyrelser hafva ansett, att stadgar för sådana bolag borde fortfarande som hittills pröfvas af den lokala myndigheten. För denna åsigt äro hufvudsakligen två skäl anförda, det ena att länsstyrelserna hittills förmått utan skäligen anledning till klagan utöfva den dem anförtrodda pröfningsrätt och att sådant borde blifva för bemälda embetsmyndigheter ännu lättare, om genom allmän författning varder stadgad, i hvilka afseenden de för bolagen antagna reglementen böra innehålla uttryckliga bestämmelser, det andra skälet att antalet af de mål och ärenden, som underställas Kongl. Maj:ts omedelbara pröfning är större, än det borde vara och att särskildt till lindrande af den statsdepartementen åliggande arbetsbörd förändringar i lagstiftningen rörande administrationens kompetens snarare böra gå i rigtning att minska än att öka antalet af berörda mål och ärenden.

Med anledning af det förstnämnda påståendet måste dess bättre villigt erkännas, att de af länsstyrelserna fastställda reglementen för brand-, kreaturs- och hagelskade-försäkringsbolag grundade på ömsesidighet i de flesta fall äro ganska tillfredsställande. Dock återopas i fråga härom, hvad ofvan blifvit anfördt. Och det bör ej heller förnekas, att uti dessa reglementen ofta påträffas bestämmelser, hvilkas lämplighet kan vara tvifvel underkastad. I hvarje fall qvarstår dessutom alltid den olägenhet, som uppkommer deraf att inom de särskilda förvaltningsområdena olika bestämmelser gälla för likartade förhållanden, och, om än länsstyrelsernas sätt att utöfva den dem tillerkända pröfningsrätt hittills icke gifvit anledning till klagan, följer likväl icke deraf, att denna pröfningsrätt skulle kunna på ett lika tillfredsställande sätt utöfvas, derest under försäkringsväsendets utveckling den associationsform, som funnit sitt uttryck i ömsesidighetsbolagen, komme att tagas i anspråk för nya försäkringsgrenar.

Det andra af omförmälda påståenden är obestriddigen i och för sig riktigt och särdeles behjertansvärdt. Men det öfverklagade missförhållandet synes snarare böra afhjelpas genom inskränkning i rättigheten att besvärsviis draga de obetydligaste mål under regeringens pröfning och genom öfverlåtande åt myn-

digheterna att utan särskildt nådigt beslut vidtaga hvarjehanda förvaltningsåtgärder af mindre vikt, än på det sätt att regeringen afhänder sig en del af dess administrativa lagstiftningsrätt, hvarpå väl i sjelfva verket grundar sig rättigheten att fastställa stadgar, de der vid uppkommande tvister måste af domstolar och andra myndigheter tillämpas. Om på sätt föreslaget blifvit, vissa ömsesidighetsbolag af mindre betydelse undantagas, bör ej heller tillökningen i arbetsbördan för vederbörande statsdepartement blifva synnerligen afsevärd. Enligt flera under de senare åren meddelade nådiga beslut synes numera vara antagen den grundsats, att ömsesidighetsbolag med allt för små verksamhetsområden ej böra bildas. På grund häraf och då inom alla delar af riket redan äro inrättade ett stort antal sådana bolag för hvarjehanda ändamål, finnes ingen anledning befara att antalet af nybildade bolag med endast ett län eller delar deraf såsom verksamhetsområde skall blifva synnerligen stort.

Skall nu ifrågavarande lagstiftning i allo medföra dermed åsyftadt gagn, måste dessutom uppställas såsom oeftergifligt vilkor, att inom vederbörande statsdepartement en tjänsteman eller, om behovet sådant kräver, en särskild för ändamålet inrättad byrå handlägger och bereder *alla* ärenden rörande försäkringsväsendet, med uppmärksamhet följer detsammes utveckling så inom som utom fäderneslandet, emottager och offentliggör de uppgifter, hvilka allmänheten behöfver känna för att öfvervaka försäkringsanstalternas förvaltning, samt jemväl i öfrigt biträder Departementschefen vid utöfvandet af kontroll öfver dessa anstalter. Vidtages en sådan anordning, skall det helt visst icke finnas förenadt med nämnvärd svårighet för regeringen att medhinna den pröfning af förslag till stadgar, som enligt ifrågasatta bestämmelser skulle på henne ankomma.

Hvad nu blifvit anfördt borde följdriktigt leda dertill, att stadgar för alla försäkringsanstalter utan undantag pröfvades af Kongl. Maj:t. Försäkringsföreningens utkast till förordning innehåller också föreskrift härom. Då emellertid för pröfningen af den säkerhet, en på ömsesidighet grundad anstalt erbjuder, särskild fackkunskap otvifvelaktigt tages mindre i anspråk, än när fråga är om andra försäkringsanstalter, samt den statistiska utredningen gifvit vid handen, att förstnämnda associationsform med begärlighet anlitas för bildande af sådana försäkringsanstalter, som stå på gränsen till enskilda slutna föreningar och hvilkas

rörelse är af så ringa omfång och betydelse, att i förhållande dertill redan kostnaden och besväret att genom ombud i hufvudstaden hos regeringen söka fastställelse å stadgarna skulle finnas allt för betungande, har jag, såsom förut blifvit antydt, trott undantag från den allmänna regeln kunna göras för de ömsesidighetsbolag, hvilkas verksamhetsområde utgör endast ett län eller del deraf och som på en risk försäkra allenast ett jemförelsevis litet belopp. Stadgar för sådana bolag eller föreningar skulle således fortfarande som hittills pröfvas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. Att bestämma försäkringsbeloppets maximum företer ej ringa svårighet, men med hänsyn till förhållandena, sådana de hittills gestaltat sig, har summan synts lämpligen kunna bestämmas till 1,000 kronor. Med riskeus maximum bestämdt till detta belopp skulle af nu befintliga anstalter hemfalla under undantaget flere ömsesidiga hästförsäkringsbolag, de flesta föreningar för försäkring mot förlust af båtar och fiskeredskap samt nästan alla på verklig ömsesidighet grundade föreningar för meddelande af sjuk- och begravningshjälp.

Föreskrifterna i öfrigt uti 2 § öfverensstämma med motsvarande bestämmelser i Kongl. Förordningen om aktiebolag den 6 Oktober 1848, hvilken förordning också är bygd på auktorisationssystemet, och torde icke behöfva närmare förklaras.

Inom försäkringsföreningen var förslag väckt om föreskrift, att de redan befintliga försäkringsanstalter, som icke undfått Kongl. Maj:ts stadfästelse å sina stadgar, skulle, såvida de ville fortsätta sin rörelse, inom viss tid söka nådigt tillstånd dertill. Men detta förslag förkastades såsom innefattande ett allt för våldsamt ingrepp i bestående förhållanden. Jag har ej heller ansett nödigt eller lämpligt att upptaga detta förslag.

Af redogörelsen för den utländska lagstiftningen inhemtas, att flera utländska lagar bestämdt förbjuda lifvförsäkringsanstalter att bedriva andra grenar af försäkringsrörelse. Förslag om införande af en liknande lagbestämmelse har varit inom försäkringsföreningen framställt men blef efter omröstning förkastadt. Såsom skäl för det ifrågasatta förbudet, hvilket förordats af fyra länsstyrelser, har man hufvudsakligen åberopat, att lifvförsäkringen hvilade på helt andra grunder än andra grenar af försäkringsrörelse och därför ej heller borde med dem sammanföras; att med afseende å försäkringstagarnes anspråk gent emot lifvförsäkringsanstalterna, hvilkas förbindelser förfölle till infriande först

efter lång tids förlopp, lagstiftaren särskildt borde låta sig angeläget vara att förebygga allt, hvarigenom dessa anstalters säkerhet kunde i någon mån äfventyras; att emellertid förhållandet kunde blifva sådant, derest lifförsäkringen förbundnes med en annan försäkringsart och båda garanterades af ett gemensamt aktiekapital, hvilket kunde genom inträffande större förluster komma att helt och hållet tagas i anspråk för den sistnämnda försäkringsrörelsen; samt att, om än försäkringsfonderna för hvarje rörelsegren hvar för sig bokfördes, derigenom icke kunde förhindras, att lifförsäkringsfonden, hvilken bildades af försäkrings-tagarnes småningom gjorda besparingar, tillgreps för godtgörande af förbindelser, de der icke härrörde af lifförsäkringsrörelsen.

Å andra sidan är anfördt, att genom den ifrågasatta bestämmelsen skulle skapas ett monopol för de redan befintliga lifförsäkringsanstalterna, enär en nybildad sådan, hvilken icke finge med lifförsäkringen förena elementarförsäkring, icke skulle kunna bära de med anstaltens bildande förenade omkostnader. Faran vid ett gemensamt bedrifvande af olika försäkringsgrenar kunde, om sådan förefunnnes, dessutom förekommas genom att afsätta försäkringsfond för hvarje rörelsegren samt skilja dessa fonder från bolagets egendom och ställa dem under särskild kontroll.

Åsigten om det ifrågasatta förbudets ändamålsenlighet och nödvändighet torde hufvudsakligen hvila på den förutsättning, att en elementarförsäkringsrörelse skall, äfven om den bedrifves med erforderlig samvetsgränhet och omsorg, vara förenad med större fara för förlust, än som är förhållandet med lifförsäkringen. Mycket kan väl anföras till stöd för en sådan förutsättning, men erfarenheten i vårt land har icke bekräftat densammans riktighet. De två försäkringsaktiebolag, som bedrifva både lifförsäkrings- och brandförsäkringsrörelse, hafva haft att glädja sig åt en utmärkt framgång, och det har, såvidt känt är, aldrig varit ifrågasatt, att den ena försäkringsrörelsen skulle utfövat något som helst menligt inflytande på den andra.

Med afseende härå är det måhända ej tillrådligt, att bestämdt förbjuda en anordning, som åtminstone hittills visat sig vara fullt ändamålsenlig. Men de å andra sidan anförda skäl, kunna icke heller gerna lemnas alldeles utan uppmärksamhet. Då nu derjemte förhållandena inom försäkringsväsendet äro i hög grad vexlande, så att förening af flera rörelsegrenar i ena fallet kan finnas nyttig och ändamålsenlig och deremot i det andra bör på det bestäm-

daste afstyrkas, har jag trott den omtvistade frågan lämpligast lösas genom införande af föreskrift derom, att på pröfning i hvarje särskildt fall beror, huruvida och under hvilka villkor försäkringsanstalts verksamhet må omfatta flera af försäkringsväsendets grenar. Denna föreskrift återfinnes i § 3.

En annan viktig fråga, hvarom olika åsikter gjort sig gällande, är den, huruvida genom lag bör bestämmas det minimum af grundfond eller annan säkerhet, som bör vara tillvägabragt, innan en försäkringsanstalt får börja sin verksamhet. Hvarje ändamålsenligt och omsorgsfullt planlagdt företag måste stödjas af erforderligt förlagskapital eller annan säkerhet för fullgörande af deraf föranledda förbindelser. Om denna regel gäller i allmänhet, måste den särskildt ega tillämplighet i fråga om försäkringsanstalterna, hvilka just på grund af sin uppgift att motverka följderna af ogynsamma tillfälligheter sjelfve måste vara underkastade sådana tillfälligheters menliga inverkningar. Och då således behovet af grundfond eller annan säkerhet är oefftergiftigt, har man ansett detsamma böra genom uttryckligt lagbud icke allenast bekräftas utan äfven till sitt minimum begränsas. Mot denna uppfattning i sistnämnda hänseende hafva likväl framställts väl grundade invändningar. Vid ett reglementerande på detta område, säger en författare, löper lagstiftaren fara att fastställa såsom gräns antingen en summa, hvilkens storlek omöjliggör uppkomsten af flera nyttiga försäkringsföretag, eller ock ett belopp så ringa, att detsamma blifver för den åsyftade säkerheten utan betydelse. Förvaltningen af för stort konstant inbetalt kapital kan dessutom ofta för skötande af en försäkringsaffär blifva lika betungande som bristen på ett tillräckligt sådant. Och då i berörda hänseende någon fast utgångspunkt icke förefinnes, synes mindre välbetänkt att derutinnan uppställa på förhand bestämda fordringar på försäkringsanstalterna. Dessa böra endast klart och utan omsvep gifva sin förmögenhetsställning tillkänna. Allmänheten må det sedan stå fritt att bilda sig ett omdöme om beskaffenheten deraf samt derefter göra sitt val.

Den sålunda påpekade faran af ett reglementerande är, särskildt med hänsyn till förhållandena inom vårt land, uppenbar. Inom samma gren af försäkringsväsendet förekomma nemligen anstalter af så vexlande art och beskaffenhet, att det icke ens ligger inom möjlighetens område på förhand bestämma en gräns, som kan vara lämplig för dem alla. Föreskrift i detta hänseende

synes mig därför böra bero på pröfning i hvarje särskildt fall i sammanhang med fastställande af stadgar för försäkringsanstalt.

§ 4.

Uti § 4 behandlas den synnerligen viktiga frågan om försäkringsanstalts skyldighet att afsätta *försäkringsfond*. Rörande detta ämne torde bland dem, som icke äro fackmän, ganska allmänt göra sig gällande ett origtigt föreställningssätt, beroende till icke oväsentlig del derpå att benämningen »försäkringsfond» icke noggrant motsvarar hvad dermed egentligen afses. Det torde därför icke vara olämpligt att här lemna några korta antydningar angående den af försäkringsanstalterna allmänt antagna betydelsen af ordet försäkringsfond och grunden för densammas beräkande. Jag skall dervid utgå från den art af försäkring, der nämnda fond utan tvivel är af största betydelse, den vanliga lifförsäkringen eller det aftal, hvarigenom en försäkringsanstalt emot betingade afgifter förbinder sig att vid en persons död, när helst den inträffar, till hans rättsinnehafvare utbetala en viss summa.

Nutidens lifförsäkring är, likasom så mycket annat, ett verk af associationen. Om en person önskar att vid sin död efterlemna ett kapital och han för sådant ändamål hvarje år afsätter ett visst belopp, så kan han likväl uppenbarligen icke vara förvisad, att det önskade kapitalet skall uppnås, ty innan de årliga besparingarna med ränta på ränta hunnit växa till den erforderliga summan, kan döden inträffa. Sammansluta sig åter flera personer, i tillräckligt stort antal, till en förening, hvars medlemmar, en hvar så länge han lefver, till en gemensam kassa inbetala bestämda årliga bidrag, så bör, under förutsättning att dessa äro rätt beräknade samt ändamålsenligt förräntas och förvaltas, hvarje delegares rättsinnehafvare kunna efter hans fränfälle ur den gemensamma kassan utbekomma det önskade kapitalet. Ty hvad kassan förlorar derigenom att den ene delegaren afider, innan han inbetalt tillräckligt många årsafgifter, det vinner kassan derigenom att en annan delegare lefver så mycket längre. Det är emellertid numera icke af nöden att bilda sådana föreningar. Lifförsäkringsanstalterna hafva till uppgift att förmedla den erforderliga associationen, och ju större det hos en sådan anstalt försäkrade personernas antal är, desto större är sannolikheten, att hvad anstalten förlorar på den ena skall motvägas af hvad som vinnes på en annan. För att denna sannolikhet skall blifva verklighet erfordras dock i främsta rummet, att beräkningarna

af de afgifter, som de försäkrade hafva att erlægga, äro rigtiga. Dessa beräkningar grundas å de så kallade dödlighetstabellerna, af hvilka »de sjutton engelska bolagens tabell» är den mest använda. Enligt denna på mångåriga noggranna iakttagelser grundade tabell, äro af 100,000 tioåriga personer efter ett års förlopp blott 99,324 qvarlevande, hvadan således 676 afidit. Af de 99,324 personer, som uppnått elfte året, äro efter ett år afidne 674 o. s. v. 86,292 personer uppnå trettio års ålder och af dem afida under ett år 727. Till 80 års ålder hinna endast 13,290, hvaribland 1,866 afida under ett år. När 88 år förflutit, återstå af det ursprungliga antalet 100,000 endast 4 personer, hvilka således uppnått 98 års ålder. Af dessa afida under ett år 3, så att endast en uppnår 99 års ålder. Denne antages afida inom ett år derefter.

Dividerar man antalet af dem, som afida i en åldersklass med summan af dem, som vid inträdet i samma åldersklass voro vid lif, så blifver qvoten lika med dödlighetsförhållandet eller dödssannolikheten för hvarje särskild ålder. För en tioårig är således dödssannolikheten = 0,00676, för en 30-årig = 0,0084248 och för en 99-årig = 1.

Om nu t. ex. *) en person, som är 30 år gammal, skall försäkra sig, så inhemtas af tabellen, att af 86,292 lefvande personer i denna ålder 727 afida under första året. Skulle för hvarje af de 86,292 lefvande vid hans död utbetalas 100 kronor, måste efter första året utbetalas 727×100 eller 72,700 kronor, hvaraf på en hvar af 86,292 personer belöper 0,84248 eller 84,248 öre. Detta belopp motsvarar sannolikheten för anstalten att få inom ett år för en trettioårig person utbetala 100 kronor, och bör således af honom erläggas såsom afgift (premie) för försäkring under ett år. Men som afgiften erlägges vid årets början och utbetalningen för dödsfall först vid årets slut, bör ofvanstående tal, 0,84248 på ett år diskonteras efter den till grund för beräkningen lagda räntefoten, så att om denna utgör $3\frac{1}{2}$ proc. **) det verkliga beloppet af afgiften blifver 0,84140 eller 84,14 öre. På enahanda sätt beräknas, att verkliga afgiften för:

*) Jfr »Om lifförsäkrings-policens värde af E. Langheinrich, öfversättning af P. J. Fagerström.

**) För att kunna begagna mig af sifferuppgifterna i tillgängliga tryckta arbeten, har jag antagit räntefoten till $3\frac{1}{2}$ proc. De svenska lifförsäkringsaktiebolagen beräkna till fördel för försäkringstagarne räntan till 4 proc.

en 31 år gammal person utgör	82,88 öre	
» 50 » » » »	1: 54	»
» 80 » » » »	13: 56,6	»
» 85 » » » »	19: 81,6	» o. s. v.

En 99-årig person skulle för en försäkring å 100 kronor hafva att erlægga samma belopp minskadt allenast med diskonteringsafdraget.

Häraf framgår, att i samma mån som döds-sannolikheten ökas, i samma mån måste äfven premien för hvarje år stiga, enär premien jemnt motsvarar sannolikheten att under året få utbetala det försäkrade beloppet (*riskan*). Den, som försäkrar sig endast för ett år hvarje gång eller med vilkor att afgiften för hvarje år bestämmes i förhållande till risken, har således att erlægga premier, hvilka väl till en början blifva jemförelsevis små men slutligen stegras till en sådan höjd, att deras erläggande blefve en allt för tung börda. För att afhjelpa denna olägenhet har man uppfunnit en sådan ändring i sättet för premiernas betalande, att de försäkrade tillåtas årligen under hela försäkringstiden erlægga ett lika belopp. Den matematiska utvecklingen af detta sätt att beräkna premierna torde kunna här förbigås. En hvar, som fattat hvad i det föregående anförts, skall utan svårighet inse, att en sådan medelpremie bör kunna med noggrannhet bestämmas. För den, som exempelvis vid 30 års ålder tager lif-försäkring till belopp af 100 kronor, blifver årliga premien 1 krona 79,6 öre. Tages försäkringen först vid 50 års ålder, uppgår medelpremien till 3 kronor 70,23 öre o. s. v., allt med beräkning af endast $3\frac{1}{2}$ proc. ränta. Anordningen att låta försäkringstagaren under hela lifstiden årligen utbetala lika stor premie medför, att vid de högre åldrarna premierna blifva otillräckliga för betäckande af de försäkringsbelopp, som i följd af dödsfall böra erläggas, men enär under den första försäkringstiden premierna varit större, än som erfordrats för ersättningarnas bestridande, måste försäkringsanstalten genom besparande af dessa öfverskott med dertill lagd ränta på ränta hafva beredt sig tillgång till sina förbindelsers fullgörande. Dessa öfverskott med upplupna räntor motsvara enligt sannolikhetsberäkning det äfventyr, som anstalten genom försäkringsaftalet sig iklädt, eller, med andra ord, utgöra *värdet af den löpande risken*. Samtliga sådana af en anstalt besparade öfverskott med upplupna räntor bilda tillsammans *försäkringsfonden*, hvilken således mera egentligt borde benämnas

»fonden för afsatta premier» eller något dylikt. Man kommer till samma slut, om man utgår från den förutsättning, att en lifförsäkring för anstalten medför dels en *skuld*, motsvarande skyldigheten att i sinom tid utbetala försäkringssumman dels ock en *fordran* motsvarande rättigheten att uppbära de årliga premierna. Till försäkringsfonden skall då för hvarje försäkring afsättas det belopp, hvarmed närvarande värdet af försäkringssumman öfverskjuter närvarande värdet af alla för samma försäkring inflytande premier,¹⁾ dessa värden bestämda enligt lifförsäkringsmatematikens grunder. Af denna fond får vid inträffande dödsfall uttagas jemnt så mycket, som motsvarar den å försäkringen i fråga belöpande andel. Men om denna andel icke hunnit uppgå till samma summa som försäkringsbeloppet, må återstoden ingalunda tagas ur försäkringsfonden, utan bristen måste fyllas af anstaltens årsinkomst, reservfond eller andra tillgängliga medel.

I det föregående är endast taladt om den matematiska premien eller den så kallade *nettopremien*. För att denna skulle under alla förhållanden vara tillräcklig, erfordras följande förutsättningar, nemligen att de lifförsäkrades fränfalle inträffar noggrant i enlighet med dödlighetstabellen; att inom hvarje åldersklass de hos anstalten försäkrade uppgå till ett tillräckligt stort antal; att alla äro försäkrade för samma belopp; att premieinkomsterna ständigt kunna förräntas efter den till grund för premieberäkningen lagda räntefot; samt att anstalten icke lider någon förlust. Dessa förutsättningar kunna uppenbarligen icke i allo förverkligas; och då dessutom i nettopremien icke ingår något bidrag till den på hvarje försäkring belöpande andel i anstaltens förvaltningskostnader, måste nettopremien ökas med ett efter nu antydda förhållanden lämpadt tillägg. Den sålunda ökade eller rättare sammansatta premien kallas *tarifpremie* eller *bruttopremie*.

Enligt förut antydda grunder för bestämmande af försäkringsfonds belopp skulle endast nettopremien ingå såsom faktor. Men särskilda förfaringssätt hafva blifvit framställda, hvilka gå derpå ut, att jemte nettopremien äfven tillägget till densamma skulle i större eller mindre mån utgöra en faktor vid beräkningen. Det skulle föra mig allt för långt att redogöra för de särskilda förfaringssätten eller den strid, som förts angående det ena eller

¹⁾ Jfr »Theoretisches Handbuch der Lebensversicherung» af W. Karup p. 138.

andra sättets berättigande. Här torde endast böra omförmälas, att hos flertalet af fackmän och författare i ämnet synes vara stadgad den åsigt, att »nettopremie-metoden» är den enda rigtige och att hvarje annan bör förkastas, hvilken åsigt också tyckes hafva goda skäl för sig. Uti förutnämnda för Österrike gällande författning af den 18 Augusti 1880 stadgas uttryckligen, att beräkningen af lifförsäkringsfond skall utgå från nettopremierna såsom grundval.

Men om än striden angående den ena eller andra beräkningsmetodens företrädare finge anses utkämpad, torde likväl icke vara skäl att genom lagbestämmelse uttryckligen påbjuda uteslutande tillämpning af den metod, som för närvarande vunnit segren. Det ligger ju inom möjlighetens område, att genom lifförsäkringsmatematikens ytterligare bearbetning någon än bättre metod kan uppfinnas, och det synes böra på allmänheten samt vederbörande myndighet ankomma att öfvervaka, det försäkringsanstalterna beräkna sin lifförsäkringsfond på det sätt, som erkännes vara det rigtigaste.

Allt hvad nu blifvit anfördt angående grunden för en försäkringsanstalts skyldighet att afsätta försäkringsfond och sättet för densammas beräknande eger i hufvudsak tillämplighet jemväl å andra arter af lifförsäkring, än den som afser utbetalning vid en persons död af en viss summa, med iakttagande likväl att, då fråga är om lifränte-försäkring eller dermed jemförliga aftal, sannolikheten att lefva ingår som faktor i stället för dödssannolikheten.

Hvad åter angår öfriga grenar af försäkringsväsendet, kunna uppskattningen af risken och bestämmandet af premiens deraf beroende belopp uppenbarligen icke ske på samma sätt som vid lifförsäkringen. Statistiken har åtminstone ännu icke hunnit samla och bearbeta de uppgifter, som skulle vara för sådant ändamål erforderliga. Men i fråga om bestämmande af försäkringsfonden blifver dock grundtanken densamma, eller att denna fond skall motsvara beräknade värdet af de löpande riskerna och att således dertill skall afsättas allt hvad som i afgift för försäkringen uppburits för tid, som ännu icke förflutit. Om t. ex. en brandförsäkring är afslutad för 12 månader, att räknas från en dag, då af försäkringsanstaltens räkenskapsår återstå endast 6 månader, så är ju vid räkenskapsårets slut risken endast till hälften

aflupen och den del af erlagda premien, som belöper å de öfver-skjutande 6 månaderna, måste öfverföras till försäkringsfonden.

Då försäkringsfonden, enligt hvad nu blifvit utredt, egentligen utgöres allenast af besparade premier eller andelar deraf, hvilka uppburits för ännu ej aflupna risker, så måste deraf följa, att endast de anstalter, som uppbära så beskaffade premier, hafva skyldighet att afsätta försäkringsfond.

Vid inträffande af den händelse, som betingar ett försäkringsbelopps utbetalande, är, såsom förut blifvit anmärkt, anstalten berättigad att till beloppets gäldande uttaga hvad som deraf finnes innestående i försäkringsfonden. Men af samma skäl måste ock anstalten vid hvarje nytt försäkringsaftal uti fonden insätta hela eller behörig andel af den uppburna premien. Försäkringsfondens slutsumma är således, strängt taget, underkastad ständiga växlingar. Man skulle till och med kunna säga, att den för hvarje dag undergår förändring, enär ju med hvarje tillryggalagd dag åtminstone någon liten del af riskerna aflupit. Hvarje väl förvaltd försäkringsanstalt bör också kunna när som helst redovisa det belopp, hvartill dess försäkringsfond finnes rätteligen böra uppgå. Men det skulle uppenbarligen blifva för förvaltningen allt för betungande, om försäkringsanstalterna ålades att oftare än vid bokslut bestämma fondens slutsumma och vidtaga deraf beroende åtgärder.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda anförts är uti mom. 1 af § 4 föreskrifvet, att anstalt, som uppbär afgift för risk löpande utöfver den af hvarje räkenskap omfattade tid, skall vid bokslut till försäkringsfond afsätta ett belopp, som motsvarar det enligt giltiga grunder beräknade värdet af alla vid nämnda tids slut löpande risker. Dessa »giltiga grunder» äro, enligt hvad förut är visadt, beroende af hvarje försäkringsrörelses beskaffenhet. De kunna icke gerna utgöra föremål för uttömmande bestämmelser i en allmän författning.

Inom sjöförsäkringen äro dock förhållandena af beskaffenhet att påkalla särskilda föreskrifter. Det torde i fråga härom icke sakna intresse att taga kännedom om de åsikter i ämnet, som funnit sitt uttryck uti gällande reglementen för de den 31 December 1880 befintliga sex sjöförsäkringsaktiebolag. Fyra af dessa reglementen föreskrifva, att till försäkringsfond skall vid bokslut afsättas ett mot kända, obetalta skadeersättningar och ej aflupna risker svarande belopp; varande uti ett af dessa reglementen ut-

tryckligen stadgadt, att fonden skall afsättas »af årets vinst». Ett reglemente innehåller, att vid bolagsstämma skall beslutas, hvad af årets vinst skall till reservfonden anslås, sedan ett mot obetalta kända ersättningsanspråk och ej aflupna risker för samma år svarande belopp blifvit särskildt afsatt. Det sjette reglementet föreskrifver, att till försäkringsfonden skall *af bolagets tillgångar* årligen afsättas dels ungefärliga beloppet af ännu oguldna ersättningar för kända förluster dels *influtna afgifter* för ännu löpande risker.

Härvid bör till en början erinras, att då försäkringsfond består af reserverade premier eller premieandelar, sådan fond måste afsättas alldeles oberoende deraf, att anstalten under det ifrågasvarande räkenskapsåret gjort vinst på rörelsen eller icke. Det kan därför icke vara annat än en missuppfattning att ställa afsättandet af försäkringsfonden i samband med beslut om användandet af anstaltens vinst.

Att, på sätt alla sex reglementena föreskrifva, till en gemensam *fond* sammanföra hvad som afses för gäldande af kända men obetalta skadeersättningar samt det belopp, som anses motsvara ännu löpande risker, kan ej vara rätt följdriktigt. Visserligen är en anstalts ansvarskyldighet för löpande risker ganska nära jemförlig med en skuld, men det belopp, som för fullgörande af denna ansvarsskyldighet afsättes, är dock en verklig fond, som i lyckligaste fall till och med kan hel och hållen tillfalla anstalten såsom behållning. De vid räkenskapsårets slut kända men obetalta skadeersättningarna äro deremot verkliga skulder, och att i räkenskapen upptages erforderligt belopp för desammas gäldande är endast en nödvändig följd af vanliga bokföringsregler. I hvarje fall kan dock det för sådant ändamål afsedda belopp icke hänföras under begreppet försäkringsfond, och, om så sker, äfventyrar man att vilseleda allmänheten, som derigenom får den uppfattning, att försäkringsfonden uppgår till högre belopp, än som öfverensstämmer med verkliga förhållandet.

I sammanhang med hvad nu blifvit omförmäldt angående bestämmelserna i gällande bolagsordningar bör redogöras för ett förslag i ämnet, som styrelsen för sjöförsäkringsaktiebolaget Ocean framlagt vid innevarande års bolagsstämma. Styrelsen yttrar dervid, »att det är med ej ringa svårighet förenadt att i början af ett försäkringsår uppskatta beloppet af de afsättningar, som böra ske för föregående årets oreglerade haverier och löpande risker.

De underrättelser, styrelsen rörande de förra kunnat inhemta äro oftast af så sväfvande och obestämd beskaffenhet, att ett noggrant bedömande af skadans omfång och värde ej låter sig göra, och utomdess kunna omständigheter, hvilka, då uppskattningen skedde, ej kunde förutses, senare tillkomma, hvilka fullständigt kullkasta de gjorda beräkningarna. Beträffande löpande riskerna hafva för dessa, enligt hittills följd praxis, de å dem *belöpande* premierna afsatts, men påtagligt är, att denna bestämningsgrund icke lemnar någon full och betryggande säkerhet, ty oafsedt att de vid årets slut löpande riskerna uppgå till ett i förhållande till årets samlade teckningar relativt ringa antal, så omfatta de, — såsom i sakens natur ligger —, mestadels de längre resorna, likasom de infalla under den svårare årstiden, hvadan de på förberörda sätt afsatta premierna (premieandelarna) ej med full tillförlitlighet kunna anses uppväga den ansvarighet, de medföra. Visserligen har det visat sig, att de afsättningar styrelsen företagit befunnits för sitt ändamål tillfyllestgörande, men af det ofvan anförda torde likväl framgå, att möjligheten för ett motsatt förhållande härmed ej är aflägsnad. Det måste fördenskull anses ligga i bolagets sanna intresse, att, innan vinstutdelning för året sker, alla till detsamma hörande risker äro aflupne och de ännu oreglerade haverierna inskränkta till ett fåtal, hvilkas uppskattning ej skulle kunna vara förknippad med några nämnvärda vanskligheter. Härigenom vunnes den fördelen, att den på sådan basis uppgjorda balansen blefve ett sannt uttryck för bolagets verkliga ställning, något som, trots all omtanke och försigtighet ej kan åstadkommas, då, såsom nu är fallet, uppgörelsen till väsendtlig del grundar sig blott på kalkuler. För att vinna det nu antydda målet finnes en enkel och lätt utväg, nemligen att till betäckande af löpande risker och oreglerade skadeersättningar öfverföra årets hela öfverskott till en försäkringsfond att innestå under nästföljande år. Flera sjöförsäkringsbolag tillämpa sedan flera år tillbaka denna princip.»

På grund häraf har styrelsen föreslagit: att till betäckande af bolagets ansvar för löpande risker och oreglerade skadeersättningar, hvilka likväl hvar för sig noga uppskattas, årets öfverskott öfverföres till en försäkringsfond att för nämnda ändamål kvarstå under nästföljande året, hvarefter, innan vinstutdelning för nästföregående år eger rum, afsättning skall ske för tilläfv-

tyrs fortfarande löpande risker och oreglerade haverier, efter förnyad noggrann uppskattning deraf.

Detta förslag, som numera blifvit godkändt af bolagsstämman, är onekligen förtjent af synnerlig uppmärksamhet. Det i enlighet dermed antagna förfaringssätt måste uti icke oväsentlig mån stärka bolagets säkerhet för fullgörande af åtagna förbindelser, enär derigenom för tidiga och för högt tilltagna utdelningar förekommas. Sammanräknade beloppet af bolagets grundfond, reservfond och försäkringsfond torde med ett sådant förfaringssätt komma att snarare öfverskjuta än understiga den summa, hvartill det samma på grund af de vid hvarje bokslut för handen varande förhållanden bör i det minsta uppgå. Detta oaktadt kan nämnda förfaringssätt icke följdriktigt påbjudas, då fråga är att genom lag bestämma hvad som ovilkorligen skall till försäkringsfond afsättas. Utom det att det belopp, som afses till gäldande af anstaltens skuld för kända oreglerade skadeersättningar, skulle fortfarande sammanföras med det för betäckande af löpande risker afsatta belopp till en gemensam fond, kallad försäkringsfond, hvilket, enligt hvad förut blifvit anmärkt, icke kan anses lämpligt, komme afsättandet af försäkringsfond att uteslutande göras beroende deraf, att anstaltens rörelse lemnat behållning. Men sådant öfverensstämmer icke med försäkringsfondens egenskap att bestå af besparade premier, hvilka icke få användas för annat än dermed afsedt ändamål. Af denna försäkringsfondens egenskap följer nemligen, att sådan fond under alla förhållanden måste afsättas, och att, om under något år utgifterna öfverstiga inkomsterna, bristen måste föranleda minskning i grundfondens eller reservfondens bokförda belopp men ingalunda befria anstalten från skyldigheten att afsätta försäkringsfond.

Förutnämnda framställning ådagalägger emellertid otvetydigt, att uti sjöförsäkringsrörelsen bestämmandet af de löpande riskernas värde är förenadt med icke ringa vansklighet. Redan den omständighet att »de faror, som under sjöfart uppkomma», vanligen äro betydligt större under den ena årstiden än under den andra och detta i omvänt förhållande allt eftersom fartyget befinner sig norr eller söder om eqvatorn, måste leda dertill, att risken icke kan anses jemnt fördela sig å försäkringstidens särskilda månader eller dagar. Ombyte af befälhafvare, fartygets bemanning och andra omständigheter kunna äfven utöfva ett väsentligt inflytande på farans beskaffenhet och göra densamma större vid en

tidpunkt än vid en annan. Vid bestämmandet af de löpande riskernas värde bör dessutom tagas i betraktande det för sjöförsäkringen egendomliga förhållandet, att enligt § 232 af gällande sjölager, försäkringsgifvaren kan uti der angifna fall kännas skyldig utgifva ersättningar till belopp, som öfverstiger försäkringssumman, »ehuru ersättning för skada, som skett i *hvarje* haveri, ej kan åläggas honom till högre belopp, än försäkringssumman utgör». Man löper därför fara att begå ett misstag, om man inom sjöförsäkringen anser såsom förtjent så stor del af en betingad premie, som belöper å den vid räkenskapsårets slut förflutna del af försäkringstiden. För att förekomma ett sådant misstag bör en större del af premien afsättas, men då det icke är möjligt att utfinna en allmänt giltig regel härför, återstår ingen annan utväg, än att för en löpande risk, äfven om den sträcker sig än så kort tid in på det nya räkenskapsåret, *hela* den betingade premien afsättes. Ett sådant beräkningssätt i afseende å försäkringar, som gälla *för tid*, måste ligga i vederbörande sjöförsäkringsanstalters eget välförstådda intresse. Beträffande försäkringar, som gälla *för resa*, kan näppeligen angifvas någon annan giltig grund än att hela premien öfverföres. Men äfven ett annat för sjöförsäkringen egendomligt förhållande måste här tagas i betraktande. Sjölagens bestämmelser medgifva försäkringstagaren för framställande af skadeersättningsanspråk så lång tid, att förluster, som timat under ett räkenskapsår, mycket väl kunna vara för försäkringsgifvaren alldeles okända ännu vid tidpunkten för bokslutets upprättande. Möjligheten af sådana förluster bör dock icke förbises, och anstaltens deraf beroende sannolika ersättningskyldighet kan, så att säga, betraktas såsom en löpande risk å rörelsen i dess helhet. Med afseende härå och då riskens storlek måste stå i förhållande till rörelsens omfattning, bör försäkringsfonden ytterligare förstärkas genom att dit öfverföra viss andel af *alla* under räkenskapsåret uppburna premier. Först derefter torde fonden vara tillräcklig för att motsvara sitt ändamål. Att bestämma, huru stor andel af samtliga premierna bör af sistnämnda anledning afsättas till försäkringsfonden, måste uppenbarligen vara förenadt med icke ringa svårighet, och någon bestämd beräkningsgrund kan ej angifvas. Dock tror jag mig, på grund af inhemtade upplysningar, kunna antaga, att 10 procent i allmänhet skulle vara en lämplig andel. Som emellertid valet af procenttal måste i icke oväsentlig mån vara beroende af de

i hvarje anstalts stadgar förekommande föreskrifter angående omfånget och beskaffenheten af anstaltens rörelse, synes bestämmelsen härom böra bero på pröfning i hvarje särskildt fall i sammanhang med fastställande af stadgar för sjöförsäkringsanstalt.

Hvad särskildt angår anstalt, som drifver sjöförsäkringsrörelse, skall således, enligt förslaget, skyldigheten att afsätta försäkringsfond fullgöras sålunda, att till fonden öfverföras ej mindre ofkortade alla uppburna afgifter för de vid räkenskapsårets slut löpande risker än äfven till betäckande af sådana under berörda tid möjligen inträffade förluster, för hvilka anstalten skall ansvara, men som ännu vid uppgörande af bokslut icke äro kända, ett belopp motsvarande viss i stadgarna bestämd andel af samtliga under räkenskapsåret uppburna afgifter.

Då en försäkringsanstalt genom återförsäkring öfverflyttar å annan anstalt någon del af en åtagen risk, måste uppenbarligen en motsvarande andel af den betingade premien erläggas till den återförsäkrande anstalten. Denna premieandel kan således icke i någon mån öfverföras till den förstnämnda anstaltens försäkringsfond. Sådant bör ej heller vara behöfligt, om den återförsäkrande anstalten är vederhäftig och således genast efter inträffande af den händelse, som försäkringsaftalet afser, erlägger sin andel af det försäkrade beloppet. Med afseende härå är ock uti förevarande moment intagen uttrycklig föreskrift derom, att vid beräkning af det belopp, hvartill försäkringsfond skall uppgå, afdrag må göras för hvad som i annan vederhäftig anstalt återförsäkrats.

Uti mom. 2 af § 4 är föreslaget, att, om anstalt, som är skyldig afsätta försäkringsfond, drifver flera grenar af försäkringsrörelse, afsättandet till fonden skall ega rum särskildt för hvarje rörelsegren. Till stöd härför återopas hvad här ofvan anförts i fråga om stadgandet i § 3.

Det ligger i sakens natur, att försäkringsfond icke får af anstalt anlitas för andra än dermed afsedda ändamål. Föreskrift härom finnes införd i mom. 3. Derutöfver kunde visserligen med skäl ifrågasättas bestämmelse derom, att hvarje försäkringsfond eller åtminstone lifförsäkringsfond är att betrakta såsom försäkringstagarnes egendom, hvilken i händelse af obestånd icke kan för gäldande af anstaltens skulder tillgripas. Ett sådant allmänt giltigt stadgande af ren civillags natur torde dock icke kunna erhålla plats uti förevarande författning. Men oaktadt

föreskrift härom icke finnes, hafva flera försäkringsanstalter redan med berömvärd omsorg för försäkringstagarnes rätt vidtagit sådana anordningar, att de till försäkringsfonden hörande värdepapper särskiljas från anstaltens öfriga handlingar och sättas under tredje mans vård. Bestämmelser härom finnas införda i de för dessa anstalter gällande stadgar, och det torde icke möta svårighet att få liknande föreskrifter intagna uti stadgarna för hädanefter blifvande försäkringsanstalter.

I det föregående är redan antydt, att försäkringsfonden inom § 5. lifförsäkringsrörelsen är af ännu större betydelse än inom andra grenar af försäkring. Anstalter, som drifva fullständig lifförsäkringsrörelse, kunna i längden icke ega bestånd utan måste gå en oundviklig undergång till mötes, om denna fond beräknas efter felaktiga grunder. Aktiekapital, garantifond eller reservfond kunna och böra aldrig tjena till annat än att utjemna de genom vexlingar i den beräknade dödligheten uppstående förluster. Huru rikliga dessa tillgångar än må vara, skola de dock förr eller senare blifva alldeles otillräckliga att betäcka en på grund af felaktig beräkning allt jemnt tillväxande brist i lifförsäkringsfonden. Det måste därför vara af synnerlig vikt, att hvarje lifförsäkringsanstalt genast i början af sin verksamhet antager samt derefter fortfarande tillämpar rigtiga matematiska grunder för lifförsäkringsfondens beräkande, och röster hafva höjt sig för den åsigt, att dessa grunder böra af vederbörlig myndighet prövas och godkännas. En föreskrift härom skulle dock måhända innebära ett väl långt gående anspråk på statsmagtens inblandning. För det åsyftade målet torde vara tillfyllestgörande, att anstalten tillförbindes, innan den träder i verksamhet, offentligen angifva hvilka grunder äro afsedda att tillämpas. Derigenom sättes allmänheten i tillfälle att erhålla nödig kännedom härom, och derest de angifna grunderna skulle befinnas uppenbarligen origtiga, saknas ej utväg för myndigheten att genom vägran af fastställelse å anstaltens stadgar hindra, att anstalten börjar en verksamhet, som måste blifva förlustbringande för dess försäkringstagare. I öfverensstämmelse härmed är uti § 5 föreskrifvet, att vid ansökning om fastställelse af stadgar för lifförsäkringsanstalt, hvars försäkringsaftal måste bestämmas af matematiska på sannolikhet grundade beräkningar, skall fogas uppgift om den dödlighetstabell och räntefot samt de matematiska grunder i öfrigt, hvar efter beräkningen af försäkringsfonden kommer att verkställas.

Denna föreskrift skulle likväl blifva utan verkan, om det vore möjligt för en anstalt att omedelbart efter erhållen fastställelse af stadgar vidtaga ändring af de vid ansökningen derom angifna grunderna. Såsom en följd af förutnämnda föreskrift är därför vidare föreslaget, att ändring i de för försäkringsfondens beräknande antagna bestämmelser icke får ega rum, såvida icke sådant medgifves af den myndighet, som fastställt stadgarna.

- § 6. Det är en oomtvistad grundregel för all sund affärsverksamhet, att af behållningen å rörelsen bör afsättas viss del för att dermed betäcka tillfälliga ej påräknade förluster. I öfverensstämmelse härmed finnes ock uti alla reglementen för nu befintliga försäkringsaktiebolag och flera andra bolagsordningar införd föreskrift om skyldighet att afsätta reservfond för stärkande af anstaltens eller bolagets säkerhet. Vid sådant förhållande lär väl icke kunna ifrågasättas annat, än att de försäkringsanstalter, för hvilka behållning å rörelsen kan uppkomma, skola vara ovilkorligen förpligtade att deraf afsätta reservfond, som icke må, så länge anstalt är i verksamhet, genom utdelning till delegare minskas. Bestämmelser i sådant syfte finnas införda i § 6 och torde icke tariffva närmare förklaring.

Uti §§ 7—10 föreslås särskilda bestämmelser beträffande de *försäkringsanstalter, som äro aktiebolag*. Flera af dessa bestämmelser äro endast uttryck för de åsikter, som sedan flera år tillbaka gjort sig gällande vid pröfning af förslag till ordningar för aktiebolag i allmänhet och särskildt sådana, som hafva till ändamål att drifva försäkringsrörelse.

- § 7. Sålunda föreskrifves i första punkten af § 7 att försäkringsaktiebolag icke må träda i verksamhet, förr än hela eller viss i stadgarna bestämd andel af aktiekapitalet blifvit inbetalt. Det torde icke vara erforderligt att här lemna någon förklaring öfver denna bestämmelse, hvars följdriktighet och lämplighet redan är allmänt erkänd.

Vid aktieföretag måste i allmänhet det af delegarne tillskjutna belopp göra tjänst som förlagskapital. Men så är ej förhållandet, då företaget afser försäkringsrörelse. Aktiekapitalet eller grundfonden behöfver då endast anlitas till bestridande af organisationskostnaderna men har i öfrigt till uppgift uteslutande att bereda säkerhet för fullgörande af anstaltens förbindelser, i händelse de premieandelar, som få för ändamålet användas, samt möjligen samlad reservfond, icke dertill lemna tillgång. Ju större

grundfonden är, desto större är säkerheten för försäkringstagarne och andra anstaltens fordringsegare. Grundfonden kan således aldrig sägas vara för stor, men å andra sidan erfordras deraf endast en jemförelsevis ringa del kontant inbetalt för att dermed ordna anstaltens verksamhet, och om anstalten nödgades redan vid början deraf emottaga och göra fruktbarande en för stor kontant inbetalt grundfond, skulle sådant åtminstone i de flesta fall blifva betungande för anstaltens förvaltning samt förlustbringande för dess delegare. Det har därför funnits nödigt i försäkringsaktiebolag vidtaga den anordning, att endast en mindre del af grundfonden kontant inbetalas, men den återstående delen lemnas utestående mot aktieegarnes förbindelser, hvilkas infriande endast i ogynnsammaste fall tages i anspråk. Men på det denna anordning må tydligt framstå i bolagsordningen, har man på senare tider låtit endast den kontant inbetalta delen af grundfonden bära benämningen »aktiekapital» samt betecknat den andra delen, som består af delegarnes förbindelser, med namnet »garantifond». Den säkerhet, en sådan fond erbjuder, är dock helt och hållet beroende af aktieegarnes personliga vederhäftighet och kan därför under tryckta penningeförhållanden blifva af mera eller mindre tvifvelaktigt värde. Aktieegarnes ansvarsskyldighet för ett belopp, som vanligen två eller tre gånger öfverstiger det inbetalta aktiebeloppet, kan dessutom äfven för dem medföra faror. »Så länge bolagets verksamhet», yttrar en författare *) »går väl, glömmar man lätt, att en skyldighet till ytterligare tillskott häftar vid aktierna, och desamma betraktas allenast som värdepapper och beräknas vid försäljning, arfskifte o. s. v. till sitt kurspris. Blifver så en utskrifning af tillskott nödig, befinna sig aktierna ofta i händerna på personer, hvilkas ekonomiska ställning nödgär dem att för hvad pris som helst försälja aktierna just i det ögonblick, då få äro hågade att inköpa dem. De fall torde icke i vårt land vara sällsynta, då personer, hvilka t. ex. i arf mottagit dylika aktier i ett företag, hvars ställning i sjelfva verket visst icke varit dålig, vid en af tillfälliga anledningar påkallad utskrifning af tillskott nödgats för en obetydlighet afyttra dem.» För att undvika de nu antydda olägenheterna och på samma gång, så vidt möjligt, stärka anstaltens säkerhet, har man utfunnit den i de flesta försäkringsaktiebolagens reglementen före-

*) Se »Om aktiebolag» af Hagströmer, sid. 186.

skrifna anordning, att, sedan stadgad reservfond blifvit bildad, årligen skall af anstaltens *vinst* afsättas viss del, hvarmed de för ogulden andel af aktiekapital eller för bildande af garantifond utfärdade förbindelser så småningom inlösas. Då denna anordning synes särdeles lämplig, har jag trott densamma böra genom lag påbjudas, hvadan bestämmelser i sådant syfte blifvit intagna i förevarande §. Visserligen kan häremot invändas, att anstalten på sådant sätt tvingas emottaga och förvalta ett större kapital, än som är för rörelsen erforderligt. Men den deraf föranledda svårighet blifver uppenbarligen i väsentlig mån förmildrad derigenom att kapitalbildningen sker endast så småningom, och, om på ett sålunda af besparade vinstmedel samladt kapital icke kan beredas tillfredsställande räntaafkastning, skola verkningarna deraf knappast göra sig känbara för aktieegarne, hvilka deremot kunna hysa en berättigad förväntan att å det af dem insatta belopp erhålla afkastning motsvarande åtminstone vanlig ränta.

§ 8.

Här är icke stället att ingå i undersökning angående aktiebolagets rättsliga natur. I fråga härom tillåter jag mig hänvisa till Professor Hagströmers förut åberopade förtjenstfulla arbete »om aktiebolag» sid. 114—138. Den der gifna utveckling af ämnet afslutas sålunda: »Vill man med ett enda ord till dess rättsliga natur bestämma aktiebolaget med alla de element, som i detsamma kunna ingå, lärer man icke kunna komma längre än till att säga, att aktiebolaget är ett rättsförhållande. Reducerar man emellertid detta förhållandes innehåll till dess minimum, så finner man detta vara en sakrättslig gemensamhet eller åtminstone ett dermed analogt förhållande. Aktiebolaget bildar så till vida en motsats mot det romerska bolaget. Detta var till sitt väsen ett obligatoriskt bolag, aktiebolaget kan deremot betraktas såsom ett sakrättsligt, såsom en *societas rerum* i fullt egentlig bemärkelse. Men liksom i det romerska bolaget jemte det obligatoriska förhållandet äfven en sakrättslig gemensamhet kunde förekomma, så återfinnes också ofta, ja på ett visst stadium nästan alltid, obligatoriska element uti aktiebolaget, ehuru obligationerna enligt regeln äro strängt begränsade till sitt innehåll, och icke sällan, sedan de delvis blifvit fullgjorda den obligatoriska rätten förvandlar sig till ett anspråk, hvilande på delegarnes fullgjorda insatser. Så har den moderna rättsutvecklingen i aktiebolaget löst problemet att skapa en föreningsform, i hvilken de enskilde obetingadt få underordna sig det gemensamma

ändamålet men delegarnes personer icke desto mindre lemnas mer fria och obundna än i sjelfva den romerska societats». Hvilken åsigt än må vara den rätta i detta ämne, är det dock gifvet att bakom det genom aktiebolaget skapade rättsförhållande personen måste framträda. För att aktiebolaget skall kunna utöfva verksamhet och, hvad viktigare är, för att rättsanspråk skola kunna med laga verkan mot detsamma framställas, måste bolaget företräddas af en styrelse. Kongl. Förordningen den 6 Oktober 1848 angående aktiebolag stadgar också uttryckligen i § 8, att bolaget skall välja sysslomän, en eller flera, att utgöra bolagets styrelse för de företag, hvarom bolaget sig förenat, samt å bolagets vägnar tala och svara. En hvar, som har något rättsanspråk att framställa mot ett aktiebolag, synes således vara berättigad fordra, att delegarne deri skola utse eller sjelfve utgöra styrelse för detsamma, äfven om de af någon anledning skulle finna med sin fördel förenligt att undandraga sig denna skyldighet. Men rättigheten blifver af ringa värde, derest bolagets delegare när som helst kunna befria sig från skyldigheten genom att afhända sig aktierna. Sådant kan utan svårighet ske, då lottbrefven äro ställda till innehafvaren, och anledning torde ej heller saknas att befara, det aktieegare kunna begagna sig af denna utväg. Endast en af tillfällig orsak föranledd utskrifning af tillskott i afräkning å utgifna garantifondsförbindelser skulle helt visst hos många eller kanske de fleste aktieegare framkalla den åstundan att, med öfvergifvande af aktierätten, helt och hållet lösgöra sig från bolaget, och åtskilliga andra omständigheter kunna utan tvifvel medföra enahanda verkan. Det synes mig på grund häraf kunna icke utan skäl ifrågasättas, huruvida lottbref i aktiebolag lämpligen böra få ställas till innehafvaren, hvilket emellertid är tillåtet enligt § 1 af ofvannämnda Kongl. Förordning. Men om af sådan anledning ett allmänt förbud för aktiebolag att ställa sina lottbref på innehafvaren icke kan i administrativ ordning meddelas, torde dock hinder icke möta att förbudet bestämmes såsom villkor för aktiebolags rättighet att få drifva försäkringsrörelse. Uti författningsförslagets § 8 finnes således införd den föreskrift, att lottbref i försäkringsaktiebolag icke få ställas till innehafvaren.

Den säkerhet, som innefattas uti delegares förbindelser för §§ 9 och 10. ogulden andel af aktiekapital eller garantifond, är, såsom förut blifvit anmärkt, helt och hållet beroende af delegarnes vederhäf-

tighet. Vid sådant förhållande är det uppenbart, att säkerheten kan lida väsentligt afbräck, om aktierätten finge samlas i en persons hand eller öfvergå till ett jemförelsevis ringa antal lott-egare, eller om delegare egde ovillkorlig rätt att genom akties öfverlåtande befria sig från skyldigheten att inlösa förbindelsen. Denna fara torde aflägsnas genom föreskrifterna i § 9, att, så länge förbindelser för ogulden andel af aktiekapital eller säkerhetsfond icke äro till fullo inlösta, ingen må *förvärfva* flera lotter i försäkringsaktiebolag än till visst begränsadt antal, som bestämmes i stadgarna, samt att delegare, som icke inlöst sådan förbindelse, ej heller må vinna befrielse derifrån genom akties öfverlåtande, såvida icke anstaltens styrelse medgifver, att hans förbindelse må mot nye egarens utbytas.

Af samma skäl föreskrifves i § 10, att, då delegare i försäkringsaktiebolag aflider eller hans egendom afträdes till borgenärers förnöjande, innan han inlöst utfärdad förbindelse för ogulden andel af aktiekapital eller säkerhetsfond, skall den, till hvilken aktierätten i anledning deraf öfvergår, senast inom sex månader derefter lemna ny sådan förbindelse, vid påföljd för underlåtenhet deraf, att bolagsstämma må förklara aktierätten förverkad. Den här föreslagna tid af sex månader torde få anses tillräcklig, om i betraktande tages, att aktierätten väl icke kan sägas hafva öfvergått till ny egare, förr än arfskifte, testamente eller annan öfverlåtelsehandling vunnit laga kraft.

Beträffande den andra hufvudgruppen af *försäkringsanstalter* eller de, som äro *grundade på ömsesidighet*, meddelas särskilda bestämmelser i §§ 11—13. Grundvalen för sådana anstalter är associationen i dess mest enkla och omedelbara form. Personer, som hotas af samma fara genom tillfällighetens slag, samman-sluta sig till en förening, å hvars samtliga medlemmar fördelas bördan af hvarje inom föreningen inträffad förlust. Genom en sådan fördelning skola verkningarna af den ogynsamma tillfälligheten göras så litet känbara, att slumpens magt må anses öfvervunnen.

§ 11. Ett oeftergifligt vilkor för vinnande af detta mål är dock att i hvarje anstalt riskens fördelning göres tillräckligt omfattande. Detta är hörnstenen för hvarje ändamålsenligt ordnad försäkringsrörelse. Men denna sanning har icke alltid blifvit tillräckligt behjertad i fråga om bildande af ömsesidiga försäkringsbolag. Det har därför ansetts nödigt att uti § 11 införa

uttrycklig föreskrift derom, att försäkringsanstalt, som är grundad på ömsesidighet, icke må träda i verksamhet, förr än ett efter rörelsens omfång och beskaffenhet lämpadt antal delegare tecknat sig för risker, hvilkas sammanräknade ansvarighetssumma uppgår till visst i stadgarna bestämdt belopp. Härvid torde knappast behöfva erinras, att det icke är möjligt bestämma det minsta antal delegare eller det minsta sammanräknade ansvarighetsbelopp, som för en ändamålsenlig riskfördelning må under alla förhållanden anses erforderligt, och att således frågan härom måste bero på pröfning i hvarje särskildt fall.

För att emellertid icke omöjliggöra bildandet af sådana på ömsesidighet grundade anstalter, som väl kunna påräkna en omfattande anslutning, men för hvilka på grund af förhållandenas natur svårighet måste möta att erhålla delegare, innan verksamheten begynt, såsom exempelvis en på verklig ömsesidighet grundad lifförsäkringsanstalt, är uti denna § vidare föreslaget, att ofvannämnda villkor för rättigheten att träda i verksamhet må kunna eftergifvas, om erforderlig säkerhetsfond blifvit af anstaltens stiftare eller annorledes sammanskjuten; och är af lätt insedt skäl härvid tillagd den bestämmelse att, sedan visst antal delegare ingått i anstalten och sammanräknade ansvarighetssumman uppnått föreskrifvet belopp, sådan säkerhetsfond må kunna återbetalas, om och i den mån delegarnes årliga afgifter eller andra anstaltens medel dertill lemna tillgång.

Af grundsatsen om riskfördelning följer med nödvändighet, att uti hvarje ömsesidighetsanstalt bördan af inträffade förluster måste på samtliga dåvarande delegare fördelas genast eller åtminstone så fort, som sådant enligt de för förvaltningen gällande bestämmelser kan ega rum. Hvarje afvikelse härifrån innebär en rubbning af den grundval, hvarpå ömsesidighetsanstalten hvilat, och kan icke blott leda till verkliga orättvisor utan äfven medföra, att man förfelar det med riskfördelningen åsyftade målet. Det måste därför anses alldeles origtigt, då i flera reglementen för ömsesidiga brandstodsbolag medgifves, att, om under något år de för inträffade förluster ifrågakommande ersättningar icke kunna bestridas medelst uttaxering å delegarne till visst begränsadt belopp, den öfverskjutande andelen af ersättningarna må betäckas genom upptagande för bolagets räkning af lån, som återbetalas under nästföljande fem år eller längre tid. En sådan anordning medför, att nya inträdande delegare få deltaga i gäl-

§ 12.

dande af ersättning för förlust, som inträffat innan de blefvo delegare. Och om under den stadgade amorteringstiden ytterligare stora förluster inträffa, kan bördan af de hopade ersättningssummorna slutligen blifva alltför tung för dåvarande delegare.

Det nu anförda torde innefatta nöjaktig förklaring af den i § 12 införda föreskrift, att delegare i anstalt, grundad på ömsesidighet, skola, så långt deras ansvarighet räcker, hvarje år samman skjuta minst det belopp, som utöfver för ändamålet afsedda tillgängliga medel erfordras för betäckande af anstaltens utgifter, så att, om under ett år medel måst upplånas för ersättningsars eller kostnaders bestridande, sådant lån ovilkorligen blifver guldets senast under nästföljande år.

§ 13. Det kännetecknande för försäkringsanstalter grundade på ömsesidighet är, såsom förut blifvit sagdt, att deras delegare äro på en gång försäkringsgifvare och försäkringstagare. Det är således uppenbarligen stridande mot en sådan anstalts natur att genom försäkringsaftal ikläda sig förbindelser såsom försäkringsgifvare till någon, som ej är delegare i anstalten. Deremot finnes intet hinder för sådan anstalt att genom återförsäkring öfverflytta någon del af sin ansvarsskyldighet på annan anstalt, som eger ingå så beskaffade aftal. För att emellertid förekomma all missuppfattning i detta hänseende är uti § 13, i likhet med hvad som skett i den Österrikiska lagen, införd den bestämmelse, att försäkringsanstalt grundad på ömsesidighet väl må genom återförsäkring bereda sig ersättning, för hvad densamma kan komma att på grund af ingångna förbindelser utgifva, men att sådan anstalt icke eger genom dylikt aftal öfvertaga större eller mindre del af annan anstalts förpligtelser.

Mot denna bestämmelse har invändts, att derigenom skulle förhindras en sådan anordning, hvarigenom exempelvis två ömsesidiga brandförsäkringsbolag, hvaradera med ett af två angränsande län till verksamhetsområde, inginge den öfverenskommelse, att, när sammanräknade ersättningar något år för det ena bolaget öfverstege ett visst maximum, det öfverskjutande beloppet finge uttaxeras å det andra bolagets delegare. Men om en sådan eller likartad öfverenskommelse funnes lämplig och kunde bringas till stånd, så skulle den samma alldeles icke hafva egenskapen af ett återförsäkringsaftal. Derigenom åstadkommes endast en sammanslutning för visst fall emellan två bolag med ömsesidig

rättighet för desammas delegare att, då detta fall inträffade, vara både försäkringsgifvare och försäkringstagare för hvarandra.

Den *tredje hufvudgruppen* af försäkringsanstalter omfattar sådana af så mångskiftande art, att densamma icke kan kännetecknas annorledes än med den negativa bestämningen att dertill skall hänföras hvarje anstalt, som icke är aktiebolag och ej heller grundas på ömsesidighet. Alla dessa anstalter hafva dock det gemensamt, att deras organisationsform icke ovilkorligen förutsätter sammanskjutandet af någon viss grundfond eller skyldighet för anstaltens delegare att vara underkastade uttaxering för försäkringsbeloppens gäldande. Hänvisade uteslutande till de i försäkringsaftalet bestämda afgifter eller insatser, skulle sådana anstalter alldeles sakna medel att betäcka brister uppkomna derigenom att riskerna möjligen visade sig öfverstiga det värde, hvartill de efter sannolikhetsgrunder blifvit beräknade. Men sådant kan uppenbarligen icke öfverensstämma med ett ändamålsenligt ordnande af en försäkringsanstalt. Sanningen häraf har också länge varit både insedd och erkänd, så att anstalter af ifrågavarande slag i allmänhet icke bildats med mindre de haft till sitt förfogande någon genom donation eller annorledes tillkommen fond eller ock årliga anslag och bidrag varit att påräkna.

§ 14.

På grund häraf är uti § 14 föreslaget, att sådan anstalt icke må träda i verksamhet utan att ega en särskild säkerhetsfond, hvarigenom för anstalten kan möjliggöras att, äfven om ogynsamma tillfälligheter inträffa, uppfylla sina förbindelser, men att undantag från detta villkor kan ega rum, om anstalt har att påräkna årliga bidrag af staten, kommun eller annorledes.

All försäkring hvilar likväl på den grundsats, att, om riskernas antal är tillräckligt stort, de, så att säga, försäkra hvarandra, derigenom att förlust på den ena med säkerhet motväges af vinst på en annan. Faran af ogynsamma tillfälligheters inverkan står således i omvänt förhållande till riskernas antal och kan måhända genom detta antals uppbringande så förminskas, att för desammas afvärjande mindre betungande villkor äro af nöden. Med afseende härå och då bildandet af försäkringsanstalter icke bör försväras mera än behovet oundgängligen kräfver, har jag föreslagit, att ytterligare undantag från den uppställda regeln må kunna medgifvas äfven i fall, då ett jemförelsevis stort antal risker äro tecknade, innan anstaltens verksamhet börjas, och faran

af ogynnsamma tillfälligheter kan genom återförsäkring eller annorledes undanröddas.

Ett sådant medel att på annat sätt än genom återförsäkring aflägsna nämnda fara vore, exempelvis, om en kommun eller ett samfund åtog sig borgensansvarighet för möjligen uppkommande brist.

§ 15. Försäkringsanstalter äro, såsom i det förgående blifvit anmärkt, icke i behof af annat förlagskapital, än det som erfordras för organisationskostnadernas bestridande. Men dessa kostnader kunna för många anstalter vara jemförelsevis ganska betydande, och, om än det, som genom utgifter i detta hänseende tillvägbringas, till största delen kan sägas icke hafva något egentligt saluvärde, så är det dock obestridligt, att en genomförd organisation i viss mån representerar en tillgång. Denna tillgång bör desto hellre få tagas i beräkning, som i annat fall hvarje anstalt, hvilken måst å organisationskostnader nedlägga någon del af aktiekapitalet eller stadgad säkerhetsfond, skulle genast i början af sin verksamhet anses betungad med brist, oaktadt inga förluster inträffat. Derest organisationskostnaderna skulle genast afskrifvas och den derigenom uppkomna brist vid nästföljande bokslut betäckas med behållningen å rörelsen, så långt densamma räckte, blefve det utan tvifvel för de flesta försäkringsanstalter omöjligt att under de första åren tillfredsställa delegares skäliga anspråk på afkastning å de af dem gjorda insatser, äfven om rörelsen gifvit ett ganska gynsam resultat. Om således förhållandena påkalla, att nämnda tillgång skäligen må under de första åren af anstaltens verksamhet hel eller delvis tagas i beräkning, så är det dock å andra sidan gifvet, att till följd af denna tillgångs beskaffenhet densamma icke kan alltjemnt i räkning uppföras, utan att derigenom föranledes en oriktig uppfattning om anstaltens ställning, likasom att delegare i anstalten icke rätteligen böra, så länge organisationskostnaderna bokföras såsom tillgång, göra anspråk på vidare utdelning än som motsvarar vanlig ränta.

Af dessa skäl föreskrifves i § 15, att, om viss del af aktiekapital eller säkerhetsfond vid första anordnandet af försäkringsanstalt måste nedläggas å organisationskostnader såsom anskaffande af tarifer, tryckning af stadgar, prospekt och blanketter, inköp af vissa inventarier och dylikt, sådant må, ehuru det icke har värde annorledes än i och för anstaltens rörelse, likväl be-

räknas såsom tillgång, men att derå skall årligen göras afskrifning, så att denna tillgång senast inom fem år ur räkenskapen afföres. Intill dess sådant skett, må delegare icke tillerkännas större utdelning eller räntevinst än fem för hundra årligen å hvarje insats.

Om en försäkringsanstalt skall kunna såsom sådan erkännas, § 16. måste för densamma gälla särskilda *stadgar*, hvilka icke allenast bestämma rättsförhållandet emellan anstaltens delegare utan äfven angifva grunderna för dess organisation och förvaltning, så att försäkringstagare och andra vederbörande deraf kunna hemta de upplysningar, som i detta hänseende äro af vikt för allmänheten att känna. Innehållet af sådana stadgar måste blifva mycket vexlande, såsom beroende af föremålet för hvarje anstalts verksamhet och dess organisationsform. Men alla försäkringsanstalter hafva dock så mycket gemensamt, att bestämmelser i vissa ämnen icke få saknas i någon sådan anstalts stadgar, såvida de skola motsvara sitt ändamål. Härom lemnas anvisning i mom. 1 af § 16. Enligt detta mom. skola försäkringsanstalts stadgar utöfver de föreskrifter, som kunna föranledas af författningens särskilda påbud, innehålla bestämmelser angående, bland annat: anstaltens benämning och den ort, der styrelsen har sitt säte; föremålet för anstaltens verksamhet; anstaltens styrelse, som bör bestå af minst tre medlemmar; sättet för förvarande af säkerhetshandlingar och inventering; utseende af revisorer och tiden för revision, som bör årligen förrättas; huru kallelser och andra tillkännagifvanden skola för delegarne behörigen bekantgöras; sammanträden med delegarne eller deras ombud samt tiden därför; grunderna för rösträtts utöfvande, samt huru för anstalten bindande beslut skola bringas till stånd; huruvida och på hvad sätt styrelsen må ega att å anstaltens vägnar upptaga lån; huru beslut om ändring af stadgarne må tillvägabringas; samt de villkor, under hvilka anstalt må upplösas och ställas under utredning.

Föreskrifter i alla eller de flesta af dessa ämnen förekomma redan i nu gällande reglementen för försäkringsanstalter. Behovet af sådana bestämmelser torde därför få anses allmänt insedt och erkänt, hvadan någon närmare förklaring öfver författningen i denna del icke är erforderlig.

Det område, inom hvilket en försäkringsanstalts verksamhet utöfvas, är alltid för densamma af väsentlig betydelse. Hvarje utsträckning af detta område medför nya anspråk på förvaltning.

gen, hvilka anspråk, om området vidgas utöfver sina naturliga gränser, slutligen icke kunna nöjaktigt tillgodoses. Göres åter området för inskränkt, kan äfven framgången sättas på spel, enär derigenom brytes mot riskfördelningens grundsats. En efter arten och beskaffenheten af hvarje försäkringsrörelse lämpad begränsning af verksamhetsområdet är alltså af synnerlig vikt och bör utöfva ett icke oväsentligt inflytande på omdömet rörande det förtroende, som bör komma en försäkringsanstalt till del. Deraf följer ock, att bestämmandet härom icke lämpligen bör göras helt och hållet beroende af en styrelses beslut och att underrättelse om verksamhetsområdets begränsning bör kunna af stadgarna inhemtas. Jag har derföre ansett, att försäkringsanstalts stadgar böra innehålla bestämmelse angående det område, inom hvilket anstaltens verksamhet skall utöfvas samt, huruvida densamma må till främmande länder utsträckas.

Då, enligt hvad i det föregående blifvit antyd, värdet af en risk framgår såsom produkt af försäkringsbeloppet samt sannolikheten af den ifrågavarande tillfällighetens inträffande och af dess intensitet, så låter det sig visserligen göra, att, om dessa faktorer anses kända, noggrant bestämma värdet och den deraf beroende premien eller afgiften för hvarje försäkring. Men om tillfälligheten inträffar under försäkringstiden och försäkringsgifvaren i följd deraf måste utbetala försäkringsbeloppet, tillskyndas honom förlust i samma mån, som detta belopp öfverstiger den betingade försäkringsavgiften. Denna förlust skulle enligt försäkringsteorien betäckas med avgifterna för öfriga under samma tid löpande risker, hvilka till följd af gynsamma tillfälligheter icke förorsaka någon utgift för försäkringsgifvaren. Härtill förslå dessa avgifter likväl endast under den förutsättning, att riskernas antal är tillräckligt stort och att de alla afse samma försäkringsbelopp, hvilken förutsättning uppenbarligen aldrig kan förverkligas. Det ligger derför synnerlig vikt uppå, att icke en försäkringsgifvare på *en* risk äfventyrar ett allt för stort belopp, och bestämmelser i sådant hänseende finnas jemväl införda icke blott uti alla under de senare åren fastställda bolagsordningar för försäkringsaktiebolag utan äfven uti flera reglementen för andra försäkringsanstalter. Med anledning häraf hafva försäkringsanstalts stadgar ansetts böra innehålla bestämmelse angående det högsta belopp, hvarför anstalt må utan återförsäkring ikläda sig ansvarighet på *en* risk.

För att försäkringens syftemål skall anses till fullo uppnådt, är det icke nog, att försäkringstagaren *berättigas* att utfå försäkringsbeloppet. Han måste ock, såvida följderna af den ogynnsamma tillfälligheten skola så mycket som möjligt motverkas, kunna med säkerhet påräkna, att utan omgång och större tidsutdrägt, än omständigheterna oundgängligen kräfva, den betingade ersättningen honom tillhandahålles; och om till följd af de för en försäkringsanstalt gällande förvaltningsgrunder afvikelse från den uppställda regeln måste i någon mån ega rum, bör försäkringstagaren eller hans rättsinnehafvare åtminstone få på förhand veta hvad de i detta hänseende hafva att vänta. Försäkringsanstalts stadgar skola därför, enligt förevarande förslag, innehålla bestämmelse i fråga om sättet huru och tiden hvarinom anstalt har att fullgöra den af hvarje försäkringsaftal härflytande skyldighet efter inträffande af den i aftalet afsedda händelse.

Slutligen böra sådana stadgar innehålla bestämmelse angående den säkerhet, emot hvilken försäkringsfond äfvensom sådana anstalts medel, som icke äro erforderliga för löpande utgifter, må göras fruktbarande. Anledningen till denna föreskrift inses lätt, om i betraktande tages, att de försäkringsanstalter, som innehafva och samla fonder, måste i ganska vidsträckt omfattning söka placering för penningar och att hvarje sådan anstalts säkerhet således i högst väsentlig mån är beroende af den omsorg, som vid penningeutlåningen iakttages. Beträffande denna föreskrift torde knappast behöfva erinras, att stadgarna för sådana anstalter, hvilka icke äro skyldiga att afsätta försäkringsfond, naturligtvis icke kunna innehålla bestämmelse om placering af de till sådan fond hörande medel.

Till förekommande af all missuppfattning är uti *mom. 2* af förevarande § införd den erinran, att beträffande de försäkringsanstalter, som äro aktiebolag, gäller i öfrigt hvad om sådana bolag är särskildt stadgad.

Mom. 3 innehåller föreskrift om införande af särskilda bestämmelser, utöfver de i *mom. 1* omförmälda, uti stadgarna för sådana försäkringsanstalter, som äro grundade på ömsesidighet.

Då delegarnes ansvarighet för fullgörande af sådan anstalts förbindelser utgör sjelfva den grundval, hvarpå densamma hvilat, är det tydligt, att omfånget af denna ansvarighet bör i stadgarna bestämmas, likasom att deri icke få saknas föreskrifter, huru de för ändamålet erforderliga tillskott skola af delegarne utkrävas.

Af den gemensamma ansvarigheten måste följa, att delegare icke kan alldeles obetingadt tillåtas utträda ur anstalten, när helst han finner för godt, och derigenom undandraga sig fullgörandet af de med delaktigheten förenade förpligtelser. Det är således angeläget, att uti stadgarna noggrant bestämmas de villkor, under hvilka delaktighet i anstalten må upphöra.

Likaledes bör uti stadgarna bestämmas, huru vid ett ömse-sidighetsbolags upplösning skall förhållas med möjligen befintliga medel, hvilka icke erfordras för fullgörande af anstaltens förbindelser. Saknas föreskrift härom, skall det i de flesta fall blifva förenadt med icke ringa svårighet att afgöra, hvem eganderätten till sådana medel tillhör och huru de böra fördelas.

§ 17. Hafva olika åsikter uttalats rörande frågan, huruvida försäkringsanstalts verksamhet lämpligen må kunna omfatta flera än en af försäkringsväsendets grenar, så torde deremot endast en mening råda derom, att sådan anstalt bör sysselsätta sig allenast med den rörelse, som enligt stadgarna utgör föremål för dess verksamhet och att det således icke får bero af en bolagsstämmas eller styrelses beslut att vid sidan af den bestämda försäkringsrörelsen inlåta sig på annan dermed mera eller mindre oförenlig affärsverksamhet. Sådant skulle kunna i många fall innebära en verklig fara för anstaltens bestånd samt kränka försäkringstagarnes rätt derigenom att medel, som uteslutande böra afses för fullgörande af försäkringsaftalen, kunde komma att tagas i anspråk för helt andra ändamål. Och då det åligger statsmagten att skydda försäkringstagarne mot en sådan fara, är uti § 17 infördt uttryckligt förbud för försäkringsanstalt att drifva annan rörelse, än som enligt stadgarna utgör föremål för dess verksamhet.

Härvid har varit ifrågasatt det tillägg, att anstalt skulle vara berättigad till sådan affärsverksamhet, som är erforderlig för placering af tillgängliga medel. Men jag har ansett ett sådant tillägg vara obehöfligt och kunna blifva vilseledande.

Hvarje försäkringsanstalts verksamhet hvilat på den förutsättning, att såväl de af försäkringstagarne gjorda insatser, hvilka icke få betraktas som vinst, som ock grundfond eller säkerhetsfond, derest sådan blifvit sammanskjuten, måste göras fruktbarande. Och då dessutom hvarje anstalts stadgar enligt § 16 skola innehålla bestämmelse om den säkerhet, emot hvilken försäkringsfond äfvensom sådana anstaltens medel, hvilka icke äro

erforderliga för löpande utgifter, må göras fruktbärande, torde intet tvifvel kunna uppstå derom, att försäkringsanstalts verksamhet omfattar placering af de i följd af försäkringsrörelsen influtna medel. Ett medgifvande i antydd syftet skulle åter kunna framkalla den föreställning, att anstalten vore berättigad att i vidsträcktare mån drifva penningarörelse.

Då för hvarje försäkringsanstalt såväl som för dess försäkringstagare är af vikt, att ingen tvekan råder i fråga om den domstol, hvarvid rättsanspråk skola mot anstalten göras gällande, är uti § 18 införd den föreskrift, att uti alla de mål, för hvilka icke annorlunda i lag stadgas, försäkringsanstalt lyder under allmän underrätt i den ort, der styrelsen har sitt säte. Liknande bestämmelse finnes uti Kongl. Förordningen den 6 Oktober 1848 redan meddelad beträffande aktiebolag.

§ 18.

Det bör visserligen falla af sig sjelf, att styrelsen för en försäkringsanstalt skall vara både berättigad och pliktig att uti allt hvad som angår anstaltens verksamhet och deraf härflytande rättsförhållanden å anstaltens vägnar tala och svara, men för att afskåra möjligheten för en styrelse att undandraga sig sin skyldighet i detta hänseende är uti § 19 införd uttrycklig föreskrift härom. Då vidare den styrelse, som uteslutande eller till det öfvervägande antalet bestode af utländske eller utom riket bosatte medlemmar, utan tvifvel skulle lättare kunna göra sig oätkomlig för försäkringstagares rättsanspråk, än den styrelse, der förhållandet vore motsatt, har uti samma § gjorts det tillägg att styrelsens medlemmar skola till minst två tredjedelar af antalet vara svenske i Sverige bosatte undersåtar.

§ 19.

Skyldigheten för försäkringsanstalterna att arbeta i offentlighetens ljus och statsmagtens deraf beroende rättighet att bereda offentlighet åt sådana upplysningar rörande dessa anstalters verksamhet, som kunna vara af vikt för allmänheten, finnas uttalade i §§ 20 och 21.

§ 20.

Enligt föreskrifterna i förstnämnda § åligger det försäkringsanstalts styrelse, att när som helst hålla anstaltens räkenskaper och handlingar tillgängliga för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dess ombud samt för den särskilda undersökning, som kan varda af Kongl. Maj:t eller Chefen för Civil-Departementet föreskrifven; att efter hvarje räkenskapsårs utgång låta upprätta bokslut i enlighet med de föreskrifter, som kunna af Departements-Chefen meddelas och varda i god tid delgifna; att enligt formulär

låta upprätta och uti minst en allmän tidning införa sammandrag af hvarje bokslut; att jemväl i öfrigt lemna Chefen för Civil-Departementet och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande de upplysningar rörande anstalten, som af dem äskas; samt att tillhandahålla Kongl. Maj:ts Befallninghafvande och Civil-Departementet hvardera ett exemplar af revisionsberättelse; dock att styrelse för anstalt, hvars stadgar enligt § 2 pröfvas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, må kunna befrias från skyldigheten att i tidning införa sammandrag af bokslut.

Samtliga dessa, uti författningsförslaget med mera utförlighet upptagna bestämmelser torde icke behöfva närmare förklaras. De hafva icke mött motstånd från de fackmän, som deröfver yttrat sig, och öfverensstämma i tillämpliga delar med motsvarande föreskrifter uti Kongl. Kungörelsen den 12 Juni 1874 angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar.

Vid affattandet af dessa bestämmelser har jag utgått från den förutsättning, att alla ärenden rörande försäkringsanstalter, som icke ankomma på Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning, skola handläggas af Civil-departementet, hvilket redan på grund af Kongl. Stadgan den 16 Maj 1840 angående fördelningen af ärendena mellan statsdepartementen tillkommer att behandla de flesta frågor rörande försäkringsväsendet; och torde det tillåtas mig att på annat ställe i detta betänkande återkomma till detta ämne.

§ 21.

Inom försäkringsföreningen blef under förevarande lagstiftningsfrågas behandling väckt förslag, att, enär allmänheten borde så mycket som möjligt sättas i tillfälle följa försäkringsväsendets utveckling och derigenom beredas ytterligare utväg för försäkringstagare att sjelfve bevaka sina intressen samt dessutom önskligt vore, att ett fullständigt material för blifvande försäkringsstatistik insamlades, försäkringsanstalterna borde förpligtas att enligt fastställda formulär ofördröjligen efter hvarje tredje månads utgång till Civil-Departementet insända uppgift om rörelsens utveckling, anstaltens ställning, placering af fonder m. m.

Detta förslag blef efter omröstning förkastadt. De medlemmar, som motsatte sig förslaget, åberopade till stöd därför hufvudsakligen, att den ifrågasatta föreskriften icke kunde medföra något afsevärdt gagn och dessutom vore åtminstone delvis omöjlig att fullgöra. Den sistnämnda åsigten har omfattats af en

länsstyrelse, hvaremot tre länsstyrelser uttryckligen förordnat, att de föreslagna kvartalsuppgifterna skulle aflemnas. Visserligen synes sådana uppgifters aflemnande icke skäligen böra emot den af försäkringsföreningens flertal omfattade mening ovilkorligen påbjudas, men då åsigten om deras behöflighet och nytta vunnit anhängare bland såväl fackmän som andra, samt dessutom sådana uppgifter kunna under försäkringsväsendets fortgående utveckling finnas önskvärda, och hvad särskildt angår lifränte- och kapitalförsäkringsanstalterna, Riksdagen uti först omnämnda skrivelse uttalat sig för desamma, har det syntts mig, som om Regeringen icke borde helt och hållet afsäga sig rättigheten att infordra uppgifter af ifrågavarande slag. Emellertid torde icke låta sig göra att utan allt för betungande bokföringsarbete hvarje tredje månad lemna fullständig uppgift om anstaltens ställning, hvaremot oöfvervinnerliga svårigheter ingalunda synas möta mot tillhandahållande af uppgifter i öfriga antydda hänseenden såväl som beträffande den dödlighetstabell och räntefot, hvarefter lifförsäkringspremier beräknas, och annat, som kan komma i fråga att tid efter annan regelbundet bringas till allmänhetens kännedom. I hvarje fall lærer väl icke kunna antagas, att vederbörande myndighet infordrar andra uppgifter än sådana, som äro möjliga att utan allt för stor svårighet lemna.

På grund häraf har jag ansett mig böra uti § 21 föreslå, att, *om så äskas*, styrelse för försäkringsaktiebolag och för hvarje annan försäkringsanstalt, som bör afsätta försäkringsfond eller reservfond, skall enligt formulär, som af Chefen för Civil-Departementet utfärdas, inom viss tid efter hvarje tredje månads utgång till nämnda Departement insända uppgift om rörelsens utveckling, huru försäkringsfond och andra medel gjorts fruktbärande samt efter hvilken dödlighetstabell och räntefot, lifförsäkringsavgifter äro beräknade, och dylikt, som kan vara af vigt för allmänheten att känna.

För hvarje försäkringsanstalt, som har skyldighet afsätta försäkringsfond, kan denna fonds rätta beräknande sägas vara ett livsvillkor. Hvarje medvetet eller ofrivilligt misstag dervid kan för anstalten och dess försäkringstagare medföra de menligaste följder. Men försäkringstagarne kunna i de flesta fall icke sjelfve undersöka, huruvida fonden är rätt beräknad, och om de än skulle misstänka, att så icke är förhållandet, sakna de likväl utväg att bereda nödig rättelse. Statsmagten bör därför förbehålla sig att

§ 22.

i afseende härå räcka försäkringstagarne en hjälpsam hand. Stadgande i sådant syfte finnes infördt i den österrikiska lagen, och jag har i öfverensstämmelse dermed uti § 22 föreslagit, att beräkningen af det belopp, hvartill försäkringsfond rätteligen uppgår, skall, när Chefen för Civil-Departementet derom meddelar föreskrift, underkastas pröfning af sakkunnig person, som af bemälda chef dertill förordnas. Finnes dervid afvikelse från gällande grunder hafva egt rum, torde anstalten skäligen böra vidkännas kostnaden för undersökningen. I annat fall lärer kostnaden få utgå af statsmedel.

§ 23.

Aktiebolagets kreditbas utgöres af dess grundfond, vare sig densamma består af aktiekapital allenast eller af sådant kapital tillika med säkerhetsfond. Att grundfonden bibehålles är därför af synnerlig vikt. Det är också uti § 9 af Kongl. Förordningen angående aktiebolag den 6 Oktober 1848 föreskrifvet, att, så länge bolagets verksamhet fortfar och innan alla dess gällande skulder blifvit godtgjorda, af ett aktiebolags tillgångar icke må göras vidare utdelning emellan bolagsmännen, än att enligt sista bokslut och det ej äldre än för nästföregående år öfverskott finnes i visst förhållande till teckningssumman. Har åter genom inträffade förluster eller annorledes grundfonden till större eller mindre del gått förlorad, är dermed grunden för bolagets kredit i väsentlig mån rubbad, och enär bolaget icke längre är i besittning af det kapital, hvars sammanskjutande enligt den offentliggjorda bolagsordningen utgör förutsättningen för bolagets rätt att börja verksamhet och inlåta sig i aftal med tredje man, synes icke utan skäl kunna ifrågasättas, att hvarje aktiebolag borde upplösas, så snart grundfonden till större eller mindre del gått förlorad, hvilket utan tvifvel skulle i de flesta fall vara för aktiegarne fördelaktigast. I synnerhet gäller detta om de aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse. De dyrbaraste intressen kunna för försäkringstagare sättas på spel, derest ett sådant bolag tillåtes fortsätta en verksamhet, som icke längre stöddes af nödigt kreditunderlag, och faran härå växer i samma mån som försäkringsaftalen äro af beskaffenhet att skola fullgöras först efter en längre tids förlopp. Med insigt härom hafva också de flesta af nu befintliga försäkringsaktiebolag uti sina af Kongl. Maj:t fastställda bolagsordningar infört den bestämmelse, att i nu antydda fall bolagets rörelse skall upphöra och likvid verkställas. Åsigten om nödvändigheten och lämpligheten af en sådan föreskrift synes

således redan hafva runnit burskap och böra uti förevarande författningsförslag vinna tillämpning. *) Med anledning häraf innehåller mom. 1 af § 23 den bestämmelse, att, om icke allenast reservfond utan äfven viss i stadgarna bestämd andel af ett försäkringsaktiebolags grundfond gått förlorade, styrelsen skall genast sammankalla bolagsstämma för att besluta om de åtgärder, som af sådan anledning böra vidtagas, samt att, derest icke grundfonden inom tre månader efter bolagsstämmans slut åter uppböras till dess behöriga belopp, bolaget icke må fortsätta sin rörelse, med mindre samtliga försäkringstagarne sådant medgifva, utan skall ställas under utredning, på sätt i stadgarna bör närmare bestämmas.

Då härvid endast försäkringstagarnes intresse kunnat komma i betraktande, har åt dem måst inrymmas rättighet att, om de äro enige, medgifva fortsättandet af bolagets verksamhet. Men häraf möter uppenbarligen intet hinder för aktieegarne att uti bolagsordningen införa ovilkorlig föreskrift om bolagets upplösning, så snart större eller mindre del af grundfonden gått förlorad, enär bolaget ju icke kan i strid emot gällande bolagsordning tvingas att fortsätta en verksamhet, som funnits för delgarne förlustbringande.

Derest styrelsen underlåter att fullgöra ofvannämnda föreskrifter, bör ansvarspåföljd drabba dess ledamöter, och stadgande härom meddelas i § 27. Men för att bereda försäkringstagarne tillfälle att bevaka sin rätt, oberoende deraf om fullgörandet af föreskrifterna blifver genom ansvarspåföljden framtvingadt eller icke, är uti förevarande moment tillagdt, att, om styrelsen eller bolagsstämman underlåter att iakttaga föreskrifterna, en hvar försäkringstagare skall vara berättigad föra talan om bolagets ställande under utredning.

Det med föreskrifterna i § 11 åsyftade mål skulle lätt kunna förfelas, om det vore obetingadt tillåtet för en på ömsesidighet grundad försäkringsanstalt att fortsätta sin verksamhet, äfven om de i nämnda § stadgade vilkor icke längre äro uppfyllda. Derrför föreskrifves uti mom. 2 af § 23, att i sådan händelse styrelsen skall oförtöfvadt kalla delegarne till sammanträde, och att, om dervid icke kan vidtagas sådan åtgärd, att omförmälda vilkor blifva inom tre månader fullgjorda, anstalten bör upplösas.

*) Jfr § 35 i Kongl. Kung. d. 12 Juni 1874 ang. enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar.

§ 24.

Beslut om försäkringsanstalts upplösning eller öfverflyttande till större eller mindre del af dess risker å annan anstalt kan såväl i och för sig som genom sättet för detsammes verkställande blifva i hög grad kränkande för försäkringstagares rätt, synnerligast i det fall då desse icke äro delegare i anstalten och således ej heller äro i tillfälle bevaka sina af anstaltens tillvaro beroende intressen, förr än beslutet redan blifvit fattadt och i större eller mindre mån bringats till verkställighet. Visserligen ega försäkringstagarne i afseende härå lika väl som beträffande hvarje annan rättskränkning utvägen att göra sina anspråk gällande vid laga domstol. Men denna rättighet kan blifva af föga värde, om de tillgångar, hvarmed anspråken skulle tillfredsställas, redan blifvit förskingrade eller försäkringstagare nödgas, för utfående af sin rätt, vända sig särskildt mot hvarje af den upplösta anstaltens delegare. För att såvidt möjligt söka undanröjda den fara, som sålunda hotar försäkringstagarne, föreskrifves uti § 24, att då beslut fattas om försäkringsanstalts upplösning eller öfverflyttande till större eller mindre del af dess risker å annan anstalt, skall i Civil-Departementet skyndsamt göras anmälan om sådant beslut, samt att anstalt skall i afseende å sättet för upplösningen eller öfverflyttandet af risker vara underkastad skyldighet att fullgöra de föreskrifter, som Kongl. Maj:t kan finna skälighet meddela för skyddande af försäkringstagares rätt.

Detta mål torde i allmänhet icke kunna vinnas, utan att i främsta rummet den anstalt, som öfvertager en annan anstalts risker, afsätter deremot svarande försäkringsfond. Men då det måste vara för försäkringstagarne likgiltigt, huru detta afsättande åstadkommes, har jag icke ansett nödigt att i likhet med österrikiska lagen föreskrifva, såsom oefftergiftigt vilkor för riskers öfverflyttande från en anstalt till en annan, att motsvarande försäkringsfond skall af den förra anstalten till den senare öfverlemnas.

§ 25.

Om en försäkringsanstalt vare sig afsigtligt eller ofrivilligt underlåter att iakttaga de i lag eller gällande stadgar i afseende å dess grundläggning och verksamhet meddelade föreskrifter, kan anstalten lätt derigenom komma i en sådan ställning, att fortsättning af dess rörelse hotar försäkringstagarne och allmänheten med verklig fara att lida förlust. På grund häraf och då staten för fullgörande af skyldigheten att öfvervaka försäkringsanstalterna måste förbehålla sig rättigheten förhindra en anstalt, som

trotsar gifna föreskrifter, att fortfara med sin verksamhet, är uti § 25 införd den bestämmelse, att, derest uti angifna fall rättelse icke sker inom förelagd tid, det skall ankomma på Kongl. Maj:t att förbjuda försäkringsrörelsens fortsättande.

Med undantag af Kongl. Förordningen om aktiebolag den 6 Oktober 1848 finnes för vårt land icke någon lag i fråga om bildande af föreningar eller bolag, hvilka ej utgöra slutna sällskap men hafva gemensam affärsverksamhet till uppgift. Den grundsats kan dock sägas vara allmänt erkänd att, om förening eller bolag erhållit vederbörlig myndighets stadfästelse å antagna stadgar, anstalten betraktas som ett sjelfständigt rättssubjekt, kan ingå bindande aftal och förvärfva rättigheter af alla slag samt kära och svara inför domstol och andra myndigheter. Medlemmar i styrelsen för en sådan anstalt kunna icke i denna egenkap göras personligen ansvarige för de förbindelser, de å anstaltens vägnar ingå. Beträffande aktiebolag är denna grundsats uttryckligen uttalad uti § 13 af förutnämnda Kongl. Förordning, enligt hvilken Kongl. Maj:ts stadfästelse å ordningen för ett aktiebolag göres till oefftergiftigt vilkor för den medgifna begränsningen af aktieegarnes ansvarighet för bolagets skulder. Deremot inhemtas af detta lagrum jemfördt med de förhandlingar, som föregingo Förordningens utfärdande, att ett aktiebolag kan såsom sådant finnas till, äfven om det icke erhållit Kongl. Maj:ts stadfästelse å sin bolagsordning. *) Men i sådan händelse måste den säkerhet för tredje man, som pröfningen af bolagsordningen afser att bereda, ersättas genom bestämmelsen, att den, som å bolagets vägnar ingår förbindelse, därför står i personlig ansvarighet såsom för annan sin förbindelse efter allmän lag.

För närvarande möter således intet hinder att bilda ett aktiebolag, som drifver försäkringsrörelse utan att dertill hafva erhållit särskildt tillstånd, och att förhållandet är enahanda beträffande andra bolag, föreningar eller inrättningar, som hafva försäkringsrörelse till uppgift, kan ej betviflas. Att nu införa ett ovillkorligt förbud häremot torde icke kunna följdriktigt ifrågasättas, desto mindre som, enligt hvad förut anförts, enskilde personer och öppna bolag icke kunna förhindras att drifva försäkringsrörelse. Men den säkerhet för försäkringstagare och andra vederbörande, som pröfningen af antagna stadgar och statens öfver-

*) Jfr Om aktiebolag af Hagströmer, sid. 169—173.

vakande af försäkringsanstalternas verksamhet, afser att bereda, måste, såvidt ske kan, ersättas, och i fråga härom torde icke kunna föreslås någon annan eller lämpligare utväg, än den, som redan är anlitad beträffande aktiebolagen. Derför föreskrifves i § 26, att, om bolag, förening eller annan inrättning, som har till uppgift att drifva försäkringsrörelse, träder i verksamhet utan att hafva erhållit sådan stadfästelse, som i § 2 sägs, eller sådan verksamhet fortsättes, sedan densamma på grund af förbud enligt § 25 bort upphöra, en hvar, som å bolagets, föreningens eller inrättningens vägnar ingår förbindelse, därför står i personlig ansvarighet såsom för annan sin förbindelse utan afseende å hvad antagna stadgar må kunna i strid häremot innehålla.

§§ 27—29. Uti §§ 27, 28 och 29 meddelas bestämmelser angående ansvar för öfverträdelse af författningens föreskrifter, skyldighet att åtala sådana förseelser, samt förvandling af böter, hvilka tillfalla kronan. Samtliga dessa bestämmelser torde icke behöfva närmare förklaras.

§ 30. Derest vid författningens trädande i kraft försäkringsanstalt skulle vara i verksamhet utan att hafva erhållit behörig fastställelse å stadgar, bör det utan tvifvel, åtminstone i de flesta fall, ligga i en sådan anstalts eget välförstådda intresse, att de för densamma antagna stadgar underkastas vederbörlig myndighets pröfning, på sätt i § 2 föreskrifves, och om sådant underlåtes, måste uppenbarligen inträda den påföljd, som stadgas i § 26, äfven om sådan påföljd icke skulle af rättsförhållandenas natur i öfrigt betingas. Föreskrift i sådant syfte finnes införd i § 30, men som anstalten bör lemnas skäligen rådum att ordna denna angelägenhet, är tiden, inom hvilken stadfästelse å stadgar bör i enlighet med § 2 sökas hos vederbörlig myndighet, bestämd till ett år efter det förordningen träder i kraft. Hvad åter angår de försäkringsanstalter, hvilkas reglementen blifvit af behörig myndighet stadfästade, kan dem skäligen icke förvägras att fortfarande efterleva dessa reglementen. Men de böra deremot icke få undandraga sig att efterleva alla sådana författningens föreskrifter, hvilka icke stå i strid med fastställt reglemente. Härom meddelas jemväl bestämmelse uti § 30.

Alla äldre försäkringsanstalter blifva således förpligtade att aflemna och tillhandagå med sådana uppgifter och upplysningar, som äro erforderliga för att vederbörande myndigheter och allmänheten må erhålla kännedom om deras ställning samt öfver-

vaka deras verksamhet. Redan härigenom vinnes i väsentlig mån äfven i afseende å dessa anstalter det mål, som med denna författning åsyftas, och då dessutom försäkringsanstalterna helt visst skola under inflytelsen af en verksam kontroll, låta sig angeläget vara att, så vidt möjligt, inrätta sig i enlighet med författningens föreskrifter jemväl i öfrigt, hvarförutom de säkerligen icke kunna påräkna att fortfarande omfattas med förtroende, torde med visshet kunna antagas, att försäkringsväsendet skall blifva ändamålsenligt ordnad utan hinder af de före författningens utfärdande fastställda reglementen, af hvilka i öfrigt många icke gifva anledning till mera betydande anmärkningar.

Uti § 31, den sista af förevarande författningsförslag, föreskrifves, att beslut om förändring af redan fastställda stadgar för sådan försäkringsanstalt, hvars bildande enligt § 2 beror af Kongl. Maj:ts tillstånd, skall underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

§ 31.

Någon särskild förklaring öfver denna bestämmelse torde icke vara erforderlig.

Förslag till Förordning i fråga om rättighet för utländsk försäkringsanstalt att här i riket drifva rörelse.

Statens ställning till de utländska försäkringsanstalter, som vilja här i riket drifva rörelse, måste, på grund af förhållandenas natur, blifva väsentligen olik den, som staten intager gent emot de inhemska. Enligt hvad förut är ådagalagdt, har staten ur politirättslig synpunkt både rättighet och skyldighet att pröfva och regelbinda de inhemska försäkringsanstalternas grundläggning. Men ehuru det af samma skäl, som gälla beträffande dessa anstalter, är af största vikt att äfven utländska sådana, hvilka här hafva försäkringstagare, äro ordnade på ett ändamålsenligt och betryggande sätt, samt svårigheten för de enskilde att utan statens hjälp sjelfve bevaka sina af försäkringsaftalen beroende intressen är minst lika stor om icke betydligt större beträffande de senare än i fråga om de förra, kan staten likväl uppenbarligen icke ifrågasätta att få utföva något inflytande i nämnda hänseende på anstalterna inom främmande länder, hvilkas bildande måste ske enligt der gällande lagar. Icke heller är det möjligt för staten att öfvervaka dessa anstalters förvaltning eller öfver hufvud taget ikläda sig något slags ansvarighet för att den ena

eller andra af dem må kunna med stadigvarande förtroende omfattas. Ty, om än det låter sig göra för regeringen eller annan administrativ myndighet att genom inhemtade upplysningar vid någon viss tidpunkt bilda sig ett tillförlitligt omdöme, huruvida en utländsk försäkringsanstalt må vara förtjent af förtroende eller icke, saknas dock utväg att ständigt följa en sådan anstalts verksamhet och bereda rättelse i sådana förhållanden, som anses innebära någon fara. Staten kan ej gerna underkasta sig skyldighet att vid utländsk domstol föra talan mot försäkringsanstalt angående afhjelpande af anmärkta felaktigheter i dess förvaltning, en talan som dessutom i de flesta fall säkerligen icke skulle till pröfning upptagas. Och att försäkringsanstalternas förvaltning inom de olika länderna skulle göras till föremål för diplomatiska förhandlingar lär icke kunna ifrågasättas, äfven om sådant kunde beräknas medföra åsyftad verkan, hvilket ingalunda bör anses otvifvelaktigt.

Vid betraktande af dessa förhållanden inses lätt, att, om rättigheten att å utländsk försäkringsanstalts vägnar här i riket drifva rörelse gjordes beroende af *särskildt*, på undersökning angående anstaltens ställning i hvarje fall grundadt *tillstånd*, en sådan föreskrift icke skulle medföra någon egentlig trygghet eller annan afsevärd förmån för försäkringstagarne. Den pröfnings-skyldighet, som derigenom skulle påläggas regeringen eller annan myndighet, blifver i de flesta fall omöjlig att nöjaktigt fullgöra och bör redan af detta skäl icke ifrågakomma.

Då således lagstiftningen i förevarande ämne icke lämpligen kan grundas å *koncessionstvång*, framställer sig sjelfmant det spörsmålet, huruvida icke enklast och följdriktigast vore, att hvarje utländsk försäkringsanstalt, som vill genom behörigt ombud här i riket drifva rörelse, borde i allo ställa sig till efterrättelse de för inhemska anstalter gällande bestämmelser. En föreskrift härom vore dock i det närmaste jemförlig med fullständigt förbud. För att till alla delar efterlefva en lag angående inhemska försäkringsanstalter, affattad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nu framställda förslag, skulle nemligen en utländsk anstalt vara nödsakad att här bilda en särskild underafdelning, för hvilken stadgar borde pröfvas och fastställas af vederbörlig svensk myndighet, och som hade att för rörelsen inom riket bilda och här redovisa särskilda fonder. Att åstadkomma en sådan underafdelning ligger visserligen inom möjlighetens område, men det är föga

troligt, att någon utländsk anstalt skulle vilja underkasta sig sådant. Denna underafdelning blefve dessutom i sjelfva verket en svensk anstalt, hvilken kan bringas till stånd oberoende af särskild lagbestämmelse i fråga om utländska försäkringsanstalter.

Med gällande grundsatser angående den internationela samfärdseln öfverensstämmer emellertid icke, att en stat söker helt och hållet utestänga utländska försäkringsanstalter från verksamhet inom dess område. Och då farorna deraf icke kunna afvärjas genom införande af koncessionstvång, måste det åsyftade målets vinnande sökas på annan väg. Det medel, som dervid i första rummet kan ifrågasättas, är en föreskrift om skyldighet för den utländska försäkringsanstalten att hos någon myndighet inom landet insätta i penningar eller godkända värdepapper en efter rörelsens omfång lämpad summa, hvaraf förfallande försäkringsbelopp kunna gäldas, derest anstalten icke fullgör sin skyldighet att detsamma erlägga. En sådan föreskrift, som af fyra länsstyrelser uttryckligen förordats, kan väl vid första påseende tyckas lämplig, men skall vid närmare skärskådande finnas icke medföra de gynsamma verkningar, som man trott sig kunna vänta deraf.

Till en början måste erinras, att, om alla länders lagstiftning hyllade grundsatsen om *deposition* såsom villkor för utländsk försäkringsanstalts verksamhet inom ett lagstiftningsområde, derigenom skulle i det närmaste omöjliggöras att utsträcka en anstalts rörelse till flera främmande länder. Depositionerna på flera ställen skulle nemligen sammanräknade uppgå till så högt belopp, att deras verkställande mången gång kunde öfverstiga anstaltens krafter och helt visst alltid blefve mera eller mindre förlustbringande, för att icke tala om de svårigheter och förvecklingar af hvarjehanda slag, som utan tvifvel skulle uppstå genom värdehandlingarnas förvarande i främmande land. Allmän tillämpning af nämnda grundsats komme således slutligen att förqväfva all konkurrens emellan olika länders försäkringsanstalter eller åtminstone i högst väsentlig mån inskränka densamma. Derigenom blefve mången gång från verksamhet inom ett land utestängde anstalter för meddelande af försäkring, hvaraf behovet icke kan genom landets egna anstalter tillfredsställas. Bortser man likväl från nu antydda farhågor, så kvarstå ändå andra betänkligheter. Depositionens summa bör uppenbarligen vara beroende af rörelsens omfång. Derom kan vid verksamhetens början intet

med bestämdhet förutsägas. Summans bestämmande måste därför förete synnerlig svårighet och alltid blifva mera eller mindre godtyckligt. För att dervid undvika faran af att bestämma summan för låg skall densamma helt visst i de flesta fall blifva satt oskäligt hög i förhållande till rörelsens omfång under den första tiden af anstaltens verksamhet inom riket. Men om rörelsen utvecklas, skall summan, huru hög densamma än blifvit bestämd, förr eller senare blifva för ringa och då saknas utväg att rätta missförhållandet. Visserligen kan föreskrifvas, att depositionens belopp skall utgöra vissa procent af ansvarighetssumman, men för underlåtenhet att fylla hvad som vid någon tidpunkt brister i det sålunda föreskrifna beloppet kan ej gerna stadgas annat äfventyr än förlust af rättigheten att fortsätta försäkringsrörelsen. Tillämpningen af ett sådant äfventyr skulle dock i de flesta fall blifva mera skadlig för redan varande försäkringstagare än för anstalten sjelf. Det är uppenbart, att depositionen icke rimligtvis kan bestämmas högre än till viss mindre del af ansvarighetssumman. Gäldandet af några få jemförelsevis stora försäkringsbelopp kan därför medtaga hela depositionssumman. Och om, sedan de deponerade medlen på sådant sätt tagits i anspråk, anstalten icke kan förmås att verkställa ny deposition, återstår ingen säkerhet för samtliga öfrige försäkringstagare, hvilka måhända endast i förlitande på en sådan säkerhet vändt sig till anstalten. Depositionen skall nemligen utan tvifvel af anstalten framhållas och äfven af allmänheten betraktas såsom osvikligt betryggande mot förlust. Den blifver således ett medel att missleda allmänheten i de fall, då anstalten icke är förtjent af förtroende, men är deremot obehöfelig, när anstalten både kan och vill på ett redbart och tillmötesgående sätt fullgöra sina förbindelser.

Såsom ett annat medel att mot förlust trygga dem, som här i riket taga försäkring hos utländsk försäkringsanstalt, skulle kunna ifrågasättas skyldighet för anstaltens ombud att ikläda sig egen ansvarighet för fullgörande af alla genom ombudets bemedling slutade försäkringsaftal. Ett stadgande härom komme dock sannolikt endast att, till skada för försäkringstagarne, från ombudsmannskapet aflägsna redbare och verkligt vederhäftige personer. Och i afseende å stadgandets ändamålsenlighet i öfrigt gälla hufvudsakligen samma betänkligheter, som i fråga om depositionssystemet. Om därför af hvad nu blifvit anfördt framgår, att

staten icke kan genom någon lagstiftningsåtgärd bereda full trygghet för fullgörandet af de försäkringsaftal, som utländska försäkringsanstalter kunna här i riket afsluta, bör staten ej heller inlåta sig på mera eller mindre fruktlösa försök i detta hänseende. Det bästa medlet att förekomma förlust i följd af försäkring hos utländska anstalter måste alltid blifva, att de inhemska anstalterna äro ordnade på ändamålsenligt och, så vidt möjligt, fullt betryggande sätt samt i öfrigt tillfredsställa alla billiga anspråk, så att de blifva omfattade med allt jemnt stigande förtroende. Dertill bör staten medverka, i hvad på honom kan ankomma. Och om den enskilde, oaktadt det sålunda föresatta målet blifvit uppnådt, likväl föredrager att vända sig till någon utländsk anstalt, måste detta vara beroende af ett särskildt förtroende, som skulle komma anstalten till del oberoende af alla lagbestämmelser, likasom det ju kan hända att någon hellre tager försäkring hos en enskild person, hvars förmåga att fullgöra försäkringsaftalet han tror sig känna, än han vänder sig till någon inhemsk försäkringsanstalt, hvars grundläggning af staten öfvervakas och som genom lagstiftningen tvingas att arbeta i offentlighetens ljus. »Medborgaren», säger en skriftställare i ämnet, »måste vänja sig vid tanken att staten lemnar honom frihet att på eget äfventyr vända sig till en utländsk försäkringsanstalt, öfver hvars tillvaro och verksamhet mycket dunkel kan råda, eller välja ett inhemskt, hvars rätts- och affärsförhållanden han bättre och säkrare är i stånd att öfverskåda. I ett koncessions- och kautionsförfarande skall han icke finna något verksamt skydd mot utländska bolags underlåtenhet eller sorglöshet. Hvarje steg af lagstiftningen i denna riktning är såsom resultatöst och skadligt obetingadt att förkasta.»

Lagstiftningen behöfver dock, detta oaktadt, ingalunda vara overksam. För densamma återstå att lösa flera viktiga uppgifter, hvilka icke kunna lemnas åsido, såvida staten vill fullgöra sin skyldighet att ingripa, der den enskildes krafter äro vanmäktige att häfda det rätta och förekomma hotande faror. Sålunda är det i främsta rummet af vikt för försäkringstagaren, att det här i landet och under skydd af dess lagar afslutade försäkringsaftalet städse kan å hans sida fullgöras, så att icke den utländska försäkringsanstalten må genom att undandraga honom möjligheten dertill vinna befrielse från de anstalten på grund af aftalet åliggande förpligtelser. Försäkringstagaren bör derjemte vara berät-

tigad fordra, att aftalet skall kunna göras gällande vid någon af landets domstolar. Genom statens försorg bör det slutligen göras möjligt att erhålla nödiga upplysningar angående den utländska anstaltens grundläggning och förvaltning.

En lagstiftning, som i dessa hänseenden kommer den enskildes sjelfverksamhet till hjälp, torde uppfylla alla skäliga anspråk, synnerligast om staten kan bereda verkställighet åt sina domstolars beslut inom den utländska anstaltens hemland. Uppnåendet af detta önskningsmål är likväl beroende af särskild öfverenskommelse och kan uppenbarligen icke främjas genom lagstiftningen i förevarande ämne, såvida icke anstalt, i hvars hemland svensk domstols beslut ej bringas till verkställighet, skulle alldeles förbjudas att drifva rörelse för att derigenom framlocka benägenhet till den erforderliga öfverenskommelsen. Att på sådant sätt söka vinna målet torde emellertid icke kunna ur någon synpunkt förordas.

Nu antydda hufvudgrunder öfverensstämma i allo med de åsikter, försäkringsföreningen uttalat. En lagstiftning byggd på dessa grunder bör icke kunna från verksamhet här i landet afskräcka väl ordnade och på ett fullt betryggande sätt förvaltade utländska anstalter. Och om emot en sådan lagstiftning invändes, att densamma är allt för frisinnad i jemförelse med den, som föreslagits för de inhemska försäkringsanstalterna, så bör dervid erinras, att denna senare har en helt annan och vidsträcktare uppgift än den förra. I fråga om ordnandet af de inhemska försäkringsanstalterna har staten att taga hänsyn till icke blott försäkringstagarne utan äfven anstalternas delegare. Af dessa anstalter beror i högst väsentlig mån, huruvida försäkringen skall blifva med stigande förtroende omfattad och derigenom dess välgörningar sprida sig inom alla kretsar af samhället. Oredlighet eller oförstånd vid dessa anstalters grundläggning och förvaltning kan, enligt hvad förut blifvit antydt, medföra verkningar, som äro att jemföra med verklig landsolycka. Uppenbart är, att de utländska försäkringsanstalternas verksamhet inom riket icke kan vara af en så djupt ingripande betydelse.

Beträffande grunderna för lagstiftningen rörande utländska försäkringsanstalters verksamhet inom riket bör slutligen erinras, att aftal angående återförsäkring endast förekomma emellan försäkringsgifvare, hos hvilka måste förutsättas förmåga att utan hjälp af särskilda lagbestämmelser förskaffa sig erforderliga upp-

lysningar och i öfrigt bevaka sina af återförsäkringsaftalet beroende intressen. Fördelningen af risker emellan svenska och utländska försäkringsanstalter skulle deremot kunna i icke oväsendtlig mån hämmas och försvåras, om utländsk anstalt, som här i riket endast avsluter återförsäkringsaftal, måste för rättigheten dertill vara underkastad de bestämmelser, hvilka finnas nödiga för att komma enskilde försäkringstagare till hjälp.

På grund häraf är uti § 1 af bifogade förslag till förordning, i fråga om rättighet för utländsk försäkringsanstalt att här i riket drifva rörelse, sådan rörelse, hvaraf endast föranledes återförsäkringsaftal, undantagen från tillämpning af författningens bestämmelser. Direkt försäkringsrörelse får deremot å utländsk anstalts vägnar drifvas här i riket endast under vilkor, som författningen stadgar. Bland dessa uppställer denna § i främsta rummet skyldighet för anstalten att här i riket vara representerad af behörig syssloman. Nödvändigheten af detta stadgande inses lätt. Försäkringstagare skulle ständigt vara utsatte för fara att blifva bedragne, om det vore tillåtet att utan behörigt uppdrag å utländsk anstalts vägnar här drifva rörelse. Och då enskilde försäkringstagare i de flesta fall torde sakna erforderlig insigt att i afseende härå bevaka sitt intresse, är det nödigt att staten härutinnan kommer dem till hjälp. Fullgörandet af de föreskrifter, som för sådant ändamål meddelas, behöfver visserligen icke blifva särdeles betungande, men torde dock i allmänhet leda dertill, att utländsk anstalt helst låter representera sig af endast en syssloman eller med andra ord inom riket upprättar allenast en general-agentur, hvilket ock utan tvifvel torde vara det lämpligaste. Skulle emellertid förhållandena gestalta sig så, att någon anstalt finner med sin fördel förenligt anställa flera syssломän på skilda orter inom riket med skyldighet för enhvar af dem att fullgöra författningens föreskrifter, så synes sådant icke behöfva förbjudas. Ordställningen i förevarande § utgör ej heller hinder för en sådan anordning.

De bestämmelser som i § 2 meddelas i fråga om behörighet att antagas till syssloman, torde icke behöfva närmare förklaras. För att det icke skall vara förenadt med svårighet för försäkringstagaren att få fullgöra sina af försäkringsaftalet härflytande skyldigheter eller göra sina rättigheter gällande är här infördt uttryckligt stadgande derom att syssloman skall vara inom riket bosatt.

§ 1.

§ 2.

§ 3.

Detta är dock icke ensamt för ändamålet tillräckligt. Dertill erfordras äfven, att anstalten skall uti alla af försäkringsrörelsen härflytande tvister svara inför svensk domstol samt underkasta sig sådan domstols afgörande. Stadgande härom finnes infördt i § 3, hvarjemte till förekommande af ovisshet föreskrifvits, att anstalten skall i nämnda hänseende, der ej annorlunda i lag stadgas, lyda under underrätt i den ort, der syssloman är bosatt eller bolag eller styrelse, som sysslomanskapet utöfvar, har sitt säte. I afseende å nu omförmälda stadganden såväl som beträffande författningsförslaget i dess helhet har anmärkts, att lagstiftning i ämnet lärer till föga båtнад, derest icke de beslut, hvilka komma att meddelas till försäkringstagarens förmån, kunna vinna verkställighet mot försäkringsgifvaren i hans hemland. Att detta är ett viktigt önskningsmål har redan blifvit i det föregående erkänt. Men om detta mål ännu ej uppnåtts, bör likväl deraf ingalunda följa, att man skall uppskjuta med en på giltiga grunder bygd lagstiftning, hvars bestämmelser icke äro beroende af hvad i berörda hänseende kan vara öfverenskommet eller icke. I öfrigt har, såsom bekant är, redan den 25 April 1861 blifvit upprättad konvention angående ömsesidig verkställighet af domar och utslag meddelade i Sverige och Danmark, på grund hvaraf utfärdats Nådiga Förordningen i ämnet af den 15 Juni 1861; och det torde icke ligga utom möjlighetens område, att dylika öfverenskommelser varda träffade äfven med andra länders regeringar.

§§ 4—8.

Enligt § 4 skall syssloman för utländsk försäkringsanstalt, innan försäkringsrörelsen börjas, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i orten aflemna 1) två exemplar af det för anstalten gällande reglemente i svensk vederbörligen styrkt öfversättning, 2) bevis att anstalten är inrättad i enlighet med sitt hemlands lagar och inom hemlandet drifver försäkringsrörelse, 3) fullmagt för sysslomannen att å anstaltens vägnar här i riket drifva försäkringsrörelse samt uti alla deraf härflytande rättsförhållanden tala och svara jemte ett exemplar af samma fullmagt i styrkt öfversättning till svenska språket, 4) behörigt intyg derom att den, som utfärdat fullmagten, är dertill berättigad, och 5) ett af anstalten eller dess styrelse afgifvet vederbörligen styrkt erkännande, att anstalten uti allt hvad försäkringsrörelsen inom riket angår, är underkastad tillämpning af här gällande lag. Vidare stadgas i § 5, att, om dessa föreskrifter finnas vara behörigen fullgjorda, derom skall utfärdas bevis, och att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande

skall härom göra anmälan i Kongl. Civildepartementet, hvarvid det ena exemplaret af reglementet bifogas, samt derjemte låta på anstaltens bekostnad i allmänna tidningarna införa beviset och den svenska öfversättningen af fullmagten.

Hvad nu först angår bestämmelsen, att exemplar af försäkringsanstaltens reglemente skola förvaras hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och Kongl. Civildepartementet, så åsyftas dermed, att bereda försäkringstagarne och vederbörande myndigheter ständig tillgång till upplysning angående anstaltens grundläggning samt beskaffenheten af den säkerhet, anstalten har att erbjuda för fullgörandet af åtagna förbindelser äfvensom beträffande de för anstalten antagna förvaltningsgrunder. Visserligen bör syssloman vara skyldig tillhandahålla nämnda upplysningar, och tillmötesgående i detta hänseende måste ligga i såväl hans som i anstaltens eget intresse. Men de upplysningar, som på sådan väg inhemtas, kunna dock göras mera eller mindre vilseledande, och fall kunna dessutom inträffa, då syssloman finner med sin eller anstaltens fördel förenligt att alldeles undandraga sig berörda skyldighet. Det torde därför utan tvifvel vara både nödigt och ändamålsenligt, att de erforderliga upplysningarna stå att vinna hos de myndigheter, hvilka hafva till åliggande att öfvervaka försäkringsrörelsen samt räcka försäkringstagarne en hjälpsam hand i de fall, då deras egna krafter äro otillräckliga för skyddande af rättmätiga anspråk gent emot försäkringsgifvaren. För sådant ändamål föreskrifves också uti § 6, att, om förändring vidtages i det för anstalten gällande reglemente, syssloman bör inom tre månader derefter inlemna två exemplar af beslutet derom i behöringen styrkt svensk öfversättning till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som har att insända det ena exemplaret till Kongl. Civildepartementet.

Staten kan, enligt hvad förut blifvit antydt, icke rimligtvis fordra, att de utländska anstalter, som vilja här i landet drifva försäkringsrörelse, skola i allo vara underkastade tillämpning af de för inhemska försäkringsanstalter gällande bestämmelser. Deremot torde det vara i sin ordning, att utländsk anstalt, som söker försäkringstagare inom annat land, åtminstone är inrättad i enlighet med sitt hemlands lagar och inom hemlandet verkligen drifver försäkringsrörelse. Hvarje anstalt, som brister i uppfyllandet af detta vilkor, kan uppenbarligen icke göra anspråk på förtroende, hvadan för försäkringstagare också torde vara nödigt att icke inlåta sig i

aftal med sådan anstalt. Föreskriften att syssloman skall till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inlemna bevis i berörda hänseende innebär också medelbart förbud för anstalt, som ej kan uppfylla nämnda villkor, att här i riket drifva försäkringsrörelse.

Statsmagtens uppgift att tillse det utländsk försäkringsanstalt är behörigen representerad synes kunna på ett fullt tillfredsställande sätt lösas genom föreskriften, att till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall inlemnas ej mindre sysslomannens fullmakt än äfven behörigt intyg derom att den, som utfärdat fullmagten, är dertill berättigad. Och på det anstalt må betagas möjlighet att genom särskild för försäkringstagare icke känd instruktion eller annat förbehåll befria sig från uppfyllandet af de å dess vägnar åtagna förbindelser, stadgas uti § 7 att, om anstalt vill göra inskränkning i sysslomans befogenhet att drifva försäkringsrörelsen inom de af reglementet utstakade gränser, sådant ovilkorligen bör i fullmagten omförmälas, så vida anstalten skall kunna på grund deraf undandraga sig fullgörandet af de i och för försäkringsrörelsen slutade aftal.

Då för försäkringstagare måste vara af vigt att, så länge försäkringsaftalet ännu icke blifvit i allo fullgjordt, kunna styrka sysslomans behörighet att aftalet ingå, men svårigheter i detta hänseende kunde uppstå, derest sysslomannen tillåtes fritt förfoga öfver den för honom utfärdade fullmakt, är uti § 8 föreskrifvet, att ingifven fullmakt skall i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förvar qvarblifva, till dess behörigen styrkes, att alla på grund deraf slutade försäkringsaftal upphört att vara gällande. För Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bör denna föreskrifts fullgörande icke medföra någon afsevärd svårighet, enär denna myndighet härför icke har att iakttaga annat än behålla fullmagten, intill dess villkoret för dess utlemnande visas vara uppfyllt. Och att fullgöra detta villkor bör ingalunda vara omöjligt för syssloman eller annan vederbörande, såvida syssloman enligt stadgande i § 11 håller särskild förteckning öfver de af honom avslutade försäkringsaftal samt, i den mån desamma upphöra att vara gällande, förser sig med bevis derom. I sammanhang med och såsom en följd af nu omförmälda bestämmelser beträffande sysslomans fullmakt stadgas vidare uti § 8, att, om ny syssloman antages eller af annan anledning ny fullmakt utfärdas, den senare fullmagten jemväl skall till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifvas och, på sätt i § 5 sägs, uti allmänna tidningarna in-

föras; att då ny fullmakt inlemnas, derom skall göras anteckning å den förut ingifna, samt att äldre fullmakt icke må i något hänseende anses återkallad, förrän anmälan om återkallelse blifvit gjord eller annan fullmakt, på sätt nu sagdt är, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande aflemnats.

Föreskriften, att syssloman skall till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inlemna ett af anstalten eller dess styrelse afgifvet vederbörligen styrkt erkännande, att anstalten, uti allt hvad försäkringsrörelsen inom riket angår, är underkastad tillämpning af här gällande lag, afser att förekomma all missuppfattning i detta hänseende. Sedan ett sådant erkännande afgifvits, kan anstalten uppenbarligen icke undandraga sig att låta tvister angående här afslutade försäkringsaftal bedömas i enlighet med här gällande lag och med iakttagande af den för vårt land stadgade rättegångsordning.

På det möjligheten för försäkringstagare att fullgöra sina af försäkringsaftalet härflytande förbindelser eller bevara sina derpå grundade rättsanspråk icke må äfventyras genom sysslomans fränfälle eller oförmögenhet att uppdraget utföra, är uti § 9 föreskrifvet, att, om syssloman varder urständsat att sin befattning utöfva, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, intill dess hindret upphört eller annan syssloman blifvit behörigen antagen, eger uppå anmälan förordna annan person att å anstaltens vägnar tala och svara samt i öfrigt anstalten med laga verkan företräda vidkommande alla redan afslutade försäkringar. Granlagenheten fordrar likväl, att anstalten erhåller underrättelse om att ett sådant förordnande utfärdats, men Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes skyldighet i detta hänseende torde icke kunna sträcka sig längre än att, så fort ske kan, angående förordnandet underrätta vederbörande beskickning eller närmast boende konsul för anstaltens hemland.

§ 9.

Om utländsk försäkringsanstalt skall kunna med framgång utöfva verksamhet inom landet, torde i de flesta fall vara nödigt att densamma, likasom de inländska anstalterna, inrättar agentur på flera ställen. Att för hvarje sådan agentur anställa särskild syssloman, som skulle vara skyldig fullgöra alla i författningen meddelade föreskrifter, kan icke vara erforderligt och skulle till och med kunna finnas olämpligt, enär i sådan händelse de upplysningar, som äro behöfliga för bedömande af vidden och beskaffenheten af anstaltens verksamhet, måste från flera skilda

§ 10.

håll insamlas. Med afseende härå är enligt § 10 medgifvet, att syssloman (generalagent) må kunna, derest ej sådant i fullmagten förbjudes, å annan ort, än der han är bosatt, utöfva anstaltens verksamhet genom ombud (agent), som enligt § 2 är behörigt att till syssloman antagas.

§ 11. Uti § 11 meddelas bestämmelser angående skyldighet för syssloman att tillhandahålla erforderliga upplysningar angående försäkringsanstalten och dess verksamhet inom riket. Någon närmare förklaring öfver dessa bestämmelser torde icke vara behöfelig. De öfverensstämma i alla tillämpliga delar med föreskrifterna i § 20 af förslaget till förordning angående försäkringsanstalter (inländska).

§ 12. Då staten icke kan åtaga sig något slags skyldighet att pröfva och bedöma utländska försäkringsanstalters redbarhet och förmåga att fullgöra åtagna förbindelser, är det så mycket mera angeläget, att allmänheten erhåller kännedom om allt, som kan gifva anledning befara, att en här i riket arbetande anstalt icke bör med förtroende omfattas. En sådan fruktan måste med allt skäl hysas, när anstalt underlåter sätta sin syssloman i tillfälle att betala försäkringsbelopp, som enligt laga kraftvunnen dom, frivilligt medgifvande eller annorledes anstalten är skyldig utgifva. Och om anstalt undandrager sig att lemna sysslomannen del af beslut om förändring i dess reglemente eller tillställa honom exemplar af revisionsberättelse, så att sysslomannen blifver urståndsatt att inlemna dessa handlingar inom föreskrifven tid till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, saknas åtminstone icke anledning till misstanke, att anstalten ej förvaltas med erforderlig samvetsgränhet och omsorg. Om därför någon af nu nämnda händelser inträffar, skall sysslomannen enligt § 12 derom göra skriftlig anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inom tre månader, efter det betalningsskyldigheten inträdde, samt i öfriga fall så fort ske kan; och åligger det Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att insända sådan anmälan till Kongl. Civildepartementet, som låter införa tillkännagifvande derom i allmänna tidningarna.

§ 13—16. Bestämmelserna uti §§ 13, 14, 15 och 16 angående ansvar för öfverträdelse af författningens föreskrifter, skyldighet att åtala sådana förseelser samt förvandling af böter, hvilka tillfalla kronan, torde icke behöfva närmare förklaras.

Enligt § 17 skall den, som redan å utländsk försäkringsanstalts vägnar drifver rörelse här i riket och enligt § 2 är der-till behörig, om han vill rörelsen fortsätta, inom sex månader efter det förordningen trädtt i kraft, fullgöra hvad i § 4 föreskrifves. Sker ej sådant, är han underkastad det i § 13 stadgade äfventyr för den, som olofigen å utländsk försäkringsanstalts vägnar drifver rörelse inom riket.

Det torde i afseende å nu omförmälda stadgande knappast behöfva erinras, att, om utländsk försäkringsanstalt redan vid författningens trädande i kraft är här i riket representerad af flera agenter, författningens föreskrifter kunna efterlefras på sådant sätt, att en af dem antages till syssloman och denna i sin ordning anställer de öfrige, som hafva sin verksamhet å andra orter, såsom ombud.

Förslag till Förordning angående debitering och redovisning af de afgifter, som delegarne i vissa på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter hafva att erlägga.

Sedan Rikets Ständer gjort underdånig framställning om nytan och lämpligheten deraf att häradsskrifvare och kronofogdar blefve förbundne att, emot af Rikets Ständer föreslaget arfvode, debitera, uppbära och redovisa de medel, som inom de länsvis stiftade, af Kongl. Maj:t stadfästade brandstodsbolag utginge, så framt dessa bolag ville af ett så beskaffadt uppbördssätt sig begagna, har Kongl. Maj:t, såsom redan i det föregående blifvit erinradt, genom cirkulär den 14 Juli 1845 förordnat, att, derest direktion för brandstodsbolag, som vore af Kongl. Maj:t stadfästadt, före den 1 Augusti låte tillställa vederbörande häradsskrifvare inom länet debiteringslängd å hvarje bolagsmans bidrag till brandskadeersättning och omkostnader för bolagets förvaltning, det skulle åligga häradsskrifvaren att på de vanliga debetsedlarna å utskylderna till Kronan uppföra bolagsmännens bidrag, derefter kronofogden borde ombesörja medlens indrifvande och nedsättning i länets ränteri samtidigt med Kronans uppbörd och under enahanda ansvar; och skulle dessa tjenstemän vara berättigade att härför såsom arfvode åtnjuta, för en uppbörd af till och med 1,000 Riksdaler (Banko), tre procent, och sedermera för det belopp, hvarmed uppbörden öfverstege nämnda summa till

och med ett uppbördsbelopp af 2,000 Riksdaler, två procent, samt, för hvad som utöfver 2,000 Riksdaler debiterades och uppbures, en procent, hvilken ersättning vid medlens leverering skulle afdragas samt delas lika mellan kronofogden och häradsskrifvaren. Härigenom erhöillo nämnda på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter i främsta rummet den för dem synnerligen eftersträfvansvärda rättigheten att få sina försäkringsafgifter indrifna i enahanda ordning, som gäller för kronoutskylder. Eller med andra ord den, hvilken ingår såsom delegare i en sådan anstalt, underkastar sig dermed det äfventyr för underlåten likvid af försäkringsafgift att derfor få utan föregående dom eller utslag undergå utmätning, så vida han icke kan få debiteringsåtgärden i laga ordning undanröjd. Det är vidare en ganska beaktansvärd fördel för dessa anstalter att få emot en jemförelsevis ringa ersättning på kronobetjeningen öfverflytta allt arbetet med debitering, uppbörd och redovisning af de utskrifna bidragen, hvilket arbete säkerligen i de flesta fall icke skulle kunna af anstalterna sjelfva utföras med mindre kostnad.

Att komma i åtnjutande af dessa förmåner har länge utgjort ett önskningsmål för åtskilliga andra på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter, och hvad särskildt angår de å landet bildade brandstodsbolag, för hvilka stadgar jemlikt gällande landshöfdingeinstruktion och Kongl. kungörelsen den 22 Mars 1861 få fastställas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, yttras uti en vid 1880 års Riksdag väckt motion, att dessa bolag, hvilka vore till stort gagn hvar inom sin ort, icke kunde bestå, i händelse de nödgades att för indrifning af resterande brandstodsafgifter utverka utslag eller dom å hvarje särskild i sin betalningsskyldighet bristande delegare. Riksdagen, som ansåg, att de å landet inrättade brandstodsbolag och brandstodsföreningar otvifvelaktigt främja ett allmännyttigt ändamål och att deras verksamhet därför borde af lagstiftningen underlättas, anhöll ock uti underdånig skrifvelse den 17 April 1880 om vidtagande af Nädig åtgärd i syfte att bereda dessa försäkringsanstalter de ifrågavarande förmånerna. Och sedan vederbörande blifvit hörde, utfärdades, såsom förut är omförmäldt, Nädiga Kungörelsen den 6 Augusti 1881. Deri föreskrifves, att hvad i Cirkuläret den 14 Juli 1845 stadgas beträffande debitering, uppbörd och redovisning af afgifter till brandstodsbolag å landet, som erhållit Kongl. Maj:ts stadfästelse å sitt reglemente, skall ock vara gällande i fråga om sådant brandstods-

bolag för län eller landstingsområde, hvilket erhållit fastställelse å sitt reglemente af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, så ock i fråga om häradsbrandstodsbolag med reglemente fastställdt af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, der denna myndighet vid pröfning af reglementet finner detsamma innehålla sådana bestämmelser med afseende å uttaxering af brandstodsafgifterna, att en dylik förmån bolaget må medgifvas.

Uti Skaraborgs läns styrelses underdåniga utlåtande i anledning af Riksdagens förutnämnda skrifvelse tillät jag mig redan i underdånighet fästa uppmärksamhet derå, att hvad Riksdagen anført angående de å landet inrättade brandstodsbolag och brandstodsföreningar egde tillämpning äfven å andra på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter, hvilka icke åsyftade att bereda vinst för delegarne, såsom exempelvis bolag och föreningar, hvilka hade till uppgift att bereda ersättning för skada å gröda genom hagel eller förlust af kreatur; och en af länsstyrelserna har uti sitt underdåniga utlåtande öfver försäkringsföreningens utkast till förordningar rörande försäkringsväsendet gjort framställning derom, att uti en blifvande lag angående ömsesidighetsförsäkringsanstalter må inryckas sådan bestämmelse i fråga om utfående af försäkringsafgifter, att dessa må utan dom eller utslag på grund af restlängd utmätas. Vidare hafva ombud för ett stort antal af de inom riket befintliga kreatursförsäkringsbolag ingifvit underdånig ansökning derom, att dessa bolag måtte komma i åtnjutande af samma fördelar i afseende å uppbörden, som redan blifvit brandstodsbolagen tillförsäkrade. Enligt hvad jag inhemtat, hafva af 19 länsstyrelser, som härom fått yttra sig, 14 understödt ansökningen, till hvilken Statskontoret uti afgifvet underdånigt utlåtande förordat bifall.

Med anledning häraf och då det ålegat mig att utarbета förslag till författningar, hvarigenom försäkringsväsendet kunde ändamålsenligt ordnas och göras mäktigt af en i god riktning alltjemt fortgående utveckling, har jag ansett mig icke kunna underlåta att taga i öfvervägande, huruvida försäkringsafgifters uppbärande i enahanda ordning, som är stadgad för kronoutskylder, lämpligen kan och bör komma till användning i vidsträcktare omfattning, än hvad för närvarande är medgifvet, oaktadt frågan härom delvis redan genom omförmälda underdåniga ansökning gjorts till föremål för Nådiga pröfning.

Härvid har jag trott mig kunna utgå från den förutsättning,

att endast försäkringsanstalter grundade på ömsesidighet böra komma i åtnjutande af den ifrågavarande förmånen, ehuru äfven andra försäkringsanstalter utan tvifvel främja allmänt nyttiga ändamål. Försäkringsaktiebolagen, hvilka äsyfta att bereda sina delegare vinst och beräkna särskild förhöjning i premierna för bestridande af förvaltningskostnader, kunna icke skäligen göra anspråk på och hafva ej heller någonsin uttalat önskan om att blifva delaktige af nämnda förmån, som dessutom af flera skäl torde vara för dem af mindre vigt. Hos de försäkringsanstalter åter, som icke äro aktiebolag och ej heller grundas på ömsesidighet, erläggas afgifterna eller verkställas insatserna, åtminstone i de flesta fall, i sådan ordning, att det ifrågakomna uppbördssättet icke ens skulle kunna med fördel begagnas.

Sådant synes äfven förhållandet vara beträffande de på ömsesidighet grundade anstalter, som sysselsätta sig med sjöförsäkring, försäkring af båtar och fiskeredskap samt sjuk- och begravningshjälpförsäkring och dylikt. Antalet delegare i hvarje af dessa anstalter är icke och torde ej heller kunna blifva så stort, att försäkringsavgifternas indrivande i vanlig ordning bör förorsaka afsevärd svårighet. Någon klagan i detta hänseende har, såvidt känt är, icke försports.

Hvad åter angår de ömsesidiga brand-, hagelskade- och kreatursförsäkringsanstalter, hvilkas verksamhetsområde och deraf betingade delegareantal är af betydighet, så synas de alla uti ifrågakomna hänseendet intaga en alldeles likartad ställning. De äro i allt hufvudsakligt organiserade efter samma grunder och främja på likartadt sätt ett allmännyttigt ändamål. Är det därför en obestriddig och af statsmagterna längesedan erkänd sanning, att brandstodsbolagens verksamhet bör af lagstiftningen underlättas, så gäller uppenbarligen detsamma om de öfriga två slagen af försäkringsanstalter.

Erfarenheten har emellertid ådagalagt, att de ömsesidiga försäkringsanstalter, hvilkas verksamhet varit inskränkt till en eller flera städer, kunnat utan afsevärd svårighet sjelfve ombesörja debitering och indrifning af sina försäkringsavgifter. På grund häraf och då dessutom icke utan skäl kan ifrågasättas, huruvida städernas uppbördsmän skulle kunna mot sin vilja tillförbindas att taga befattning med uppbörden af försäkringsavgifter, har jag ansett, att undantagsbestämmelsen angående sådana avgifters debitering och indrifning i enahanda ordning som krono-

utskylder fortfarande som hittills bör afse endast försäkrings-tagare på landet. Men sålunda begränsad synes undantagsbestämmelsens tillämpning böra utsträckas till såväl hagelskade-som kreatursförsäkringen, derest de för meddelande af sådan försäkring bildade ömsesidiga anstalter finna med sin fördel för-enligt att af den ifrågasatta rättigheten sig begagna.

Ur synpunkten af kronofogdarnes och häradsskrifvarnes rätt torde hinder icke möta för denna anordning, om i betraktande toges å ena sidan att dessa tjänstemän jemlikt Kongl. kun-görelsen den 31 Maj 1878 och den 28 Maj 1880 angående vil-koren för åtnjutande af vissa landsstatstjänstemäns nya löneför-måner äro underkastade den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet och jemkning i åligganden, som kan varda föreskrifven, samt å andra sidan, att de skulle åtnjuta skälig ersättning för sitt arbete i form af provision för uppbörden, hvilken provision genom Nå-diga Skrifvelserna till Kammarkollegium och Statskontoret af ofvannämnde dagar angående löneroglering för landsstatstjenste-männen förklarats skola fortfarande till redogöraren utgå.

Icke heller bör genom berörda anordning framkallas afsevärdt hinder eller annan olägenhet vid kronoutskyldernas debitering, derest längderna öfver utskrifna försäkringsafgifter tillställas hä-radsskrifvarne å sådan tid, att försäkringsafgifternas debitering hinner verkställas, innan årets bevillningstaxering och markegång hunnit fastställas och vid en tidpunkt, då häradsskrifvarne äro minst upptagne af tjänsteresor och andra förrättningar. Och som de, hvilka taga försäkring mot hagelskada och förlust af kreatur, till allra största delen måste vara personer, som i alla händelser skola utgöra utskylder till Kronan, torde medlens indrifning och redovisning i sammanhang med Kronans uppbörd icke kunna in-verka menligt på fullgörandet af redogörarnes tjänsteåligganden i öfrigt. Hvad slutligen angår Kronans säkerhet för redovisningen af dess egen uppbörd, så vill det synas, som om densamma blefve bättre tillgodosedd, då debiteringen och uppbörden verkställas un-der länsstyrelsens öfverinseende, än om uppbördsmännen på grund af enskildt aftal med försäkringsanstalterna företaga sig att om-besörja afgifternas inkassering och derigenom komma att sam-tidigt med statens uppbörd och utan länsstyrelsens vetenskap röra sig med ganska ansevärliga penningebelopp tillhörande för-säkringsanstalterna. I gällande författningar finnes intet förbud för uppbördsmännen att åtaga sig ett sådant uppdrag.

Uti Cirkuläret den 14 Juli 1845 och Kungörelsen den 6 Augusti 1881 saknas närmare bestämmelser angående sättet för de debiterade medlens redovisning. Sådana bestämmelser torde dock vara af nöden för vinnande af erforderlig kontroll samt enhet i räkenskapsförningen och redogörelsens granskning, synnerligast om rättigheten att för ifrågavarande bestyr anlita Kronans upp-
bördsmän utsträckes. Dessutom synas vissa ändringar i nu gällande föreskrifter vara af förhållandena påkallade. På grund häraf och då det är särdeles önskvärdt, att stadgandena rörande samma ämne kunna återfinnas uti endast en författning, har jag ansett, att, med upphäfvande af Cirkuläret den 14 Juli 1845 och Kungörelsen den 6 Augusti 1881, borde utfärdas särskild förordning angående debitering och redovisning af de afgifter, som delegare i vissa på ömsesidighet grundade försäkringsanstalter hafva att erlægga.

§ 1. Enligt § 1 af här bifogade förslag till förordning i detta ämne skall på ömsesidighet grundad brand-, hagelskade- eller kreatursförsäkringsanstalt, som enligt § 2 af föreslagna förordningen angående försäkringsanstalter erhållit fastställelse å de för densamma gällande stadgar, ega att, om så åstundas, låta genom vederbörande häradsskrifvare och kronofogde debitera, uppbära och redovisa delegares afgifter till bestridande af skadersersättningar och förvaltningskostnader. Här har således den ifrågavarande förmånens tillgodonjutande icke gjorts ovilkorligen beroende af verksamhetsområdets omfång. Det bör nemligen kunna med visshet antagas, att, om en författning angående försäkringsanstalter varder utfärdad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med afgifna förslaget, ingen försäkringsanstalt af ifrågavarande slag erhåller fastställelse å stadgar utan att vara i allo så organiserad, att berörda förmån må kunna densamma medgifvas, helst den grundsats redan vunnit burskap, att ömsesidighetsbolag med jemförelsevis små verksamhetsområden icke lämpligen böra bringas till stånd. Att i öfrigt, såsom hittills skett, utgå från den administrativa indelningen såsom bestämmande uti ifrågakomna hänseende måste finnas synnerligen otillfredsställande, om man besinnar, huru de administrativa förvaltningsområdena vexla i omfång och folkrikhet m. m. Exempelvis tillåter jag mig erinra, att Vadsbo härad af Skaraborgs län har en folkmängd, som icke obetydligt öfverstiger hela Gotlands läns, och är lika som sistnämnda län fördeladt i två domsagor och två fögderier. Der-

emot finnas inom Skaraborgs län andra härad, hvilkas folk-mängd knappt uppgår till mera än en sjettedel af Vadsbo hä-rads, och sådana olikheter förekomma inom alla delar af riket.

Hvad åter angår redan befintliga försäkringsanstalter, böra naturligtvis de, som genom Cirkuläret den 14 Juli 1845 och Kungörelsen den 6 Augusti 1881 fått sig den ifrågavarande för-månen tillförsäkrad dervid bibehållas. Granskningen af de utaf Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda reglementen för hä-rads brandstodsbolag gifver emellertid vid handen, att dessa regle-menten innehålla sådana bestämmelser med afseende å uttaxe-ring af brandstodsafgiften, att en dylik förmån må kunna dessa bolag medgifvas utan inskränkning, och så är äfven förhållandet med de af Kongl. Maj:t eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda reglementen för hagelskade- eller kreatursförsäkrings-bolag, hvilka hafva ett härad eller större administrativt område till verksamhetsfält. Med afseende härå är uti förevarande § vidare föreskrifvet, att den ifrågavarande förmånen jemväl skall tillkomma redan befintliga på ömsesidighet grundade brand-, ha-gelskade- eller kreatursförsäkringsanstalter, hvilkas verksamhets-område utgöres af ett eller flera län eller åtminstone omfattar ett eller flera härad, så vida stadgar för sådan anstalt blifvit af Kongl. Maj:t eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda.

Vid debitering och indrifning af försäkringsafgifter måste häradsskrifvare och kronofogde ofta hafva behof att känna inne-hållet af de för anstalten gällande stadgar. Derför föreskrifves i § 2, att anstalt, som vill begagna sig af den i § 1 omförmälda förmån, skall tillhandahålla kronofogde och häradsskrifvare exem-plar af stadgarna. Hufvudvilkoret för förmånens åtnjutande är dock, att längden öfver de afgifter, som anstalten önskar få vid ett nästföljande års uppbördsstämmor erlagda, i god tid aflemnas till häradsskrifvaren, så att debiteringen kan verkställas, då hä-radsskrifvarne icke äro af andra embetsgöromål för mycket upp-tagne. I anledning häraf har hittills varit föreskrifvet, att längd skall aflemnas senast den 1 Augusti, men då för försäkrings-anstalterna måste vara önskvärdt att tiden, som förflyter mellan längdens aflemnande och medlens redovisande, så mycket som möjligt inskränkes, samt alla billiga anspråk synas vara tillgodo-sedda, om häradsskrifvaren får längden inom Augusti månads utgång, har tidsbestämningen blifvit i enlighet härmed affattad. Aflemnas längden efter nämnda tid, bör häradsskrifvaren icke

§ 2.

vara *skyldig* att deri upptagna afgifter debitera förr än under påföljande år. Verkställer han deremot godvilligt debiteringen, bör intet hinder möta att medlen redan vid nästföljande upp-
bördsstämmor indrivas.

För att i någon mån underlätta det besvärliga arbetet med debiteringen är vidare föreskrifvet, att längden öfver försäkrings-
afgifterna skall vara upprättad *sockenvis*.

§ 3. I enlighet med hvad hittills varit stadgadt, är uti § 3 föreskrifvet, att häradsskrifvare skall i uppbördsboken debitera och derefter på debetsedlarna öfver utskylderna till Kronan uppföra de enligt aflemnad längd utskrifna afgifterna. Det kan likväl inträffa, att försäkringstagare icke, åtminstone inom det område der försäkringsafgiften skall erläggas, är skattskyldig till Kronan. Af sådan anledning är här tillagd den bestämmelse, att, om utskylder till Kronan ej äro försäkringstagare påförda, särskild debetsedel må å försäkringsafgiften utfärdas.

§ 4. Bestämmelserna i § 4 angående kronofogdes skyldighet att samtidigt med Kronans utskylder indriva och i länets ränteri nedsätta de af häradsskrifvaren debiterade försäkringsafgifterna, samt om sättet för medlens redovisning, torde icke erfordra närmare förklaring.

§ 5. Då försäkringsanstalts rättighet att komma i åtnjutande af debiterad försäkringsafgift icke gerna kan eftergifvas, med mindre anstalten fått tillfälle att genom dess styrelse derom sig yttra, bör, såsom ock i allmänhet lärer iakttagas, styrelsens samtycke begäras, innan debiterad afgift afkortas eller afskrifves. Att så sker, torde särskildt vara af nöden i de icke sällan förekommande fall, då försäkringstagaren bestrider debiteringens behörighet under föregifvande, att hans delaktighet i anstalten upphört. Men om å andra sidan försäkringsanstalts styrelse skulle tillerkännas ovillkorlig rättighet att förhindra afkortning eller afskrifning af debiterad försäkringsafgift, kunde derigenom inträffa, att redogörarne blefve skyldige i fögderiräkenskapen upptaga dylika afgifter, hvilka skäligen icke borde vidare balanseras. Det är därför angeläget, att, om redogörare och styrelse äro af olika mening, huruvida försäkringsafgift må afkortas eller afskrifvas, frågan härom må kunna af öfverordnad myndighet pröfvas och afgöras. I öfverensstämmelse härmed stadgas uti § 5, att debiterad försäkringsafgift må afkortas eller afskrifvas ur räkenskapen, om anstaltens styrelse dertill samtycker, men att, om sådant med-

gifvande vägras och redogörare anser afkortning eller afskrifning ändock böra ega rum, frågan härom skall, derest densamma ej är af beskaffenhet att ankomma på domstols pröfning, hänskjutas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande.

Samma § innehåller derjemte den bestämmelse, att landskontor skall öfvervaka, det de i § 4 omförmälda särskilda räkningar öfver försäkringsavgifter, hvilka böra öfverensstämma med specialräkningarnes konto för sådana avgifter, äro vederbörligen verifierade, samt att försäkringsavgifter icke restföras utan giltigt skäl. Denna bestämmelse torde icke behöfva närmare förklaras.

Uti § 6 meddelas bestämmelse angående den provision, som § 6.
bör tillkomma redogörarne såsom ersättning för besväret med debitering, indrifning och redovisning af försäkringsavgifter samt angående ersättningens fördelning emellan kronofogden och häradsskrifvaren. Denna bestämmelse öfverensstämmer i allo med hvad som nu är föreskrifvet beträffande brandstodsbolagens avgifter. Sålunda föreslagna ersättningen för debitering och redovisning af hagelskade- och kreatursförsäkringsavgifter bör desto mindre anses för hög, som, enligt hvad jag inhemtat, flera kreatursförsäkringsbolag hittills funnit med sin fördel förenligt att emot högre provision anlita redogörarnes biträde för sina avgifters debitering och indrifning.

Det skulle utan tvifvel leda till hardt nära oöfvervinnerliga svårigheter, om vid beräkning af debetsedelslösen och stämmoböter debiterade försäkringsavgifter måste skiljas från de mångfaldiga uti uppbördsboken förekommande utskyldsbeloppen. Det lärer ock allmänt iakttagas, att, om än brandstodsavgift är debiterad, lösen och stämmoböter likväl beräknas i förhållande till det i uppbördsbokens kolumn för slutsumma upptagna belopp, ett tillvägagående, som visserligen icke kan anses sakna berättigande, då ju brandstodsavgifterna skola debiteras och redovisas i enahanda ordning som kronoutskylder. För att likväl förekomma all tvekan, om hvad som må vara rätt i detta hänseende stadgas i § 7, att i fråga om debetsedelslösen och stämmoböter gäller, hvad beträffande kronoutskylder är stadgad. Den inkomst, som härigenom kan beredas hvarje redogörare, blifver åtminstone i de allra flesta fall så ytterst obetydlig, att densamma mycket gerna kunde eftergifvas, derest icke dess tillgodonjutande utgjorde en nödvändig förutsättning för undvikande af de anmärkta svårigheterna.

§ 7.

*Förslag till Kungörelse om ändring af Nådiga Stadgan den
16 Maj 1840, angående fördelning af ärendena
emellan Stats-Departementen.*

Vid affattandet af vissa bestämmelser i förslagen till förordningar angående försäkringsanstalter och i fråga om rättighet för utländsk försäkringsanstalt att här i riket drifva rörelse, har jag, såsom redan blifvit anmärkt, utgått från den förutsättning, att *alla* ärenden rörande försäkringsväsendet, som ankomma på Kongl. Maj:ts eller Departements-Chefs pröfning och afgörande, skola beredas och handläggas af *en* bland Departements-Cheferne och inom samma afdelning af Kongl. Maj:ts Kansli. Utan en sådan anordning kan icke rätt gerna åstadkommas nödig enhet och följdriktighet uti den kontroll, som skall af statsmagten utöfvas öfver försäkringsanstalternas verksamhet. Och om, i enlighet med den åsigt jag förut tillätit mig uttala, en särskildt sakkunnig tjänsteman eller byrå varder anställd för behandling af ärenden rörande försäkringsväsendet, bör ej lämpligen ifrågakomma, att denne tjänsteman eller byrå skall i sådant hänseende lemna biträde samtidigt åt två Departements-Chefer.

Försäkringsväsendet tillhör utan tvifvel på grund af sin natur det verksamhetsområde, som genom Nådiga Stadgan den 16 Maj 1840 angående fördelning af ärendena emellan Stats-Departementen blifvit Civil-Departementet anvisadt, och denna stadga uppdrager också åt nämnda departement behandlingen af de flesta frågor rörande försäkringsväsendet. Men enligt samma stadga tillkomma Finans-Departementet ärenden rörande civila pensionsinrättningar. Dessa inrättningar äro dock alla eller åtminstone de flesta att hänföra till verkliga försäkringsanstalter. Finans-Departementet skulle således, derest stadgans föreskrift i sistnämnda hänseende finge kvarstå oförändrad, fortfarande komma att handlägga vissa ärenden rörande försäkringsväsendet. Dessa ärenden äro af icke så ringa omfång och betydelse, enär till de civila pensionsinrättningarna åtminstone hittills hänförts äfven lifränte- och kapitalförsäkringsanstalterna, för hvilka reglementen blifvit på föredragning af Finans-Departementet fastställda. För att förekomma nu påpekade oegentlighet skulle, enligt bifogade förslag till kungörelse, föreskrifvas, att, med ändring af Nådiga Stadgan den 16 Maj 1840, alla frågor rörande

försäkringsväsendet skola från och med den tidpunkt, då de föreslagna förordningarna, angående försäkringsanstalter och i fråga om rättighet för utländsk försäkringsanstalt att här i riket drifva rörelse, kunna komma att träda i kraft, tillhöra Civil-Departementets handläggning.

Det torde knappast behöfva erinras, att härigenom icke göres någon ändring eller inskränkning i Finans-Departementets skyldighet att handlägga frågor om »pensions- och indragningsstaterna», likasom att nämnda departement fortfarande skulle behandla ärenden rörande sådana civila pensionsinrättningar, som möjligen icke äro att hänföra till försäkringsanstalter.

Till försäkringsväsendets ordnande borde måhända äfven höra utfärdandet af en lag, som kunde tjena till ledning vid försäkringsaftals afslutande inom alla försäkringens grenar samt bestämma rättsförhållandet emellan försäkringsgifvare och försäkringstagare i de fall, då aftalet icke är med nödig fullständighet affattadt. Behofvet af en sådan lag kan dock icke sägas ännu hafva i mera afsevärd grad gjort sig kännbart och lär i allt fall icke lämpligen kunna tillfredsställas annorledes än i sammanhang med andra arbeten inom civillagstiftningens område och bland dem särskildt nu ifrågasatt omarbetning af gällande sjölag, hvilken beträffande sjöförsäkringen innehåller dylika bestämmelser. Utarbetande af förslag till en lag i nu antydda hänseendet har därför icke gerna kunnat ingå i det mig Nädigst lemnade uppdrag, hvilket torde få anses härmed vara fullgjordt.

Marieholm den 7 Juli 1883.

Underdånigst

C. A. Sjöcrona.

TAB. 1. Lifförsäkringsanstalter.

	Antal anstal- ter.	Influtna för- säkrings- avgifter 1876— 1880.	Öfriga inkom- ster 1876— 1880.	Utbetalda skade- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	För- säkrings- belopp den 31 dec. 1880.
Aktiebolag.....	4	13,532,301	2,699,809	4,265,314	3,457,056	12,620,233	89,670,064

TAB. 2. Brandförsäkringsanstalter.

	Antal an- stal- ter.	Influtna för- säkrings- avgifter eller ut- debiterade belopp 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetalda skade- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	Försäkrings- belopp den 31 dec. 1880.
<i>Aktiebolag</i>	3	26,808,775	1,519,384	9,484,886	15,272,017	1,515,820	870,115,926
<i>Ömsesidighetsbolag:</i>							
Utan begränsning i afseende å verksamhetsområde	3	5,088,132	971,570	5,755,641	1,066,195	7,764,006	365,933,216
Med mer än ett län såsom verksamhetsområde	2	1,064,852	1,447,017	254,696	318,422	8,583,785	83,156,483
Med ett län eller större del deraf:							
Stockholms stad	1	540,442	209,322	360,574	174,124	956,636	100,962,500
Stockholms län	1	362,537	15,272	335,239	66,440	125,776	88,690,330
Upsala ".....	1	439,625	—	354,144	85,481	—	62,677,400
Södermanlands ".....	1	261,546	—	178,785	45,928	21,516	115,426,630
Östergötlands ".....	2	742,411	149,945	655,088	80,245	218,802	173,979,122
Jönköpings ".....	1	389,375	—	307,043	44,225	—	58,432,890
Kronobergs ".....	1	288,424	—	229,092	33,236	26,096	47,771,920
Kalmar ".....	1	320,595	1,360	327,450	63,240	—	56,172,820
Transport	9	—	—	—	—	—	—

TAB. 2. Fortsättning.

	Antal an- stal- ter.	Influtna för- säkrings- avgifter eller ut- debiterade belopp 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetalda skade- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	Försäkrings- belopp den 31 dec. 1880.
Transport	9	—	—	—	—	—	—
Blekinge län	1	150,369	—	144,291	20,318	4,149	26,199,480
Göteborgs och Bohus län	1	113,874	10,295	90,838	17,430	58,396	13,299,340
Elfsborgs län	1	411,118	—	316,414	43,467	67,050	34,605,450
Skaraborgs »	1	680,084	1,687	619,327	84,650	—	118,585,590
Vernlands »	1	366,160	—	308,300	57,860	—	65,984,100
Örebro »	1	360,915	2,624	400,261	58,164	—	116,303,290
Vestmanlands »	2	319,550	7,512	225,113	54,457	58,537	99,353,170
Kopparbergs »	2	518,210	—	428,087	100,542	19,671	95,272,260
Gefleborgs »	1	630,657	—	525,448	76,789	—	58,276,000
Vesternorrlands »	1	516,408	81,275	429,380	87,842	—	41,779,840
Jemtlands »	1	79,394	10,291	71,511	7,902	27,002	14,168,320
Vesterbottens »	1	76,023	—	43,617	27,659	1,641	17,337,090
Norrbottens »	1	46,446	3,118	39,518	8,335	22,555	9,059,825
	24	7,614,163	492,701	6,389,520	1,238,334	1,607,827	1,414,338,267
Med en mindre del af ett län såsom verksamhetsområde:							
Stockholms län	2	4,815	856	358	342	6,094	3,018,680
Östergötlands »	1	2,832	—	2,475	347	—	2,036,920
Jönköpings »	50	61,683	22,262	43,369	4,854	138,785	22,245,441
Kronobergs »	22	28,959	4,485	22,880	3,116	45,054	10,965,766
Kalmar »	18	162,928	14,033	103,041	17,161	96,954	29,445,436
Gotlands »	2	84,202	108	75,149	7,431	2,514	38,032,368
Blekinge »	2	38,390	—	33,545	4,370	—	5,750,070
Kristianstads »	6	789,408	24,607	669,080	72,718	30,427	216,834,220
Malmöhus »	9	2,023,299	323,649	1,949,875	429,873	14,483	195,413,787
Hallands »	43	187,768	32,225	172,059	7,542	191,707	30,480,076
Göteborgs och Bohus län	22	152,808	13,895	126,120	14,611	50,660	50,683,297
Elfsborgs län	40	164,555	21,812	119,285	22,717	148,642	53,796,305
Skaraborgs »	22	99,329	23,684	65,961	5,910	108,308	29,651,621
Transport	239	—	—	—	—	—	—

TAB. 2. Fortsättning.

		Antal an- stal- ter.	Influtna för- säkrings- avgifter eller ut- debiterade belopp 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetalda skade- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	Försäkrings- belopp den 31 dec. 1880.
Transport		239	—	—	—	—	—	—
Vermlands län		25	73,152	15,337	51,165	11,874	58,746	38,971,626
Örebro »		3	16,854	561	9,463	2,458	6,465	10,701,560
Vestmanlands »		1	18,651	1,021	16,593	1,685	—	11,374,560
Kopparbergs »		1	626	—	—	540	85	1,363,200
Gefleborgs »		20	75,261	8,084	49,704	6,629	61,233	17,981,481
Vesternorrlands »		20	78,061	6,873	47,493	9,076	55,828	19,250,103
Jemtlands »		19	48,494	6,299	25,076	6,988	48,048	27,601,722
Vesterbottens »		3	14,489	701	10,595	4,353	—	4,307,390
Norrbottens »		1	6,620	—	5,846	968	141	3,391,900
		332	4,133,184	520,492	3,599,132	635,563	1,064,174	823,297,529
Samtliga ömsesidighetsbolag		361	17,900,331	3,431,780	15,998,989	3,258,514	19,019,792	2,686,725,495
Stockholms stads brandförsäkringskontor		1	1,715,098	2,580,935	653,269	1,395,338	13,171,666	221,974,642
Samtliga brandförsäkringsanstalter		365	46,424,204	7,532,099	26,137,144	19,925,869	33,707,278	3,778,816,063

TAB. 3. Sjöförsäkringsanstalter.

	Antal an- stal- ter.	Influtna för- säkrings- avgifter eller ut- debiterade belopp 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetalda skade- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	Försäkrings- belopp den 31 dec. 1880.
Aktiebolag	6	19,801,241	1,125,736	6,940,655	12,018,244	4,863,485	365,611,429
Ömsesidighetsbolag:							
Utan begränsning i afseende å verksamhetsområde	1	3,091,650	140,000	2,288,242	276,500	—	10,500,000

TAB. 3. Fortsättning.

	Antal an- stal- ter.	Influtna för- säkrings- avgifter eller ut- debiterade belopp 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetalda skade- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	Försäkrings- belopp den 31 dec. 1880.
Med mer än ett län såsom verksamhetsområde.....	4	2,404,658	86,603	2,239,362	238,970	57,929	9,562,850
Med ett helt län såsom verk- samhetsområde:							
Göteborgs och Bohus län..	1	1,798,961	79,723	1,453,612	358,854	76,851	3,783,070
Med en mindre del af ett län såsom verksamhetsområde:							
Stockholms län.....	1	?	?	?	?	?	?
Kristianstads ”.....	1	25,529	1,775	19,777	108	7,593	219,800
Malmöhus ”.....	2	515,879	—	636,915	15,705	108,066	4,187,690
Göteborgs och Bohus län.	3	1,700,907	79,617	1,383,084	142,950	11,630	4,370,399
Gefleborgs län.....	2	387,631	65,593	420,698	32,525	—	2,722,000
	9	2,629,946	146,985	2,460,474	191,296	127,289	11,499,889
Samtliga ömsesidighetsbolag	15	9,925,215	453,311	8,441,690	1,065,620	262,069	35,345,809
Samtliga sjöför- säkringsanstalter	21	29,726,456	1,579,047	15,382,345	13,083,864	5,125,554	400,957,238

TAB. 4. Återförsäkringsanstalter.

	Antal an- stal- ter.	Influtna för- säkrings- avgifter eller ut- debiterade belopp 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetalda skade- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	Försäkrings- belopp den 31 dec. 1880.
Aktiebolag	2	3,975,326	265,744	2 530,952	1,198,240	1,042,959	100,389,792

TAB. 5. Kreatursförsäkringsanstalter.

	Antal an- stal- ter.	Influtna för- säkrings- afgifter eller ut- debiterade belopp 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetalda skade- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	Försäkrings- belopp den 31 dec. 1880.
<i>Aktiebolag</i>	1	237,249	19,209	133,430	88,098	78,007	1,878,660
<i>Ömsesidighetsbolag:</i>							
Med ett helt län såsom verk- samhetsområde:							
Stockholms län	1	117,386	939	86,866	31,459	—	2,156,693
Upsala län	1	57,772	?	44,485	?	?	1,910,080
Södermanlands	1	4,179	—	3,058	2,621	—	2,365,775
Östergötlands	1	154,000	4,884	128,803	25,197	4,884	2,814,880
Gotlands	1	12,501	215	8,445	2,670	1,601	455,710
Elfsborgs	1	—	—	—	—	—	?
Skaraborgs	1	41,309	—	32,670	8,639	—	583,090
Örebro	1	18,101	300	13,778	3,105	—	1,249,220
Vestmanlands	1	54,300	—	38,285	11,915	4,100	2,014,500
Kopparbergs	1	39,998	137	27,083	12,597	—	588,470
Gefleborgs	1	43,629	—	28,067	8,060	2,796	906,390
Vesternorrlands	1	9,153	5,721	8,109	4,279	2,486	1,144,150
Norrbottens	1	25,277	1,370	17,484	6,338	1,370	1,320,535
	13	577,605	13,566	437,133	116,880	17,237	17,509,493
Med en mindre del af ett län såsom verksamhetsområde:							
Östergötlands län	1	—	—	—	—	—	?
Jönköpings	1	257	—	246	—	—	?
Kristianstads	4	87,688	7,894	90,225	5,221	—	2,891,795
Malmöhus	5	119,490	1,593	111,044	6,093	2,356	3,218,645
Hallands	1	11,574	—	9,905	1,669	—	152,820
Örebro	2	5,997	114	7,045	1,035	156	156,630
Vestmanlands	1	4,575	527	6,690	1,309	306	334,040
Kopparbergs	4	52,229	9,959	50,908	11,251	380	1,007,183
Gefleborgs	3	5,599	—	5,021	575	—	586,740
	22	287,409	20,087	281,084	27,153	3,198	8,347,853
Samtliga ömsesidighetsbolag	35	865,014	33,653	718,217	144,033	20,435	25,857,346
Samtliga kreaturs- försäkringsanstalter	36	1,102,263	52,862	851,647	232,131	98,442	27,736,006

TAB. 6. Hagelskadeförsäkringsanstalter.

	Antal an- stal- ter.	Influtna för- säkrings- avgifter eller ut- debiterade belopp 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetalda skade- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	Försäkrings- belopp den 31 dec. 1880.
<i>Ömsesidighetsbolag:</i>							
Med mer än ett län såsom verksamhetsområde	1	23,751	94	18,596	6,271	1,782	11,873,227
Med ett helt län såsom verk- samhetsområde:							
Östergötlands län	1	5,364	156	361	3,120	2,039	1,681,700
Kronobergs "	1	4,567	—	2,395	2,003	169	963,620
Örebro "	1	14,160	1,000	9,027	5,132	—	2,514,770
Vestmanlands "	1	5,119	—	1,237	3,353	529	901,370
	4	29,210	1,156	13,020	13,698	2,737	6,061,460
Med en mindre del af ett län såsom verksamhetsområde:							
Vestmanlands län	1	913	130	559	329	15	297,190
Samtliga hagelskade- försäkringsanstalter	6	53,874	1,380	32,175	20,208	4,534	18,231,877

TAB. 7. Anstalter till försäkring af båtar och fiskredskap.

	Antal an- stal- ter.	Influtna för- säkrings- avgifter eller ut- debiterade belopp 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetalda skado- ersätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder eller tillgångar den 31 dec. 1880.	Försäkrings- belopp den 31 dec. 1880.
<i>Ömsesidighetsbolag:</i>							
Med ett helt län såsom verk- samhetsområde	1	? 85,596	16,198	79,500	11,324	10,970	? 362,914
Med en mindre del af ett län såsom verksamhetsområde:							
Gotlands län	2	447	742	478	12	1,196	—
Blekinge "	3	4,362	1,380	4,899	255	7,996	26,638
Gefleborgs "	1	?	?	?	?	?	?
	6	4,809	2,122	5,377	267	9,192	26,638
	7	90,405	18,320	84,877	11,591	20,162	389,552

TAB. 8. Ränte- och kapitalförsäkringsanstalter.

	Antal anstal- ter.	Insätt- ningar 1876— 1880.	Öfriga inkomster 1876— 1880.	Utbetal- ningar i anledning af dödsfall, lifräntor m. m. 1876— 1880.	Öfriga utgifter 1876— 1880.	Fonder den 31 dec. 1880.
Civilstatens enskilda anstalt	1	128,140	208,767	33,094	—	836,039
Öfriga ränte- och kapitalför- säkringsanstalter	14	4,428,775	3,912,058	1,566,419	358,057	17,505,790
	15	4,556,915	4,120,825	1,599,513	358,057	18,341,829

TAB. 9. Pensionsinrättningar, enke- och pupill- samt sjuk- och begravningskassor.

	Antal anstal- ter.	Utdelning till delegare år 1880.	Fonder den 31 dec. 1880.
Pensionsinrättningar, enke- och pupillkassor:			
För militärer	11	1,480,835	6,780,646
» prester och lärare	33	328,020	6,461,229
» civile embets- och tjenstemän samt med dem jemförliga	24	618,881	14,128,704
» handels- och industriidkande klasser	74	293,468	4,762,185
» andra klasser än ofvanstående	9	53,768	1,129,392
Icke för någon viss klass afsedda	10	203,542	8,752,028
	161	2,978,514	42,014,184
Sjuk- och begravningskassor	229	258,646	1,212,714

FÖRSLAG

TILL

FÖRFATTNINGAR.

Förslag
till
Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning
angående försäkringsanstalter.

Vi Oscar etc. göre veterligt, att, sedan ej mindre Riksdagen gjort underdånig framställning i fråga om vidtagande af åtgärder för öfvervakande af lifränte- och kapitalförsäkringsanstalternas i riket verksamhet samt offentliggörande af uppgifter rörande deras ställning och säkerheten för der insatta medel än äfven försäkringsföreningen hos Oss i underdånighet anhållit om utfärdande af sådana lagbestämmelser, hvarigenom försäkringsväsendet i dess helhet kunde blifva ändamålsenligt ordnad; Så, och efter det Våre samtliga Befallningshavande afgifvit yttrande i ämnet, hafve Vi funnit godt att, med ändring af hittills gällande bestämmelser i fråga om rättighet för vissa myndigheter att pröfva och fastställa stadgar för menighetsföreningar och andra inrättningar, i hvad dessa bestämmelser afse försäkringsanstalter, härmed i nåder förordna som följer:

§ 1.

Försäkringsanstalt är enligt denna förordning hvarje bolag eller annan genom kommun eller enskilde bildad

inrättning eller förening, som har till uppgift att genom utsedd styrelse drifva försäkringsrörelse af hvad slag som helst.

§ 2.

De, som vilja inrätta försäkringsanstalt, skola söka tillstånd dertill. Utgör verksamhetsområdet för anstalt, som är grundad på ömsesidighet, så att alla dess delägare äro såväl försäkringsgifvare som försäkringstagare, endast ett län eller del deraf och kan derjemte högsta beloppet för en risk icke komma att öfverstiga ett tusen kronor, sökes tillståndet hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, men i öfriga fall hos Kongl. Maj:t. Vid ansökningen skall fogas förslag till stadgar för anstalten.

Pröfningen af sådant förslag skall omfatta icke blott detsammas öfverensstämmelse med denna förordning samt i öfrigt gällande bestämmelser utan äfven, huruvida derutöfver, med afseende å vidden och beskaffenheten af anstaltens rörelse, särskilda föreskrifter må erfordras angående säkerhet för fullgörande af anstaltens förbindelser eller i annat syftemål. Bifalles ansökningen, utfärdas stadgar för anstalten. Ändring i sådana stadgar ege ej giltighet, med mindre den varder fastställd af den, som stadgarne utfärdad.

§ 3.

På pröfning i hvarje särskildt fall beror, huruvida och under hvilka villkor försäkringsanstalts verksamhet må omfatta flera än en af försäkringsväsendets grenar.

§ 4.

Mom. 1. Anstalt, som uppbär afgift för risk, löpande utöfver tiden för dess räkenskapsårs utgång, skall vid hvarje års bokslut till *försäkringsfond* afsätta ett belopp, som motsvarar det enligt giltiga grunder beräknade värdet af alla vid räkenskapsårets slut löpande risker. Hvad särskildt angår sådan anstalt, som drifver sjöförsäkringsrörelse, skall nu nämnda skyldighet fullgöras sålunda, att till fonden afsättas ej mindre, oafkortade, alla uppburna afgifter för de vid räkenskapsårets slut löpande risker än äfven till betäckande af sådana under berörda tid möjligen inträffade förluster, för hvilka anstalten skall ansvara, men som ännu vid uppgörande af bokslutet icke äro kända, ett belopp motsvarande viss i stadgarne bestämd andel af samtliga under räkenskapsåret uppburna afgifter.

Vid beräkning af det belopp, hvartill försäkringsfond skall uppgå, må afdrag göras för hvad som i annan vederhäftig anstalt återförsäkrats.

Mom. 2. Drifver anstalt, hvarom nu är sagdt, flera grenar af försäkringsrörelse, skall afsättandet till försäkringsfond ega rum särskildt för hvarje rörelsegren.

Mom. 3. Försäkringsfond må icke af anstalt anlitas för annat än det enligt anstaltens stadgar dermed afsedda ändamål.

§ 5.

Vid ansökning om fastställelse af stadgar för lifförsäkringsanstalt, hvars försäkringsaftal måste bestäm-

mas af matematiska på sannolikhet grundade beräkningar, skall fogas uppgift om den dödlighetstabell och räntefot samt de matematiska grunder i öfrigt, hvarefter beräkningen af försäkringsfonden kommer att verkställas.

Sålunda antagna bestämmelser i afseende å försäkringsfondens beräknande må icke ändras, såvida icke sådant medgifves af den myndighet, som fastställt stadgarne.

§ 6.

Uppbär försäkringsanstalt afgifter eller andra inkomster, hvilka icke ingå till försäkringsfond eller tagas i anspråk för löpande utgifter och fullgörande af anstaltens förbindelser i öfrigt, skall viss del af behållningen å hvarje års rörelse afsättas till *reservfond* afsedd att stärka säkerheten för anstaltens försäkringstagare och andra fordringsegare.

Sådan fond må icke genom utdelning till delegare minskas, så länge anstalten är i verksamhet. Afsättandet till reservfond kan upphöra, när fonden uppnått föreskrifvet belopp, men skall, derest detta belopp minskas, ånyo vidtaga.

§ 7.

Försäkringsaktiebolag må icke träda i verksamhet, förr än hela eller viss i stadgarna bestämd andel af aktiekapitalet blifvit inbetalt. Innehar sådan anstalt förbindelser för oguldna andelar af aktiekapitalet eller af särskild säkerhetsfond, då skall, sedan föreskrifven reservfond blifvit bildad, årligen af anstaltens vinst afsättas

viss andel, som mot afskrifning å nämnda förbindelser föres i förra fallet till det inbetalta aktiekapitalet och i sednare fallet till säkerhetsfonden. Varda förbindelserna härigenom inlösta, må afsättandet upphöra.

§ 8.

Lottbref i försäkringsaktiebolag få ej ställas till innehafvaren.

§ 9.

Så länge förbindelser för ogulden andel af aktiekapital eller säkerhetsfond icke äro till fullo inlösta, må ingen förvärfva flera lotter i försäkringsaktiebolag än till visst begränsadt antal. Ej heller må delegare, som icke inlöst sådan förbindelse, vinna befrielse derifrån genom akties öfverlåtande, såvida icke anstaltens styrelse medgifver, att hans förbindelse må mot nye egarens utbytas.

§ 10.

Då delegare i försäkringsaktiebolag aflider eller hans egendom afträdes till borgenärers förnöjande, innan han inlöst utfärdad förbindelse för ogulden andel af aktiekapital eller säkerhetsfond, skall den, till hvilken aktierätten i anledning deraf öfvergår, senast inom sex månader derefter aflemna ny sådan förbindelse vid påföljd för underlåtenhet deraf, att bolagsstämma må förklara aktierätten förverkad.

§ 11.

Försäkringsanstalt, som är grundad på ömsesidighet, må icke träda i verksamhet, förr än ett efter rörelsens om-

fång och beskaffenhet lämpadt antal delegare tecknat sig för risker, hvilkas sammanräknade ansvarighetssumma uppgår till visst i stadgarne bestämdt belopp. Detta vilkor kan dock eftergifvas, om erforderlig säkerhetsfond blifvit af anstaltens stiftare eller annorledes samman-skjuten.

Sedan visst antal delegare ingått i anstalten och sammanräknade ansvarighetssumman uppnått föreskrifvet belopp, må sådan säkerhetsfond kunna återbetalas, om och i den mån delegarnes årliga afgifter eller andra anstaltens medel dertill lemna tillgång.

§ 12.

Delegare i anstalt, hvarom i nästföregående § sägs, skola, så långt deras ansvarighet räcker, hvarje år samman-skjuta minst det belopp, som utöfver för ändamålet afsedda tillgängliga medel erfordras för betäckande af anstaltens utgifter, så att, om under ett år medel måst upplånas för ersättningars eller kostnaders bestridande, sådant lån ovilkorligen blifver guldets senast under nästföljande år.

§ 13.

Försäkringsanstalt grundad på ömsesidighet må väl genom återförsäkring bereda sig ersättning, för hvad den-samma kan komma att på grund af ingångna förbindelser utgifva, men eger icke genom dylikt aftal öfvertaga större eller mindre del af annan anstalts förpligtelser.

§ 14.

Så kallad Lifränte- och Kapitalförsäkringsanstalt, Pensionsinrättning, som är att hänföra till försäkringsanstalt, samt *hvarje annan sådan anstalt*, hvilken icke är aktiebolag och ej heller grundas å ömsesidighet, må ej träda i verksamhet utan att ega en särskild säkerhetsfond, hvarigenom för anstalten kan möjliggöras att, äfven om ogynnsamma tillfällen inträffa, uppfylla sina förbindelser. Undantag från detta vilkor kan dock ega rum, om anstalt har att påräkna årliga bidrag af staten, kommun eller annorledes samt i fall, då ett jemförelsevis stort antal risker äro tecknade, innan anstaltens verksamhet börjas och faran af ogynnsamma tillfällen kan genom återförsäkring eller på annat sätt undanrödjas.

§ 15.

Har viss del af aktiekapital eller säkerhetsfond vid första anordnandet af försäkringsanstalt måst nedläggas å *organisationskostnader* såsom anskaffande af tariffer, tryckning af stadgar, prospekt och blanketter, inköp af vissa inventarier och dylikt, må sådant, ehuru det icke har värde annorledes än i och för anstaltens rörelse, likväl beräknas såsom tillgång. Härå skall dock årligen göras afskrifning, så att denna tillgång senast inom fem år ur räkenskaperna afföres. Intill dess sådant egt rum, må delegarne icke tillerkännas större utdelning eller räntevinst än fem för hundra årligen å hvarje insats.

§ 16.

Mom. 1. Försäkringsanstalts *stadgar* skola utöfver de föreskrifter, som kunna föranledas af §§ 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 och 23 innehålla bestämmelser angående:

a) anstaltens benämning och den ort, der styrelsen har sitt säte;

b) föremålet för anstaltens verksamhet;

c) det område, inom hvilket anstaltens verksamhet skall utöfvas, samt huruvida densamma må till främmande länder utsträckas;

d) det högsta belopp, hvarför anstalt må utan återförsäkring ikläda sig ansvarighet på *en* risk;

e) sättet huru och tiden hvarinom anstalt har att fullgöra den af hvarje försäkringsaftal härflytande skyldighet efter inträffande af den i aftalet afsedda händelse;

f) anstaltens styrelse, som bör bestå af minst tre medlemmar;

g) den säkerhet, emot hvilken försäkringsfond äfvensom sådana anstaltens medel, som icke äro erforderliga för löpande utgifter, må göras fruktbärande;

h) sättet för förvarande af säkerhetshandlingar och inventering;

i) utseende af revisorer och tiden för revision, som bör årligen förrättas;

k) huru kallelser och andra tillkännagifvanden skola för delegarne behörigen bekantgöras;

l) sammanträden med delegarne eller deras ombud samt tiden därför;

m) grunderna för rösträtts utöfvande, samt huru för anstalten bindande beslut skola bringas till stånd;

n) huruvida och på hvad sätt styrelsen må ega att å anstaltens vägnar upptaga lån;

o) huru beslut om ändring af stadgarne må tillvägbringas;

p) de villkor, under hvilka anstalt må upplösas och ställas under utredning.

Mom. 2. Beträffande de försäkringsanstalter, som äro aktiebolag, gälle i öfrigt hvad om sådana bolag särskildt är stadgadt.

Mom. 3. Jemte hvad ofvan föreskrifves, skola stadgar för försäkringsanstalt, som grundas å ömsesidighet, innehålla bestämmelse:

a) angående omfånget af delegarnes ansvarighet för fullgörande af anstaltens förbindelser och huru tillskott skola för ändamålet utkrävas;

b) under hvilka villkor delaktighet i anstalten må upphöra;

c) huru vid sådan anstalts upplösning skall förhållas med möjligen befintliga medel, hvilka icke erfordras för fullgörande af anstaltens förbindelser.

§ 17.

Försäkringsanstalt må icke drifva annan rörelse, än som enligt stadgarne utgör föremål för dess verksamhet.

§ 18.

Uti alla mål, för hvilka icke annorlunda i lag stadgas, lyder försäkringsanstalt under allmän underrätt i den ort, der styrelsen har sitt säte.

§ 19.

Försäkringsanstalts styrelse, hvars medlemmar skola till minst två tredjedelar af antalet vara svenske i Sverige bosatte undersåtar, vare berättigad och pliktig att uti allt, som angår anstaltens verksamhet och deraf härflytande rättsförhållanden, å anstaltens vägnar tala och svara.

§ 20.

Styrelsen åligger:

att när som helst hålla anstaltens räkenskaper och handlingar tillgängliga för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dess ombud samt för den särskilda undersökning, som kan varda af Kongl. Maj:t eller Chefen för Civildepartementet föreskrifven;

att efter hvarje räkenskapsårs utgång låta upprätta bokslut;

att i afseende å sättet för bokslutets upprättande ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som Departementschefen finner nödigt meddela för underlättande af undersökning rörande anstaltens verksamhet; dock att föreskrift skall vara styrelsen delgifven minst tre månader före ett räkenskapsårs utgång för att tillämpas å samma räkenskapsårs bokslut;

att enligt formulär, som bemålde Departementschef

fastställer, låta upprätta och uti minst en inom anstaltens verksamhetsområde utkommande allmän tidning införa sammandrag af hvarje bokslut;

att jemväl i öfrigt lemna Departementschefen och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande de upplysningar rörande anstalten, som af dem äskas;

samt att efter verkställd granskning af räkenskaperna öfverlemna två exemplar af berättelsen derom till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som insänder det ena exemplaret till Civildepartementet.

Styrelse för sådan anstalt, hvars stadgar enligt § 2 pröfvas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, må dock kunna befrias från skyldigheten att i tidning införa sammandrag af bokslut.

§ 21.

Om så äskas, skall styrelse för försäkringsaktiebolag och för hvarje annan försäkringsanstalt, som bör afsätta försäkrings- eller reservfond, enligt formulär, som af Chefen för Civildepartementet utfärdas, inom viss tid efter hvar tredje månads utgång till nämnda Departement insända uppgift om rörelsens utveckling, huru försäkringsfond och andra medel gjorts fruktbärande, samt efter hvilken dödlighetstabell och räntefot, lifförsäkringsavgifter äro beräknade, och dylikt, som kan vara af vigt för allmänheten att känna.

§ 22.

Beräkningen af det belopp, hvartill försäkringsfond rätteligen uppgår, skall, när Chefen för Civildeparte-

mentet derom meddelar föreskrift, underkastas pröfning af sakkunnig person, som af bemälda Chef dertill förordnas. Finnes dervid afvikelse från gällande grunder hafva egt rum, skall kostnaden för undersökningen bestridas af anstalten. I annat fall utgår kostnaden af statsmedel.

§ 23.

Mom. 1. Visar sig, att genom inträffade förluster eller annorledes gått förlorade icke blott reservfond utan äfven viss i stadgarna bestämd andel af ett försäkringsaktiebologs grundfond, vare sig densamma består af aktiekapital allenast eller af sådant kapital tillika med säkerhetsfond, åligger styrelsen att genast sammankalla bolagsstämma för att besluta om de åtgärder, som af sådan anledning böra vidtagas. Derest icke grundfonden inom tre månader efter bolagsstämmans slut åter uppbringas till dess behöriga belopp, må bolaget icke fortsätta sin rörelse, med mindre samtliga försäkringstagare sådant medgifva, utan skall bolaget ställas under utredning, på sätt i stadgarne bör närmare bestämmas.

Underlåter styrelsen eller bolagsstämman att iakttaga hvad nu blifvit föreskrifvet, vare enhvar försäkringstagare berättigad föra talan om bolagets ställande under utredning.

Mom. 2. Om i följd af delegares afgång från försäkringsanstalt, som är grundad på ömsesidighet, eller af annan anledning de i § 11 stadgade villkor för sådan anstalts trädande i verksamhet finnas icke längre vara uppfyllda, skall styrelsen likaledes oförtöfvadt kalla del-

egarne till sammanträde. Kan dervid icke vidtagas sådan åtgärd, att omförmälda villkor blifva inom tre månader fullgjorda, bör anstalten upplösas.

§ 24.

Fattas beslut om försäkringsanstalts upplösning eller öfverflyttande till större eller mindre del af dess risker å annan anstalt, skall i Civildepartementet skyndsamt göras anmälan om sådant beslut. Anstalt vare i afseende å sättet för upplösningen eller öfverflyttandet af risker underkastad skyldighet att fullgöra de föreskrifter, som Kongl. Maj:t till skyddande af försäkringstagares rätt kan finna skäligt meddela.

§ 25.

Finnes försäkringsanstalt hafva underlåtit iakttaga de i lag eller gällande stadgar i afseende å dess grundläggning och verksamhet meddelade föreskrifter, och sker ej rättelse inom förelagd tid, ankomme på Kongl. Maj:t att förbjuda försäkringsrörelsens fortsättande.

§ 26.

Träder bolag, förening eller inrättning, som har till uppgift att drifva försäkringsrörelse, i verksamhet utan att hafva erhållit sådan stadfästelse, som i § 2 sägs, eller fortsättes sådan verksamhet, sedan densamma på grund af förbud enligt § 25 bort upphöra, stånde en hvar, som å bolagets föreningens eller inrättningens vägnar ingår förbindelse, därför i personlig ansvarighet såsom för an-

nan sin förbindelse, utan afseende å hvad antagna stadgar må kunna i strid häremot innehålla.

§ 27.

Eftersättas de i §§ 20 och 21 meddelade föreskrifter, eller underlåter styrelse att tillhandagå med de upplysningar, som äro erforderliga för den i § 22 omförmälda undersökning, böte hvarje styrelseledamot, som finnes vara delaktig i förseelsen från och med fem kronor till och med tvåhundra kronor.

Öfverträdas föreskrifterna i §§ 5, 17, 23 och 24, skall hvarje styrelseledamot, som gjort sig skyldig till delaktighet i förseelsen, derest densamma icke enligt allmän lag medför svårare bestraffning, därför böta från och med femtio kronor till och med femhundra kronor. Svare ock till skadestånd.

§ 28.

Förseelser mot denna förordning skola af vederbörande allmän åklagare åtalas.

§ 29.

Böter, som enligt denna förordning ådömas, tillfalla Kronan och förvandlas enligt strafflagen.

§ 30.

Är försäkringsanstalt i verksamhet utan att hafva erhållit behörig fastställelse å stadgar för densamma, då skall inom ett år, efter det denna förordning trädt i kraft,

i enlighet med § 2 sökas fastställelse å stadgar för anstalten. Fullgöres ej denna föreskrift, vare lag som i § 26 sägs.

I öfrigt skola denna förordnings föreskrifter lända till efterrättelse jemväl för redan befintliga försäkringsanstalter, såvida samma föreskrifter icke stå i strid med bestämmelse uti behöringen fastställda stadgar.

§ 31.

Beslut om förändring af redan fastställda stadgar för sådan försäkringsanstalt, hvars bildande enligt § 2 beror af Kongl. Maj:ts tillstånd, skall underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Denna förordning träder i kraft från och med

Förslag

till

Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning

i fråga om rättighet för utländsk försäkringsanstalt
att här i riket drifva rörelse.

Vi Oscar etc. göre veterligt, att Vi med anledning af gjord framställning i ämnet och sedan Våre samtliga Befallningshafvande afgifvit infortrade yttranden, funnit godt i nåder förordna som följer:

§ 1.

Rörelse, hvaraf föranledas andra försäkringsaftal än angående återförsäkring, må icke å utländsk försäkringsanstalts vägnar drifvas här i riket annorledes än genom behörig syssloman samt under vilkor i öfrigt, som i denna förordning stadgas.

§ 2.

Till syssloman för utländsk försäkringsanstalt må antagas svensk eller norsk i Sverige bosatt undersåte, som eger medborgerligt förtroende samt råder öfver sig och sin egendom, äfvensom utländsk undersåte, som är bosatt inom riket och vunnit behörighet att drifva sådan rörelse, hvarom fråga är.

Sysslomanskapet kan äfven utöfvas af svenskt bolag eller af en särskild styrelse, hvilkens samtliga ledamöter skola vara behörige att till syssloman antagas.

§ 3.

Försäkringsanstalt, som här i riket drifver försäkringsrörelse, vare skyldig att uti alla deraf härflytande tvister svara inför svensk domstol samt underkasta sig sådan domstols afgörande. I sådant afseende lyder försäkringsanstalt, der ej annorlunda i lag stadgas, under allmän underrätt i den ort, der syssloman är bosatt eller bolag eller styrelse, som utöfvar sysslomanskapet, har sitt säte.

§ 4.

Innan försäkringsrörelsen börjas, skall syssloman till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i orten aflemna:

1:o) två exemplar af det för försäkringsanstalten gällande reglemente i svensk, vederbörligen styrkt öfversättning;

2:o) bevis att anstalten är inrättad i enlighet med sitt hemlands lagar och inom hemlandet drifver försäkringsrörelse;

3:o) fullmakt för sysslomannen att å anstaltens vägnar här i riket drifva försäkringsrörelse samt uti alla deraf härflytande rättsförhållanden tala och svara jemte ett exemplar af samma fullmakt i styrkt öfversättning till svenska språket;

4:o) behörigt intyg derom att den, som utfärdat fullmagten, är dertill berättigad;

5:o) ett af anstalten eller dess styrelse afgifvet vederbörligen styrkt erkännande, att anstalten, uti allt hvad försäkringsrörelsen inom riket angår, är underkastad tillämpning af här gällande lag.

§ 5.

Finnas föreskrifterna i § 4 vara behörigen fullgjorda, utfärdas bevis derom. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall härom göra anmälan i Kongl. Civil-Departementet, hvarvid det ena exemplaret af reglementet bifogas, samt derjemte låta på anstaltens bekostnad i allmänna tidningarna införa beviset och den svenska öfversättningen af fullmagten.

§ 6.

Vidtages förändring i det för försäkringsanstalt gällande reglemente, bör sysslomannen inom tre månader derefter inlemna två exemplar af beslutet derom i behörigen styrkt svensk öfversättning till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som har att insända det ena exemplaret till Kongl. Civil-Departementet.

§ 7.

Vill anstalt göra inskränkning i sysslomans befogenhet att drifva försäkringsrörelsen inom de af reglementet utstakade gränser, bör sådant ovilkorligen i fullmagten omförmälas, såvida anstalten skall kunna på grund deraf undandraga sig fullgörande af de i och för försäkringsrörelsen slutade aftal.

§ 8.

Ingifven fullmagt skall i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förvar qvarblifva, till dess behörigen styrkes, att alla på grund deraf slutade försäkringsaftal upphört att vara gällande. Antages ny syssloman eller varder af annan anledning ny fullmagt utfärdad, skall den senare fullmagten jemväl till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifvas och, på sätt i § 5 sägs, uti allmänna tidningarna införas. Då ny fullmagt inlemnas, skall derom göras anteckning å den förut ingifna. Äldre fullmagt må icke i något hänseende anses återkallad, förrän anmälan om återkallelse blifvit gjord eller annan fullmagt, på sätt nu sagdt är, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande aflemnats.

§ 9.

Varder syssloman urståndsatt att sin befattning utöfva, eger, intill dess hindret upphört eller annan syssloman blifvit behörigen antagen, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, uppå anmälan, förordna annan person att å anstaltens vägnar tala och svara samt i öfrigt anstalten med laga verkan företräda vidkommande alla redan afslutade försäkringar. Underrättelse härom skall dock, så fort ske kan, meddelas vederbörande Beskickning eller närmast boende konsul för anstaltens hemland.

§ 10.

Syssloman må kunna, derest ej sådant i fullmagten förbjudes, å annan ort, än der han är bosatt, utöfva an-

staltens verksamhet genom ombud, som enligt § 2 är behörigt att till syssloman antagas.

§ 11.

Syssloman åligger:

att föra särskild räkenskap öfver den inom riket utfödade rörelse jemte förteckning öfver afslutade försäkringsaftal;

att när som helst hålla anstaltens af ombudet förvarade räkenskaper och handlingar tillgängliga för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller dess ombud samt för den särskilda undersökning, som kan varda af Kongl. Maj:t eller Chefen för Civil-Departementet föreskrifven;

att för hvarje räkenskapsår enligt formulär, som af bemälda Departements-Chef fastställles, upprätta och inom sex månader efter räkenskapsårets utgång till Civil-Departementet inlemnna uppgift angående anstaltens verksamhet inom riket under året;

att inom tre månader efter den bolagsstämma, vid hvilken berättelse angående revision af anstaltens räkenskaper och förvaltning föredragits till Civil-Departementet och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insända exemplar af denna berättelse;

samt att lemna Chefen för nämnda Departement eller hans ombud alla de upplysningar rörande anstalten, som äskas och kunna af sysslomannen meddelas.

§ 12.

Underlåter försäkringsanstalt sätta syssloman i tillfälle att betala försäkringsbelopp, som enligt laga kraft-

vunnen dom, frivilligt medgifvande eller annorledes anstalten är skyldig utgifva, eller varder syssloman genom anstalts försummelse urståndsatt att fullgöra föreskrifterna i § 6 och § 11, skall syssloman derom göra skriftlig anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inom tre månader, efter det betalningsskyldigheten inträdde, samt i öfriga fall så fort ske kan.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insänder sådan anmälan till Kongl. Civil-Departementet, som låter införa tillkännagifvande derom i allmänna tidningarna.

§ 13.

En hvar, som å utländsk försäkringsanstalts vägnar inom riket drifver sådan rörelse, som i § 1 omförmäles, utan att stadgade villkor därför blifvit fullgjorde, böte från och med fentio kronor till och med fem hundra kronor.

§ 14.

Om syssloman försummar att göra sådan anmälan, som i § 12 sägs, vare bot från och med ett hundra kronor till och med fem hundra kronor.

Öfverträder eller underlåter syssloman i öfrigt hvad i denna förordning stadgas, böte från och med tjugo kronor till och med två hundra kronor. Svare ock till skadestånd.

§ 15.

Förseelser mot denna förordning skola af vederbörande allmän åklagare åtalas.

§ 16.

Böter, som enligt denna förordning ådömas, tillfalla Kronan och förvandlas enligt allmän strafflag.

§ 17.

Den, som nu å utländsk försäkringsanstalts vägnar drifver rörelse här i riket och enligt § 2 är dertill behörig, skall, om han vill rörelsen fortsätta, inom sex månader efter det denna förordning trädte i kraft, fullgöra hvad i § 4 föreskrifves vid äfventyr, som stadgas i § 13.

Denna förordning träder i kraft från och med

Förslag

till

Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning

angående debitering och redovisning af de afgifter,
som delegare i vissa på ömsesidighet grundade
försäkringsanstalter hafva att erlägga.

Vi Oscar etc. göra veterligt, att Vi, som under denna dag utfärdat nådig förordning angående försäkringsanstalter, i sammanhang dermed funnit godt att, med upphäfvande af Nådiga Cirkuläret den 14 Juli 1845 och Nådiga Kungörelsen den 6 Augusti 1881 rörande debitering och redovisning af vissa brandstodsbolags afgifter, i nåder förordna följande:

§ 1.

På ömsesidighet grundad brand-, hagelskade- eller kreatursförsäkringsanstalt, som enligt § 2 af Nådiga Förordningen denna dag angående försäkringsanstalter erhållit fastställelse å de för densamma gällande stadgar, må, om så åstundas, låta genom vederbörande häradskrifvare och kronofogde debitera, uppbära och redovisa delegarnes afgifter till bestridande af skadeersättningar och förvaltningskostnader.

Lag samma vare om dylika redan befintliga försäkringsanstalter, hvilkas verksamhetsområde utgöres af ett eller flere län eller åtminstone omfattar ett eller flere härad, såvida stadgar för sådan anstalt blifvit af Kongl. Maj:t eller Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda.

§ 2.

Anstalt, som vill begagna sig af den i § 1 omförmälda förmån, skall tillhandahålla kronofogde och häradsskrifvare exemplar af de för anstalten gällande stadgar samt före den 1 September till häradsskrifvaren aflemna sockenvis upprättad längd öfver de afgifter, som anstalten önskar få vid nästföljande årets uppbördsstämmor erlagda.

Aflemnas längden efter nämnda tid, vare häradsskrifvaren ej skyldig att deri upptagna afgifter debitera förr än under påföljande året.

§ 3.

Häradsskrifvaren har att i uppbördsboken debitera och derefter på debetsedlarne öfver utskylderna till Kronan uppföra de enligt aflemnad längd utskrifna afgifterna.

Äro utskylder till Kronan ej försäkringstagare påförde, utfärdas särskild debetsedel å försäkringsafgiften.

§ 4.

Det åligger kronofogden att, sedan försäkringsafgifter blifvit af häradsskrifvaren debiterade, desamma samtidigt med Kronans utskylder indrifva och i länets ränteri nedsätta. Redovisning öfver sådana medel skall af

redogörarne lemnas särskildt för hvarje anstalt såväl, utan verifikationer, i fögderiets specialräkning som ock medelst en af verifikationer åtföljd räkning, hvilken genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg tillställes anstaltens styrelse.

§ 5.

Debiterad försäkringsavgift må afkortas eller afskrifvas ur räkenskapen, om anstaltens styrelse dertill samtycker. Vägras sådant medgifvande, och anser redogörare afkortning eller afskrifning ändock böra ega rum, skall frågan härom, derest densamma ej är af beskaffenhet att ankomma på domstols pröfning, hänskjutas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. Landskontor skall öfvervaka, att de i § 4 omförmälda särskilda räkningar öfver försäkringsavgiften, hvilka böra öfverensstämma med specialräkningarnes konto för sådana afgifter, äro vederbörligen verifierade samt att försäkringsavgifter icke restföras utan giltigt skäl.

§ 6.

Såsom ersättning för besväret med debitering, indrifning och redovisning må åtnjutas af hvarje anstalts uppbörd till belopp af 1,500 kronor tre för hundra, för det belopp hvarmed uppbörden öfverstiger 1,500 kronor till och med 3,000 kronor två för hundra samt för hvad som utöfver 3,000 kronor debiteras och indrifves en för hundra. Denna ersättning, som afdrages vid medlens leverering, skall delas lika mellan kronofogden och häradsskrifvaren.

§ 7.

I fråga om debetsedelslösen och stämmoböter gälla
hvad beträffande kronoutskylder är stadgadt.

Denna förordning träder i kraft från och med

Förslag

till

Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse

om ändring af Nådiga Stadgan den 16 Maj 1840,
angående fördelning af ärendena emellan
Stats-Departementen.

Vi Oscar etc. göra veterligt: att Vi funnit godt,
med ändring af Nådiga Stadgan den 16 Maj 1840, an-
gående fördelning af ärendena emellan Stats-Departementen, i nåder förordna, att alla frågor angående försäkringsväsendet skola från och med

och framgent tillhöra Civil-Departementets handläggning.

Rättelser.

Sid.	5	rad.	15	uppiifrån	står	afgifva	läs	afgifna
»	72	»	3	»	»	An act of	»	An act in
»	82	»	21	»	»	utt	»	att
»	»	»	2	nerifrån	»	den	»	den
»	90	»	11	uppiifrån	»	reglemententen	»	reglementen
